

อิทธิพลทางศิลปวัฒนธรรมภาคใต้ในผลงานของชู้ศักดิ์ ศรีขวัญ และเจอะอัปคูลเถาะ เจ๊ะสอเหาะ

โดย
นางสาวจิรศรี พรหมเดช

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปมหาบัณฑิต

สาขาวิชาทฤษฎีศิลป์

ภาควิชาทฤษฎีศิลป์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2558

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

อิทธิพลทางศิลปวัฒนธรรมภาคใต้ในผลงานของชู้ศักดิ์ ศรีขวัญ และเจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปมหาบัณฑิต

สาขาวิชาทฤษฎีศิลป์

ภาควิชาทฤษฎีศิลป์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2558

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

**SOUTHERN ART AND CULTURAL INFLUENCES IN WORKS OF CHUSAK SRIKWAN
AND JEHABDULLOH JEHSORHOH**

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree

Master of Fine Arts Program in Art Theory

Department of Art Theory

Graduate School, Silpakorn University

Academic Year 2015

Copyright of Graduate School, Silpakorn University

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้วิทยานิพนธ์เรื่อง “อิทธิพลทาง
ศิลปวัฒนธรรมภาคใต้ในผลงานของชูศักดิ์ ศรีขวัญ และเจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ ” เสนอโดย
นางสาวจิรศรี พรหมเดช เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชา
ทฤษฎีศิลป์

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปานใจ ชารทศนวงศ์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์สุธี คุณาวิชยานนท์

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยศ อิชฎีวรพันธุ์)

...../...../.....

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ กัญจนา คำโสภี)

...../...../.....

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์สุธี คุณาวิชยานนท์)

...../...../.....

55005201: สาขาวิชาทฤษฎีศิลป์

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรมภาคใต้ / ศิลปะร่วมสมัย

จิรศรี พรหมเดช: อิทธิพลทางศิลปวัฒนธรรมภาคใต้ในผลงานของชูศักดิ์ ศรีขวัญ และเจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: รศ.สุธี คุณาวิชยานนท์. 183 หน้า.

อิทธิพลทางศิลปวัฒนธรรมภาคใต้ในผลงานของ ชูศักดิ์ ศรีขวัญ และ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ อันมีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อศึกษาแนวคิดและอิทธิพลที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของศิลปินทั้ง 2 ท่าน ในช่วงปี พ.ศ. 2547-2557

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้คัดเลือกศิลปินไทยที่นำศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นทางภาคใต้มาสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัยไทยอย่างต่อเนื่องและมีความโดดเด่น ทั้งหมด 2 ท่าน ผู้วิจัยสำรวจและเก็บข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้มากมาย รวมทั้งข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์ศิลปินโดยตรง จนได้มาเป็นวิจัยเชิงคุณภาพและนำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนาประกอบกับผลงานศิลปะ และวิเคราะห์อิทธิพลทางศิลปวัฒนธรรมที่ปรากฏในผลงานศิลปะร่วมสมัยไทย จำนวน 6 ชุดผลงาน ซึ่งจากการวิจัยพบว่ามีปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์ผลงานของศิลปินซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1. ศิลปะพื้นบ้านที่เป็นแนวคิดและแรงจูงใจในการแสดงออกในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ 2. สังคมและวัฒนธรรมเป็นปัจจัยที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 3. ศิลปะกับศาสนาเป็นความสัมพันธ์ที่ส่งผลต่ออิทธิพลในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของศิลปิน 4. การรื้อฟื้นความเป็นไทยเป็นแนวคิดหลักในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่มีความเป็นไทย

อิทธิพลทางศิลปวัฒนธรรมภาคใต้ที่ปรากฏในผลงานศิลปะร่วมสมัยไทยในผลงานของศิลปินทั้ง 2 ท่าน แสดงให้เห็นถึงคุณค่าและความงามทางศิลปะและวัฒนธรรมพื้นถิ่นทางภาคใต้เป็นอย่างดี

ภาควิชาทฤษฎีศิลป์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ปีการศึกษา 2558

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ .....

55005201: MAJOR: ART THEORY

KEY WORD: SOUTHERN ART AND CULTURAL / CONTEMPORARY

JIRASRI PROMDET: SOUTHERN ART AND CULTURAL INFLUENCES IN WORKS OF CHUSAK SRIKWAN AND JEHABDULLOH JEHSORHOH. THESIS ADVISOR: ASSOC.PROF.SUTEE KUNAVICHAYANONT. 183 pp.

Southern art and cultural influences in works of Chusak Srikwan and Jehabdulloh Jehsorhoh. Is a qualitative research and the principle purpose of the research is to study the concept and the influence effecting to creative artworks of two artists in 2004-2014

In this research, the researcher chose two Thai artists who led the southern and local culture art created by Thai contemporary artworks. They were popular artworks since 2004-2014. The researcher collected data from various kinds of sources and in-depth interviews as a qualitative research. All contents are compiled by descriptive analysis with artworks. And analysis cultural in Thai contemporary is influence by six artworks. This research resulted to 4 important points. effecting to creative artworks. 1. The local culture is the concept and motivation to show the creative artworks. 2. The social and culture are the causes that associate between human with nature and environment. 3. Art and religion are relation effecting to influence the creative artworks. 4. The revival of Thai unique is the main idea that led to creative artworks that showed Thai unique.

Besides Southern art and cultural influence in works in Thai contemporary are unique and filled with valuable and beautiful southern art and culture.

Department of Art Theory

Graduate School, Silpakorn University

Student's signature .....

Academic Year 2015

Thesis Advisor's signature .....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่องอิทธิพลทางศิลปวัฒนธรรมภาคใต้ในผลงานของ ชูศักดิ์ ศรีขวัญ และ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยต้องขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ สุธี คุณาวิชยานนท์ อาจารย์ที่ปรึกษาและควบคุมวิทยานิพนธ์ที่คอยเกี่ยวเชิญ ผลักดัน ให้ความรู้ คอยชี้แนะ และให้คำปรึกษา ตลอดระยะเวลาในการศึกษาและการทำ วิทยานิพนธ์ที่ผ่านมา รวมทั้งขอขอบพระคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิ รองศาสตราจารย์ ดร. ชัยยศ อิชฎีวร พันธุ์ และ รองศาสตราจารย์ กันจณา คำโสภี ที่ให้คำแนะนำและแนวทางในการศึกษาค้นคว้า ให้ คำปรึกษาและให้ความช่วยเหลือชี้แนะ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้วิจัย ส่งผลให้วิทยานิพนธ์เล่ม นี้ถูกต้องและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาของทุกๆท่านเป็นอย่าง สูง

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ชูศักดิ์ ศรีขวัญ และ อาจารย์ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ ที่ให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์และให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูล ตลอดจนเล่าประสบการณ์ ในการทำงานอันมีค่าแก่ผู้วิจัย ขอกราบขอบพระคุณเจ้าของหนังสือ วารสาร เอกสาร สื่อบัตร บทความ และวิทยานิพนธ์ทุกเล่ม ที่ช่วยให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ ขอขอบคุณคณะ อาจารย์ พี่ๆ และ เพื่อนๆ ในภาควิชาทฤษฎีศิลป์ที่คอยให้คำแนะนำและคอยให้กำลังใจแก่ผู้วิจัย ตลอดมา

ขอกราบขอบพระคุณบุพการี บิดา และมารดา กับการให้โอกาสและให้ทุนทรัพย์ใน การศึกษา รวมไปถึงการให้คำปรึกษาช่วยเหลือในการเก็บข้อมูล และลงพื้นที่ในการทำวิจัยเป็น อย่างมาก รวมถึงคอยอยู่เคียงข้างและคอยให้กำลังใจเสมอมา

ประโยชน์และคุณค่าที่ได้รับอันเกิดจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอนอบน้อมบูชาแด่ พระคุณ บิดา มารดา ครู อาจารย์ ที่อบรมสั่งสอน ให้การแนะนำและให้การสนับสนุนเป็นอย่างดี เสมอมา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
สมมุติฐานของการศึกษา.....	3
ขอบเขตการศึกษา.....	4
คำสำคัญ.....	4
ขั้นตอนการศึกษา.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
วิธีการวิจัย.....	5
เวลาที่ใช้ในการวิจัย.....	6
แหล่งข้อมูล.....	6
อุปกรณ์ที่ใช้ในการค้นคว้า.....	6
ค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการวิจัย.....	6
การเสนอผลงาน.....	6
2 ทบทวนวรรณกรรม	7
ความเป็นมาของศิลปวัฒนธรรมไทย	7
ความเป็นมาของศิลปวัฒนธรรมภาคใต้.....	10
วัฒนธรรมและภูมิปัญญาในด้านการดำรงชีพ	11
วัฒนธรรมและภูมิปัญญาในด้านความสัมพันธ์ทางการพึ่งพา.....	11
วัฒนธรรมและภูมิปัญญาในด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน	12
วัฒนธรรมและภูมิปัญญาด้านสมุนไพร	12
วัฒนธรรมและภูมิปัญญาด้านทัศนคติ.....	13

บทที่	หน้า
ด้านการปลูกฝังคุณธรรม.....	13
ที่มาและความสำคัญของหนังตะลุง	14
ที่มาและความสำคัญของเรือกอลและ	27
ศิลปะร่วมสมัย	41
การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติหลังยุคศิลป์ พีระศรี (พ.ศ. 2506-2515).....	46
ศิลปะสมัยใหม่หลังทศวรรษการเปลี่ยนแปลงการเมืองและสังคม (พ.ศ. 2517-2527).....	47
การรื้อฟื้นความเป็นไทย	50
กระแสพุทธศิลป์ร่วมสมัย: อัตลักษณ์ประจำชาติ.....	51
พุทธศิลป์ร่วมสมัย.....	51
ไทยร่วมสมัย: กระแสท้องถิ่นนิยม.....	53
ไทยร่วมสมัย: แบบไทยหาคือดี 2530-ปัจจุบัน	54
ศิลปะไทยร่วมสมัยในปัจจุบัน	55
3 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	59
ทฤษฎีศิลปะพื้นบ้าน (Folk Art).....	60
ทฤษฎีสังคมและวัฒนธรรม.....	61
ทฤษฎีว่าด้วยรูปลักษณ์ของวัฒนธรรม.....	61
ทฤษฎีมานุษยวิทยาศาสนา (Anthropology of Religion).....	62
ศิลปะกับศาสนา.....	64
พุทธศิลป์กับงานศิลปะ.....	65
อิสลามกับความเชื่อและศิลปะ	68
การรื้อฟื้นความเป็นไทย	71
ไทยร่วมสมัยท้องถิ่นนิยม	71
ไทยร่วมสมัยแบบไทยหาคือดี.....	72
4 วิเคราะห์และอภิปรายผล	76
ประวัติและประสบการณ์การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของ ชูศักดิ์ ศรีขวัญ	79
พัฒนาการรูปแบบและแนวความคิดจากอิทธิพลทางศิลปวัฒนธรรมทางภาคใต้.....	80
พัฒนาการและรูปแบบความคิดของผลงานก่อนขอบเขตการวิจัย.....	82
ชุดผลงานของชูศักดิ์ ศรีขวัญ	84

บทที่	หน้า
ประวัติและประสบการณ์การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของ	
เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ	111
พัฒนาการรูปแบบและแนวคิดจากอิทธิพลทางศิลปวัฒนธรรมทางภาคใต้.....	112
พัฒนาการและรูปแบบความคิดของผลงานก่อนขอบเขตการวิจัย.....	114
ชุดผลงานของ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ	118
วิเคราะห์ผลงานของซุคักดี ศรีขวัญ และ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ	143
ผลการวิเคราะห์.....	151
ทฤษฎีศิลปะพื้นบ้าน.....	152
ทฤษฎีสังคมและวัฒนธรรม.....	155
ทฤษฎีว่าด้วยรูปลักษณ์ของวัฒนธรรม.....	155
ทฤษฎีมานุษยวิทยาศาสนา.....	157
ศิลปะกับศาสนา.....	158
พุทธศิลป์.....	158
อิสลามกับความเชื่อและศิลปะ.....	160
การรื้อฟื้นความเป็นไทย.....	162
ไทยร่วมสมัยท้องถิ่นนิยม	164
ไทยร่วมสมัยแบบไทยหาอดีต.....	165
5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	167
รายการอ้างอิง.....	172
ภาคผนวก.....	175
ประวัติผู้วิจัย.....	183

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	ภาพถ่ายตัวอย่างโรงหนังตะลุงในอดีต	16
2	ภาพถ่ายตัวอย่างโรงหนังตะลุงในปัจจุบัน	17
3	ภาพถ่ายแสดงเบื้องหลังของจอหนังตะลุง.....	17
4	ภาพถ่ายแสดงเบื้องหลังของจอหนังตะลุง	18
5	ภาพถ่ายแสดงเบื้องหน้าของจอหนังตะลุง.....	18
6	ภาพแสดงตัวหนังตะลุง ฉายี	19
7	ภาพแสดงตัวหนังตะลุง ตัวปราชญ์น้ำบท.....	20
8	ภาพแสดงตัวหนังตะลุง ตัวนาง	20
9	ภาพแสดงตัวหนังตะลุง พระเอก	21
10	ภาพแสดงตัวหนังตะลุง ยักษ์.....	21
11	ภาพแสดงตัวหนังตะลุง อ้ายเท่ง	22
12	ภาพแสดงตัวหนังตะลุง อ้ายหนูน้อย	23
13	ภาพแสดงตัวหนังตะลุง นายสีแก้ว.....	23
14	ภาพแสดงตัวหนังตะลุง นายยอดทอง.....	24
15	ภาพแสดงตัวหนังตะลุง อ้ายขวัญเมือง	24
16	ภาพแสดงตัวหนังตะลุง อ้ายสะหม้อ	25
17	ภาพแสดงตัวหนังตะลุง อ้ายปราบ	25
18	ภาพแสดงตัวหนังตะลุง ผู้ใหญ่พูน.....	26
19	ภาพแสดงตัวหนังตะลุง อ้ายโถ	26
20	ภาพแสดงการเขียนลวดลายเรือกอและ	31
21	ภาพแสดงลวดลายเรือกอและ.....	31
22	ภาพแสดงลวดลายเรือกอและ.....	32
23	ภาพแสดงลวดลายเรือกอและ.....	32
24	ภาพแสดงลวดลายเรือกอและ.....	33
25	ภาพแสดงนกกาเหมาชูรหรือ นกกรุดา (นกกกรูท)	34
26	ภาพแสดงนกบุหงงซิงอ (นกสิงห์, นกไกรสรปีกษา)	34
27	ภาพแสดงไกรสรราชสีห์.....	35
28	ภาพแสดงสิงหรามังกร.....	35

ภาพที่	หน้า
29 ภาพแสดงนกนาคาปักยิม หรือ นาคปักยิม	36
30 ภาพแสดงภาพสัตว์ที่ปรากฏในเรือกอและ	36
31 ภาพแสดงภาพสัตว์ที่ปรากฏในเรือกอและ	37
32 ภาพแสดงภาพสัตว์ที่ปรากฏในเรือกอและ	37
33 ภาพแสดงสัตว์ที่ปรากฏในลวดลายเรือกอและ	38
34 ภาพแสดงสัตว์ที่ปรากฏในลวดลายเรือกอและ	38
35 ภาพแสดงสัตว์ที่ปรากฏในลวดลายเรือกอและ	39
36 ภาพแสดงลวดลายที่ปรากฏในเรือกอและ	39
37 ภาพแสดงลวดลายที่ปรากฏในเรือกอและ	40
38 ภาพแสดงลวดลายที่ปรากฏในเรือกอและ	40
39 ภาพกูโบร์หรือสุสานเจ้าเมืองปัตตานี โบราณสถานศักดิ์สิทธิ์ของปัตตานี	69
40 ภาพกรีซ.....	70
41 ภาพวาดลายเส้นกูโบว์.....	70
42 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, ในน้ำมีปลาในนามีข้าว, 2549, สลักหนัง, 150x150 ซม.....	82
43 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, ลูกใจกินใช้พอเพียง, 2549, สลักหนัง, 195x160 ซม.....	82
44 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, เห็นเขียวๆอย่าเฉลียวว่าองค์อินทร์, 2549, สลักหนัง, 195x160 ซม.....	83
45 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, มาต้า “ฉันทมิตร”, สลักหนัง, 150x150 ซม.....	83
46 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, มือถือสากรปากถือศีล, 2549, สลักหนัง, ผันแปรตามพื้นที่.....	84
47 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, มือถือสากรปากถือศีล, 2548, สลักหนัง, 185x185 ซม.”.....	85
48 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, กบดักบริสุทธ, 2548, สลักหนัง, ผันแปรตามพื้นที่.....	86
49 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, หนึ่งเงา, 2549, สลักหนัง, ขนาดผันแปรตามพื้นที่.....	87
50 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, (รายละเอียดชุดผลงานหนึ่งเงา), 2549, สลักหนัง, ขนาดผันแปรตามพื้นที่	87
51 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, (รายละเอียดชุดผลงานหนึ่งเงา), 2549, สลักหนัง, ขนาดผันแปรตามพื้นที่.....	88
52 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, (รายละเอียดชุดผลงานหนึ่งเงา), 2549, สลักหนัง, ขนาดผันแปรตามพื้นที่	88
53 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, (รายละเอียดชุดผลงานหนึ่งเงา), 2549, สลักหนัง, ขนาดผันแปรตามพื้นที่	89

ภาพที่	หน้า
54 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, (รายละเอียดชุดผลงานหนังเงา), 2549, สลักหนัง, ขนาดผืนแปรตามพื้นที่.....	89
55 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, (รายละเอียดชุดผลงานหนังเงา), 2549, สลักหนัง, ขนาดผืนแปรตามพื้นที่.....	90
56 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, Shadow Play , 2550, สลักหนัง, ขนาดผืนแปรตามพื้นที่.....	91
57 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, รถกระเจเพาะเจ้าอาวาส , 2550, สลักหนัง, ขนาดผืนแปรตามพื้นที่.....	92
58 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, ทหาร , 2550, สลักหนัง.....	92
59 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, เสือ , 2550, สลักหนัง.....	93
60 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, ไก่ชน , 2550, สลักหนัง.....	93
61 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, สุวรรณ-แพะ , 2550, สลักหนัง.....	94
62 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, นกกระยาง , 2550, สลักหนัง.....	94
63 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, พระภิกษุสงฆ์ , 2550, สลักหนัง.....	95
64 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, ต้นหา , 2550, สลักหนัง, 300x350 ซม.....	96
65 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, รายละเอียดจากผลงานต้นหา, 2550, สลักหนัง, 300x350 ซม.....	97
66 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, ภาพรวม เกิด แก่ เจ็บ ตาย (ชุด หนังสติ่ง ธรรมะ) , 2553, สลักหนัง, ขนาดแปรผืนตามพื้นที่.....	97
67 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, เกิด , 2553, สลักหนัง, 165x155 ซม.....	98
68 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, แก่ , 2552, สลักหนัง, 185x115 ซม.....	98
69 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, เจ็บ , 2552, สลักหนัง, 195x70 ซม.....	99
70 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, ตาย , 2552, สลักหนัง, 140x180 ซม.....	99
71 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, เกิด แก่ เจ็บ ตาย , 2553, สลักหนัง, 150x165 ซม.....	100
72 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, พระพุทธบาท , 2552, สลักหนัง, 102x55 ซม.....	101
73 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, กัลปพฤกษ์ , 2552, สลักหนัง, 270x400 ซม.....	101
74 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, เล่น (PLAY) , 2555, สลักหนัง, แปรผืนตามพื้นที่.....	102
75 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, Chusak robot , 2555, สลักหนัง, แปรผืนตามพื้นที่.....	103
76 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, รายละเอียดของผลงานชุด เล่น (PLAY), 2555, สลักหนัง, แปรผืนตามพื้นที่.....	103

ภาพที่	หน้า
77 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, ม้า, 2555, สลักหนัง, แปรผันตามพื้นที่	104
78 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, รายละเอียดของผลงานชุด เล่น (PLAY), 2555, สลักหนัง, แปรผันตามพื้นที่.....	104
79 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, รายละเอียดของผลงานชุด เล่น (PLAY), 2555, สลักหนัง, แปรผันตามพื้นที่.....	105
80 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, หุ่นยนต์, 2555, สลักหนัง, แปรผันตามพื้นที่	105
81 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, หุ่นยนต์กับม้า, 2555, สลักหนัง, แปรผันตามพื้นที่.....	106
82 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, เด็กหญิงเด็กชาย, 2555, สลักหนัง, แปรผันตามพื้นที่.....	106
83 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, รายละเอียดของผลงานชุด เล่น (PLAY), 2555, สลักหนัง, แปรผันตามพื้นที่.....	107
84 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, รายละเอียดของผลงานชุด เล่น (PLAY), 2555, สลักหนัง, แปรผันตามพื้นที่.....	107
85 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, กระซิบรักปิดบังได้, 2557, สลักหนัง, 30x40 ซม.	108
86 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, นางมัทรี, 2557, สลักหนัง, 60x80 ซม.....	109
87 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, นางกนิรี, 2557, สลักหนัง, 60x80 ซม.....	109
88 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, งามอนแวนอ่อนดั่งวงไอยรา, 2557, สลักหนัง, 80x60 ซม.	110
89 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, นางมณีเมขลา, 2557, สลักหนัง, 60x80 ซม.....	110
90 เจาะอัปดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, แรงแบบดาลใจจากธรรมชาติ, 2547, วัสดุผสม, 60x160 ซม.....	114
91 เจาะอัปดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, แรงแบบดาลใจจากธรรมชาติ, 2547, วัสดุผสม, 35x105 ซม.....	114
92 เจาะอัปดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, แรงแบบดาลใจจากธรรมชาติ, 2547, วัสดุผสม, 70x200 ซม.....	115
93 เจาะอัปดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, แรงแบบดาลใจจากธรรมชาติ, 2547, วัสดุผสม,35x105 ซม.....	115
94 เจาะอัปดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, แรงแบบดาลใจจากธรรมชาติ, 2547, วัสดุผสม, 60x160 ซม.....	115
95 เจาะอัปดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, แรงแบบดาลใจจากลวดลายเรือกอและ, 2547, วัสดุผสม, 49x109 ซม.....	116

ภาพที่	หน้า
96	จะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, แร้งบันดาลใจจากลวดลายเรือกอและ, 2547, วัสดุผสม, 79x120 ซม..... 116
97	จะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, แร้งบันดาลใจจากลวดลายเรือกอและ, 2547, วัสดุผสม, 79x120 ซม..... 117
98	จะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, รูปลักษณะจากท้องถิ่นปัตตานี, 2550, วัสดุผสม, 65x40 ซม..... 118
99	จะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, รูปลักษณะจากท้องถิ่นปัตตานี, 2550, วัสดุผสม, 56x38 ซม..... 119
100	จะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, รูปลักษณะจากท้องถิ่นปัตตานี, 2550, วัสดุผสม, 117x98 ซม..... 119
101	จะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, รูปลักษณะจากท้องถิ่นปัตตานี, 2550, วัสดุผสม, 108x97 ซม..... 120
102	จะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, รูปลักษณะจากท้องถิ่นปัตตานี, 2550, วัสดุผสม, 116x173 ซม..... 120
103	จะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, รูปลักษณะจากท้องถิ่นปัตตานี, 2550, วัสดุผสม, 135x211 ซม..... 121
104	จะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, รูปลักษณะจากท้องถิ่นปัตตานี, 2550, วัสดุผสม, 129x193 ซม..... 121
105	จะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, สีสันจากท้องถิ่น, 2550, วัสดุผสม, 112x96 ซม. 122
106	จะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, สีสันจากท้องถิ่น, 2550, วัสดุผสม, 120x100 ซม. 123
107	จะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, สีสันจากท้องถิ่น, 2550, วัสดุผสม, 120x100 ซม. 123
108	จะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, สีสันจากท้องถิ่น, 2550, วัสดุผสม, 51x38 ซม. 124
109	จะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, สีสันจากท้องถิ่น, 2550, วัสดุผสม, 60x49 ซม. 124
110	จะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, พระจันทร์ คือ ชีวิต, 2551-2552, วัสดุผสม, 184x201 ซม..... 125
111	จะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, พระจันทร์ คือ ชีวิต, 2551-2552, วัสดุผสม, 83x116 ซม..... 126
112	จะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, พระจันทร์ คือ ชีวิต, 2551-2552, วัสดุผสม, 150x150 ซม..... 126

ภาพที่	หน้า
113	จะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, พระจันทร์ คือ ชีวิต, 2551-2552, วัสดุผสม, 300x300 ซม..... 127
114	จะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, พระจันทร์ คือ ชีวิต, 2551-2552, วัสดุผสม, 220x220 ซม..... 128
115	จะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, พระจันทร์ คือ ชีวิต, 2551-2552, วัสดุผสม, 83x125 ซม..... 128
116	จะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, รูปลักษณะท้องถิ่นปัตตานี, 2551-2553, วัสดุผสม, 76x118 ซม..... 129
117	จะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, รูปลักษณะท้องถิ่นปัตตานี, 2551-2553, วัสดุผสม, 47x118 ซม..... 130
118	จะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, รูปลักษณะท้องถิ่นปัตตานี, 2551-2553, วัสดุผสม, 150x200 ซม..... 130
119	จะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, รูปลักษณะท้องถิ่นปัตตานี, 2551-2553, วัสดุผสม, 100x216 ซม..... 131
120	จะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, รูปลักษณะท้องถิ่นปัตตานี, 2551-2553, วัสดุผสม, 260x300 ซม..... 131
121	จะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, รูปลักษณะท้องถิ่นปัตตานี, 2551-2553, วัสดุผสม, 250x300 ซม..... 132
122	จะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, รูปลักษณะท้องถิ่นปัตตานี, 2551-2553, วัสดุผสม, 200x150 ซม..... 132
123	จะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, รูปลักษณะท้องถิ่นปัตตานี, 2551-2553, วัสดุผสม, 200x150 ซม..... 133
124	จะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, รูปลักษณะท้องถิ่นปัตตานี, 2551-2553, วัสดุผสม, 320x500 ซม..... 133
125	จะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, รูปลักษณะท้องถิ่นปัตตานี, 2551-2553, วัสดุผสม, 150x150 ซม..... 134
126	จะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, รูปลักษณะท้องถิ่นปัตตานี, 2551-2553, วัสดุผสม, 60x40 ซม..... 135

ภาพที่	หน้า
127	จะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, ดอกไม้งามที่ถูกซ่อนเร้นในปีตตานี, 2554, วัสดุผสม, 150x150 ซม..... 136
128	จะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, ดอกไม้งามที่ถูกซ่อนเร้นในปีตตานี, 2554, วัสดุผสม, 270x350 ซม..... 137
129	จะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, ดอกไม้งามที่ถูกซ่อนเร้นในปีตตานี, 2554, วัสดุผสม, 250x150 ซม..... 137
130	จะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, ดอกไม้งามที่ถูกซ่อนเร้นในปีตตานี, 2554, วัสดุผสม, 140x100 ซม..... 138
131	จะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, ดอกไม้งามที่ถูกซ่อนเร้นในปีตตานี, 2554, วัสดุผสม, 60x90 ซม..... 138
132	จะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, ดอกไม้งามที่ถูกซ่อนเร้นในปีตตานี, 2554, วัสดุผสม, 60x70 ซม..... 139
133	จะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, ความงามในความมืดที่ปีตตานี, 2555, วัสดุผสม, 63x63 ซม..... 140
134	จะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, ความงามในความมืดที่ปีตตานี, 2555, วัสดุผสม, 100x143 ซม..... 140
135	จะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, ความงามในความมืดที่ปีตตานี, 2555, วัสดุผสม, 70x106 ซม..... 141
136	จะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, ความงามในความมืดที่ปีตตานี, 2555, วัสดุผสม, 150x200 ซม..... 141
137	จะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, ความงามในความมืดที่ปีตตานี, 2555, วัสดุผสม, 150x200 ซม..... 142
138	จะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, ความงามในความมืดที่ปีตตานี, 2555, วัสดุผสม, 180x150 ซม..... 142

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ศิลปวัฒนธรรมไทยเป็นสิ่งที่เจริญรุ่งเรืองมาช้านาน เป็นสิ่งที่สวยงามแสดงถึงความมีเสน่ห์ที่สร้างสีสันให้กับประเทศไทย ศิลปวัฒนธรรมไทยสามารถบ่งบอกได้ถึงเรื่องราวและวิถีชีวิตของกลุ่มชนที่แสดงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล แต่ละภาคก็จะมีศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีต่างกัน เพราะศิลปวัฒนธรรมคือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นไม่ว่าจะเป็น การละเล่น การแสดง การร้องเพลง จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม ความคิด ความเชื่อ ตลอดจนพฤติกรรมต่างๆ ของกลุ่มชน

ศิลปวัฒนธรรมภาคใต้นับเป็นสิ่งที่เจริญรุ่งเรืองและมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น เป็นศิลปวัฒนธรรมเฉพาะตนที่แตกต่างไปจากภูมิภาคอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็น เรื่องของศิลปกรรม สถาปัตยกรรม ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน การละเล่นพื้นเมือง ตลอดจนความเชื่อในเรื่องของศาสนา สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่บ่งบอกได้ถึงวิถีชีวิตและอารยธรรมของคนในท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมทางภาคใต้เป็นศิลปวัฒนธรรมที่มีความผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมของไทย จีน และมุสลิมเข้าไว้ด้วยกันได้อย่างลงตัว เป็นเสมือนศิลปวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงจิตวิญญาณของกลุ่มชนในภาคใต้อย่างชัดเจน

หนังตะลุงและเรือกอและเป็นศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นทางภาคใต้ของไทยที่รวมสื่อกลางทางด้านวัฒนธรรมต่างๆ ของภาคใต้อันเข้าไว้ด้วยกัน หนังตะลุงคือศิลปะการแสดงประจำท้องถิ่นของภาคใต้เป็นมหรสพที่นิยมกันอย่างแพร่หลายเป็นศิลปวัฒนธรรมที่เก่าแก่มีการเล่าเรื่องราวและดำเนินเรื่องด้วยบทหรือกรองที่ขับร้องเป็นสำเนียงท้องถิ่น โดยใช้รูปหนังตะลุงแสดงเงาบนจอผ้า เป็นสิ่งที่ดึงดูดสายตาของผู้ชมสะท้อนให้เห็นถึงความมีเสน่ห์และสีสันที่นายหนังสามารถสร้างความประทับใจให้กับคนดู ส่วนเรือกอและเป็นเรือประมงที่ใช้กันมากในบริเวณทะเลทางภาคใต้ตอนล่าง เรือกอและคือสัญลักษณ์แห่งท้องทะเลทางภาคใต้ มีความงามแตกต่างจากเรือประมงประเภทอื่นๆ มีเอกลักษณ์ประจำตัวที่โดดเด่นจากสีสันและลวดลายต่างๆ ที่ผสมผสานกลมกลืนระหว่างศิลปะไทย อิสลาม และจีนอย่างลงตัว

หนังตะลุงและเรือกอและเป็นศิลปวัฒนธรรมทางภาคใต้ที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงจิตวิญญาณของกลุ่มชนในภาคใต้ที่ประดิษฐ์และสร้างสรรค์ขึ้น หนังตะลุงและเรือกอและมีความเหมือนและสอดคล้องกันในเรื่องของ การรับอิทธิพล การคิดแปลง และการผสมผสานวัฒนธรรมพื้นถิ่นและวัฒนธรรมต่างถิ่นเข้ามาปรับใช้ ซึ่งจะเห็นได้ชัดเจนจากอิทธิพลทางด้านวิถีชีวิตของชาวไทยพุทธ ไทยมุสลิม และชาวจีนที่สอดแทรกอยู่ในการละเล่นหนังตะลุง และในลวดลายของเรือกอ และ อีกทั้งหนังตะลุงและเรือกอและเป็นศิลปวัฒนธรรมที่สร้างขึ้นมาจากรากฐานของความเจริญทางด้านวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ภาคใต้อันทรงคุณค่าที่ต้องใช้ทั้งความประณีต ความละเอียดอ่อน เพื่อให้มีความสวยงาม มีสีสันสะดุดตา และเป็นศิลปกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวดู

สำหรับความแตกต่างของหนังตะลุงและเรือกอนั้นก็จะเป็นเรื่องของ หนังตะลุงนั้นเป็นมหรสพที่ชาวไทยภาคใต้นิยมเล่นกันในเทศกาลต่างๆ เพื่อความบันเทิง และเป็นกิจกรรมนันทนาการ ซึ่งเป็นจุดประสงค์หลักของหนังตะลุงเลยก็ว่าได้ แต่เรือกอและนั้นนอกจากจะเป็นเรือประมงที่ชาวไทยมุสลิมใช้ในการประกอบอาชีพประมงเพียงอย่างเดียวแล้ว เรือกอและยังเป็นกิจกรรมนันทนาการของชาวประมงในการแข่งขันพายเรือกอและในช่วงระยะเวลาที่ไม่มีมารอกเรือประมงเพื่อเป็นกิจกรรมนันทนาการของคนในชุมชน อีกทั้งหนังตะลุงส่วนใหญ่ใช้คติความเชื่อทางพระพุทธศาสนาและเรื่องราววิถีชีวิตของคนในชุมชนมาเป็นตัวดำเนินเรื่องราวและเล่าเรื่องราวที่สอดแทรกคติความเชื่อและคำสอน ส่วนเรือกอและนั้นใช้ภาพสัตว์ในจินตนาการจากศาสนาไทยพุทธ ไทยมุสลิม และจีนเข้ามาผสมผสาน และสอดแทรกเป็นเรื่องราวต่างๆ ผ่านลวดลายและสีสันที่สะดุดตาเพื่อให้เกิดความงามในท้องทะเล ทั้งหนังตะลุงและเรือกอและนั้นสามารถสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าทางด้านความงามและความคิดของศิลปะพื้นถิ่นทางภาคใต้ได้อย่างงดงามจนกลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นอันเป็นวัฒนธรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงความงามในการดำเนินชีวิตแบบชาวดู

ชูศักดิ์ ศรีขวัญ เกิดเมื่อ 22 เมษายน พ.ศ. 2526 เป็นคนจังหวัดสงขลา ใช้ชีวิตและเติบโตในชนบทอยู่กับครอบครัวที่มีพ่อเป็นช่างเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนัง ชูศักดิ์ชอบติดตามย่าไปดูหนังตะลุงตั้งแต่เด็กๆ ทำให้รับอิทธิพลทางด้านหนังตะลุงมาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์งานศิลปะร่วมสมัย ประกอบกับในวัยเด็กชูศักดิ์เคยเป็นนายหนังตะลุงมาก่อนทำให้ได้เรียนรู้เทคนิคทางการแกะรูปหนังและซึมซับเรื่องราวจากคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนาที่มีหนังตะลุงเป็นสื่อกลาง หนังตะลุงจึงมีอิทธิพลต่อผลงานศิลปะของชูศักดิ์ ศรีขวัญ เป็นอย่างมาก สำหรับจะอัปเดตและ เจ๊ะสอเหาะ เกิดเมื่อ 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2526 เป็นคนจังหวัดปัตตานี มีวิถีชีวิตและเติบโตในครอบครัวชาวประมงมีพ่อเป็นช่างต่อเรือและประกอบอาชีพประมงเป็นหลัก ในวัยเด็กได้ทำงานหารายได้เสริมเพื่อเป็นค่าเรียน โดยการรับจ้างเขียนลวดลายบนเรือกอและกับออกเรือประมงกับพ่อ

ส่งผลให้เจ๊ะอับดุลเลาะรับอิทธิพลทางด้านวิถีชีวิตชาวประมงในน่านน้ำปัตตานีและลวดลายเรือกอ และมาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัย อิทธิพลทางด้านศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นทางภาคใต้ทั้งหนังตะลุงและเรือกอและเป็นประเด็นสำคัญที่ทำให้ศิลปินทั้งสองเกิดจินตนาการในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่แสดงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลได้อย่างชัดเจน

จะเห็นได้ว่าหนังตะลุงและเรือกอและเป็นศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นทางภาคใต้ที่มีเอกลักษณ์ เป็นมรดกทางด้านวัฒนธรรมที่มีคุณค่าในด้านศิลปะ เป็นวัฒนธรรมทางวัตถุที่น่าสนใจ มีคุณค่าทางด้านสุนทรียศาสตร์สะท้อนถึงจิตวิญญาณของกลุ่มชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งหนังตะลุงและเรือกอและมีความสอดคล้องและแตกต่างกันในเรื่องราวต่างๆ สิ่งเหล่านี้ส่งอิทธิพลและเป็นแรงบันดาลใจต่อการสร้างสรรค์ผลงานของชูศักดิ์ ศรีขวัญ และ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ ที่เริ่มตั้งสมประสงค์การวาดภาพเบื้องต้นตามแนวทางสถาบันจนกระทั่งสามารถพัฒนาและแสดงออกถึงความเป็นปัจเจกภาพในการแสดงออกทางด้านศิลปะและวัฒนธรรมพื้นถิ่นทางภาคใต้สู่งานศิลปะร่วมสมัยไทย ผ่านการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะประเภททัศนศิลป์ซึ่งได้แก่ จิตรกรรมและสื่อผสม ซึ่งผลงานการสร้างสรรค์ทั้งหมดนี้ศิลปินล้วนมีเนื้อหาสาระที่สะท้อนถึงสังคมไทยในปัจจุบัน

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษารวบรวมผลงานและศึกษาประเด็นการนำศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นทางภาคใต้สู่งานศิลปะร่วมสมัยไทย ของชูศักดิ์ ศรีขวัญ และ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ ช่วงปี พ.ศ. 2547-2557 เพื่อศึกษาถึงพัฒนาการทางด้านแนวความคิด อิทธิพลทางด้านศิลปะและวัฒนธรรม ตลอดจนอิทธิพลทางด้านสภาพสังคมและรูปแบบของผลงาน พร้อมกับศึกษาความสำคัญของอิทธิพลต่างๆ ที่มีผลต่อการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะควบคู่ไปกับการผสมผสานทางด้านวัฒนธรรมพื้นถิ่นทางภาคใต้ โดยใช้ความผูกพันที่มีในวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในวัยเด็กมาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัยไทย

ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงอิทธิพลทางด้านศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นทางภาคใต้ที่มีผลต่อการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของ ชูศักดิ์ ศรีขวัญ และ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ
2. เพื่อศึกษาศิลปะแนวทางการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะประเพณีไทยภาคใต้ที่เป็นแรงบันดาลใจของชูศักดิ์ ศรีขวัญ และ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ

สมมุติฐานของการศึกษา

ชูศักดิ์ ศรีขวัญ และ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ เป็นศิลปินที่สร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่โดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง โดยมีแรงบันดาลใจจากธรรมชาติและวิถีชีวิตความเป็นอยู่

ตลอดจนการรับอิทธิพลทางด้านศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นทางภาคใต้มาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานจนสามารถนำมาพัฒนาแนวความคิดสู่การสร้างสรรค์ผลงาน ถึงแม้ว่าผลงานของศิลปินทั้งสองเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในประเทศไทย แต่ยังไม่เคยมีผู้ใดหยิบยกประเด็นการนำศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นทางภาคใต้สู่งานศิลปะร่วมสมัยไทยของ ชูศักดิ์ ศรีขวัญ และ เจาะอัปคูลละละ เจ๊ะสอเหาะ การเลือกศึกษาและวิเคราะห์ถึงพัฒนาการทางด้านแนวความคิด และอิทธิพลทางด้านต่างๆ จะสามารถแสดงให้เห็นถึงแนวทางการสร้างสรรค์ที่โดดเด่นและความเป็นเอกลักษณ์ของศิลปินได้ชัดเจนมากขึ้น

ขอบเขตการศึกษา

1. ศึกษาและรวบรวมผลงานการสร้างสรรค์ศิลปะและแรงบันดาลใจในการสร้างสรรคงานของ ชูศักดิ์ ศรีขวัญ และ เจาะอัปคูลละละ เจ๊ะสอเหาะ ช่วงปี พ.ศ. 2547-2557
2. ศึกษาและวิเคราะห์อิทธิพลทางด้านศิลปะและวัฒนธรรมทางภาคใต้ที่มีผลต่อการสร้างสรรค์ผลงานของศิลปิน

คำสำคัญ

1. ศิลปะและวัฒนธรรมภาคใต้
2. ศิลปะร่วมสมัยไทย

ขั้นตอนการศึกษา

ระยะเวลาในการศึกษา ตั้งแต่ เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2557 ถึง เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2558

ขั้นตอนการวิจัย	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.
1. รวบรวมผลงานจากหนังสือ จากคู่มือและบทความ											
2. สัมภาษณ์ศิลปิน และเก็บข้อมูลภาคสนาม											

ขั้นตอนการวิจัย	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.
3. รวบรวมข้อมูลและเอกสารเพื่อจัดแบ่งกลุ่มสำหรับใช้ในการศึกษาและวิเคราะห์											
4. วิเคราะห์ข้อมูล											
5. สรุปผลการศึกษาและวิเคราะห์											
6. เขียนรายงานการวิจัย											
7. จัดทำเอกสารต้นฉบับเป็นรูปเล่ม											

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- เข้าใจถึงแนวความคิดและแนวทางการทำงานศิลปะของ ชูศักดิ์ ศรีขวัญ และ เจาะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ
- เห็นถึงความเชื่อมโยงการนำเอาศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นทางภาคใต้มาเชื่อมโยงในงานศิลปะของ ชูศักดิ์ ศรีขวัญ และ เจาะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ

วิธีการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์จากผลงานศิลปะ เอกสาร ข้อมูลต่างๆ และจากการสัมภาษณ์ศิลปิน โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

- ศึกษาประวัติและรูปแบบผลงานของ ชูศักดิ์ ศรีขวัญ และ เจาะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ

2. ศึกษาและวิเคราะห์แนวความคิดและแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานของ ชูศักดิ์ ศรีขวัญ และ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ

3. ศึกษารูปแบบการสร้างสรรคงานและการรับอิทธิพลจากศิลปวัฒนธรรมมาเป็นเอกลักษณ์ในการสร้างสรรค์ผลงานจากเอกสารที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นทางภาคใต้

เวลาที่ใช้ในการวิจัย ประมาณ 11 เดือน

คาดว่าจะเริ่มงานวิจัย ตั้งแต่เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2557 และเสนอวิทยานิพนธ์ / การค้นคว้าอิสระ ภายในเดือน ตุลาคม พ.ศ. 2558

แหล่งข้อมูล

1. จากการสัมภาษณ์ศิลปิน
2. ตำรา เอกสาร บทความ ตัวอย่างวิทยานิพนธ์ในหัวข้อที่เกี่ยวข้องจากห้องสมุดต่างๆ
3. สื่อนิตยสาร หนังสือพิมพ์ เว็บไซต์
4. พิพิธภัณฑ์ทักษิณคดีศึกษา จังหวัดสงขลา

อุปกรณ์ที่ใช้ในการค้นคว้า

1. เอกสาร หนังสือ
2. เครื่องบันทึกเสียง
3. คอมพิวเตอร์
4. กล้องถ่ายรูป
5. สมุดจดบันทึก

ค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการวิจัย (โดยประมาณ) 100,000 บาท

การเสนอผลงาน

นำเสนอในรูปแบบวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต ที่มีการจัดพิมพ์เป็นรูปเล่ม การวิจัยที่สมบูรณ์ และนำเสนอในรูปแบบรายงานการวิจัยต่อที่ประชุมทางวิชาการ หรือตีพิมพ์เผยแพร่ในแบบบทความย่อ

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

ในบทนี้ผู้วิจัยจะศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับข้อมูลทางศิลปวัฒนธรรมของไทยและภาคใต้ ตลอดจนศิลปะร่วมสมัยและศิลปะไทยร่วมสมัย เพื่อสร้างความเข้าใจถึงลักษณะความหมายและความเป็นมาเพื่อที่จะนำไปใช้ในการศึกษาพิจารณาและวิเคราะห์ในบทต่อไป โดยจะแบ่งประเด็นในการศึกษาดังต่อไปนี้

1. ความเป็นมาของศิลปวัฒนธรรมไทย

จากการศึกษาและสืบค้นเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมไทยจากหนังสือ สังคมและวัฒนธรรม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และหนังสือศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สามารถสรุปใจความสำคัญได้ว่า ศิลปวัฒนธรรมไทย เป็นสิ่งที่สวยงามและเจริญรุ่งเรืองมาช้านานเป็นสิ่งที่สามารถบ่งบอกได้ถึงเรื่องราวและวิถีชีวิตของคนในสังคมที่รวมทั้งความรู้ ความเชื่อ ศิลธรรม กฎหมาย ประเพณี ความสามารถ และนิสัยของ มนุษย์ในฐานะสมาชิกของสังคม ศิลปวัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตของคนในสังคมที่มีลักษณะเป็นแบบแผนเป็นวิถีชีวิตที่มนุษย์สร้างขึ้นมาเอง ไม่ว่าจะเป็นการละเล่น การแสดง การร้องเพลง จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม ความคิด ความเชื่อ ความรู้ ความเป็นระเบียบ ความประพฤติ และ กิริยาหรือการกระทำใดๆ ของมนุษย์ในส่วนรวมที่ถือปฏิบัติมาในรูปแบบเดียวกันที่หลอมรวมให้ออกมาเป็นภาษา ศิลปะ ความเชื่อ ระเบียบ ประเพณี ความรักความกลมเกลียว ความสามัคคี ความก้าวหน้าของชาติ และศิลปธรรมอันดีงามของประชาชน ซึ่งศิลปวัฒนธรรมไทยของแต่ละภาค ในประเทศไทยนั้นมีความเหมือนและความแตกต่างซึ่งแตกต่างกันตามแต่ละพื้นที่ มีการสืบทอด ศิลปวัฒนธรรมและดัดแปลงเพิ่มเติมบ้างเพื่อให้เข้ากับชุมชนและสภาพแวดล้อมที่อาศัยอยู่ และสามารถเข้ากับพฤติกรรมความเป็นอยู่ของคนในชุมชนจนสามารถนำมาปฏิบัติกันได้อย่างทั่วถึง¹

---

¹ประเสริฐ เข้มกลิ่นทุ่ง และคณะ, สังคมและวัฒนธรรม (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535), 23-25.

ประเทศไทยประกอบไปด้วยคนในชาติที่มีความหลากหลาย ซึ่งในแต่ละท้องถิ่นมี ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีที่แตกต่าง เนื่องจากในสังคมกลุ่มใหญ่ มักมีวัฒนธรรมย่อย หรือมีกลุ่ม คนที่มีความเชื่อและพฤติกรรมที่ผิดแปลกไปจากสังคมใหญ่ที่ตนอาศัยอยู่ องค์ประกอบของ วัฒนธรรมย่อยอาจเกิดจากเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ ศาสนา ความเชื่อ อาชีพ การเมือง เพศ เช่นเดียวกับ วัฒนธรรมย่อยอื่นๆ ในสังคม ทศนคติก็เป็นอีกกระแสหนึ่งของประชากรและการสื่อความระหว่าง กลุ่มวัฒนธรรมต่างๆ ด้วยกัน ซึ่งวัฒนธรรมเหล่านี้แสดงออกผ่านทางดนตรี จิตรกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม สถาปัตยกรรม การละเล่นและการละคร ซึ่งในแต่ละท้องถิ่นมี ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีย่อยที่แตกต่างกันออกไป เช่น การฟ้อนการรำยรำอันสวยงามของชาว ภาคเหนือ การเซ็งหรือการแสดงหมอลำของชาวภาคอีสาน การร้องเล่นลำตัดของชาวภาคกลาง การ รำโนราห์และการเซ็งหนังตะลุงของชาวภาคใต้ที่กล่าวมาทั้งหมดนั้นล้วนเป็นอารยธรรมและ ประเพณีท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกันทั้งการใช้ภาษา ท่ารำ การแสดง และการแต่งกายที่ไม่ เหมือนกัน ซึ่งสามารถบ่งบอกได้ถึงคุณค่าของวัฒนธรรม และบ่งบอกได้ถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของ คนในแต่ละภาคตลอดจนความเชื่อในเรื่องต่างๆ ในการนำมาใช้เพื่อการดำรงชีวิตและการประกอบ อาชีพ รวมไปถึงรากเหง้าของศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของคนในชุมชนที่อาศัยอยู่ในแต่ละพื้นที่ ซึ่งศิลปวัฒนธรรมเป็นข้อกำหนดในการดำเนินชีวิตที่สร้างขึ้นมาโดยมนุษย์จนกลายเป็นเครื่องมือที่ หล่อหลอมและกำหนดพฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์

สังคมและศิลปวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เกี่ยวพันกันถึงแม้ว่าในประเทศไทยจะรับ วัฒนธรรมของชาวต่างชาติเข้ามามีอิทธิพลต่อศิลปวัฒนธรรมไทยอยู่ตลอดเวลา แต่อิทธิพลของ ต่างประเทศก็ไม่สามารถลบล้างศิลปวัฒนธรรมประเพณีและความเชื่อของคนในชุมชนต่างๆ ได้ เรื่องของสังคมและศิลปวัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่เกี่ยวพันกัน เนื่องจากการถ่ายทอดเรื่องราวทาง ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีต่างๆ เป็นสิ่งที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ สัมผัส และสืบทอดถึง ลูกหลานและส่งต่อกันรุ่นต่อรุ่น จนกลายเป็นมรดกทางภูมิปัญญาทางศิลปวัฒนธรรมที่ต้องอาศัยทั้ง ความรู้ ความคิด ทักษะ ความชำนาญ ความเชี่ยวชาญ ที่แสดงออกผ่านทางภาษาและวรรณกรรม ศิลปะการแสดง ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรมต่างๆ งานช่างฝีมือดั้งเดิม การละเล่น กีฬา ศิลปะ การต่อสู้ป้องกันตัว และความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล จนกลายมาเป็นมรดกทางด้าน ศิลปวัฒนธรรม ซึ่งมีทั้งมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ วัฒนธรรมที่จับต้องได้ ได้แก่ โบราณวัตถุ และโบราณสถาน ส่วนมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้จะเกี่ยวข้องกับพวก

การสร้างสรรค์ สติปัญญา เช่นภาษาพื้นเมืองและการแสดงออกทางภาษา ศิลปะการแสดง ดนตรี การเดินรำ การฟ้อนการรำรำ มหรสพ การปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรมและประเพณี ความรู้และการปฏิบัติต่อธรรมชาติและสิ่งรอบตัว และหัตถกรรมพื้นบ้าน

ศิลปวัฒนธรรมไทยที่มีความแตกต่างและมีความเปลี่ยนแปลงเนื่องจากรับอิทธิพลต่างชาติอยู่ตลอดเวลาได้แก่ วัฒนธรรมด้านการแต่งกาย วัฒนธรรมด้านภาษา และวัฒนธรรมด้านอาหาร วัฒนธรรมด้านการแต่งกายนั้น การแต่งกายของคนในประเทศไทยตั้งแต่สมัยอยุธยาคนไทยเป็นชาติที่มีเอกลักษณ์ด้านการแต่งกายในเรื่องของผ้าไทยซึ่งทำมาจากผ้าไหม ผ้าทอมือ และผ้าพื้นเมืองต่างๆ นำมาทำเป็นสไบและผ้าถุงสำหรับผู้หญิง ส่วนผู้ชายไทยมีการแต่งกายที่นิยมกันมากคือผ้าขาวม้า ซึ่งในปัจจุบันวัฒนธรรมการแต่งกายของคนไทยแบบอดีตเริ่มจางหายไปกับยุคสมัยเนื่องจากคนไทยในปัจจุบันนิยมแต่งกายแบบชาวยุโรปที่มีความทันสมัยและเห็นว่ามีความสะดวกและรวดเร็วต่อการดำรงชีวิตประจำวันมากกว่า³

วัฒนธรรมด้านภาษาประเทศไทยเป็นประเทศที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติและมีภาษาเป็นของตนเองมาช้านานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศที่ไม่เคยตกเป็นเมืองขึ้นของชาติใดมาก่อนทำให้ประเทศไทยมีภาษาใช้เป็นของตนเองและใช้มาจนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยมีภาษาราชการคือ ภาษากลาง ซึ่งเป็นภาษาที่คนทั้งประเทศไม่ว่าจะเป็นภาคไหนก็ต้องใช้ภาษากลางในการสื่อสาร นอกจากภาษากลางแล้วประเทศไทยยังประกอบไปด้วยภาษาพื้นเมืองหรือภาษาถิ่นที่หลากหลาย เป็นภาษาที่คนในชุมชนใช้กันเฉพาะถิ่นในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย ซึ่งอาจแตกต่างจากภาษาราชการทั้งทางด้านเสียง คำ และสำเนียง ภาษาถิ่นจะแสดงถึงเอกลักษณ์ ลักษณะความเป็นอยู่ และวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นของแต่ละภาคของประเทศไทย เช่น ภาษาถิ่นใต้ มีทั้งภาษาสงขลา ภาษานคร ภาษาตากใบ ภาษาสุราษฎร์ เป็นต้น ภาษาถิ่นทุกภาษาเป็นภาษาสำคัญในสังคมไทย ภาษาถิ่นจะเป็นภาษาพูดหรือภาษาท่าทางมากกว่าภาษาเขียน ภาษาถิ่นหรือภาษาพูดนั้นแบ่งออกได้เป็น 4 ถิ่นใหญ่ๆ คือ ภาษาถิ่นกลาง ภาษาถิ่นเหนือ ภาษาถิ่นอีสานและภาษาถิ่นใต้

วัฒนธรรมด้านอาหาร อาหารเป็นวัฒนธรรมที่มีความสำคัญกับคนไทยมาช้านาน แต่ละภูมิภาคแต่ละพื้นที่มีอาหารที่แตกต่างกันออกไปทั้งในเรื่องของรสชาติและกรรมวิธีในการทำ เนื่องจากมีวิถีชีวิตและสภาพภูมิประเทศและสภาพภูมิอากาศที่ไม่เหมือนกันจึงส่งผลต่อการดำรงชีวิตและความเป็นอยู่ เช่น อาหารภาคกลางเป็นอาหารที่มักจะมีเครื่องเคียงรับประทานด้วย และมีการประดิษฐ์สร้างสรรค์อย่างวิจิตรบรรจง ผักและผลไม้ มักจะมีการแกะสลักอย่างสวยงาม

³ประเสริฐ แยมกลิ่นฟุ้ง และคณะ, สังคมและวัฒนธรรม, 26-27.

แสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์ของอาหารไทยที่มีศิลปะและวัฒนธรรมที่งดงาม ส่วนอาหารหลักของภาคใต้ส่วนใหญ่จะเป็นอาหารทะเลสด และนิยมใช้เครื่องเทศในการปรุงอาหาร รสชาติจะออกไปในทางเผ็ดร้อน เค็มและเปรี้ยว นิยมทานควบคู่กับผักเพื่อช่วยลดความเผ็ดร้อน ซึ่งเรียกว่าผักเหนาะ อาหารของทางภาคเหนือจะใช้โก๋ข้าวหรือที่เรียกกันว่าขัน โดก แทน โด๊ะอาหาร โดยจะนั่งล้อมวงเพื่อรับประทานอาหารร่วมกัน คนภาคเหนือจะรับประทานข้าวเหนียวเป็นอาหารหลัก ภาคเหนือจะเป็นอาหารที่สุกมากๆ และเป็นอาหารประเภทที่ผัดกับน้ำมันเป็นส่วนใหญ่ ส่วนภาคอีสานอาหารหลักจะเป็นข้าวเหนียวเนื่องจากเป็นภาคที่แห้งแล้ง ส่วนพืชผักและเนื้อที่นำมาประกอบอาหารได้มาจากภายในท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ อาหารอีสานมักใช้ปลาร้าเป็นเครื่องปรุงรส ในอาหารเกือบทุกชนิด แต่จะไม่นิยมใส่ปลาร้าในอาหารประเภทผัด และมักทานคู่กับผักสด

ศิลปวัฒนธรรมหลักๆ ของประเทศไทยนั้นจริงๆ แล้วยังมีอีกมากมายเพียงแต่ วัฒนธรรมเหล่านี้อาจจะใช้กันในชุมชนหรือหมู่บ้านของแต่ละท้องถิ่น อาจเป็นสิ่งที่เราคุ้นเคยกันดี และไม่คุ้นเคยเป็นองค์ประกอบย่อยขององค์ประกอบหลักทางศิลปวัฒนธรรมของประเทศไทยที่ทุกคนยึดถือและนำมาปฏิบัติจนเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติไทย⁴

2. ความเป็นมาของศิลปวัฒนธรรมภาคใต้

จากการศึกษาและสืบค้นเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมภาคใต้จากหนังสือ ศิลปวัฒนธรรมภาคใต้ ผู้แต่ง ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์ และ หนังสือ ภูมิปัญญาทักษิณ ผู้แต่ง เอกวิทย์ ฌ ถलग สามารถสรุปใจความสำคัญได้ว่าศิลปวัฒนธรรมภาคใต้เป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมที่เกิดจากการพัฒนาการปรับตัวและปรับวิถีชีวิตของคนในภาคใต้ที่ประกอบไปด้วยคนไทยและคนอีกหลายเชื้อชาติที่อยู่ร่วมกันในคาบสมุทร ที่มีทั้งคนมาเลย์ คนจีน และคนที่มาจากอินเดียทางใต้ แต่กลุ่มคนที่มีจำนวนประชากรมากที่สุดคือ ไทยสยาม เนื่องจากสภาพภูมิศาสตร์ที่เป็นแหลมทองมีทะเลกว้างใหญ่ขนานอยู่ทั้งสองข้าง มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ทั้งในทะเล และบนแผ่นดินอันล้วนเป็นเขตรวมสุ่มใกล้เส้นศูนย์สูตร มีผู้คนหลายชาติ หลายศาสนา หลายภาษา หลายวัฒนธรรม เดินทางมาทั้งทางบกและทางน้ำเพื่อมาปักหลักและตั้งหลักแหล่งในการแสวงหาทรัพย์สินเงินทองและทำมาค้าขายเป็นเวลาติดต่อกันยาวนานกว่าพันปี มีการตั้งถิ่นฐานทำมาหากินกันหลายลักษณะทั้งบริเวณชายฝั่งทะเล ที่ราบระหว่างชายทะเลกับเทือกเขา หลังเขา และตามแม่น้ำน้อยใหญ่จำนวนมากที่ไหลจากเทือกเขาสูงสู่ทะเลทั้งสองด้าน ปัจจัยเหล่านี้ทำให้ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของภาคใต้มีความหลากหลาย ทั้งที่ได้มาจากการพัฒนาการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติหรือคนต่างถิ่นที่นำวัฒนธรรมมาจากแหล่งอารยธรรมต่างๆ จนหลอมรวมกันและเกิดเป็นภูมิปัญญา

⁴เรื่องเดียวกัน, 28-34.

ประจำถิ่นขึ้น ซึ่งมีอยู่หลายลักษณะด้วยกันคือ ภูมิปัญญาในด้านการดำรงชีพ ภูมิปัญญาในด้านความสัมพันธ์และการพึ่งพา ภูมิปัญญาในด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน ภูมิปัญญาในด้านสมุนไพร ภูมิปัญญาในด้านทัศนคติ และภูมิปัญญาในด้านการปลูกฝังคุณธรรม⁵

2.1 วัฒนธรรมและภูมิปัญญาในด้านการดำรงชีพ

วัฒนธรรมและภูมิปัญญาในด้านการดำรงชีพเป็นการแสวงหาปัจจัยพื้นฐานของการดำรงชีวิตถือเป็นสิ่งสำคัญขั้นพื้นฐานของชนทุกชาติทุกภาษา ซึ่งวิธีการในการดำรงชีวิตนั้นจะแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อม สำหรับชาวใต้ที่มีทำเลในการตั้งถิ่นฐานค่อนข้างหลากหลายคือมีทั้งที่ราบตามแนวชายฝั่งทะเล ปากอ่าว ท่าเรือ ที่ราบเชิงเขา หลังเขา ตามแนวสายน้ำน้อยใหญ่ บนเกาะ อีกทั้งยังประกอบกับความอุดมสมบูรณ์ของผืนแผ่นดิน ทำให้ชาวใต้ได้เรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์ความสามารถอย่างมากในการจัดการและการปรับตัวให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมในธรรมชาติ ซึ่งมีอยู่หลายประการด้วยกัน ได้แก่ 1. การขุดสระ เพื่อให้ได้น้ำจืดที่ใสสะอาดไว้มีกินมิใช่ตลอดปี 2. การปลูกต้นไม้บริเวณบ้าน จะต้องเลือกปลูกเฉพาะต้นไม้ที่มีชื่อเป็นมงคลและปลูกให้ถูกทิศทาง โดยมีประโยชน์แฝงไว้เพื่อให้เกิดความร่มเย็นทั้งกายใจ 3. การปลูกสร้างบ้านเรือน ชาวใต้นิยมแผ้วถางพื้นที่บริเวณบ้านให้เตียนเรียบจนเห็นเป็นพื้นทรายขาวสะอาด บ้านเรือนมีหลังคาเตี้ยลาดชัน ยกพื้นสูง และไม่ฝังเสาลงดิน 4. อุบายในการครองชีพสังคมของชาวใต้มีเคล็ดหรืออุบายในการดำรงชีพและการทำมาหากินตามสภาพแวดล้อม⁶

2.2 วัฒนธรรมและภูมิปัญญาในด้านความสัมพันธ์ทางการพึ่งพา

จากสภาพภูมิศาสตร์ของภาคใต้ที่มีความหลากหลายเป็นตัวกำหนดสำคัญที่ทำให้ชุมชนแตกต่างกันไปจากภาคอื่นๆ ทั้งลักษณะการตั้งถิ่นฐานและการทำมาหากิน ชุมชนต่างๆ ของชาวใต้ไม่อาจอยู่ได้ด้วยพึ่งพาตนเอง โดยลำพัง มีการไปมาหาสู่กันเพื่อแลกเปลี่ยนข้าวปลาอาหารของกินของใช้สิ่งจำเป็นรวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ และได้ทำต่อเนื่องกันมาเป็นเวลานานก่อให้เกิดกลไกทางความสัมพันธ์ดังต่อไปนี้⁷ 1. ธรรมเนียมการเป็นเกลอกัน เป็นการผูกมิตรไมตรีที่ผูกพันกันอยู่ก่อนแล้วให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น 2. วันนัด เป็นวันที่จัดเพื่อให้มีตลาดนัดขึ้นเพื่อชุมชน เป็นวันนัดหมายเพื่อพบปะกันทางสังคมสำหรับชี้แจงข้อราชการ หรือจัดกิจกรรมพัฒนาท้องถิ่น 3. วันว่าง ตรงกับวันสงกรานต์ของภาคอื่นๆ เป็นวันแสดงความกตเวทิต่อผู้ใหญ่ด้วยการรด

⁵มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ศิลปะและวัฒนธรรม, 16-22.

⁶เอกวิทย์ ฤณ ถलग, ภูมิปัญญาทักษิณ, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: อมรินทร์, 2544), 39-

⁷เรื่องเดียวกัน, 51-54.

น้ำคั่วหัวและตักบาตรฟังธรรม 4. กินงาน กินวาน ข้าวหม้อแกงหม้อ เป็นการพึ่งพากันโดยใช้ธรรมเนียมการกินเป็นตัวชักนำให้เกิดการร่วมแรงร่วมใจกันช่วยเหลือเกื้อกูลกันในงานต่างๆ เช่น งานศพ งานบวช เกี่ยวข้าว ทอดกฐิน และทอดผ้าป่า⁸

2.3 วัฒนธรรมและภูมิปัญญาในด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน

หัตถกรรมพื้นบ้านของภาคใต้เป็นภูมิปัญญาและเป็นมรดกทางด้านวัฒนธรรมของสังคมเกษตรที่มีการสืบทอดผ่านความรู้ ความสามารถและความชำนาญในด้านต่างๆ มายังคนรุ่นปัจจุบัน สิ่งใดประดิษฐ์ขึ้นใช้แล้วไม่ได้ผลหรือมีสิ่งอื่นที่ดีกว่าก็จะเสื่อมสลายไป ส่วนสิ่งใดที่ใช้ดีและสะดวกต่อการผลิตสิ่งนั้นก็ยังคงอยู่ อีกทั้งยังมีการสอดแทรกคุณค่าทางด้านศิลปะลงในงานด้วย หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้เป็นการนำเอาวัตถุดิบในธรรมชาติ โดยเฉพาะพืชพรรณที่มีอยู่อย่างมากมาย ทั้งบนบกและในน้ำ เช่น ไม้ไผ่ หวาย กระจูด กก มะพร้าว ลิพา รวมถึงหมวกและปลาดัม นำมาตัดแปลงเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ไม้สอยต่างๆ เพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ไม้ไผ่ ใช้เป็นส่วนผสมของยาหลายชนิด ใช้ทำเป็นที่ดักสัตว์ ทำตะกร้า กระบุง ชะลอม ทำแพ และหน่อยังใช้ปรุงเป็นอาหาร มะพร้าวรากสามารถใช้ทำยา ลำต้นใช้ทำเสาและเครื่องเรือน ผลนำมาปรุงอาหาร ใบใช้ห่อหรือทำไม้กวาด ส่วนย่านลิพา นำมาทำของใช้นิยมนำมาทำกล่องยาเส้น พาน และหมวก มีราคาค่อนข้างสูงเพราะเป็นงานจักสานที่ต้องใช้ความประณีตอ่อนช้อยและบรรจง ปลาดัมและหมวก ใช้ทำภาชนะตักน้ำที่เรียกว่า หมา โดยทำมาจากส่วนที่เป็นกาบหรือใบ นอกจากนี้แล้วยังมีหัตถกรรมที่สำคัญอีกชนิดหนึ่งคือ เหล็กขูด หรือกระต่ายขูดมะพร้าว โดยจะมีการปรับปรุงรูปแบบไปตามจินตนาการของผู้ประดิษฐ์ ซึ่งส่วนใหญ่จะทำเป็นรูปสัตว์ แสดงให้เห็นถึงความมีอารมณ์ขันและมีวัฒนธรรมการรับประทานที่ผูกพันอยู่กับมะพร้าวซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญในดินแดนแถบนี้⁹

2.4 วัฒนธรรมและภูมิปัญญาด้านสมุนไพร

ตั้งแต่อดีตภาคใต้เป็นดินแดนที่มีทรัพยากรธรรมชาติมากมายมีความอุดมสมบูรณ์และเต็มไปด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ สมุนไพรถือเป็นศิลปะทางภูมิปัญญาที่ชาวใต้ได้รับการถ่ายทอดมาจนปัจจุบัน เนื่องจากที่ชาวใต้ส่วนใหญ่ใช้ชีวิตคลุกคลีกับป่าดงพงไพร ความจำเป็นเมื่อเจ็บไข้ได้ป่วยบังคับให้ต้องเสี่ยงชีวิตเก็บเอาสิ่งต่างๆ ทั้งที่เป็นพืช สัตว์ หรือสินแร่ต่างๆ มาทดลองใช้ในลักษณะลองผิดลองถูกจนรู้จักและมีความเข้าใจในสรรพคุณของสิ่งที่ใช้บำบัดรักษา นอกจากการรักษาด้วยสมุนไพรแล้วทั้งคนไทยพุทธ ไทยมุสลิม คนไทยเชื้อสายจีนเพื่อให้เกิดผล

⁸เรื่องเดียวกัน, 61-65.

⁹เรื่องเดียวกัน, 67-87.

ในทางจิตวิทยา หรือกำลังใจให้กับคนป่วย อาจมีการร้ายเวทมนต์คาถาประกอบตามความเชื่อของแต่ละศาสนาอีกด้วย¹⁰

2.5 วัฒนธรรมและภูมิปัญญาด้านทัศนคติ

ทัศนคติทางสิ่งแวดล้อมของชาวใต้ผูกพันและแนบแน่นอยู่กับธรรมชาติที่เป็นคาบสมุทร รวมทั้งการแลกเปลี่ยนสังสรรค์กับคนจากวัฒนธรรมอื่นอย่างต่อเนื่องมาเป็นระยะเวลานับพันปี ทำให้เกิดการผสมผสานของวัฒนธรรมอยู่ตลอดเวลา ซึ่งสภาพดังกล่าวนี้เป็นลักษณะเด่นที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติที่เป็นภูมิปัญญาเฉพาะถิ่นและถือปฏิบัติเป็นบรรทัดฐานของชาวใต้ ดังเช่นต่อไปนี้ 1. ด้านสิ่งแวดล้อม ชาวใต้มีความสัมพันธ์แบบแนบแน่นกับธรรมชาติในลักษณะที่ได้รับการพึ่งพาเกื้อกูลจากธรรมชาติ คนใต้มีสถานะเป็นส่วนหนึ่งในธรรมชาติที่ยอมรับอิทธิพลของธรรมชาติ คนใต้จึงดูสมถะ เรียบง่าย พอเพียง และอยู่อย่างกลมกลืนกับธรรมชาติให้มากที่สุด 2. ด้านการปกครอง เมืองปักษ์ใต้มีอิสระในการปกครองกันเอง ชาวใต้จึงมีทัศนคติการปกครองแบบพึ่งพาตนเอง รักอิสรภาพและรักความยุติธรรม 3. ด้านสถานภาพ ชาวใต้ให้ความสำคัญกับเพศชายมากกว่าเพศหญิง การยกย่องบุรุษเพศในการเป็นหัวหน้าครอบครัวที่ต้องมีคุณธรรม และต้องเป็นคนจริง นอกจากนี้ชาวใต้ยังให้คุณค่าต่อพรหมจารีของผู้หญิงสูงมากสตรีต้องรักนวลสงวนตัว สำนวณกิริยามารยาท และมีความเป็นแม่ศรีเรือน¹¹

2.6 ด้านการปลูกฝังคุณธรรม

สังคมชาวใต้มีกรรมวิธีปลูกฝังรักษาความเชื่อและบรรทัดฐานของสังคมไว้ในหลายๆ วิธีด้วยการอาศัยบ้าน ชุมชน วัด พิธีกรรม วรรณกรรมท้องถิ่น เป็นตัวถ่ายทอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งวรรณกรรมคำสอน สุภาษิต ตลอดจนการเล่นต่างๆ เมื่อคนเติบโตขึ้นท่ามกลางคำนิยมและแบบอย่างความประพฤติ ในสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมและกิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณีที่ได้ทำหน้าที่ถ่ายทอด หรือตอกย้ำ ก็จะเกิดการซึมซับรับเอาโดยอัตโนมัติ ซึ่งชาวใต้มีวิธีการปลูกฝังและรักษาบรรทัดฐานของสังคมดังนี้¹² 1. เพลงกล่อมเด็ก เป็นการปลูกฝังจึงเริ่มตั้งแต่เยาว์วัยด้วยการอบรมเลี้ยงดูในบ้านอันประกอบด้วยพ่อแม่ และเครือญาติ 2. วรรณกรรม คำสอน และสุภาษิต สังคมภาคใต้มีวรรณกรรมที่ยึดหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่ อาจจะมีการสอดแทรกคตินิยมพื้นบ้านไว้ด้วย 3. ไหว้ดี ชาวภาคใต้เชื่อว่าเมื่อไหว้แล้วจะเป็นมงคลแก่ตัวเอง 4. พิธีลอยเคราะห์ ชาวใต้จึงนิยมลอยเคราะห์เพื่อให้ตนพ้นจากเคราะห์กรรมนั้น ด้วยการนำดิน

¹⁰เรื่องเดียวกัน, 89-93.

¹¹เรื่องเดียวกัน, 138-145.

¹²เรื่องเดียวกัน, 147-148.

กล้วยมาทำเป็นแพแล้วเอาผม เล็บ ขี้โคล รวมทั้งดอกไม้รูปเทียน ใส่ในแพลอยน้ำ 5. การสื่อข่าวสาร การกีฬาและการละเล่นของชาวบ้านภาคใต้ที่สืบทอดกันมา ทั้งหนังตะลุง มโนราห์ เพลงบอก ตลอดจนลิเกป่า ศิลปะการแสดงที่มีจุดเด่นอยู่ที่ท่วงทำนอง จังหวะ ถ้อยคำ สำนวนที่เต็มไปด้วย ปฏิภาณไหวพริบ และน้ำเสียงอันก่อให้เกิดความหรรษารื่นเริง การละเล่นชนวน ชนไก่ แข่งว่าว แข่งเรือยาว เรือกอและ เรือสั้น แข่งนกกรงหัวจุก แข่งนกเขา หมากขุม และหัวล้านชนกัน เป็นการ กีฬาและการละเล่นพื้นเมืองของชาวปักษ์ใต้¹³

3. ที่มาและความสำคัญของหนังตะลุง

จากการศึกษาและสืบค้นเกี่ยวกับหนังตะลุง จากหนังสือ ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ หนังสือ 100 เรื่องเมืองใต้ ผู้แต่ง ประพนธ์ เรืองณรงค์ หนังสือ มรดกทางวัฒนธรรม “ภาคใต้” ผู้แต่ง วิมล จิโรจพันธ์, ประชิต สกุงะพัฒน์, กนิษฐา เขยกิจวงษ์ และจากรายงานการวิจัยเรื่อง การแสดงพื้นบ้าน: การเปลี่ยนแปลงและความสัมพันธ์กับสังคมและวัฒนธรรม บริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลา ผู้แต่ง พิทยา บุขรรัตน์ สถาบันทักษิณคดีศึกษามหาวิทยาลัยทักษิณ สามารถสรุปใจความสำคัญได้ว่า คนไทยมีอาชีพทางการเกษตรมาช้านาน ซึ่งการทำงานหรือการปลูกพืชไร่พืชสวนเป็นงานที่หนักเมื่อเสร็จงานก็เหนื่อยล้า คนไทยจึงคิดการแสดงหลายอย่างขึ้นมา เพื่อสร้างความรื่นเริงและความสนุกสนานเพื่อให้คลายเหนื่อย เช่น ลิเก ลำตัด หนังตะลุง มโนราห์ ในสังคมเกษตรกรรมผู้คนส่วนใหญ่จะอยู่รวมกันเป็นชุมชน มีความใกล้ชิดสนิทสนมกัน รักใคร่ช่วยเหลือจุนเจือซึ่งกันและกัน เมื่อมีงานอะไรก็ช่วยเหลือกัน งานเกษตรกรรมเป็นงานที่เหนื่อยต้องทุ่มเททั้งแรงกายและแรงใจ ดังนั้นเวลาที่ผู้คนมาช่วยกันทำงานจึงได้คิดวิธีการทำงานที่ผ่อนคลายให้มีความสนุกสนานขึ้น เช่น เพลงฉ่อย เพลงเรือ ลำตัด ลิเก มโนราห์ หนังตะลุง การแสดงหรือมหรสพพื้นบ้านเหล่านี้แสดงออกถึงค่านิยม อุดมคติ แนวทางในการดำรงชีวิตประจำวันของชาวบ้าน และการแสดงหลายอย่างอันเป็นพื้นฐานของการแสดงระดับสูงอีกด้วย¹⁴

หนังตะลุงเป็นมหรสพของชาวไทยทางภาคใต้ที่ได้รับความนิยมมานานตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน เพราะหนังตะลุงมีความสนุกสนานเฮฮา และมีเนื้อหาที่ให้แง่คิดในการใช้ชีวิตประจำวัน เนื้อเรื่องและมุขตลกที่ใช้แสดงก็ไม่ล้าสมัย ผู้เชิดจะคัดแปลงหรือแต่งขึ้นมาใหม่

¹³เรื่องเดียวกัน, 169-170.

¹⁴พิทยา บุขรรัตน์, รายงานการวิจัยเรื่องการแสดงพื้นบ้าน: การเปลี่ยนแปลงและความสัมพันธ์กับสังคมและวัฒนธรรมบริเวณลุ่มแม่น้ำทะเลสาบสงขลา (กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2553), 220-221.

เพื่อให้เหมาะสมกับยุคสมัยและทันยุคทันสมัย ในสมัยก่อนนิยมเล่นเรื่องรามเกียรติ์ แต่ทุกวันนี้มักเล่นเรื่องที่นายหนังคิดขึ้นเองบ้าง นิทานบ้าง หรือเล่นเรื่องละครนอก เช่น พระอภัยมณี สังข์ทอง ขุนช้างขุนแผน หนังสืงตะลุงเป็นรูปแบบของความบันเทิงของชาวบ้านมาแต่สมัยโบราณเป็นที่นิยมทั้งในประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน เช่น อินโดนีเซีย มาเลเซีย และลาว ในภาคใต้ของประเทศไทยได้รับอิทธิพลมาจากหนังสืงตะลุงของอินโดนีเซีย ซึ่งแผ่อิทธิพลทางด้านวัฒนธรรมเข้ามาทางคาบสมุทรมลายู ขนาดของตัวหนังจะมีขนาดเล็กกว่าตัวหนังสืงตะลุงที่เคยเล่นกันในประเทศไทย

หนังสืงตะลุงเป็นมหรสพที่ได้รับความนิยมจากผู้ดูอย่างกว้างขวาง หนังสืงตะลุงไม่ได้ให้แต่ความบันเทิงแก่ผู้ชมเท่านั้น ยังได้สอดแทรกคติธรรม จริยธรรมการศึกษา ฯลฯ แก่ผู้ชมเชื่อกันว่าหนังสืงตะลุงนั้นเลียนแบบมาจากหนังใหญ่โดยเกิดจากการย่อรูปหนังให้มีขนาดเล็กลง ในยุคแรกๆ หนังสืงตะลุงยังคงแสดงเรื่องรามเกียรติ์แต่เปลี่ยนบทบาทมาเป็นภาษาท้องถิ่น เปลี่ยนเครื่องดนตรีจาก พิณพาทย์ ตะโพน มาเป็นทับ กลอง ฉิ่ง โหม่ง ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีที่มีอยู่เดิมในภาคใต้ ต่อมาหนังภาคใต้หรือ หนังสืงตะลุงนั้นได้รับอิทธิพลของหนังชวาเข้ามาผสมผสานจึงทำให้เกิดเป็นวิวัฒนาการในการสร้างรูปหนังขึ้นมา รูปหนังใหญ่จะเป็นแผ่นเดียวกันทั้งตัวไม่สามารถเคลื่อนไหวอวัยวะต่างๆ ได้ แต่รูปหนังชวานั้นสามารถเคลื่อนไหวมือและปากได้และส่วนใหญ่รูปหนังจะสามารถเคลื่อนไหวมือได้เพียงข้างเดียว ยกเว้นรูปตัวตลกหรือรูปกษัตริย์และรูปตัวพระตัวนางบางตัวสามารถที่จะขยับมือไปมาได้ทั้งสองข้างรูปหนังชวามีใบหน้าที่แตกต่างกันไปจากคนจริงและหนังสืงตะลุงได้รับแนวคิดและแรงบันดาลใจนี้มาปรับใช้กับรูปตัวตลก เช่นการแกะรูปหนูน้อยให้มีใบหน้าคล้ายวัว และรูปนายเท่งให้มีใบหน้าคล้ายกับนกกระสังข์นั่นเอง¹⁵

หนังสืงตะลุงเป็นศิลปะการแสดงอย่างหนึ่งของชาวปักษ์ใต้ มีทั้งบทบาทและบทเจรจา ละครส่วนมากใช้กลอนตลาด เดิมนิยมเล่นเรื่องรามเกียรติ์เป็นหลักต่อมานายหนังเลือกเรื่องอื่น ๆ ในวรรณคดีไทยบ้างชาดกบ้างแล้วแต่จะเห็นสมควร เช่น เรื่องไกรทอง ไชยเชษฐ ก้าวหน้าม้า เป็นมหรสพอย่างหนึ่งซึ่งมีราว ๆ สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้น ตั้งแต่สมัยที่ศาสนาพราหมณ์เข้ามาอิทธิพลเหนือศาสนาพุทธชาวภาคใต้เรียกหนังสืงตะลุงว่าหนัง บางที่เรียกว่าหนังสืงลึงหรือหนังสืงควนก็มี ส่วนชื่อเรียกว่าหนังสืงตะลุงมีผู้สันนิษฐานว่า การมหรสพที่เรียกว่าหนังสืงตะลุงได้มีแพร่หลายขึ้นที่เมืองพัทลุงก่อนที่อื่นคนทั่วไปจึงเรียกหนังที่มาจากจังหวัดพัทลุงว่าหนังสืงพัทลุงหรือ หนังสืงพัทลุงจนเพี้ยนกลายมาเป็นหนังสืงลึง ในภาษาปักษ์ใต้และเป็นหนังสืงตะลุงในภาษากลาง¹⁶

ในอดีตตามวัดใหญ่ๆ จะสร้างโรงหนังสืงตะลุงไว้อย่างถาวร เพราะในวัดมักจะมีการจัดงานต่างๆ อยู่บ่อย เช่น งานศพ งานบวชนาค เมื่อหนังเดินโรงมาขอหยุดพัก จะได้แสดงทันทีโดยไม่

¹⁵เรื่องเดียวกัน, 220-223.

¹⁶เรื่องเดียวกัน, 234.

ต้องขึ้นโรง โดยทั่วไปโรงหนังจะปลูกขึ้นชั่วคราว หนังสือกแสดงแล้วก็รื้อออกไป แม้จะปลูกเป็นโรงหนังชั่วคราวต้องมั่งคั่งและแข็งแรง เกิดโรงทรุดหรือหัก ถือว่าเป็นเรื่องอัปมงคลอย่างร้ายแรง เจ้างานหรือผู้รับหนังตะลุงมาเล่น ต้องหาหมอมาทำพิธีคล่องนายหนัง และต้องเสียเงินราคาเพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่า 3 เท่า ส่วนมากมักมีความเชื่อทางไสยศาสตร์อย่างเคร่งครัด ถ้าสถานที่สร้างโรงหนังไม่ถูกต้องตามตำรานายหนังถึงกับไม่ยอมแสดง สถานที่ปลูกโรงหนังตะลุงนั้นต้องเลือกที่โล่งแจ้ง ไม่ปลูกคร่อมราวตากผ้าหรือคร่อมต้นไม้ใหญ่ คร่อมคูน้ำ คร่อมจอมปลวก คร่อมคันทนา ไม่ปลูกระหว่างต้นไม้ใหญ่ ไม่ปลูกในอาณาเขตของป่าช้า ไม่หันหน้าโรงไปทางทิศตะวันตก ไม่หันหน้าโรงไปสู่ที่ตั้งโรงศพ ไม่หันท้ายโรงไปทางป่ารกชัฏ การปลูกโรงหนังในปัจจุบัน ใช้ถังน้ำมันต่างเสา เพราะไม้ที่มีขนาดใหญ่ในปัจจุบันนั้นหายาก หนังสือกสมัยใหม่เคร่งครัดทางคุณไสย โรงปลูกที่ไหนก็ได้ให้หน้าโรงมีความกว้างขวาง คนดูนั่งดูได้จำนวนมากๆ และเดี๋ยวนี้มีโรงสำเร็จรูปติดตั้งได้รวดเร็ว มีรถบรรทุกนำส่งทุกสถานที่¹⁷

ภาพที่ 1 แสดงตัวอย่างโรงหนังตะลุงในอดีต

(ถ่ายจาก พิพิธภัณฑท์กษัตริย์ศึกษา จ.สงขลา โดยผู้วิจัย เมื่อ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2557)

จอหนังตะลุงนิยมทำด้วยผ้าขาวบาง ซึ่งด้านหน้าของโรงหนัง ทาบรูปเชิดเล่นเงา และปิดกั้นไม่ให้คนหน้าโรงมองเห็นภายในโรง มีขนาดกว้าง 1.8 – 3 เมตร และขนาด 2 – 4 เมตร ความกว้างของจอหนังตะลุงนั้นแบ่งออกเป็น 3 ส่วน เนื้อตะเข็บ 1 ส่วน เป็นเขตของสวรรค์ รูปที่เชิดในเขตนี้ได้ต้องเป็นรูปพวกเทวดา เช่น พระอิศวร พระอินทร์ นางฟ้า และรูปที่มีอิทธิฤทธิ์ได้ตะเข็บลงมา 2 ส่วน เป็นเขตของมนุษย์จะเชิดรูปสามัญธรรมดาทั่วไป ให้เลียบบางส่วนที่เข็บผ้าไม่ได้ จอหนังตะลุงในอดีตใช้ผ้าขาวทั้งผืน ในเวลาต่อมาเพื่อให้เกิดความสวยงามแข็งแรง ใช้ผ้ามอบบผ้าสีแดงหรือ

¹⁷เรื่องเดียวกัน, 235-236.

สีน้ำเงินซึ่งมีความหนากว่าจอ โดยรอบทั้ง 4 ด้าน เพื่อสอดห่วงตรงริมขอบและดึงให้ตั้งทั้ง 4 ด้าน ต่อมาเปลี่ยนเป็นร้อยเชือกกับตะเข็บริมนอก เปลี่ยนจากผ้าขาวธรรมดามาเป็นจอแพรเริ่มมี เครื่องประดับตกแต่งเพื่อให้เกิดความสวยงามด้วยฉากและแสงไฟ ฉาก 2 ข้างเขียนเป็นรูปวิว ทิวทัศน์หรือกนกกลวคล้าย ฉากด้านล่างมีขนาดใหญ่ประมาณเท่าครึ่ง มีไฟสีประดับประดาเพื่อบอก ชื่อผู้สนับสนุนที่มอบฉากไว้ให้อย่างชัดเจน ด้านบนจอมีม่านหรือป้ายขาวเท่ากับความยาวของ โรงหนัง เขียนตัวอักษรโต ประดับด้วยแสงไฟสีสันสดใสสะดุดตา บอกชื่อคณะหนังตะลุง เช่น หนังพร้อมน้อย ตะลุง สากล หนังจูลี่ เสียงเสน่ห์หนังประทุม เสียงชาย¹⁸

ภาพที่ 2 แสดงตัวอย่างโรงหนังตะลุงในปัจจุบัน
(ถ่ายจากวัดทับช้าง อ.นาทวี จ.สงขลา โดยผู้วิจัย เมื่อ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2557)

ภาพที่ 3 แสดงเบื้องหลังของจอหนังตะลุง
(ถ่ายจากวัดทับช้าง อ.นาทวี จ.สงขลา โดยผู้วิจัย เมื่อ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2557)

¹⁸วิมล จิโรจพันธ์, ประชิต สกณะพัฒน์ และ กนิษฐา เขยทิววงศ์, **มรดกทางวัฒนธรรม “ภาคใต้”** (กรุงเทพฯ: แสงดาว, 2551), 160-162.

ภาพที่ 4 แสดงเบื้องหลังของจอหนังตะลุง

(ถ่ายจากวัดทับช้าง อ.นาทวี จ.สงขลา โดยผู้วิจัย เมื่อ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2557)

ภาพที่ 5 แสดงเบื้องหน้าของจอหนังตะลุง

(ถ่ายจากวัดทับช้าง อ.นาทวี จ.สงขลา โดยผู้วิจัย เมื่อ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2557)

รูปหนัง เป็นอุปกรณ์สำคัญในการแสดงหนังตะลุง หนังตะลุงคณะหนึ่งๆ ใช้รูปหนังประมาณ 150 -200 ตัว หนังตะลุงแกะโดยนายช่างผู้ชำนาญต้นแบบของหนังตะลุงได้มาจากรูปหนังใหญ่ต้นแบบสำคัญคือรูปเรื่องรามเกียรติ์ที่ฝาผนังรอบวัดพระแก้ว ผสมผสานกับรูปหนังของชาวทำให้รูปกะทัดรัดขึ้นและมีหน้าเคลื่อนไหวได้ รูปหนังจะจัดเก็บไว้ในแผงหนัง โดยวางเรียงอย่างเป็นระเบียบและตามศักดิ์ของรูปนั้นคือ เอรูปเบ็ดเตล็ดและรูปตลกที่ไม่สำคัญซึ่งเรียกรวมกันว่า รูปกาก ไว้ล่างสุด ถัดขึ้นมาเป็นรูปยักษ์ พระ นาง เจ้าเมือง ตัวตลกสำคัญ ในปัจจุบัน รูปหนังแกะจากหนังวัวอย่างเดียวซึ่งสามารถซื้อหาได้สะดวกซื้อหนังจากร้านค้าที่ฟอกสำเร็จรูปอยู่แล้วนายช่างวางหนังลงบนพื้นแข็งที่มีขนาดใหญ่แล้ว ใช้เหล็กปลายแหลมวาดโครงร่าง และรายละเอียดของรูปตามที่ต้องการลงบนพื้นหนังใช้คัตเตอร์ในการตอกกลายเป็นแนวตามที่ใช้เหล็กแหลมร่างไว้เมื่อทำ

ลวดลายตามที่ร่างไว้เสร็จจึงตัดออกจากแผ่นหนัง เรียกว่ารูปหนัง รูปหนังรูปใดนายช่างเห็นว่าได้ สักส่วนสวยงาม นายช่างจะเก็บไว้เป็นแม่แบบ เพียงแต่จะระบายสีให้แตกต่างกัน รูปที่นิยมเก็บไว้ เป็นแบบ มีรูปเจ้าเมือง นางเมือง รูปยักษ์ รูปวานร รูปพระเอก รูปนางเอกสีที่ใช้ระบายรูปหรือลงสี ส่วนใหญ่จะ นิยมใช้น้ำหมึก สีข้อมผ้า สีข้อมขนม มีสีแดง เหลือง แสด ชมพู ม่วง เขียว น้ำเงิน และ สีดำ ต้องผสมสีหรือละลายสีให้เข้มข้น และจะ ต้องระบายเหมือนกันทั้ง 2 หน้า ระวังไม่ให้สีเปื้อน เพราะสีซึมเข้าในเนื้อของหนังเร็วช่างแกะรูปต้องมีความรู้ประวัติที่มาของรูปและศึกษาแบบของรูป จากรูปจริง จากรูปภาพ การเปลี่ยนอิริยาบถของรูปได้อย่างถูกต้อง การเบิกตา เบิกปากรูปนั้นต้องใช้ เหวมนต์ประกอบด้วย ที่สำคัญต้องมีสมาธิอย่างแน่นแน้ เศษหนัง ทำเป็นมือรูป ริมฝีปากล่าง อาวุธ ต่างๆ ไขร้อยมือให้ติดกันเป็น 3 ท่อน เพื่อให้มือสามารถเคลื่อนไหวได้ เมื่อสีแห้งสนิทแล้ว ลง น้ำมันยางใส เพื่อให้รูปเกิดความเงาวาววับ ปัจจุบันหาน้ำมันยางไม่ได้ ใช้น้ำมันชักเงาแทน จากนั้น ดัดไม้ดัด ดัดไม้มือ รูปที่ชักปากได้ ดัดคั่นเบ็ดผูกเชือกชักปาก จึงถือว่าเป็นรูปหนังตะลุงที่สมบูรณ์¹⁹

ภาพตัวอย่างรูปหนังตะลุง

ภาพที่ 6 ฤาษี

ที่มา: Silpathai, หนังตะลุง, เข้าถึงเมื่อ 3 ตุลาคม 2557, เข้าถึงได้จาก <http://www.silpathai.net/?s=หนังตะลุง>

¹⁹ประพนธ์ เรืองณรงค์, 100 เรื่องเมืองใต้ (กรุงเทพฯ: อมรินทร์, 2553), 146-150.

ภาพที่ 7 ตัวปราชญ์หน้าบท

ที่มา: Silpathai, หนังสืตะลุง, เข้าถึงเมื่อ 3 ตุลาคม 2557, เข้าถึงได้จาก <http://www.silpathai.net/?s=หนังสืตะลุง>

ภาพที่ 8 ตัวนาง

ที่มา: Silpathai, หนังสืตะลุง, เข้าถึงเมื่อ 3 ตุลาคม 2557, เข้าถึงได้จาก <http://www.silpathai.net/?s=หนังสืตะลุง>

ภาพที่ 9 พระเอก

ที่มา: Silpathai, หนังสืงตลุง, เข้าถึงเมื่อ 3 ตุลาคม 2557, เข้าถึงได้จาก <http://www.silpathai.net/?s=หนังสืงตลุง>

ภาพที่ 10 ยักษ์

ที่มา: Silpathai, หนังสืงตลุง, เข้าถึงเมื่อ 3 ตุลาคม 2557, เข้าถึงได้จาก <http://www.silpathai.net/?s=หนังสืงตลุง>

ตัวตลก หรือ รูปกาก มีความสำคัญในการแสดงหนังตะลุงเป็นอย่างมาก สามารถดึงดูดคนดูได้และมีความผูกพันกับชีวิตของชาวบ้านมากกว่าตัวละครอื่นๆ หนึ่งขณะหนึ่งๆ มีตัวตลกไม่น้อยกว่า 10 ตัวขึ้นไปและจะพูดภาษาถิ่นได้ การแต่งกายมักเปลือยท่อนบน หน้าตาจะผิดเพี้ยนจากคนปกติไปบ้าง แต่ละตัวมีเสียงพูดหรือสำเนียงโดยเฉพาะและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตน ตัวตลกเอก นิยมนำหนังดินของอาจารย์ที่ตนเคารพนับถือ มาทำเป็นริมฝีปากล่าง เพื่อให้เกิดความขลังและความศักดิ์สิทธิ์ ปัดทองทั้งตัว ขนาดเชือกชักปากทำด้วยทองแบบสร้อยคอก็มี ตัวตลกมีเป็นจำนวนมาก ตัวตลกที่สำคัญมีดังนี้ นายสีแก้วนายยอดทอง นายเท่งนายขวัญเมือง นายระหม้อ อ้ายอินแก้ว อ้ายโลอ้ายพูน อ้ายกรั้ง อ้ายปราบ อ้ายดิก อ้ายคงรอด อ้ายเงินจ้อง²⁰

ภาพตัวอย่างตัวตลกในหนังตะลุง

ภาพที่ 11 อ้ายเท่ง

ที่มา: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, สำนักหอสมุดกลาง, หนังตะลุง, เข้าถึงเมื่อ 3 ตุลาคม 2557, เข้าถึงได้

จาก <http://www.lib.ru.ac.th/>

journal2

²⁰ เรื่องเดียวกัน, 146-150.

ภาพที่ 12 อ้ายหนู้ย

ที่มา: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, สำนักหอสมุดกลาง, หนังสือตะลุง, เข้าถึงเมื่อ 3 ตุลาคม 2557, เข้าถึงได้

จาก <http://www.lib.ru.ac.th/journal2>

ภาพที่ 13 นายสี่แก้ว

ที่มา: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, สำนักหอสมุดกลาง, หนังสือตะลุง, เข้าถึงเมื่อ 3 ตุลาคม 2557, เข้าถึงได้

จาก <http://www.lib.ru.ac.th/journal2>

ภาพที่ 14 นายยอดทอง

ที่มา: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, สำนักหอสมุดกลาง, หนังสือสูง, เข้าถึงเมื่อ 3 ตุลาคม 2557, เข้าถึงได้
จาก <http://www.lib.ru.ac.th/journal2>

ภาพที่ 15 อ้ายขวัญเมือง

ที่มา: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, สำนักหอสมุดกลาง, หนังสือสูง, เข้าถึงเมื่อ 3 ตุลาคม 2557, เข้าถึงได้
จาก <http://www.lib.ru.ac.th/journal2>

ภาพที่ 16 อ้ายสะหม้อ

ที่มา: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, สำนักหอสมุดกลาง, หนังสือสูง, เข้าถึงเมื่อ 3 ตุลาคม 2557, เข้าถึงได้

จาก <http://www.lib.ru.ac.th/journal2>

ภาพที่ 17 อ้ายปราบ

ที่มา: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, สำนักหอสมุดกลาง, หนังสือสูง, เข้าถึงเมื่อ 3 ตุลาคม 2557, เข้าถึงได้

จาก <http://www.lib.ru.ac.th/journal2>

ภาพที่ 18 ผู้ใหญ่พูน

ที่มา: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, สำนักหอสมุดกลาง, หนังสืตะลุง, เข้าถึงเมื่อ 3 ตุลาคม 2557, เข้าถึงได้
จาก <http://www.lib.ru.ac.th/journal2>

ภาพที่ 19 อ้ายโถ

ที่มา: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, สำนักหอสมุดกลาง, หนังสืตะลุง, เข้าถึงเมื่อ 3 ตุลาคม 2557, เข้าถึงได้
จาก <http://www.lib.ru.ac.th/journal2>

โอกาสในการแสดงของหนังตะลุง เดิมหนังตะลุงนิยมแสดงเฉพาะในงานสมโภชเฉลิมฉลอง ไม่แสดงงานอับมงคล เช่น งานศพ แต่ความเชื่อในเรื่องนี้ได้หมดไป โอกาสแสดงของหนังตะลุงจำแนก ออกได้ 3 ประเภท ดังนี้

1. งานบ้าน เช่น แก้เหมรย บวชนาค แต่งงาน ขึ้นบ้านใหม่ งานศพ งานสละหัว งานทำบุญบ้าน สวดบ้าน
2. งานวัด เช่น ฟังลูกนิมิต งานฉลองกุฏิวิหาร งานเทศกาลประจำปีของวัด งานชักพระ งานประเพณีทำบุญเดือนสิบ
3. งานจัดรายการ ชาวบ้านเรียกว่างานสวนสนุก มีการแข่งขันประชันโรง เช่น งานแข่งขันกรีฑา งานมหกรรมหนังตะลุง งานปีใหม่ งานสงกรานต์²¹

4. ที่มาและความสำคัญของเรือกอและ

จากการศึกษาและสืบค้นเกี่ยวกับเรือกอและ จากหนังสือ ลวดลายจิตรกรรมบนเรือกอและในจังหวัดปัตตานี ผู้แต่ง วุฒิ วัฒนสิน และหนังสือ 100 เรื่องเมืองใต้ ผู้แต่ง ประพนธ์ เรืองณรงค์ สามารถสรุปใจความสำคัญได้ว่าเรือกอและเป็นเรือประมงที่ใช้กันมากแถบชายฝั่งตะวันออกของอ่าวไทย ในอดีตชาวไทยมุสลิมได้ใช้ประโยชน์จากเรือกอและเพื่อปฏิบัติการปกป้องเอกราชชาติไทยในฐานะเรือลาดตระเวน เป็นเรือขนส่งสินค้า เพื่อการค้าต่อค้าขาย นันทนาการ และการทำประมง เรือกอและจึงเป็นเรือที่อยู่คู่กับน่านน้ำในเขตชายแดนภาคใต้มาตลอดระยะเวลาอันยาวนาน เรือกอและประเภท ปาตะกือระ เป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งที่มีคุณค่าของจังหวัดปัตตานี มีการตกแต่งลวดลายจิตรกรรมที่ประกอบไปด้วยวัฒนธรรมของศิลปะไทย ศิลปะอิสลามและศิลปะจีน ที่มีความกลมกลืนสวยงาม²²

เรือกอและเป็นเสมือนผลงานศิลปกรรมที่ทรงคุณค่าและสามารถสะท้อนถึงจิตวิญญาณของกลุ่มชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นกระจกเงาที่สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของมนุษย์ ความพิเศษทางด้านวัฒนธรรมเช่นนี้มีสาเหตุมาจากปัจจัยด้านภูมิประเทศซึ่งเป็นตัวกระตุ้น ทำหน้าที่จำกัดความเจริญเติบโตทางวัฒนธรรม การที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบริมฝั่งทะเล มีทิวเขาทอดยาวเหยียดจากทิศเหนือจรดทิศใต้ ทำให้เกิดแม่น้ำหลายสายไหลผ่านและไหลลงสู่ทะเลฝั่งตะวันออกของคาบสมุทร ลักษณะภูมิประเทศจึงเป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิด

²¹พิทยา บุษรารัตน์, รายงานการวิจัยเรื่องการแสดงพื้นบ้าน: การเปลี่ยนแปลงและความสัมพันธ์กับสังคมและวัฒนธรรมบริเวณลุ่มแม่น้ำทะเลสาบสงขลา, 304-307.

²²วุฒิ วัฒนสิน, ลวดลายจิตรกรรมบนเรือกอและในจังหวัดปัตตานี (กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2542), 1.

อาชีพประมง และการใช้เรือเป็นพาหนะจะเห็นได้ว่าสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์มีส่วนทำให้การดำเนินชีวิตของประชาชนส่วนหนึ่งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่อาศัยพื้นน้ำเป็นสำคัญ ช่วยให้ความเหล่านักรู้จักใช้เรือเป็นพาหนะในการเดินทางและการทำการประมง จึงทำให้เรือกอกและเป็นเรือที่นิยมใช้กันในท้องถิ่นจนกลายเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของศิลปวัฒนธรรมจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจังหวัดฝั่งทะเลด้านตะวันออกของคาบสมุทรภาคใต้นับตั้งแต่จังหวัดนครศรีธรรมราช สงขลา ปัตตานี เรื่อยลงไปจนถึงนราธิวาส²³

สันนิษฐานกันว่าเรือกอกและน่าจะเกิดขึ้นก่อนสมัยสุโขทัยพร้อมกับการแผ่ขยายของศาสนาอิสลามในประเทศไทย และการตั้งรกรากถิ่นฐานในภาคใต้ออนล่างของชาวมุสลิมเรียกชายฝั่งทะเลอ่าวไทยตั้งแต่นครศรีธรรมราชลงไปจนถึงแหลมมลายูตั้งแต่ก่อนสมัยสุโขทัย ชาวมุสลิมภาคใต้มีความชำนาญในการออกทะเล ดังนั้นประชากรส่วนใหญ่จึงยึดอาชีพการประมง และเนื่องจากเป็นชาวพื้นเมืองที่มีเงินน้อย จึงคิดประดิษฐ์เครื่องมือในการออกทะเลเพื่อทำการประมง นั่นคือการคิดสร้างเรือที่มีขนาดพอดีและสามารถออกทะเลและสามารถต่อสู้กับแรงลมกลางทะเลได้ดี สะดวกและคล่องตัวในการออกทะเลและเข็นขึ้นเก็บบนชายหาดเมื่อกลับเข้าสู่ฝั่งโดยง่ายด้ายลักษณะและประโยชน์ใช้สอยที่เหมาะสมกับความต้องการของชาวพื้นเมือง น่าจะเป็นสาเหตุทำให้เกิดเรือกอกและ และการปรากฏเรื่องราวเรือกอกและในภาคกลางตามบันทึกของพระยาอนุমানราชชนที่สันนิษฐานว่าอาจเป็นเพราะเรือกอกและมีใช้กันอย่างแพร่หลายในสมัยกรุงสุโขทัย²⁴

เมื่อเริ่มต้นสมัยรัชกาลที่ 1 ในยุคกรุงศรีอยุธยาหัวเมืองต่างๆ ในคาบสมุทรมลายูรวมทั้งเมืองปัตตานีต่างเป็นเมืองภายใต้การปกครองของอาณาจักรอยุธยา เมืองปัตตานีมีภาระในการร่วมป้องกันภัยจากศึกสงครามในยามที่อาณาจักรอยุธยาถูกรุกราน เรือกอกและในนามของเรือ กุไล่แง่ ชาย หรือ หรือหย่าหยับ ของปัตตานีที่เป็นที่ยอมรับว่ามีความสามารถในการปฏิบัติทางทะเล จึงมีส่วนร่วมในการศึกสงครามโดยทำหน้าที่หลักเป็นเรือลาดตระเวน เนื่องจากลักษณะของเรือกอกและมีความคล่องตัวและรวดเร็ว และจากประสิทธิภาพในการปฏิบัติการของเรือกอกและนั้นเป็นที่ยอมรับ เรือมาตั้งแต่ยุค แห่งการทำสงครามนับตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ถึงสมัยรัชการที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ดังนั้นเรือกอกและจึงมีบทบาทและหน้าที่สำคัญในฐานะเรือประมงในยามที่บ้านเมืองสงบ และเป็นเรือลาดตระเวนที่มีประสิทธิภาพในยามที่บ้านเมืองมีศึกสงคราม²⁵

²³ เรื่องเดียวกัน, 2.

²⁴ เรื่องเดียวกัน, 3.

²⁵ เรื่องเดียวกัน, 3-5.

ชาวไทยมุสลิมเริ่มตกแต่งลวดลายจิตรกรรมบนเรือกอและในสมัยรัตนโกสินทร์ เนื่องจากชาวไทยมุสลิมในเขตชายแดนภาคใต้มีวัฒนธรรมทางศิลปะมาตั้งแต่อดีต ซึ่งแสดงให้เห็นในด้านการประดับตกแต่ง การแต่งกาย และสถาปัตยกรรม ชาวไทยมุสลิมที่อาศัยอยู่ริบชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกของอ่าวไทยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมง ชาวประมงเหล่านี้มีเรือกอและไว้ในครอบครองและเป็นมรดกสืบทอดต่อกันมา ผนวกกับชาวประมงหรือนักรบเหล่านี้เคยเห็นความงามวิจิตรของเรือในพระราชพิธีทางภาคกลาง จึงเกิดความประทับใจและมีความต้องการที่จะตกแต่งเรือกอและของตนเองให้ดูสวยและสง่างาม เมื่อบ้านเมืองมีความสงบสุขปราศจากการทำศึกสงครามและความวุ่นวาย การตกแต่งลวดลายจิตรกรรมบนเรือกอและจึงเกิดขึ้น²⁶

ในระยะแรกการตกแต่งลวดลายจิตรกรรมบนเรือกอและจะเลียนแบบเทคนิคการตกแต่งเรือแบบในพระราชพิธี ใช้เทคนิคในการแกะสลักที่ต้องใช้ฝีมือและความประณีตเป็นอย่างมาก การแกะสลักได้ความงามเฉพาะด้านแสงเงา และรูปร่าง ซึ่งทำให้ไม่เป็นที่พึงพอใจสำหรับชาวบ้าน จึงพบว่ามีการตกแต่งลวดลายโดยการแกะสลักและมีการระบายสีลงไปด้วยเป็นการเพิ่มสีสันให้กับเรือกอและ เนื่องจากเทคนิคการแกะสลักยุ่งยากและมีข้อจำกัดในการใช้เครื่องมือลวดลายที่ได้จึงดูหยาบและต้องใช้เวลาตกแต่งนาน ในเวลาต่อมาช่างต่อเรือกอและ และช่างตกแต่งลวดลายเห็นว่าการตกแต่งเรือกอและด้วยการใช้สีในการวาดลวดลายจิตรกรรมมีความสวยงาม สะดุดตา และทำได้สะดวกกว่าการแกะสลักอีกทั้งการตกแต่งลวดลายบนเรือกอและด้วยการวาดภาพระบายสีนั้นสามารถตอบสนองจินตนาการและความปรารถนาของช่างและเจ้าของเรือได้เป็นอย่างดี ในที่สุดชาวบ้านจึงตกแต่งเรือกอและด้วยวิธีการวาดลวดลายและระบายสีในส่วนประกอบของเรือกอและ ได้แก่ จาปีง บานา ซางอ และรอกแซ นอกจากนี้ยังมีการทูลูให้เกิดลวดลายแล้วจึงวาดลวดลายและระบายสี แต่จะไม่มีการแกะสลักอีกต่อไป นับจากนั้นก็มีการพัฒนารูปแบบของลวดลายจิตรกรรมไปตามยุคสมัยของสังคมจนถึงปัจจุบัน²⁷ สภาพปัจจุบันของเรือกอและคือเรือกอและแบบดั้งเดิมกำลังจะสูญหายทั้งในด้านรูปทรงและการตกแต่งลวดลายจิตรกรรมบนเรือ เนื่องจากไม้ที่มีขนาดใหญ่ไม่มีราคาแพงและหายากขึ้นทุกวันอีกทั้งการว่าจ้างในการต่อเรือก็มีราคาสูงขึ้น และค่าใช้จ่ายในการออกเรือเพื่อใช้งานสูงขึ้นทำให้รายได้ที่ได้รับจึงไม่คุ้มกับแรงงานที่ทุ่มเทลงไป²⁸

²⁶ เรื่องเดียวกัน, 5-7.

²⁷ ประพนธ์ เรื่องณรงค์, 100 เรื่องเมืองใต้, 348.

²⁸ วุฒิ วัฒนสิน, ลวดลายจิตรกรรมบนเรือกอและในจังหวัดปัตตานี, 7.

ลวดลายจิตรกรรมบนเรือกอและนับได้ว่าเป็นงานสร้างสรรค์ทางศิลปะเพื่อเพิ่มความสวยงามและความเป็นเอกลักษณ์ให้กับเรือกอและ ช่างเขียนที่จะมาตกแต่งเรือกอและจึงต้องมีความสามารถและมีทักษะในการคิดและการสร้างสรรค์สูง หน้าที่ของช่างเขียนจะเริ่มตั้งแต่การระบายสีลงพื้น ส่วนของเรือการวาดลวดลายช่างจะคิดราคาเหมาจ่ายเป็นลำๆ ไป จะคิดตามขนาดและความยาวของลำเรือและประเภทของภาพและลวดลายที่กำหนดให้วาด ส่วนใหญ่ลวดลายที่ช่างวาดนั้นจะวาดตามความต้องการของผู้ว่าจ้าง โดยให้ผู้ว่าจ้างบอกลักษณะลวดลายที่ต้องการแบบย่อๆ เช่น ลายไทย ลายอิสลาม ลายจีน ลายผสมไทย-อิสลาม หรืออิน โคนีเซีย รูปห้วน ลายดอกไม้ เป็นต้น ส่วนในเรื่องของรายละเอียดปลีกย่อยช่างวาดลายจะเป็นผู้ประดิษฐ์ขึ้นมาเอง ในการวาดลวดลายนั้นจะใช้ช่างเพียงคนเดียวในการเขียนลวดลายตั้งแต่หัวเรือจนถึงท้ายเรือ สีที่ใช้ในการวาดลวดลายจิตรกรรมบนเรือกอและคือสีน้ำมันผสมกับน้ำมันก๊าด สีที่ใช้โดยทั่วไปจะใช้ 9 สี ประกอบด้วย สีขาว สีดำ สีเขียว สีแดง สีเหลือง สีน้ำเงิน สีเขียวอ่อน สีชมพู สีเหลืองอ่อน สีฟ้า²⁹

ลวดลายต่างๆ ที่ปรากฏบนเรือกอและเป็นลวดลายที่เกิดขึ้นจากความคิดสร้างสรรค์และอิทธิพลที่ช่างเขียนลวดลายได้รับจากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสังคมความเป็นอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วยชนชาติ 3 ชนชาติอาศัยอยู่ร่วมกัน คือ ชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวจีน การอยู่อาศัยร่วมกันในสังคมได้เสริมสร้างให้เกิดความสัมพันธ์อันดีและเกิดเป็นวัฒนธรรมสัมพันธ์ดังปรากฏในผลงานศิลปกรรมที่ผสมผสานกันระหว่าง ศิลปะไทย ศิลปะอิสลาม ศิลปะจีน และศิลปะอื่นๆ สภาพเช่นนี้เป็นแรงบันดาลใจให้ช่างเขียนได้สร้างสรรค์ศิลปกรรมที่มีการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมทางศิลปะของ 3 ชนชาติบนเรือกอและ จิตรกรรมตกแต่งบนเรือกอและมีข้อจำกัดในด้านหลักของความเชื่อทางศาสนาอิสลาม ดังนั้นลวดลายทั้งหมดจะไม่ปรากฏภาพคนร้องรำทำเพลง หรือภาพที่มีลักษณะชั่วร้ายมารมณ³⁰

²⁹ เรื่องเดียวกัน, 29-30.

³⁰ เรื่องเดียวกัน, 30.

ภาพที่ 20 แสดงการเขียนลวดลายเรือกอลและ
ที่มา: biogang blog, เรือกอลและ, เข้าถึงเมื่อ 3 ตุลาคม 2557, เข้าถึงได้จาก [http://www.biogang.net/
blog/blog_detail.php?uid=46546&id=1389](http://www.biogang.net/blog/blog_detail.php?uid=46546&id=1389)

ภาพที่ 21 แสดงลวดลายเรือกอลและ
ที่มา: biogang blog, เรือกอลและ, เข้าถึงเมื่อ 3 ตุลาคม 2557, เข้าถึงได้จาก [http://www.biogang.net/
blog/blog_detail.php?uid=46546&id=1389](http://www.biogang.net/blog/blog_detail.php?uid=46546&id=1389)

ภาพที่ 22 แสดงลวดลายเรือกอและ

ที่มา: biogang blog, เรือกอและ, เข้าถึงเมื่อ 3 ตุลาคม 2557, เข้าถึงได้จาก http://www.biogang.net/blog/blog_detail.php?uid=46546&id=1389

ภาพที่ 23 แสดงลวดลายเรือกอและ

ที่มา : biogang blog, เรือกอและ, เข้าถึงเมื่อ 3 ตุลาคม 2557, เข้าถึงได้จาก http://www.biogang.net/blog/blog_detail.php?uid=46546&id=1389

ภาพที่ 24 แสดงลวดลายเรือกอและ

ที่มา: biogang blog, เรือกอและ, เข้าถึงเมื่อ 3 ตุลาคม 2557, เข้าถึงได้จาก http://www.biogang.net/blog/blog_detail.php?uid=46546&id=1389

จิตรกรรมที่นำมาตกแต่งเรือกอและที่เป็นฝีมือของช่างชาวไทยมุสลิมส่วนใหญ่จะปรากฏเป็นภาพของสัตว์น้ำ เช่น ปลา กุ้ง หอย และปลาหมึก สัตว์ในจินตนาการจากประเพณี เช่น ภาพนกกาเหมาเขรู นกครุฑ (นกกรุฑ) นกบือ นกเขมา (นกยูง) และ นกบุหงซึ่งอ (นกสิงห์, นกไกรสรปีกยา) ศาสนา วรรณคดี เช่น ภาพตัวหนังว้างเขมร ศิลปะการแสดงต่างๆ เช่น ภาพตัวหนังว้างเขมร สัตว์หิมพานต์ของไทย เช่น ภาพสิงห์ กษัตริย์ สิงหามังกร ไกรสรราชสีห์ ไกรเทพ สิงหะ หนุมาน นาค นาคปักยิม เหวลาด มัจฉานาคา เจือก และมังกรสกุณี ภาพสัตว์ในจินตนาการของจีน เช่น ภาพกิลเลน มังกร นกยูง และนกกกระเรียน และภาพทิวทัศน์บึงและภาพทิวทัศน์ทะเล ลวดลายที่นำมาตกแต่งเรือกอและได้แก่ ลวดลายไทย เช่น ลวดลายกระจัง ลวดลายดอกพุดตาน ลวดลายประจํายาม ลวดลายหน้ากระดาน ลวดลายดอกกรักซ้อน ลวดลายก้านขด ลวดลายกนก 3 ตัว ลวดลายน้องสิงห์ หรือแข่งสิงห์ และลวดลายนกคาบ ลวดลายจีน เช่น ลวดลายหน้ากระดาน ลวดลายเรขาคณิต และลวดลายพรรณไม้ ลวดลายมลายูท้องถิ่น เช่น ลวดลายอักษรประดิษฐ์ ลวดลายพรรณไม้แบบเถาเลื้อย และลวดลายเรขาคณิต และจะมีการเขียนชื่อของเรือเป็นภาษาไทย บนกานเรือด้านล่าง³¹

³¹ เรื่องเดียวกัน, 37-53.

ภาพตัวอย่างสัตว์ในจินตนาการจากประเพณี

ภาพที่ 25 นกกาเมาะชูรหรือ นกครุฑา (นกรุฑ)

ที่มา: ประเพณี.net, นกกาเมาะชูร, เข้าถึงเมื่อ 11 พฤศจิกายน 2558, เข้าถึงได้จาก <http://ประเพณี.net/category/ประเพณีแห่>

ภาพที่ 26 นกบุหรงชิงอ (นกลิงห์, นกไกรสรปีกษา)

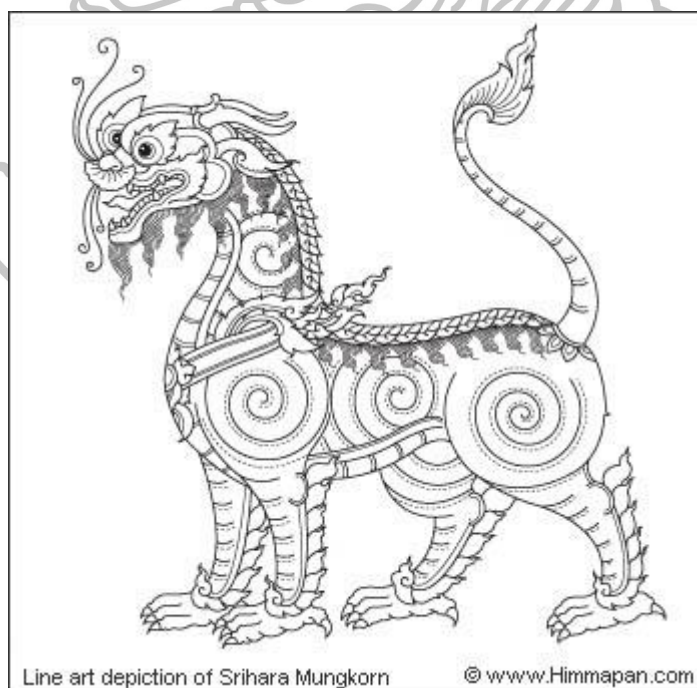
ที่มา: himmapan, นกไกรสรปีกษา, เข้าถึงเมื่อ 11 พฤศจิกายน 2558, เข้าถึงได้จาก http://www.himmapan.com/thai/himmapan_lion_kraisornpuksa.html

ภาพที่ 27 ไกรสรราชสีห์

ที่มา: himmapan, ไกรสรราชสีห์, เข้าถึงเมื่อ 11 พฤศจิกายน 2558, เข้าถึงได้จาก

http://www.himmapan.com/thai/himmapan_lion_kraisornrajasri.html

ภาพที่ 28 สิงหรามังกร

ที่มา: himmapan, สิงหรามังกร, เข้าถึงเมื่อ 11 พฤศจิกายน 2558, เข้าถึงได้

http://www.himmapan.com/images/subnav_cr_lion_th_on.gif

Line art depiction of Nak Puksin

© www.Himmapan.com

ภาพที่ 29 นกนาคาปีกยนิ หรือ นาคปีกยนิ

ที่มา: himmapan, นกนาคาปีกยนิ, เข้าถึงเมื่อ 11 พฤศจิกายน 2558, เข้าถึงได้จาก

http://www.himmapan.com/thai/himmapan_bird_nakpuksin.html

ภาพตัวอย่างลวดลายที่ปรากฏในเรือกอลและ

ภาพที่ 30 แสดงภาพสัตว์ที่ปรากฏในเรือกอลและ

ที่มา: biogang blog, เรือกอลและ, เข้าถึงเมื่อ 3 ตุลาคม 2557, เข้าถึงได้จาก [http://www.biogang.net/](http://www.biogang.net/blog/blog_detail.php?uid=46546&id=1389)

[blog/blog_detail.php?uid=46546&id=1389](http://www.biogang.net/blog/blog_detail.php?uid=46546&id=1389)

ภาพที่ 31 แสดงภาพสัตว์ที่ปรากฏในเรือกอและ

ที่มา: biogang blog, เรือกอและ, เข้าถึงเมื่อ 3 ตุลาคม 2557, เข้าถึงได้จาก http://www.biogang.net/blog/blog_detail.php?uid=46546&id=1389

ภาพที่ 32 แสดงภาพสัตว์ที่ปรากฏในเรือกอและ

ที่มา: biogang blog, เรือกอและ, เข้าถึงเมื่อ 3 ตุลาคม 2557, เข้าถึงได้จาก http://www.biogang.net/blog/blog_detail.php?uid=46546&id=1389

ภาพที่ 33 แสดงสัตว์ที่ปรากฏในลวดลายเรือกอลและ
(ถ่ายจากชุมชนเก่าเส็ง จ.สงขลา โดยผู้วิจัย เมื่อ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2557)

ภาพที่ 34 แสดงสัตว์ที่ปรากฏในลวดลายเรือกอลและ
(ถ่ายจากชุมชนเก่าเส็ง จ.สงขลา โดยผู้วิจัย เมื่อ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2557)

ภาพที่ 35 แสดงภาพสัตว์ที่ปรากฏในเรือกอและ
ที่มา: biogang blog,เรือกอและ,เข้าถึงเมื่อ 3 ตุลาคม 2557, เข้าถึงได้จาก [http://www.biogang.net/
blog/blog_detail.php?uid=46546&id=1389](http://www.biogang.net/blog/blog_detail.php?uid=46546&id=1389)

ภาพที่ 36 แสดงลวดลายที่ปรากฏในเรือกอและ
(ถ่ายจากหาดนราทัศน์ จังหวัดนราธิวาส โดยผู้วิจัย เมื่อ 8 พฤศจิกายน 2557)

ภาพที่ 37 แสดงลวดลายที่ปรากฏในเรือกอลและ
(ถ่ายจากหาดนราทัศน์ จังหวัดนราธิวาส โดยผู้วิจัย เมื่อ 8 พฤศจิกายน 2557)

ภาพที่ 38 แสดงลวดลายที่ปรากฏในเรือกอลและ
(ถ่ายจากหาดนราทัศน์ จังหวัดนราธิวาส โดยผู้วิจัย เมื่อ 8 พฤศจิกายน 2557)

5. ศิลปะร่วมสมัย

จากการศึกษาและสืบค้นเกี่ยวกับศิลปะร่วมสมัย จากหนังสือศิลปะในประเทศไทย ผู้แต่ง วิบูลย์ ลี้สุวรรณ หนังสือ จากสยามเก่า คู่ไทยใหม่ และหนังสือชุด เรียนรู้ศิลปะไทย ทศนศิลป์ ผู้แต่ง สุทธิ คุณาวิชยานนท์ สามารถสรุปใจความสำคัญได้ว่า ประเทศไทยเปิดรับวัฒนธรรมจากประเทศมหาอำนาจตะวันตก โดยการปรับรับวัฒนธรรมจากภายนอกมาผสมผสานกับวัฒนธรรมดั้งเดิมจนเกิดเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเอง ทั้งในด้านศิลปะแบบประเพณี ศิลปะแบบตะวันตก ศิลปะสมัยใหม่ในประเทศไทยเริ่มต้นเมื่อใดนั้นยากที่จะกำหนดอย่างชัดเจน แต่มีการกำหนดระยะเวลาแนวทางคือ เมื่อนาย คอรัราโด เฟโรซี เข้ามารับราชการในตำแหน่งช่างปั้นในกรมศิลปากร ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2466 ในสมัยรัชกาลที่ 6 และได้สร้างผลงานไว้อย่างมากมายและก่อตั้งโรงเรียนศิลปะเพื่อสอนศิลปะตะวันตกขึ้นในประเทศไทย ในยุคนี้เป็นยุคที่ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตย เหตุการณ์นี้ทำให้ศิลปะตามแนวประเพณีนิยมได้เสื่อมสูญ ขนบธรรมเนียมประเพณี แนวคิดต่างๆเปลี่ยนไป ต่อมาเมื่อ จอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรีได้เปลี่ยนความคิดและสร้างเงื่อนไขทางวัฒนธรรมแบบใหม่ มุ่งปรับพฤติกรรมและชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน มีการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการแต่งกายและการใช้ภาษาใหม่ ทำให้ประเทศไทยมีวัฒนธรรมใหม่เป็นประวัติศาสตร์ชาตินิยมที่รับแบบอย่างมาจากตะวันตก การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง การเปลี่ยนชื่อประเทศเป็นเพียงการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงตามกระแสการเมือง ช่างและศิลปินก็ยังคงทำหน้าที่ของตนตามจิตวิญญาณที่ตั้งสมมาจากบรรพชนมิได้คล้อยตามเสียทั้งหมด³²

การเคลื่อนไหวทางศิลปะสมัยรัชกาลที่ 6 ที่สำคัญคือการตั้งกรมศิลปากรขึ้นเพื่อเป็นหน่วยงานรับผิดชอบดูแลงานช่าง เป็นแหล่งรวบรวมช่างและผู้เชี่ยวชาญทางด้านศิลปะในขณะนั้น ช่างและศิลปินที่มีบทบาทสำคัญในขณะนั้น คือ พระสรลักษณ์ลิขิต (มู๋ย จันทลักษณ์) เป็นจิตรกรที่ฝึกฝนการวาดภาพเหมือนจากยุโรป เป็นจิตรกรยุคแรกที่วาดภาพสีน้ำมัน ทำให้กระแสจิตรกรรมแบบตะวันตกแพร่หลายไปในหมู่ประชาชนชาวไทย จนทำให้ในระยะเวลาต่อมาได้มีการตัดตั้งมหาวิทยาลัยศิลปากร เป็นการก้าวสู่ยุคการศึกษาศิลปะสมัยใหม่ สถาบันนี้เป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาศิลปะแบบตะวันตก รวมทั้งการศึกษาวิจัยศิลปะแบบประเพณีตามระเบียบวิธีการสากล เป็นการสร้างมิติใหม่ของการศึกษาศิลปะให้ก้าวหน้ามาจนถึงปัจจุบัน³³

³²วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, ศิลปะในประเทศไทย (กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือลาดพร้าว, 2548), 175-188.

³³เรื่องเดียวกัน, 187-188.

ยุคประชาธิปไตยที่เริ่มตั้งแต่รัชกาลของ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว จนถึง รัชกาลปัจจุบันเป็นช่วงระยะเวลาที่สำคัญของศิลปะสมัยใหม่ และศิลปะร่วมสมัยในประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงสนพระทัยในงานศิลปะจน ทรงงานจิตรกรรมด้วยพระองค์เอง ทำให้ศิลปะสมัยใหม่ไม่เป็นสิ่งแปลกในสังคมไทยอีกต่อไป ประกอบกับพระปรีชาสามารถด้านต่างๆ โดยเฉพาะในด้านการพัฒนา ส่งผลให้สถานภาพของ กษัตริย์เริ่มมีความเข้มแข็งขึ้นเรื่อยๆ ทำให้เกิดกระแสสังคมและประวัติศาสตร์ในลักษณะที่เรียกว่า “ราชาชาตินิยมใหม่” และการจัดตั้งและจัดสร้างอนุสาวรีย์กษัตริย์ที่เพิ่มมากขึ้น การรื้อฟื้นกษัตริย์ นิยมในครั้งนั้นได้รวมไปถึงการจัดสร้างอนุสาวรีย์พระบรมรูปเป็นจำนวนมาก นับตั้งแต่ 2493 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี 2500 ถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของกระแสการจัดสร้างอนุสาวรีย์ กษัตริย์ในประเทศไทย ความนิยมและความศรัทธาในการบูชารูปเคารพ ไม่ว่าจะเป็นรูปเคารพ ทางด้านศาสนา เช่น ศาสนาพุทธ ฮินดู และผี ตลอดจนรูปเคารพที่เป็นพระบรมรูปกษัตริย์ ได้กลาย มาเป็นวัฒนธรรมและเป็นกระแสหลักของสังคมไทย กระแสความนิยมนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงการ รื้อฟื้นระบบกษัตริย์นิยมและประเพณีนิยมได้เป็นอย่างดี พระบรมรูปกษัตริย์แบบเหมือนจริงที่ครั้ง หนึ่งนั้นได้เคยถูกห้ามสร้างเป็นของที่แปลกตาและไม่มีความเป็นไทย ขณะนี้ได้กลายมาเป็นส่วน หนึ่งของความเป็นไทยหรืองานแบบประเพณีอย่างหนึ่งสำหรับคนไทยไปแล้ว³⁴

เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงเสด็จขึ้นครองราชย์เป็นเวลา ที่ ประเทศไทยก้าวสู่ภาวะสมัยใหม่มีการเปิดรับวัฒนธรรมภายนอกเข้ามาอย่างกว้างขวาง ศิลปิน สมัยใหม่ยุคแรกๆ สร้างงานศิลปะกรรมที่มีแนวคิดเฉพาะตัวเสนอต่อสาธารณชนเพื่อเป็นแรงกระตุ้น ให้เกิดการตื่นตัวในการเปิดรับศิลปะแบบตะวันตก ศิลปินจึงรวมตัวกันเพื่อจัดกิจกรรมทางศิลปะ เช่น มีการจัดประกวดงานศิลปะกรรม จัดงานศิลปะกรรมให้ประชาชนชม มีทั้งผลงานจิตรกรรมแบบ ไทยโบราณ จิตรกรรมสมัยใหม่ และศิลปะภาพถ่าย เป็นจุดเริ่มต้นการแสดงผลงานศิลปะสมัยใหม่ ในประเทศไทยที่สำคัญ การแสดงผลงานศิลปะยังเป็นเวทีให้ศิลปินได้เสนอผลงานศิลปะของตนแก่ ประชาชน เป็นกิจกรรมสำคัญที่ช่วยให้วงการศิลปะสมัยใหม่ขยายตัวมากขึ้น ต่อมาได้มีการผลักดัน ให้เกิดการแสดงศิลปะกรรมแห่งชาติ การแสดงศิลปะกรรมแห่งชาติจึงเป็นเสมือนสะพานเชื่อมความรู้ ความเข้าใจระหว่างศิลปินกับประชาชน การแสดงศิลปะกรรมแห่งชาติครั้งแรกแบ่งเป็นประเภทของ งานศิลปะออกเป็น ประเภทจิตรกรรม ประติมากรรม ศิลปะประยุกต์ มัณฑนศิลป์ และศิลปะเด็ก จัด ขึ้นทุกปีๆ ละครั้ง แต่แต่ละครั้งผลงานศิลปะจะมีลักษณะพิเศษต่างๆ กัน ผลงานศิลปะสมัยใหม่ที่

³⁴ สุทธิ คุณาวิชยานนท์, จากสยามเก่า สู่อุทยานใหม่, พิมพ์ครั้งที่ 2, 48-51.

ปรากฏในการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมทางแนวความคิดของศิลปินสมัยใหม่ในประเทศไทย³⁵

การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติเป็นการเปิดโอกาสให้ศิลปินไทยได้นำเสนอผลงานแก่สาธารณชนอย่างเป็นระบบ ทำให้ประเทศไทยมีผลงานศิลปะสมัยใหม่ที่เป็นสมบัติของชาติซึ่งแสดงให้เห็นถึงวิวัฒนาการแนวความคิด รูปแบบศิลปะ และทัศนคติของศิลปินแต่ละคนในแต่ละช่วงเวลาได้นับได้ว่าเป็นก้าวสำคัญของศิลปะสมัยใหม่ในประเทศไทย ศิลปินไทยสร้างสรรค์งานศิลปะบนพื้นฐานทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีประจำชาติ แนวความคิด รูปแบบ และทัศนคติของศิลปินก็ตาม แต่ผลงานศิลปกรรมของศิลปินไทยในยุคแรกที่ปรากฏในการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติยุค ศิลป์ พีระศรี ก็ยังไม่หลุดพ้นจากอิทธิพลของศิลปะตะวันตก ถึงแม้ศิลปินบางคนจะพยายามนำศิลปะแบบประเพณีมาประยุกต์ให้เกิดรูปแบบใหม่ ผลงานศิลปกรรมแห่งชาติ รูปแบบศิลปะที่นิยมทำกันในประเทศไทย พบว่ามีแนวทาง 3 แนวทางหลักด้วยกันที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก จะแบ่งได้ตามลักษณะของผลงาน คือ 1.ศิลปะแบบเหมือนจริงหรือแนวเหมือนจริง 2.ผลงานศิลปะแบบประเพณีสมัยใหม่หรือแบบศิลปะไทยประยุกต์ 3.ผลงานศิลปะแนวประทับใจ หรือศิลปะแนวอิมเพรสชันนิส ที่เน้นสีแปร่ง สีฉ่ำและความมีชีวิตชีวา³⁶

ผลงานศิลปะแนวเหมือนจริง (Realistic) ที่ปรากฏในผลงานศิลปกรรมแห่งชาติส่วนมากเป็นผลงานของศิลปินที่ได้รับการศึกษาตามแนวศิลปะตะวันตกจากสถาบันต่างๆ ศิลปินที่สร้างงานเหมือนจริงยุคแรกๆ ได้แก่ จำรัส เกียรติก้อง มีความสามารถสูงในการวาดภาพบุคคล พินาน มูลประมุขมีความสามารถในการปั้นรูปบุคคลและสร้างงานเหมือนบุคคล แสง สงฆ์มั่งมี ผู้ปั้นรูปเด็กหญิงเปลือย ชื่อ แรกแย้ม ผลงานศิลปะสมัยใหม่ของไทยที่ปรากฏในผลงานศิลปกรรมยุคแรกๆ อาจได้รับแบบอย่างมาจากตะวันตก แต่ศิลปินไทยได้สร้างจากรูปร่าง สัดส่วน กิริยาท่าทาง และหน้าตาของหญิงไทยซึ่งมีรูปร่างและสัดส่วนที่แตกต่างไปจากผู้หญิงชาวตะวันตก ช่วงแรกของศิลปกรรมแห่งชาติเป็นยุคทองของประติมากรรมสมัยใหม่โดยเฉพาะประติมากรที่สร้างงานประติมากรรมแนวเหมือนจริงมีประติมากรที่มีความสามารถสูงหลายคน เช่น ไพฑูรย์ เมืองสมบูรณ์ เป็นประติมากรที่มีความคิดสร้างสรรค์อยู่เสมอ อาจกล่าวได้ว่าศิลปะสมัยใหม่ในประเทศไทยเริ่มต้นจากงานศิลปะแนวเหมือนจริงก่อนที่จะพัฒนาผลงานไปสู่แนวทางอื่นๆ³⁷

³⁵วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, ศิลปะในประเทศไทย, 223-234.

³⁶เรื่องเดียวกัน, 257-260.

³⁷เรื่องเดียวกัน, 260-270.

ผลงานศิลปะแบบประเพณีสมัยใหม่ หรือศิลปะไทยแบบประยุกต์ เป็นผลงานที่ศิลปินไทยพยายามที่จะนำรูปแบบและเนื้อหาของศิลปะแบบประเพณีมาสร้างชิ้นใหม่ ตามแบบอย่างของศิลปะตะวันตก มีการจัดวางรูปทรง โครงสร้างและองค์ประกอบศิลปะชิ้นใหม่แต่ยังคงรูปลักษณะและเอกลักษณ์บางอย่างของศิลปะแบบประเพณี ใ้งานศิลปกรรมแนวนี้มีทั้งงานจิตรกรรม และประติมากรรม เช่น ผลงานของ ประสงค์ ปัทมานุช ชื่อผลงาน **วัดพระแก้ว** นอกจากนี้ยังมีศิลปินที่สร้างงานแนวจิตรกรรมไทยประยุกต์รุ่นบุกเบิก คือ สนธิ ดิษฐพันธ์, ชลุด นุ่มเสมอ, มานิต ภู่อารี และ ประหยัด พงษ์คำ ส่วนงานประติมากรรมที่ได้รับแนวความคิดมาจากศิลปะไทยที่ปรากฏในการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติยุคแรก ได้แก่ผลงานของ เกียน ยิ้มศิริ ศิลปินในแนวไทยประเพณีใหม่ที่มีความโดดเด่นท่ามกลางศิลปะเหมือนจริงที่ครอบงำวงการศิลปะประติมากรรมอย่างยาวนาน ผลงานที่สร้างชื่อเสียงและโด่งดังมาก ได้แก่ **ขลุ่ยทิพย์** (พ.ศ.2492) และ **ดินแดนแห่งความยิ้มแย้ม** (พ.ศ.2493) ผลงานของ เกียน ยิ้มศิริ เป็นผลงานแบบประเพณีสมัยใหม่หรือแบบศิลปะไทยประยุกต์ยุคแรกของไทยผลงานของเกียน ยิ้มศิริ มีการผสมผสานระหว่างศิลปะแบบประเพณีกับศิลปะแบบใหม่ได้อย่างลงตัว รูปทรงคนที่ดูเรียบง่ายและกลมกลึงไร้รายละเอียดไม่ลอกเลียนแบบให้เหมือนธรรมชาติสอดคล้องกับหลักประเพณี การลดทอนรายละเอียดและความเหมือนจริง การปรับรูปทรงให้เกินจริงจากธรรมชาติ และการหารูปทรงใหม่โดยใช้วิธีการลดทอนและดัดแปลงรูปทรงในธรรมชาติ เน้นการแสดงอารมณ์และความอิสระ มีนัยของการปฏิเสธแนวประเพณีก่อนสมัยใหม่ ที่ทำงานแบบเหมือนจริงลอกเลียนธรรมชาติ เรื่องราวที่ เกียน ยิ้มศิริ นำมาสร้างสรรค์เป็นผลงานคือ เรื่องราวของคนธรรมดาทั่วไป ไม่ใช่เรื่องของศาสนาและสถาบันพระมหากษัตริย์ นับได้ว่าเป็นวิธีการและจิตวิญญาณที่แท้จริงแบบหนึ่งของศิลปะลัทธิสมัยใหม่ของตะวันตกต้นฉบับของศิลปะสมัยใหม่ทั้งโลกศิลปินอีกคน คือ ชิต เจริญประชา ประติมากรผู้ถนัดงานสลักไม้ ผลงานที่มีชื่อเสียง ได้แก่ **รำมะนา** (พ.ศ.2493), **ในปี** (พ.ศ.2497) แสดงให้เห็นถึงลักษณะการถ่ายทอดความอ่อนช้อยของลักษณะไทยประเพณีผสมกับวิธีคิดแบบศิลปะสมัยใหม่ได้เป็นอย่างดี ในช่วงนี้ผลงานของศิลปินส่วนใหญ่มีแต่ผลงานการสร้างสรรค์ที่ได้รับแรงบันดาลใจมาจากพุทธศิลป์มากกว่าสร้างสรรค์ผลงานแบบอิสลามหรือตามแบบศาสนาอื่นๆ³⁸

ทางด้านจิตรกรรมผลงานในแนวไทยสมัยใหม่ของ ประสงค์ ปัทมานุช มีความแปลกแหวกแนวและมีแตกต่างไปจากจิตรกรรมของศิลปินคนอื่นๆ คือมีการใช้วิธีการจัดวางภาพแนวคิวบิสที่เน้นในเรื่องของการใช้เส้นและรูปทรงเรขาคณิต ผสมกับเค้าโครงอิทธิพลของลัทธิฟิวเจอร์

³⁸ เรื่องเดียวกัน, 270-276.

ริสมีในส่วนของการใช้เส้นทัศนียวิทยาที่แสดงความเคลื่อนไหวรุนแรงผสมกับรูปลักษณะของความ เป็นไทย ได้แก่ วัดวาอาราม เช่น ผลงานวัดพระแก้ว (พ.ศ.2493), วัดโพธิ์ (พ.ศ.2501)³⁹

ชลูด นิ่มเสมอ เป็นศิลปินที่ทำงานทั้งจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ ผลงานที่มีชื่อเสียงได้แก่ **ชวานาไทย** (พ.ศ.2498), **สงกรานต์** (พ.ศ.2499), ผลงานของ ชลูด บางภาพมีลักษณะผสมผสานกันระหว่างแนวไทยประเพณีและรูปทรงเรขาคณิตในแบบกึ่งนามธรรม⁴⁰

ประหยัด พงษ์คำ เป็นศิลปินที่ทำงานภาพพิมพ์ไม่แสดงวิถีชีวิตไทย เช่น ผลงาน **ทำบุญ** (พ.ศ.2490), **ช่างปั้นหม้อ** (พ.ศ.2499), **สามแม่ลูก** (พ.ศ.2505), **ตุ๊กแก** (พ.ศ.2506), ผลงานของประหยัด เน้นเกี่ยวกับเรื่องราวของวิถีชีวิตไทยในชนบท บ้านเรือนและวัดแบบไทยๆ ภาพของครอบครัวและสัตว์เลื้อยคลาน ภาพวิถีชีวิตในบรรยากาศแบบไทยๆ ได้กลายมาเป็นแนวทางเฉพาะของประหยัดในการสร้างสรรค์ผลงานจนได้รับรางวัลมากมายและได้รับการยกย่องให้เป็นศิลปินชั้นเยี่ยมสาขาภาพพิมพ์ พ.ศ. 2524⁴¹

ผลงานศิลปะแนวลัทธิประทับใจ (Impressionism) เป็นแนวทางที่แพร่หลายในหมู่ศิลปินสมัยใหม่ของไทย จิตรกรที่สร้างงานแนวนี้ยุคแรกๆ คือ มิเชียม ยิบอินซอย เธอเป็นศิลปินหญิงคนแรกที่มีผลงานแนวประทับใจปรากฏในการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติระยะหลังหันไปสร้างงานประติมากรรมแนวลัทธิประทับใจและแบบเหมือนจริงเพื่อ หริพิทักษ์ เป็นจิตรกรผู้บุกเบิกการสร้างงานจิตรกรรมแนวลัทธิประทับใจและบาศกนิยมเป็นศิลปินหัวก้าวหน้าในยุคนั้นที่วาดภาพแนวลัทธิประทับใจและ บาศกนิยมและระยะหลังหันไปสนใจจิตรกรรมไทยและการทำงานอนุรักษ์จิตรกรรมไทย⁴²

ผลงานศิลปะสมัยใหม่ที่แสวงหาลักษณะเฉพาะตน เป็นผลงานศิลปกรรมที่มีเนื้อหาและรูปแบบก้าวหน้าในขณะเดียวกันก็แสวงหาแนวทางที่จะสร้างศิลปะแนวใหม่ที่แสดงความเป็นไทยไปด้วย โดยเฉพาะประเภทศิลปะภาพพิมพ์ศิลปินที่มีความโดดเด่นได้แก่ ประหยัด พงษ์คำ, มานิตย์ ภู่อารีย์, ประพันธ์ ศรีสุตา ส่วนศิลปินที่มีผลงานประเภทจิตรกรรมที่แสดงให้เห็นถึงแนวทางเฉพาะตนที่โดดเด่น ได้แก่ ดำรง วงศ์อุปราช, กำจร สุนพงษ์ศรี, ปรีชา อรชุนกะ ส่วนงานประติมากรรมมี ชำเรือง วิเชียรเขตต์ผลงานของศิลปินที่ปรากฏในผลงานของศิลปกรรมแห่งชาติยุคศิลป์ พีระศรี แสดงให้เห็นถึงการเริ่มต้นของศิลปะสมัยใหม่ในประเทศไทยผลงานส่วนใหญ่จึงเป็น

³⁹ เรื่องเดียวกัน, 271.

⁴⁰ เรื่องเดียวกัน, 271-272.

⁴¹ เรื่องเดียวกัน, 273.

⁴² เรื่องเดียวกัน, 277-282.

แบบเหมือนจริงเป็นส่วนมาก และเมื่อถึงช่วงยุคปลายของ ศิลป์ พีระศรี การศึกษาศิลปะและการติดต่อสื่อสารกับโลกภายนอกกว้างขวางมากขึ้น ศิลปินหัวก้าวหน้าจึงสร้างงานศิลปะที่มีรูปแบบหลากหลายและมีความทันสมัย⁴³

เฉลิม นาคีรักษ์ อาจารย์และศิลปินแห่งโรงเรียนเพาะช่าง เป็นผู้นำกลุ่มศิลปินที่มีสมาชิก เช่น เหม เวชกร, จุฬทัศน์ พยาฆรานนท์ และ กมล ทัศนาศูชลี ซึ่งกำลังเป็นนักศึกษาอยู่ในขณะนั้น ทำการเคลื่อนไหวสร้างสรรค์งานจิตรกรรมเพื่อรักษาความเป็นไทย เป็นการแสดงปฏิกิริยาต่อกระแสศิลปะสมัยใหม่ที่กำลังเป็นที่นิยมในหมู่นักศิลปินรุ่นใหม่ ซึ่งมักจะถูกกล่าวหาว่าลอกเลียนแบบฝรั่งจนทำให้เสียความเป็นไทย รูปแบบผลงานของศิลปินกลุ่มนี้ทำให้เกิดเป็นแนวทางเขียนภาพที่เรียกกันว่า “แนวตลาดน้ำ” นอกจากจะเขียนภาพตลาดน้ำศิลปินกลุ่มนี้ยังนิยมเขียนภาพวิถีชีวิตไทยในแบบอุดมคติ มีทั้งภาพการชนไก่ งานกฐินและงานบุญแบบไทยๆ

ผลงานศิลปะในแนวประเพณีใหม่ในช่วง พุทธศักราช 2490 - 2500 คือเมื่อใดที่ศิลปินพยายามที่จะคิดค้นและเสาะแสวงหาความเป็นไทยหรืออัตลักษณ์ประจำชาติ เรื่องราวที่ศิลปินนิยมนำมาสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะมากที่สุดก็คือ เรื่องราวของวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านในแบบชนบทไทย เป็นภาพแนวไทยๆ มีลักษณะโหยหาอดีตที่แสนจะงดงามและมีความงามแบบไทยแท้ๆ ในขณะที่บ้านเมืองกำลังเผชิญหน้ากับความเปลี่ยนแปลงทั้งบ้านเรือนและกรุงเทพฯ แต่ถึงอย่างไรก็ตามศิลปะในแนวนี้อาจได้ว่าเป็นการสืบสานประเพณีเก่าแก่ของคนไทยที่กำลังจะสูญหาย และในยุคปัจจุบันก็ยังคงมีความพยายามคิดค้นสืบสานงานศิลปะในแนวนี้อยู่ตลอดเวลา⁴⁴

5.1 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติหลังยุคศิลป์ พีระศรี (พ.ศ. 2506-2515)

การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติหลังยุคศิลป์ พีระศรีเริ่มตั้งแต่การแสดงแห่งชาติครั้งที่ 14 พ.ศ. 2506 จนถึงครั้งที่ 21 พ.ศ. 2515 หลังจากศิลป์ พีระศรีถึงแก่กรรม การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติโดยเฉพาะการตัดสินรางวัลเริ่มไม่ได้รับการยอมรับจากศิลปินหัวสมัยใหม่ เนื่องจากมีกรรมการที่ไม่ได้รับการยอมรับจากศิลปินมาร่วมตัดสินงานแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ทำให้ศิลปินบางกลุ่มไม่พอใจและไม่เชื่อถือการคัดเลือกและการตัดสินการให้รางวัลของคณะกรรมการ ประกอบกับช่วงเวลาดังกล่าวนั้นศิลปินเริ่มมีความคิดอิสระมีความเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น เมื่อศิลปินกลุ่มหนึ่งไม่พอใจในทีมของคณะกรรมการตัดสิน เนื่องจากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 15 ตัดสินให้ผลงานจิตรกรรม ชื่อ ชักกระดานหมายเลข 2 ของ ประพัฒน์ โยธาประเสริฐ เป็น

⁴³ เรื่องเดียวกัน, 283-290.

⁴⁴ สุทธิ คุณาวิชยานนท์, ทัศนศิลป์ (กรุงเทพฯ: TK park, 2554), 69-70.

ผลงานจิตรกรรมแบบประเพณีสมัยใหม่ได้รับรางวัลเกียรติยศอันดับ 1 เหรียญทอง ประเภทจิตรกรรม เป็นเหตุให้ศิลปินหัวก้าวหน้า 14 คนทำการประท้วงการตัดสินของคณะกรรมการ เพราะเห็นว่ากรรมการมีความเอนเอียงไปทางด้านงานจิตรกรรมแบบประเพณีสมัยใหม่มากกว่าจิตรกรรมสมัยใหม่ แต่คณะกรรมการผู้จัดการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติไม่ให้ความสำคัญของการประท้วง และได้ขู่อีกว่าจะลงโทษศิลปินที่ทำการประท้วงดังกล่าว ซึ่งเป็นสาเหตุให้ศิลปินหัวสมัยใหม่หลายคนประท้วงโดยการไม่ส่งผลงานของตนเข้าร่วมการแสดงผลงานแห่งชาติอีกเลย

เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงทราบเรื่องเหตุการณ์ประท้วงและความขัดแย้งที่เกิดขึ้น จึงโปรดเกล้าฯ ให้ทั้งสองฝ่ายไปร่วมรับประทานอาหารกลางวันในพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน เพื่อให้ทั้งสองฝ่ายปรองดองและปรับความเข้าใจกัน เหตุการณ์นี้เป็นครั้งแรกที่พระองค์ทรงเข้ามาเกี่ยวข้องกับความขัดแย้งในวงการศิลปะสมัยใหม่ของไทย และการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงสร้างงานจิตรกรรมและทรงเห็นความสำคัญของการแสดงผลงานศิลปกรรมแห่งชาติ ทำให้ศิลปะและศิลปินสมัยใหม่ได้รับความสนใจจากประชาชนมากยิ่งขึ้น⁴⁵

5.2 ศิลปะสมัยใหม่หลังทศวรรษการเปลี่ยนแปลงการเมืองและสังคม (พ.ศ.2517-2527)

นับตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศไทยก้าวเข้าสู่ระบบทุนนิยมกระแสศิลปกรรมแห่งชาติยังคงดำเนินต่อไปตามแนวทางเดิม ผลงานศิลปกรรมเป็นศิลปะแนวนามธรรมที่ไร้วัตถุวิสัยและจิตรกรรมขอบคมซึ่งเป็นรูปแบบที่ก้าวหน้ามากในขณะนั้น แต่ในขณะเดียวกันก็มีศิลปินหลายคนกลับไปสนใจศิลปะแบบประเพณี สร้างงานศิลปะที่มีรากฐานมาจากศิลปะไทย เช่น ปรีชา เกาทอง เป็นศิลปินที่สร้างจิตรกรรมมาจากศิลปะประเพณีด้วยหลักศิลปะวิชาการตะวันตก งานศิลปะสมัยใหม่ในเอเชียเฉพาะประเทศไทยนั้นศิลปินสมัยใหม่สร้างงานจิตรกรรมแบบประเพณีสมัยใหม่สืบเนื่องกันมาหลายยุคตั้งแต่ยุค ศิลป์ พีระศรี เช่น ประสงค์ ปัทมานุช, มานิตย์ ภู่อารีย์, อังคาร กัลยาณพงศ์, ถวัลย์ ดัชนี, เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ นอกจากศิลปกรรมแนวดังกล่าวแล้วศิลปินยุคนี้ยังแสวงหาแนวคิดและสร้างงานแนวอภิปรัชญาที่น่าสนใจ ศิลปินผู้สร้างงานต้องมีฝีมือและทักษะในการสร้างงานเหมือนจริงสูงในขณะเดียวกันก็ต้องมีแนวคิดใหม่ๆ ในการนำเสนอ⁴⁶

งานจิตรกรรมแนวประเพณีในพุทธทศวรรษนี้ มีการผสมแนวใหม่เข้าไป ศิลปินในแนวไทยประเพณีที่มีชื่อเสียง เริ่มสร้างสรรค์งานจิตรกรรมฝาผนังที่ไม่ได้อยู่เฉพาะในวัดและในวังอีกต่อไป จิตรกรรมที่สร้างขึ้นใหม่นั้นปรากฏอยู่ในอาคารพาณิชย์ของเอกชน เช่น โรงแรม และพระที่นั่งสรรเพชรปราสาทที่เมืองโบราณสมุทรปราการศิลปินแนวประเพณีใหม่คนสำคัญที่แหวก

⁴⁵วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, ศิลปะในประเทศไทย, 295-323.

⁴⁶เรื่องเดียวกัน, 325-330.

กรอบออกไปจากจารีต คือ ถวัลย์ ศักดิ์ เขาทำงานเกี่ยวกับศาสนาพุทธและฮินดูเป็นงานจิตรกรรมขนาดใหญ่ที่เป็นภาพกองทัพมาร มีทั้งมนุษย์ สัตว์ และมนุษย์ผสมสัตว์มีทั้งแบบที่ได้แหล่งอ้างอิงจากตำราโบราณของไทยและฮินดูผสมกับจินตนาการ และการสร้างสรรค์อันวิจิตรพิสดารของเขาเอง และศิลปินอีกคน คือ ปรีชา เกาทอง ผลงานชุดคลาสสิกที่สร้างชื่อให้เขามากที่สุด คือ **จิตรกรรมชุดแสงและเงา (พ.ศ.2518-2522)**⁴⁷

จิตรกรรมแนวเหนือจริง หรือ ศิลปะแนวนามธรรม เป็นศิลปกรรมอีกแนวทางหนึ่งที่ปรากฏในงานศิลปกรรมแห่งชาติมานาน แม้นในทศวรรษหลังการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคมก็ยังมีศิลปินที่ยังคงสร้างงานแนวนี้ เช่น เกียรติศักดิ์ ชานนารถ, สมพงษ์ อุดยธรรพ, ศุภชัย สุขจีโชติ ในทศวรรษหลังการเปลี่ยนแปลงการเมืองและสังคม ศิลปะนามธรรมได้แพร่หลายมากกว่าศิลปะแนวอื่นๆ โดยเฉพาะงานจิตรกรรมแบบขบคมได้รับความสนใจจากศิลปินหลายคน นอกจากงานจิตรกรรมแล้วรูปแบบของศิลปะแบบจิตรกรรมขบคมยังปรากฏในงานภาพพิมพ์ของ สุเมธ สว่าง, อิทธิพล ตั้งโถก, พิษณุ สุภนิมิต ในช่วงระยะเวลาหนึ่งทศวรรษหลังการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองศิลปินร่วมสมัยมีเสรีภาพในการแสดงออกอย่างกว้างขวาง ศิลปินแต่ละคนแสวงหาแนวคิด กลวิธีในการสร้างงานศิลปะได้อย่างกว้างขวางและหลากหลาย การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติหลังการเปลี่ยนแปลงมีงานศิลปกรรม เทคนิคสื่อผสม เพิ่มขึ้นอีกประเภทหนึ่ง ศิลปินที่มีผลงานโดดเด่นในยุคนี้ได้แก่ รุ่ง ธีระพิจิตร, ถาวร โกอุดมวิทย์, กมล เผ่าสวัสดิ์ ผลงานสื่อผสมเป็นศิลปกรรมที่ได้รับความนิยมค่อนข้างสูงในยุคนี้⁴⁸

ในขณะที่หน่วยงานธุรกิจเอกชนและเศรษฐกิจเติบโตและขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ชั้นกลางและปัญญาชนเพิ่มจำนวนมากขึ้นส่งผลให้กระแสความต้องการอิสระเสรีภาพและการปกครองที่เป็นธรรมเป็นประชาธิปไตยเพิ่มมากขึ้นเป็นเท่าตัว ส่งผลให้เกิดกระแสการเรียกร้องรัฐธรรมนูญนำไปสู่การโค่นล้มรัฐบาลเผด็จการในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ในขณะนั้นวงการศิลปะมีความเคลื่อนไหวที่น่าตื่นเต้น ที่มีทั้งประเด็นความขัดแย้งเรื่องอุดมการณ์ทางด้านศิลปะ ทั้งทางด้านรูปแบบ เนื้อหา และบทบาทหน้าที่ของผลงานและศิลปิน ระหว่างฝ่ายที่ทำงานสร้างสรรค์และฝ่ายที่ใช้ศิลปะเพื่อเป็นเครื่องมือในการเคลื่อนไหวทางสังคมและการเมือง⁴⁹ อาจกล่าวได้ว่าหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 เป็นยุคที่เสรีภาพเบ่งบานที่สุด ทำให้กระแสสังคม

⁴⁷ เรื่องเดียวกัน, 330-334.

⁴⁸ เรื่องเดียวกัน, 334-339.

⁴⁹ สุธี คุณาวิชยานนท์, จากสยามเก่า สู่อุไทยใหม่, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: บ้านหัวแหลม, 2546), 88.

นิยมคอมมิวนิสต์ได้รับความสนใจและเข้ามาอิทธิพลในวงการศิลปะ นักศึกษาศิลปะ อาจารย์ และศิลปินบางกลุ่ม เห็นว่าศิลปินควรมีเสรีภาพในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะได้อย่างกว้างขวางและสามารถสะท้อนความเป็นไปของสังคม ไม่ควรให้งานศิลปะเป็นเพียงศิลปะที่แสดงความรู้สึกนึกคิดของปัจเจกชน ส่งผลให้เกิดแนวร่วมศิลปินแห่งประเทศไทยเพื่อทำกิจกรรมทางศิลปะที่ปลอดจากระบบราชการและอิทธิพลทางการเมือง เป็นยุคที่ไม่มีมีการแบ่งแยกในเรื่องของเชื้อชาติ ศาสนา เข้ามาเกี่ยวข้อง มีทั้งงานจิตรกรรมที่แสดงให้เห็นถึงความทุกข์ยากของผู้คนและความเดือดร้อนของชนชั้นผู้ใช้แรงงาน นอกจากจิตรกรรมสีน้ำมันแล้วยังใช้เทคนิคและวิธีการปะติด โดยใช้หนังสือพิมพ์ที่ลงข่าวความเดือดร้อนของผู้ยากไร้และการถูกเอาเปรียบจากนายทุนมาสร้างเป็นองค์ประกอบศิลปะรวมไปถึงผลงานประเภทสื่อประสมที่นำวัสดุต่างชนิดกันมานำเสนอ ช่วงเวลานี้เป็นช่วงเวลาที่ดีเสรีภาพแบ่งบานศิลปินสามารถนำเสนอผลงานศิลปะของตนที่มีเอกลักษณ์ของแต่ละคนได้อย่างเสรี และเป็นช่วงเวลาของการขยายตัวของวงการศิลปะสมัยใหม่และมีศิลปินจำนวนมากเกิดขึ้น แนวคิดหรือรูปแบบทางศิลปะมีความหลากหลายและน่าสนใจ ทำให้เกิด แกลเลอรีหรือศิลปะสถานขึ้นหลายแห่ง ทำให้วงจรของศิลปะสมัยใหม่ในประเทศไทยเคลื่อนไปข้างหน้าอย่างมั่นคง⁵⁰

และในปี พ.ศ. 2519 คณะจิตรกรรมฯ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้จัดตั้งภาควิชาศิลปะไทยขึ้น โดยมีแก่นนำคนสำคัญ คือ ชลูด นิ่มเสมอ เป็นผู้ผลักดันให้เปิดสาขาเปิดใหม่ คือ ภาควิชาศิลปะไทย โดยเน้นการแสดงออกลักษณะไทยในทัศนศิลป์ เป็นหลักสูตรที่กระตุ้นให้ศิลปินรุ่นใหม่ทำงานด้านนี้มากขึ้นอย่างมากมาย ทำให้เกิดการพัฒนาศิลปะสร้างสรรค์ผลงานแนวไทยประเพณีไปสู่แนวใหม่ด้วยอิทธิพลของศิลปะตะวันตกเป็นกลุ่มกว้างๆ ขึ้น และเกิดศิลปินที่มีความโดดเด่นอีกคนหนึ่ง คือ เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์⁵¹

นอกจากการประกวดศิลปกรรมแห่งประเทศไทยที่ได้เกิดขึ้นอย่างทำทนาย การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติแล้ว องค์การเอกชนอย่างธนาคารกรุงเทพก็ได้เริ่มจัดการประกวดจิตรกรรมบัวหลวงขึ้นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2517 ซึ่งเป็นครั้งแรกของการประกวด “จิตรกรรมบัวหลวง” โดยธนาคารกรุงเทพ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท 1. “จิตรกรรมไทยประเพณี” 2. “จิตรกรรมร่วมสมัย” นับได้ว่าเป็นการจัดประกวดที่จุดประกายและปลุกกระแสให้กับกระแสไทยหาความเป็นไทยครั้งสำคัญและกระแสความเป็นไทยในยุค 2490 และ 2500⁵²

⁵⁰วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, ศิลปะในประเทศไทย, 341-343.

⁵¹เรื่องเดียวกัน, 346.

⁵²เรื่องเดียวกัน, 354.

ช่วงเวลาที่สำคัญที่สุดของการเกิดศิลปะเฉลิมพระเกียรติฯ คือ ระหว่าง 2524-2525 มีการเตรียมงานและสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี และการบูรณปฏิสังขรณ์โบราณสถานและสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ของกรุงรัตนโกสินทร์แล้วยังมีการจัดโครงการสร้างสรรค์ภาพจิตรกรรมเทิดพระเกียรติพระมหากษัตริย์แห่งพระบรมจักรีวงศ์ทั้งหมด 110 ภาพ โดยมีศิลปินชื่อดังมากมายมาร่วมงาน เช่น พิชัย นิรันดร์, เฉลิม นาคีรักษ์, วิโชค มุกดามณี ภายในหนังสือเล่มนี้เต็มไปด้วยภาพที่เล่าเรื่องราวของกษัตริย์ตั้งแต่รัชกาลที่ 1-9 ซึ่งมีพระราชกรณียกิจสำคัญต่างๆ ควบคู่ไปกับประวัติศาสตร์ของการสร้างชาติไทย⁵³

หน่วยงานเอกชน เช่น ธนาคารกสิกรไทย ได้จัดการประกวดรางวัลพุทักทองขึ้นในหัวข้อเกี่ยวกับกรุงรัตนโกสินทร์ใน 200 ปี นับได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของกระแสการประกวดจิตรกรรมภาพประวัติศาสตร์ หรือ “ศิลปะเฉลิมพระเกียรติ” นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาธนาคารกสิกรไทยได้จัดประกวดรางวัล “พุทักทอง” อีกหลายงานในเวลาใกล้เคียงกัน จะเห็นได้ว่านอกจากหน่วยงานของรัฐในระบบราชการแล้วยังมีหน่วยงานเอกชนเข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนวงการศิลปะสมัยใหม่มากขึ้นทำให้วงการศิลปะมีความคึกคักสิ่งเหล่านี้เป็นบทบาทสำคัญของศิลปินที่ผลักดันให้ศิลปะสมัยใหม่ก้าวหน้ามาจนถึงปัจจุบัน⁵⁴

6. การรื้อฟื้นความเป็นไทย

จากการศึกษาและสืบค้นเกี่ยวกับศิลปะสมัยใหม่และศิลปะร่วมสมัยที่นำเอาเรื่อง “ความเป็นไทย” จากหนังสือ ทศนศิลป์ ผู้แต่ง สุทธิ คุณาวิชยานนท์ สามารถสรุปใจความสำคัญได้ว่า ช่วงเวลาพุทธทศวรรษ 2520 เป็นยุคแห่งการฟื้นฟูและยุคแห่งการส่งเสริมศิลปหัตถกรรมไทย หลังจากเสื่อมความนิยมไปในระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งสาเหตุของการเสื่อมมาจาก การสร้างชาติ-ไทยใหม่ในยุคของคณะราษฎร และยุคของ จอมพลแปลก พิบูลสงคราม การฟื้นฟูศิลปหัตถกรรมของไทยนั้นเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2519 มีการก่อตั้งมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพพิเศษในพระราชูปถัมภ์ขึ้น เป็นการรื้อฟื้นประเพณีนิยมในทศนศิลป์และการรื้อฟื้นศิลปหัตถกรรม เกิดเป็นกระแสที่เกี่ยวข้องกับการรื้อฟื้นกษัตริย์นิยม ซึ่งทำให้เกิดกระแสการนำของเก่าที่สูญหายมารื้อฟื้นขึ้นมาใหม่ เช่น การบูรณะโบราณสถาน การจำลอง หรือการลอกเลียนแบบพระพุทธรูปที่ได้รับความนิยมและศรัทธามากมีทั้งการนำมาทำใหม่ให้มีความเหมือนของเก่า และมีศิลปวัตถุทางวัฒนธรรมที่เข้าสู่ระบบทุนนิยม ผลงานพุทธศิลป์กลายเป็นงานแบบพุทธพาณิชย์ จนกลายเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมสำหรับขาย

⁵³ สุทธิ คุณาวิชยานนท์, ทศนศิลป์ (กรุงเทพฯ: TK park, 2554), 74-75.

⁵⁴ เรื่องเดียวกัน, 75-76.

ให้กับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติและคนไทยในระดับชนชั้นกลาง ทำให้กลายเป็นศิลปวัตถุสำหรับตกแต่งบ้าน อาคาร ต่างๆ โดยไม่ได้คำนึงถึงความหมายที่แท้จริงของผลงาน⁵⁵

ปัจจุบันแนวทางในการรื้อฟื้นประเพณีนิยมนั้นค่อนข้างที่จะแยกออกไปจากวงการศิลปะอาจกล่าวได้ว่าไม่ได้ถูกรวมให้อยู่ในบริบทของศิลปะสมัยและศิลปะร่วมสมัย แต่กระจายออกไปในแวดวงของพระเครื่องและด้านธุรกิจการค้าของเก่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โรงแรม สถาปัตยกรรมและพวกงานประดับตกแต่ง⁵⁶

แม้ว่าสังคมไทยจะถูกกำหนดให้หลงใหลในวัฒนธรรมของต่างชาติมากจนทำให้ลืมรากเหง้าและวัฒนธรรมของความเป็นไทย แต่แนวทางศิลปะขอมนิยมที่นอกเหนือไปจากศิลปะแนวเหมือนจริงและป๊อปอาร์ตแล้ว ศิลปะแนวประเพณี เป็นอีกแนวทางศิลปะหนึ่งที่ได้รับคามนิยมทั้งในแง่ความชอบของคนทั่วไปและในแง่ธุรกิจเชิงพาณิชย์⁵⁷

7. กระแสพุทธศิลป์ร่วมสมัย: อัตลักษณ์ประจำชาติ (ค้นหาความเป็นไทยร่วมสมัย)

จากการศึกษาและสืบค้นเกี่ยวกับศิลปะสมัยใหม่และศิลปะร่วมสมัยที่นำเอาเรื่อง ความเป็นไทย จากหนังสือ ทศนศิลป์ ผู้แต่ง สุทธิ คุณาวิชยานนท์ สามารถสรุปใจความสำคัญได้ว่า กระแสค้นหาความเป็นไทยร่วมสมัยในงานทัศนศิลป์แบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรก คือ พุทธศิลป์ร่วมสมัย กลุ่มที่ 2 คือ กระแสท้องถิ่นนิยม: ทำไทยแบบชาวบ้าน ให้เป็นร่วมสมัย⁵⁸

7.1 พุทธศิลป์ร่วมสมัย

ผลงานศิลปะแนวพุทธศิลป์ร่วมสมัยเป็นการนำรูปแบบของศิลปะประเพณีที่กำลังเป็นกระแสหลักในขณะนั้นมาใช้ เนื้อหาส่วนใหญ่ในผลงานมักมีเนื้อหาที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา หรือเกี่ยวข้องกับประเพณีของไทย ศิลปะแบบประเพณีกระแสหลักก็คือศิลปะที่มาจากพระพุทธศาสนาหรือตามแบบอย่างของราชสำนัก แบบราชการ ศิลปะประเพณีมักมีลักษณะที่เต็มไปด้วยความอลังการ อ่อนช้อย และเต็มไปด้วยรายละเอียดที่สลับซับซ้อนและดูเป็นทางการ พุทธศิลป์ร่วมสมัยจะมีทั้งการลดทอนในแบบผสมผสาน หาแบบ ลูกผสม ในแบบ หลังสมัยใหม่ อาจมีการผสมคอนเซ็ปชวลและสื่อใหม่ อาจไม่มีรูปแบบแนวประเพณี แต่จะมีเนื้อหาเกี่ยวกับพุทธ

⁵⁵ เรื่องเดียวกัน, 85-86.

⁵⁶ เรื่องเดียวกัน, 87.

⁵⁷ เรื่องเดียวกัน, 87.

⁵⁸ เรื่องเดียวกัน, 90.

ศาสนาและประเพณีเข้ามาเกี่ยวข้องเช่นเดียวกับกระแสฟื้นฟูความเป็นไทยประเพณีนิยม ในภาพรวมนั้นการค้นหาคำความเป็นไทยร่วมสมัยเริ่มเกิดขึ้นชัดเจนในพุทธทศวรรษ 2520⁵⁹

ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ที่เริ่มส่งผลมากขึ้นเรื่อยๆ จนทำให้เกิดความตื่นตัวตั้งแต่กลางพุทธทศวรรษ 2530 ประชาชนนักวิชาการและศิลปินบางกลุ่มพยายามที่จะค้นหาตัวตนของความเป็นไทยสำหรับยุคสมัยตนเอง โดยใช้ความเป็นไทยเป็นจุดแข็งในการต่อสู้และใช้แนวความคิดในลักษณะการใช้เอกลักษณ์ไทย ในการแข่งขันบนเวทีโลก ทำให้ความใหม่ของสมัยใหม่ในปลายพุทธทศวรรษ 2530 และ 2540 ถูกท้าทายด้วยความเก่าที่มาพร้อมกับความเป็นท้องถิ่นหรือความเป็นไทย และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานให้ชาวนาไทย⁶⁰

การก่อร่างสร้างไทยร่วมสมัย ศิลปินร่วมสมัยหลายคนมีวิธีการทำงานและมีรูปแบบการสร้างงานศิลปะที่มีรากฐานมาจากศิลปะแนวประเพณีและมักมีเนื้อหาส่วนใหญ่เกี่ยวข้องไปในทางศาสนา แต่มีการนำเสนอออกไปในรูปแบบที่มีความเป็นสากลและหลุดพ้นออกไปจากกรอบและข้อจำกัดในแบบเดิมๆ ศิลปินผู้บุกเบิกที่สามารถแสดงออกให้เห็นถึงเอกลักษณ์ประจำชาติในงานทัศนศิลป์ ได้แก่ เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์, ปัญญา วิจินธนสาร เป็นต้น⁶¹

เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ ศิลปินสาขาทัศนศิลป์เป็นศิลปินที่เป็นที่รู้จักเป็นอย่างดีนับตั้งแต่ในราวกลางพุทธทศวรรษ 2530 เป็นต้นมา ผลงานช่วงแรกของเขาเป็นผลงานจิตรกรรมชีวิตชาวบ้าน แสดงให้เห็นถึงกิจของพุทธศาสนิกชนที่เข้าวัดฟังธรรม ร่วมงานบุญงานมงคลและงานอวมงคลต่างๆ รูปแบบการเขียนภาพในช่วงแรกของเฉลิมชัยจะเน้นในเรื่องของความเรียบง่าย มีสีสันออกไปในทางเคร่งขรึม ลวดลายยังไม่โดดเด่น ต่อมา 2520 งานจิตรกรรมของเฉลิมชัยจะมีความชัดเจนมากขึ้น มีการเล่าเรื่องราวแบบอุปมาอุปไมยและแบบตรงไปตรงมา สีสันที่ใช้ในช่วงนี้ จะมีความสดสว่าง จนถึงสีสันที่สวยหวานและฉูดฉาด และมีการใช้ลวดลายประดับประดาเพื่อเป็นการเน้นย้ำอย่างชัดเจน ต้น 2540 ลวดลายประดับประดากรรมและจิตรกรรมของเฉลิมชัยมีการใช้สีสันที่สดและได้กลายมาเป็นต้นแบบสำหรับงานศิลปะแนวไทยประเพณีใหม่ที่แพร่กระจายไปอย่างกว้างขวาง ส่งผลให้เป็นแรงบันดาลใจสำคัญให้ศิลปินรุ่นใหม่นำไปพัฒนาและต่อยอดทางความคิด จนถึงคัดลอกเป็นงานเลียนแบบที่มีขายทั่วไปตามท้องตลาด⁶²

⁵⁹ เรื่องเดียวกัน, 90-91.

⁶⁰ เรื่องเดียวกัน, 91.

⁶¹ เรื่องเดียวกัน, 92.

⁶² เรื่องเดียวกัน, 93-96.

ปัญญา วิจิตรนสาร เป็นอีกหนึ่งศิลปินร่วมสมัยคนสำคัญ ปัญญาเป็นศิลปินที่ตอบสนองความต้องการในแบบ ความเป็นไทย ควบคู่ไปกับ ความร่วมสมัยผลงานจิตรกรรมของปัญญาได้รับการนำไปจัดวางและออกแบบในสถานที่สำคัญต่างๆ เช่น ประดับในโรงประธานของธนาคารไทยพาณิชย์ สำนักงานใหญ่, จัดทำเป็นต้นแบบการออกแบบเพื่อนำไปสร้างเป็นอัตลักษณ์องค์กรสำหรับการบินไทยนอกเหนือจากผลงานใน โครงการใหญ่ๆ แล้วนั้น จิตรกรรมชิ้นเดี่ยวๆ ของปัญญา ก็ได้รับความนิยมและได้รับการยกย่องเป็นอย่างมาก⁶³

7.2 ไทยร่วมสมัย: กระแสท้องถิ่นนิยม

ศิลปะนอกกรุง ศิลปินที่มีภูมิลำเนาและเติบโตมาจากชนบทในที่ต่างๆของไทย หรือศิลปินที่มีบรรพบุรุษมาจากที่อื่นหรือนอกเมืองไทยและพยายามค้นหาตัวตนจากรากเหง้าของตนเองเพื่อให้เกิดความแตกต่างในงานศิลปะของพวกเขา มีการจัดตั้งกลุ่มศิลปินที่มีลักษณะเฉพาะทางภูมิภาค เช่น การรวมตัวในแถบภาคเหนือ อีสาน และได้ โดยมีศิลปิน เช่น ประสงค์ ลือเมือง จิตรกรจากหมู่บ้านพันตาเกิน จังหวัดลำพูน ผลงานของเขานำเสนอวลดลยแบบวัฒนธรรมวัฒนธรรมล้านนาทางภาคเหนือของไทยที่ผสมผสานกลิ่นอายบางอย่างที่ทำให้บรรยากาศของชาวไทยใหญ่หรือจีนตอนใต้และยังมีการใช้อักษรล้านนาในงานจิตรกรรมของเขา⁶⁴

กระแสศิลปะที่มีการค้นหาความเป็นไทย มีการตีความ ความเป็นไทยแบบร่วมสมัยเป็นแนวทางที่ศิลปินพยายามเสาะแสวงหาแนวทางหลุดพ้นไปจากความเป็นไทยแบบทางการ⁶⁵ และแบบประเพณี หรือท้าทายความเป็นไทยในแบบที่ขายนักท่องเที่ยวทั่วไปตามท้องตลาด เช่น พยายามที่จะเสาะแสวงหาความเป็นไปได้ที่จะเป็นไทย พยายามที่จะไม่ใช่วลดลยไทยในงานศิลปะแบบประเพณี พยายามหาความเป็นไปได้ในการสร้างผลงานประติมากรรมไทยที่ปราศจากความงามคลาสสิกแบบพระพุทธรูปสุโขทัย ซึ่งอาจจะมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับประเพณีบ้าง แต่จะเน้นลักษณะแบบชาวบ้าน มักเป็นผลงานที่เน้นความคิดแบบสื่อผสมและศิลปะแบบจัดวาง

⁶³ เรื่องเดียวกัน, 96-101.

⁶⁴ เรื่องเดียวกัน, 115-116.

⁶⁵ ศิลปะแบบทางการและศิลปะแนวเฉลิมพระเกียรติ มีรูปแบบทางศิลปะคล้ายคลึงกัน มักเป็นแนวเหมือนจริงและแสดงเรื่องราวชัดเจน บางครั้งนำเสนอในรูปแบบศิลปะไทยประเพณี และมีส่วนน้อยที่ใช้สัญลักษณ์แนวนามธรรม การนำเสนอศิลปะแนวนี้จะเน้นในด้านความดีและความสวยงาม ไม่มีอะไรที่ขัดต่อกฎระเบียบและศีลธรรมของสังคม เป็นการแสดงออกในแบบที่รัฐและราชการสอนผ่านสื่อและแบบเรียนต่างๆ

กลุ่มกระแสต้งถิ่นนิยม หรือ ไทยแบบชาวบ้านศิลปินกลุ่มนี้จะสนใจค้นหาความเป็นไปได้จากวัสดุพื้นบ้านที่หาได้ในชนบท วัสดุแบบชาวบ้านในเมืองและวัสดุธรรมชาติตามสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นแบบไทยๆ ศิลปินกลุ่มนี้จะนำวัสดุที่หามาได้มาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานร่วมสมัย และผู้นำของแนวทางนี้คือ มณฑิธร บุญมา⁶⁶

8. ไทยร่วมสมัย: แบบโหยหาอดีต 2530-ปัจจุบัน

จากการศึกษาและสืบค้นเกี่ยวกับศิลปะสมัยใหม่และศิลปะร่วมสมัยที่นำเอาเรื่องความเป็นไทย จากหนังสือ ทศนศิลป์ ผู้แต่ง สุทธิ คุณาวิชยานนท์ สามารถสรุปใจความสำคัญได้ว่า ในพุทธทศวรรษ 2530 มณฑิธร บุญมาเป็นผู้ริเริ่มและเป็นผู้จุดประกายการค้นหาแนวทางในการสร้างสรรค์ ความเป็นไทยแบบร่วมสมัยด้วยการใช้วัสดุแบบไทยๆ และเรื่องราวแบบชาวบ้าน นอกจากแบบไทยร่วมสมัยแล้วผลงานของศิลปินบางคนยังมีลักษณะโหยหาอดีตและระลึกถึงความหลัง ศิลปินในกลุ่มนี้ได้แก่ สมภพ บุตรราช (การใช้วัสดุจำพวกดิน เหม้าไฟ เทียนไข บาตรพระ และปรัชญาพุทธศาสนา), สุทธิ คุณาวิชยานนท์ (การพยายามตีความความเป็นไทยและประเพณีไทยในรูปแบบร่วมสมัย), นิพันธ์ โอฬารนิเวศน์ (การใช้วัสดุแบบไทยพุทธ, ธวัชชัย พันธุ์สวัสดิ์ (การหาวัสดุและภูมิปัญญาแบบชาวบ้าน) และ อุดลย์ บุญกล้า (การใช้วัสดุจากธรรมชาติและของในชนบท)⁶⁷

ศิลปินช่างไม้ ธวัชชัย พันธุ์สวัสดิ์ เป็นอีกหนึ่งศิลปินที่มีความโดดเด่นทั้งงานประติมากรรมและงานวาดเส้น ผลงานของธวัชชัยช่วยปลุกกระแสเก่าๆ ของศิลปะไทยที่ผูกพันกับงานช่าง งานฝีมือ วัสดุธรรมชาติที่หาได้ในเมืองร้อนอย่างไม้สัก หินชนวน ที่ดูเข้ากันได้ดีกับการสร้างบ้านในสมัยโบราณและเรื่องเก่าๆ ที่นับวันจะจางหายไป⁶⁸

กระแสความนิยมในการนำวัสดุพื้นบ้านชนบทไทยมาสร้างสรรค์เป็นผลงานแนวประติมากรรมได้ข้ามแนวทางไปผสมกับแนวนามธรรม ผลงานเหล่านี้มีความคาบเกี่ยวระหว่างกระแสต้งถิ่นนิยมที่ ทำไทยแบบชาวบ้านให้เป็นศิลปะร่วมสมัยกับการคิดและการสร้างงานในแบบนามธรรม ศิลปินที่สร้างสรรค์ผลงานในกลุ่มนี้ได้แก่ สาธิต เทศนา, อุดลย์ บุญกล้า และ มงคล เกิดวัน⁶⁹

นอกจากกระแสของความนิยมในการใช้วัสดุพื้นฐานแล้วนั้น ยังคงมีศิลปินที่อาจจะไม่ได้รับแรงบันดาลใจมาจาก มณฑิธร บุญมา โดยตรง แต่มีวิถีคิดและเทคนิควิธีการทำงานแบบ

⁶⁶ สุทธิ คุณาวิชยานนท์, *ทศนศิลป์*, 116.

⁶⁷ *เรื่องเดียวกัน*, 129.

⁶⁸ *เรื่องเดียวกัน*, 130-131.

⁶⁹ *เรื่องเดียวกัน*, 132.

ร่วมสมัยในแนวที่ใกล้เคียงกัน เช่น ผลงานของประติมากรร่วมสมัย อย่าง จักรพันธ์ วัฒสินีกุล เขา นำภาพลักษณะของข้าวของเครื่องใช้แบบธรรมดาที่สามารถพบเจอได้ในชีวิตประจำวันนำมาสร้างใหม่ หรือประดิษฐ์เป็นรูปทรงใหม่ขึ้นมาแล้วนำมาสร้างเป็นเรื่องราวและบรรยากาศให้นึกถึงอดีต ผลงานบางชิ้นของจักรพันธ์ได้นำไปสู่ประเด็นทางสังคม และชวนให้คิดถึงความหลังและคนด้อยโอกาสทางสังคมพร้อมๆกับความสนุกสนานในการใช้วัสดุต่างๆมาประกอบกันได้อย่างอิสระ และมีเนื้อหาสาระของชิ้นงานที่น่าสนใจ⁷⁰

9. ศิลปะไทยร่วมสมัยในปัจจุบัน

จากการศึกษาและสืบค้นเกี่ยวกับศิลปะไทยร่วมสมัยในปัจจุบัน จากหนังสือศิลปะในประเทศไทย ผู้แต่ง วิบูลย์ ลี้สุวรรณ และหนังสือจากสยามเก่าสู่ไทยใหม่ ผู้แต่ง สุทธิ คุณาวิชยานนท์ สามารถสรุปใจความสำคัญได้ว่า ปัจจุบันศิลปะในประเทศไทยมีความน่าสนใจและมีความหลากหลายและเกิดศิลปินหน้าใหม่ขึ้นอย่างมากมาย แต่ในขณะเดียวกันนั้นก็ยังคงมีศิลปินไทยที่ยังคงสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่อยู่บนพื้นฐานของศิลปะแบบประเพณีและนำศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของไทยเข้ามาผสมผสานในงานศิลปะได้อย่างลงตัวและมีรากฐานมาจากศิลปะไทย⁷¹ ศิลปินที่ทำงานศิลปะร่วมสมัยแนวประเพณี ได้แก่ อังคาร กัลยาณพงศ์ เป็นศิลปินอีกคนที่บุกเบิกการสร้างงานจิตรกรรมแบบประเพณี สร้างรูปแบบใหม่จากแบบแผนเดิม โดยปรับให้เรียบง่าย परिชา เกาทอง แม้ผลงานของ परिชา เกาทอง จะเป็นผลงานที่แสวงหาความงามจากแสงที่ตกกระทบฐาน พนังโบสถ์ วิหาร ปราสาท จนเกิดเป็นแสงเงาและรูปทรงที่ต่างกัน ศิลปินได้นำแรงบันดาลใจมาสร้างเป็นองค์ประกอบขึ้นมาใหม่ให้มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตน ถวัลย์ ดัชนี ศิลปินที่นำแนวคิดและปรัชญาทางพุทธศาสนา มาสร้างเป็นงานจิตรกรรมผลงานมีลักษณะคล้ายงานวาดเส้นจะเน้นการใช้หนักหน่วงกว่าการลงสี และศิลปินอีกคนหนึ่งก็คือ ช่าง มูลพินิจ เป็นศิลปินที่สร้างงานจิตรกรรมและงานวาดเส้นบนพื้นฐานของศิลปะแบบประเพณีที่มีเอกลักษณ์ของตนเอง เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ เป็นศิลปินที่ได้รับแรงบันดาลใจมาจากศิลปะแบบประเพณีและพระพุทธศาสนา ไพรวัลย์ คาเกลียง เป็นศิลปินที่นำแรงบันดาลใจมาจากศิลปะโบราณ วัตถุโบราณสถานมาสร้างเป็นผลงานจิตรกรรม อภิชัย ภิรมย์รักษ์ เป็นศิลปินที่แสวงหาแนวทางในการสร้างสรรค์ศิลปะที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเองโดยการนำรูปทรงและสัญลักษณ์บางอย่างในงานศิลปะไทยประเพณีมาเป็นสื่อในการนำเสนอปรัชญาความเชื่อทางพุทธศาสนาในรูปแบบศิลปะ

⁷⁰ เรื่องเดียวกัน, 133.

⁷¹ วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, ศิลปะในประเทศไทย, 348.

นามธรรมและนำเสนอเนื้อหาแบบใหม่ที่แหวกแนวไปจากจิตรกรรมไทยประเพณีที่มีรูปแบบตายตัว⁷²

นับตั้งแต่ พ.ศ.2547 เป็นต้นมาเกิดศิลปินรุ่นใหม่ที่มีความโดดเด่นในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัยไทยเป็นจำนวนมาก ที่สร้างสรรค์ผลงานผ่านการนำเรื่องราวของวัฒนธรรมพื้นถิ่นทางภาคใต้นำเสนอและมีเอกลักษณ์เฉพาะตน ได้แก่ กลุ่มศิลปินที่นำวัสดุหนังมาสร้างสรรค์ผลงานและได้รับแรงบันดาลใจส่วนใหญ่มาจากหนังตะลุง โดยการนำวัสดุหนังมาสร้างสรรค์ผลงานได้แก่ อภิชัย ภิรมย์รักษ์, ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, สิทธิพงศ์ ปานสมทรง และไพโรจน์ ทองวัน ศิลปินกลุ่มนี้นำเสนอในรูปแบบศิลปะไทยร่วมสมัย ใ้แนวคิดทางคติพุทธ ผสานแนวคิดจินตนาการ แสดงออกถึงความเป็นเอกลักษณ์ของศิลปิน และกลุ่มศิลปินที่สร้างสรรค์ผลงานโดยการนำเสนอเรื่องราวผ่านความงามความประทับใจในธรรมชาติ ที่ได้รับแรงบันดาลใจมาจากความงามในวิถีชีวิตในแบบไทยมุสลิม เรื่องราวและเหตุการณ์การสูญเสียในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และความเชื่อความศรัทธาตามหลักของศาสนา มาสร้างสรรค์ผลงาน ได้แก่ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, คีตต้า อิศร์น, สุจิตรา พาหุการณ์ และ ชิดารัตน์ จันทเชื้อ ศิลปินกลุ่มนี้นำเสนอผลงานที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนที่สอดแทรกเรื่องราวความงามในวิถีชีวิตและเรื่องราวความสวยงามตามหลักของศาสนาอิสลาม

ศิลปินรุ่นใหม่ที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้คือศิลปินที่มีความโดดเด่นทางด้าน การสร้างสรรค์ผลงานที่มีความเป็นไทยร่วมสมัยที่สอดแทรกวัฒนธรรมพื้นถิ่นและประเพณีมาเป็นสื่อในการนำเสนอผลงาน โดยการสร้างสรรค์ผลงานได้รับแรงบันดาลใจจากเรื่องราวที่เกิดขึ้นในอดีตและจากชีวิตประจำวัน เป็นศิลปินที่มีความโดดเด่นทั้งด้านวิธีการนำเสนอและการเลือกใช้เทคนิคในการสร้างสรรค์งานที่มีลักษณะและรูปแบบเฉพาะตัว คือ ชูศักดิ์ ศรีขวัญ และ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ เป็นสองศิลปินที่มีความโดดเด่นและมีชื่อเสียงในยุคปัจจุบันที่นำเอาศิลปะไทยและประเพณีไทยพื้นบ้าน เช่น หนังตะลุง และเรือกอลและ มาเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานเพื่อเป็นการสืบสานประเพณีและวัฒนธรรมอันเก่าแก่ของชาวใต้ โดยมีเทคนิคและวิธีการคิดค้นดัดแปลงผลงานของตนเพื่อให้เกิดความน่าสนใจและมีความแตกต่าง ให้เข้ากับยุคสมัยท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว

ชูศักดิ์ ศรีขวัญ เป็นศิลปินรุ่นใหม่ที่ได้รับแรงบันดาลใจแนวพุทธศิลป์และมีแนวทางการสร้างสรรค์ผลงานมาจากศิลปะวัฒนธรรมพื้นบ้านสอดแทรกปรัชญาธรรมะผ่านตัวหนังตะลุงในเชิงล้อเลียนและเสียดสีสังคมและสร้างจิตสำนึกตามหลักปรัชญาของพุทธศาสนาควบคู่กับ

⁷²สุชี คุณาวิชยานนท์, จากสยามเก่าสู่ไทยใหม่, พิมพ์ครั้งที่ 2, 99-101.

การดำเนินชีวิตในสังคม เป็นศิลปินที่แจ้งเกิดในวงการศิลปะจากการประกวด และได้รับรางวัลอย่างมากมาย เช่น รางวัลบัวหลวงครั้งที่ 28 รางวัลเหรียญทองแดงการประกวดศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 52 รางวัลเกียรติคุณเหรียญเงิน ศิลป์ พีระศรีงานศิลปกรรมร่วมสมัยศิลปินรุ่นใหม่ครั้งที่ 23 เป็นต้น

จะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ ศิลปินไทยเชื้อสายมุสลิมผลงานของจะอับดุลเลาะเน้นการนำเสนอคุณค่าและความงดงามในการดำเนินชีวิตของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี และความงามในแบบอิสลามผ่านรูปทรง ลวดลาย สี สันที่ ประณีต อ่อนช้อยและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นมาเป็นแรงขับเคลื่อนและเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมเชิงบวกโดยนำเอาความโดดเด่นของวัฒนธรรม ประเพณีและความเชื่อความศรัทธาตามหลักศาสนาอิสลามมาเป็นเครื่องมือในการเยียวยาจิตใจของตนเองให้ออกมาเป็นรูปธรรมเป็นศิลปินที่แจ้งเกิดในวงการศิลปะจากการสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตนผ่านวิถีชีวิตของชาวมลายู และได้รับรางวัลอย่างมากมาย เช่น รางวัลดีเด่นศิลปกรรมรุ่นใหม่ภาคใต้ ครั้งที่ 2 และ 3 รางวัลเหรียญทองบัวหลวง จิตรกรรมร่วมสมัย ครั้งที่ 30 เป็นต้น

ในทางรูปแบบหรือกระบวนการต่างๆ ของศิลปะร่วมสมัยต่างมีการสร้างผลงานให้ดูสะดุดตาเพื่อเรียกร้องให้เกิดความน่าสนใจอย่างรวดเร็วจากผู้ชม ศิลปินต่างเสาะหาสิ่งสะดุดตาสะดุดใจใหม่ๆ แปลกๆ มาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงาน เพื่อให้ผลงานนั้นเกิดปฏิกิริยาต่ออารมณ์ของผู้ชมให้เกิดความรู้สึกทั้งทางตาและทางใจในเวลาอันรวดเร็ว เป็นลักษณะทั่วไปของศิลปะสมัยใหม่และศิลปะร่วมสมัย อนาคตของศิลปกรรมอาจเป็นการยากที่จะกำหนดทิศทางของศิลปะในอนาคตว่าจะเป็นไปได้ในรูปแบบใด แต่ถึงกระนั้นศิลปินคงจะไม่หยุดอยู่กับที่ ศิลปินยังคงสร้างสรรค์ผลงานศิลปะและพยายามคิดค้นรูปแบบการสร้างสรรคงานแบบใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลา เพราะศิลปะเป็นเครื่องแสดงอันน่าสรรเสริญของมนุษย์ซึ่งมีส่วนสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งต่อจริยธรรมของประชาชน ต่อสภาพของความต้องการทางใจและปัญหาอันไม่มีวันสิ้นสุดเปรียบดุคดังเงาที่เคลื่อนไหวตามสภาพของสังคมและความเป็นมนุษย์อยู่ตลอดเวลา

จากข้อมูลข้างต้นสามารถทำให้ผู้วิจัยเข้าใจถึงเรื่องราวของศิลปวัฒนธรรมของไทย ตลอดจนศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านทางภาคใต้ และความเป็นมาของศิลปะแนวไทยประเพณีและศิลปะร่วมสมัยของไทย ผู้วิจัยมองว่าเป็นข้อมูลสำคัญอย่างยิ่งที่จะนำไปประกอบการศึกษาและวิเคราะห์ร่วมกับทฤษฎีที่นำมาวิเคราะห์ในบทที่ 3 เพื่อให้เข้าใจถึงหลักการและแนวความคิดของศิลปินถึงอิทธิพลต่างๆ ทั้งอิทธิพลจากภายในและภายนอกของจิตใจที่ศิลปินหยิบยกนำมาสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะ รวมทั้งการที่ศิลปินเลือกใช้เทคนิคและกระบวนการในการสร้างสรรค์

งานแบบต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาใช้ร่วมเป็นแนวทางเพื่อใช้วิเคราะห์ร่วมกับกรอบแนวความคิดทางทฤษฎีในบทต่อไป

บทที่ 3 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ปัจจุบันศิลปะร่วมสมัยในประเทศไทยถือได้ว่าการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงรูปแบบในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะอย่างมาก จากอดีตที่ศิลปินไทยมุ่งสร้างสรรค์ผลงานเพื่อตอบสนองความต้องการขององค์กรหรือรับใช้สถาบันใดสถาบันหนึ่ง จนกลายมาเป็นศิลปะที่สร้างสรรค์เพื่อตอบสนองอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดของศิลปินเอง มีการทำงานในแบบอย่างอุดมการณ์ของตัวเองและพัฒนาผลงานศิลปะสู่ระดับนานาชาติอย่างมากมาย จนกระทั่งพัฒนากลายเป็นเอกลักษณ์และแบบอย่างเฉพาะตนของแต่ละคน ศิลปินบางท่านมีการคิดค้นเทคนิคและวิธีการแบบใหม่ๆ เพื่อมาปรับและพัฒนาสร้างสรรค์ผลงาน บางท่านมีการปรับรับทั้งอิทธิพลตะวันตกและอิทธิพลทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของไทยมาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงาน มีการสอดแทรกการเล่นพื้นบ้าน เทศกาลต่างๆ อย่างเช่นการรับอิทธิพลจากศิลปวัฒนธรรมทางภาคใต้ เช่น หนังตะลุง มโนราห์ หนังใหญ่ ลิเก และ เรือกอและ เพื่อให้ผลงานมีความหลากหลายและเป็นที่น่าสนใจ ดังจะเห็นได้จากการแสดงงานศิลปกรรมจากเวทีระดับชาติต่างๆ โดยเฉพาะในการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติและจิตรกรรมร่วมสมัย “บัวหลวง” ก่อให้เกิดศิลปินหน้าใหม่ที่มีผลงานการสร้างสรรค์งานศิลปะที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวและมีการนำเสนอในรูปแบบแปลกใหม่ที่นำเสนอใจเกิดขึ้นอย่างมากมาย

จากเนื้อหาในบทที่ 2 ทำให้ผู้วิจัยสามารถทราบถึงภาพรวมทางลักษณะของวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมพื้นถิ่นทางภาคใต้ ตลอดจนวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ในด้านต่างๆ อันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว รวมไปถึงความเป็นมาของศิลปะร่วมสมัยไทยตั้งแต่ความเป็นมาและกระแสศิลปะในแต่ละยุคแต่ละสมัย รวมไปถึงกระแสต่างๆ ที่ส่งอิทธิพลถึงศิลปะและศิลปินตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สำหรับในบทที่ 3 นี้ จะเป็นการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ที่ผู้วิจัยสังเกตเห็นแล้วว่ามีส่วนเกี่ยวข้องต่อแรงบันดาลใจและการสร้างสรรค์ผลงานของศิลปิน ชูศักดิ์ ศรีขวัญ และ เจ๊ะอับดุลละ เจ๊ะสอเหาะ ในช่วงระยะเวลาระหว่างปี พ.ศ. 2547-2557 ว่ามีลักษณะที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและทฤษฎีอย่างไร

ในบทนี้ผู้วิจัยศึกษาและทบทวนทฤษฎีที่จะนำมาใช้วิเคราะห์ศิลปิน 2 คน และอิทธิพลในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของ ชูศักดิ์ ศรีขวัญ และ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ โดยผู้วิจัยเห็นว่าจำเป็นอย่างยิ่งที่จะศึกษาและวิเคราะห์ถึงแนวคิด ทฤษฎี และอิทธิพล เพื่อจะได้เข้าใจภาพรวมถึงลักษณะการสร้างสรรค์ผลงานและแนวคิดของศิลปิน ได้ดียิ่งขึ้น เพื่อนำไปเชื่อมโยงและพิจารณาประกอบการวิเคราะห์ในบทต่อไปซึ่งสามารถแบ่งทฤษฎีต่างๆ ได้ดังนี้

1. ทฤษฎีศิลปะพื้นบ้าน แนวคิดและแรงจูงใจและการแสดงออกในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของศิลปิน ความเชื่อมโยงเกี่ยวกับศิลปะพื้นบ้านและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการสร้างสรรค์ผลงานแบบศิลปะพื้นบ้าน

2. ทฤษฎีสังคมและวัฒนธรรม

2.1 ทฤษฎีว่าด้วยรูปลักษณ์ของวัฒนธรรม ลักษณะของวัฒนธรรม อิทธิพลหรือการหล่อหลอมที่เป็นวิถีชาวบ้านตลอดจนพฤติกรรมต่างๆ ของสังคมที่ศิลปินเป็นอยู่

2.2 ทฤษฎีมานุษยวิทยาศาสนา ปัจจัยที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และความเชื่อ ที่ศิลปินยึดถือและปฏิบัติ

3. ศิลปะกับศาสนา

3.1 พุทธศิลป์ความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะกับพระพุทธศาสนา ที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะในแต่ละยุคแต่ละสมัย

3.2 อิสลามกับความเชื่อและศิลปะ หลักการและข้อห้ามตามหลักของศาสนาอิสลามในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ

4. การรื้อฟื้นความเป็นไทย หลักการและกระแสในการสร้างสรรค์ผลงานที่ค้นหาความเป็นไทยผลงานศิลปะ

4.1 ไทยร่วมสมัยแบบท้องถิ่นนิยม

4.2 ไทยร่วมสมัยแบบโหยหาอดีต

1. ทฤษฎีศิลปะพื้นบ้าน (Folk Art)

ทฤษฎีศิลปะพื้นบ้าน ได้แก่ผลงานศิลปะที่สร้างสรรค์และได้รับความนิยมนั้นในท้องถิ่น มีทั้งศิลปะที่ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อประโยชน์ใช้สอยในด้านต่างๆ เพื่อใช้สำหรับการดำรงชีวิตเป็นเครื่องมือสำหรับภารกิจประจำวัน ในรูปแบบของศิลปหัตถกรรม ในทางปรัชญาศิลปะได้ให้ความสนใจในเรื่องการแสดงออกถึงสาระสำคัญทางศิลปะมากกว่าวิธีการกระทำ เช่น เพลง คนตรี จิตรกรรม ประติมากรรม หรือนิยายพื้นบ้าน โดยเฉพาะผลงานด้านการแสดงออกในเชิงศิลปะจะให้ความสนใจลักษณะเด่นของการแสดงออก กระบวนแบบ และกลวิธีการสร้างสรรค์ ที่มีการแสดงออกและมีกรรมวิธีอย่างตรงไปตรงมา ชื่อสัตย์ ส่วนใหญ่มักมีเนื้อหาสาระที่สัมพันธ์กับบริบท

ต่างๆ ทางสังคมของศิลปินหรือผู้สร้าง ผลงานมีทั้งแสดงออกให้เห็นอย่างชัดเจนและการแสดงออกในเชิงสัญลักษณ์¹ ดังเช่นหนังตะลุงและเรือกอและ

หนังตะลุงและเรือกอและเป็นศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นทางภาคใต้ของไทย หนังตะลุงคือศิลปะการแสดงประจำท้องถิ่นของภาคใต้เป็นมหรสพที่นิยมกันอย่างแพร่หลายและเป็นศิลปวัฒนธรรมที่เก่าแก่มีการเล่าเรื่องราวและการดำเนินเรื่องด้วยบทร้อยกรองที่ซับซ้อนเป็นสำเนียงท้องถิ่น เป็นสิ่งที่ดึงดูดสายตาของผู้ชมสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความมีเสน่ห์และสีสันที่สร้างความประทับใจให้กับคนดู ส่วนเรือกอและเป็นเรือประมงที่ใช้กันมากในบริเวณทะเลทางภาคใต้ตอนล่าง เรือกอและคือสัญลักษณ์แห่งท้องทะเลทางภาคใต้ ที่มีความสวยงามและมีความแตกต่างจากเรือประมงประเภทอื่นๆ มีเอกลักษณ์ประจำตัวที่โดดเด่นจากสีสันและลวดลายต่างๆ ที่ประดับตกแต่งและผสมผสานกลมกลืนระหว่างศิลปะไทย อิสลาม และจีนอย่างลงตัว²

2. ทฤษฎีสังคมและวัฒนธรรม

2.1 ทฤษฎีว่าด้วยรูปลักษณ์ของวัฒนธรรม

ทฤษฎีรูปลักษณ์ของวัฒนธรรม รุช เบนดิคท์ (Ruth Benedict) นักคิดทฤษฎีและนักศึกษาวุฒิกิจรณมานุษยวิทยา ชาวเยอรมัน เธอได้ให้ความสนใจแก่รูปลักษณ์ทางวัฒนธรรมของแต่ละสังคม เบนดิคท์ เชื่อว่ารูปลักษณ์ของวัฒนธรรมที่แต่ละสังคมมีอยู่อาจจะมีหลายแบบอย่าง แต่ที่เป็นหลักหรือเป็นแบบที่คนส่วนใหญ่ยึดถือจะมีอยู่จำนวนหนึ่ง โดยอิทธิพลหรือการหล่อหลอมจะทำให้สมาชิกส่วนใหญ่ในสังคมมีบุคลิกภาพแบบปกติ เบนดิคท์ กล่าวว่าวัฒนธรรมมีรูปแบบที่อ่อนโยน พฤติกรรมของสมาชิกของสังคมจะมีลักษณะนิ่มนวล โลกทัศน์ ค่านิยม และทัศนคติก็มีลักษณะสอดคล้องกัน ไปหมด คนทุกคนที่มีวัฒนธรรมเดียวกันจะมีนิสัยที่คล้ายคลึงกัน แทนที่จะเรียกได้ว่าไม่มีความขัดแย้งในสังคมเลยเป็นวัฒนธรรมของคนในชนบท ส่วนวัฒนธรรมอีกรูปแบบหนึ่ง

¹ กัจจกร สุนพงษ์ศรี, *สุนทรียศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ 2* (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2556), 184.

² พิทยา บุษรารัตน์, *การแสดงพื้นบ้าน: การเปลี่ยนแปลงและความสัมพันธ์กับสังคมและวัฒนธรรมบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลา* (กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2553), 220.

³ ประทุม ชุ่มเฟื่องพันธุ์, *ศิลปวัฒนธรรมภาคใต้* (กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาสน์, 2548), 127-128.

⁴ ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, *สังคมและวัฒนธรรม* (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531), 54.

คือ วัฒนธรรมที่มีลักษณะลุ่มหลงและก้าวร้าว คนในสังคมนี้จะลุ่มหลงมัวเมากับการเสพสุราขามา มีนิสัยขบขากและค่อนข้างจะดูร้ายความขัดแย้งในสังคมมีอยู่สูงซึ่งค่อนข้างตรงกับสังคมเมืองในปัจจุบัน และกระบวนการขัดเกลาทางสังคมของแต่ละสังคมจะหล่อหลอมให้นิสัยใจคอของสมาชิกในสังคมมีลักษณะนิสัยที่ต่างกัน⁵

ในแต่ละสังคมมีวัฒนธรรมย่อยอยู่ซึ่งเรียกว่าวิถีชาวบ้าน วิถีชาวบ้านคือบรรทัดฐานทางสังคม แต่เป็นประเภทที่มีความสำคัญน้อยในสังคมใหญ่ แม้วิถีชาวบ้านจะเป็นบรรทัดฐานทางสังคมที่มีความสำคัญน้อยแต่เป็นสิ่งที่มิประโยชน์มากสำหรับคนที่อยู่ในสังคมเดียวกัน วิถีชาวบ้านจึงเป็นพฤติกรรมที่คนจำนวนมากเห็นว่าเหมาะสมถูกต้องในสถานการณ์นั้นๆ วิถีชาวบ้านเป็นพฤติกรรมที่มีขอบข่ายกว้างขวาง ครอบคลุมพฤติกรรมด้านต่างๆ ของสังคมไว้เกือบหมด เช่น การแต่งกาย การพูดจาปราศรัยกัน การปฏิบัติต่อกันระหว่างผู้ใหญ่ผู้น้อยและมารยาททางสังคมต่างๆ

วิถีชาวบ้านเกิดขึ้นเองโดยไม่ได้วางแผนไว้ล่วงหน้า เกิดจากการที่ในตอนแรกมีการทดลองพฤติกรรมหลายประเภท ในที่สุดคนจำนวนมากเห็นว่าแบบแผนพฤติกรรมนั้นๆ เหมาะสมกับสถานการณ์นั้นๆ และยอมรับพฤติกรรมเหล่านั้น พฤติกรรมนั้นจึงกลายเป็นนิสัยหรือความเคยชิน เมื่อคนจำนวนมากเห็นว่าเหมาะสม วิถีชาวบ้านนั้นๆ จะกลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไป วิถีชาวบ้านมีหน้าที่สำคัญในการกำหนดพฤติกรรมมนุษย์อยู่ไม่น้อย วิถีชาวบ้านกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมบางอย่างหรือกระตุ้นไม่ให้มีพฤติกรรมบางอย่าง ซึ่งมีผลทำให้ทุกคนในสังคมต้องทำตาม⁶

2.2 ทฤษฎีมานุษยวิทยาศาสนา (Anthropology of Religion)

ศาสนาคือระบบสัญลักษณ์ระบบหนึ่งที่เป็นส่วนเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่มนุษย์จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับด้วยตั้งแต่เกิดจนตายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ศาสนาเป็นปรากฏการณ์ทางจิตใจที่บุคคลแสดงออกมาทางความเชื่อ และความเชื่อนี้เองที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมทางพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ขึ้นมาหลายๆ รูปแบบ ศาสนาเป็นระบบสังคมสงเคราะห์ที่ช่วยจัดความกลัวของบุคคลให้หมดสิ้นไป⁷

ศาสนาเกิดมาจากความกลัว(ภัยธรรมชาติ)เมื่อมนุษย์หาเหตุผลมาตอบไม่ได้และเกิดความกลัวจึงสร้างศาสนาขึ้นมาเพื่อตอบสนองความรู้สึกกลัว เพื่อจะได้สบายใจขึ้นว่าพระเจ้าจะ

⁵เรื่องเดียวกัน, 54-56.

⁶เรื่องเดียวกัน, 62-64.

⁷นิยพรรณ (ผลวัฒนธรรม) วรรณศิริ, มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2540), 263.

เป็นตัวกลางระหว่างคนกับธรรมชาติ เป็นผู้รับทุกข์จากธรรมชาติ เมื่อมนุษย์คิดว่าพระเจ้าจะช่วยตนได้ในทุกๆ ทาง ก็จะทำให้มนุษย์มีจิตใจสบายหายกังวล⁸

ปราชญ์ทางมานุษยวิทยาและทางสังคมวิทยาจำกัดความของคำว่าศาสนาตรงกันว่า ศาสนาเป็นระบบความเชื่อที่เกี่ยวข้องอย่างมากกับธรรมชาติ บ้างก็ใช้คำว่าเหนือธรรมชาติ เป็นพฤติกรรมที่สื่อระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ โดยสรุปแล้วศาสนาก็คือระบบสัญลักษณ์ซึ่งเป็นที่ถกเถียงระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมในธรรมชาติรอบๆตัวมนุษย์ ศาสนาถูกแสดงออกในรูปแบบทางความเชื่อ ความศรัทธา ความขลัง และความศักดิ์สิทธิ์

มนุษย์สร้างระบบศาสนาขึ้นเพื่อให้ตนอยู่ในโลกซึ่งแวดล้อมด้วยธรรมชาติอันน่าหวาดกลัวได้อย่างมั่นคง ระบบศาสนาจะได้รับการยอมรับนับถืออย่างเข้มข้น และกว้างขวาง ในยุคที่ผู้คนยังงงหาคำตอบและอธิบายในเรื่องของธรรมชาติไม่ได้ จะเห็นได้ว่าศาสนาเป็นเรื่องลึกลับ ศรัทธา ความเชื่อ อารมณ์ ที่ไม่ต้องการคำอธิบายไม่ต้องการค้นคว้าหาเหตุผล ไม่ต้องการความกระจ่าง มีแต่ความเชื่อและศรัทธาในความขลังและศักดิ์สิทธิ์เท่านั้น ยิ่งลึกลับมากเท่าไร ยิ่งไม่เข้าใจได้มากเพียงใด ทำให้ศาสนายังคงขลังและศักดิ์สิทธิ์มากขึ้นเท่านั้น⁹

มนุษย์เกี่ยวข้องกับศิลปะซึ่งเป็นสิ่งแวดล้อมที่จำเป็นในสังคมมนุษย์ทั้งในด้านผู้ชื่นชมศิลปะและจิตรกรผู้สร้างสรรค์ผลงาน เมื่อศิลปะมีความจำเป็นเกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์ การสืบทอดประสบการณ์ทางศิลปะก่อให้เกิดทัศนะทางคุณค่าหรือสุนทรียะ ศิลปะในสังคมไทยมีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับความศรัทธาทางศาสนา ศิลปะในศาสนาไม่ได้เน้นถึงเรื่องราวของความงามเป็นการเฉพาะ แต่มีบางแง่มุมที่สัมพันธ์อยู่กับความเป็นจริงและความดีในพระพุทธศาสนา กล่าวถึงธรรมะเป็นเรื่องหลัก ส่วนศาสนาอิสลามนั้นจะชื่นชมในความงามในธรรมชาติและความคิดที่อยู่ในศีลธรรม ซึ่งก็คือความจริงที่เป็นจริงและกฎเกณฑ์ธรรมชาติกล่าวคือ ความสัมพันธ์แห่งเหตุและปัจจัย การพึ่งพาอาศัยเกี่ยวเนื่องเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน ในธรรมชาติที่เป็นปรากฏการณ์ อากาศต่าง ๆ นั้นมีความเป็นปกติธรรมดาของมันเอง และมีความงามอยู่ในตัวเองแล้ว เป็นความงามทางสุนทรียภาพในลักษณะหนึ่ง¹⁰

⁸เรื่องเดียวกัน, 263.

⁹นิยพรรณ (ผลวัฒน์) วรรณศิริ, มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม, 264.

¹⁰มโน พิสุทธิรัตนานนท์, สุนทรียวิจักษณ์ในจิตรกรรมไทย (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, 2547), 101.

3. ศิลปะกับศาสนา

จากการศึกษาและสืบค้นข้อมูลในเรื่องของศิลปะกับศาสนาจากหนังสือ ศิลปะทัศน ผู้แต่ง วิทย์ พิณคันเงิน หนังสือ ศูนย์วิจัยทัศนในจิตรกรรมไทย ผู้แต่ง มโน พิสุทธิรัตนานนท์ และหนังสือจิตรกรรมไทย พุทธศิลป์ ผู้แต่ง สุวัฒน์ แสนขัติ สามารถสรุปใจความสำคัญได้ว่าศาสนาและการนับถือศาสนาของมนุษย์เปรียบเสมือนการมีแนวทางในการดำเนินชีวิต และวิถีชีวิตที่ดำเนินตามแนวคำสอนหรือความเชื่อในหลักศาสนา ย่อมมีความปลอดภัย การปลูกฝังนิสัยและความประพฤติให้อยู่ในกรอบของศีลธรรมหรือจริยธรรมในศาสนา ย่อมก่อให้เกิดความสามัคคีร่วมกัน และกระทำในสิ่งเดียวกัน แต่จะบรรลุสันติสุขได้มากน้อยเพียงใดนั้นแล้วแต่ผู้นับถือนั้นๆ จะมีบทบาทของตนเอง¹¹

ศิลปะเป็นสิ่งสร้างสรรค์ของมนุษย์ มนุษย์จึงมีการนำเอาศิลปะมาจรโลงศาสนาเพื่อเสริมสร้างศรัทธาให้มีพลังมากยิ่งขึ้น ศาสนาต่างๆ ในโลกก็ล้วนแต่มีศิลปะเป็นสิ่งจรโลงโลกทั้งสิ้น รูปแบบของศิลปะที่สร้างสรรค์เพื่อศาสนาอาจจะแตกต่างออกไปจากรูปแบบของศิลปะที่ใช้ในชีวิตประจำวันบ้าง แต่ก็มักเป็นความกลมกลืนกันหรืออาจใช้รูปแบบกลางๆ ที่มีอยู่ทั้งในแต่ละศาสนาและแต่ละสังคมในประเทศไทยเราศาสนาและศิลปะเป็นสิ่งที่สอดคล้องสัมพันธ์กันมาทุกยุคทุกสมัย¹²

ศาสนาเป็นที่พึ่งทางใจของมนุษย์มาตั้งแต่สมัยโบราณ ดังนั้นการใช้ศิลปะเข้าटकแต่งและจรโลงศาสนา นับได้ว่าเป็นความศรัทธาเลื่อมใสที่ต้องการให้ศาสนาเป็นหลักมั่นคงเพื่อชีวิตของปวงชน โดยที่ศาสนาแต่ละศาสนานั้นย่อมมีประวัติ มีตำนาน มีขนบธรรมเนียมและมิตำสั่งสอนสืบต่อกันตลอดมา ความเคลื่อนไหวของสังคมส่วนใหญ่มีส่วนให้เกิดความเคลื่อนไหวทางศาสนาและศิลปะด้วย จะเห็นได้ว่าในอดีตนั้น การสร้างสรรค์งานศิลปะจะสร้างขึ้นเพื่อรับใช้ศาสนาเกือบทั้งสิ้น เพราะถือว่าศาสนาเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์และเป็นมงคลต่อชีวิต อาจกล่าวได้ว่าการสร้างสรรค์ศิลปะเพื่อศาสนานั้นเป็นสิ่งสร้างสรรค์อันสูงสุด ไม่ว่าจะเป็ความคิด ฝีมือ วัสดุอุปกรณ์ทุกอย่างล้วนแล้วแต่เลือกสรรอย่างดีแทบทั้งสิ้น

ต่อมาเมื่อศิลปะมีความคลีคลายขยายตัวและการพัฒนาการมากขึ้น จึงมีการสร้างสรรค์ศิลปะตามแนวคิดใหม่ เปลี่ยนจากการยึดเอาเนื้อหาทางศาสนาเป็นหลักในการสร้างสรรค์ทั่วไป มาเป็นการสร้างสรรค์แบบเป็นกระจกสะท้อนสังคมให้เห็นถึงความลุ่มหลงอย่าง

¹¹วิทย์ พิณคันเงิน, ศิลปะทรรศน์ (กรุงเทพฯ: เพิ่มทรัพย์การพิมพ์, 2547), 182-183.

¹²เรื่องเดียวกัน, 183.

คลังคลังของศาสนา หรือสิ่งที่สะท้อนสังคม แต่ก็ยังคงยึดมั่นในเรื่องศาสนาอยู่ โดยนำเอาสิ่งดีงามในคำสอนมาใช้ในการดำเนินชีวิตอยู่ตลอดมา

ศิลปะที่สร้างสรรค์ขึ้นในศาสนาแต่ละศาสนาไม่เพียงแต่สร้างสรรค์เพื่อความสวยงาม และเพื่อประดับตกแต่งสำหรับจรรโลงศาสนาให้เด่นงามเพียงอย่างเดียว ถึงแม้เราควิฉวนใจจะเหมือนสิ่งที่สร้างสรรค์เพื่อประดับตกแต่งอย่างธรรมดาทั่วไป แต่ถ้าหากเราพิจารณาอย่างมีเหตุมีผลแล้วจะเห็นได้ชัดเจนว่าเป็นสิ่งดลบันดาลใจผู้พบเห็นให้เกิดความตระหนักในความประพฤติปฏิบัติของตนเองว่า ได้ดำเนินชีวิตตามครรลองคลองธรรมตามคำสอนของศาสนาต่างๆ มากน้อยเพียงไร การสร้างสรรค์ศิลปกรรมในศาสนาในผลงานส่วนใหญ่ นั้น จะต้องใช้แนวปรัชญาระดับต่างๆ ของศาสนามากันกรองออกเป็นผลงานทางรูปธรรม ศิลปะเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นผลทางจิตใจซึ่งมีความสำคัญต่อชีวิตอย่างยิ่ง¹³

3.1 พุทธศิลป์กับงานศิลปะ

จิตรกรรมไทยแนวพุทธศิลป์มีรากฐานมาจากพระพุทธรูปศาสนาที่รับอิทธิพลมาจากประเทศอินเดีย อาจกล่าวได้ว่าเกิดขึ้นหลังยุคก่อนประวัติศาสตร์ นักวิชาการศิลปะหรือนักประวัติศาสตร์ได้คาดคะเนว่าจิตรกรรมไทยปรากฏขึ้นในสมัยสุโขทัย ได้รับอิทธิพลมาจากศิลปะขอมและนำมาประยุกต์ร่วมกับรูปแบบจิตรกรรมลังกาและศรีวิชัย จิตรกรรมไทยได้พัฒนาจนกลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะในสมัยอยุธยา ในระยะแรกยังมีอิทธิพลของจิตรกรรมจากขอมในเรื่องของเครื่องทรง แต่ในส่วนของเนื้อหาล้วนเป็นเรื่องที่มาจากคติความเชื่อเกี่ยวกับพระพุทธรูปศาสนาทั้งสิ้น มักใช้สีน้อยสี เช่น สีแดง หรือ สีดำและสีที่ใช้มีความหลากหลายเกิดมากขึ้นในช่วงของศิลปะอยุธยาตอนปลาย จากนั้นมาจิตรกรรมก็เข้าสู่ครีตน โกสินทร์ลักษณะเฉพาะของจิตรกรรมไทยต่างไปจากจิตรกรรมของตะวันตก โดยที่จิตรกรรมไทยนำเสนอภาพที่ใช้ในจินตนาการมาร่วมในเชิงอุดมคติ ภาพจิตรกรรมไทยส่วนใหญ่เป็นภาพที่นำเสนอแบบสองมิติไม่มีแสงเงาระยะใกล้ไกล ลักษณะภาพจิตรกรรมไทยมักจะเป็นภาพแบบเล่าเรื่อง โดยการตัดตอนเอาเฉพาะส่วนสำคัญๆ ต่างๆ มาเสนอโดยไม่เสียอรรถรสของเนื้อเรื่อง และมักนิยมแสดงความรู้สึกด้วยเส้นและท่าทาง แต่ในบางครั้งภาพจิตรกรรมไทยก็นำเสนอตัวเองในเชิงสัญลักษณ์¹⁴

การที่พระพุทธรูปศาสนาได้แพร่หลายเข้าสู่ประเทศไทย ได้นำเอาศิลปกรรมที่เป็นทั้งรูปเคารพและสื่อระลึกถึงพุทธองค์เข้ามาด้วย จากนั้นจิตรกรรมก็ทำหน้าที่รับใช้พระพุทธรูปศาสนา และกลายเป็นจิตรกรรมไทย พุทธศิลป์ ในที่สุด นอกจากนี้ภาพจิตรกรรมไทยยังคงสอดแทรก

¹³ เรื่องเดียวกัน, 183.

¹⁴ สุวัฒน์ แสนขัติ, จิตรกรรมไทย พุทธศิลป์ (กรุงเทพฯ: เทนเดอร์, 2545), 4.

ขนบธรรมเนียมประเพณี จารีตและวัฒนธรรมอันเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ วรรณคดี วิถีชีวิตของ
ผู้คนในสมัยนั้นด้วย¹⁵

พุทธศิลป์จิตรกรรมไทย

จากบทความของ สมปอง อัครวงษ์ ในหนังสือ จิตรกรรมไทย พุทธศิลป์ ผู้แต่ง
สุวัฒน์ แสนชาติ สามารถสรุป ได้ว่า ผลงานจิตรกรรมไทยนั้นถือได้ว่าเป็นเครื่องรับใช้
พระพุทธศาสนาอย่างแท้จริงนับตั้งแต่สมัยเมื่อพระพุทธศาสนาเริ่มเผยแผ่เข้าสู่ดินแดนสุวรรณภูมิ
ผลงานจิตรกรรมส่วนใหญ่มีความเป็นธรรมชาติและสวยงาม มีสีสันดูน่าสนใจ และรูปแบบก็
สามารถบรรยายความในเรื่องราวของพระพุทธศาสนาได้อย่างชัดเจน งานจิตรกรรมไทยในยุคแรก
ได้รับอิทธิพลมาจากครูบาอาจารย์อินเดียที่เข้ามาหลายทางและหลายครั้ง สมัยกรุงสุโขทัยรับ
อิทธิพลจากภาพจิตรกรรมในถ้ำ AJANTA ในประเทศอินเดีย และ SIGIRIYA ศรีลังกา ในสมัยกรุง
ศรีอยุธยาได้รับอิทธิพลจากศิลปะในสมัยสุโขทัยที่รับอิทธิพลต่อมาจากศิลปะพุกามในพม่าด้วย¹⁶

ในสมัยกรุงศรีอยุธยา งานจิตรกรรมไทยได้รับอิทธิพลจากจีนเข้ามาเพิ่มเติมจาก
อิทธิพลอินเดียที่เราเคยมีอยู่เดิมและเด่นชัดขึ้นในสมัยของอยุธยาตอนปลาย ปรากฏอิทธิพลของ
ศิลปะจีนเพิ่มขึ้นมาในงานจิตรกรรมซึ่งส่งผลมาต้งงานจิตรกรรมในยุคกรุงรัตน โกสินทร์เป็นอย่างมาก
เมื่อจิตรกรรมไทยเดินทางมาถึงยุคสมัยกรุงรัตน โกสินทร์ ซึ่งเป็นยุคที่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงใน
หลายๆ สิ่ง และงานจิตรกรรมไทยที่เดิมนั้นเคยแต่รับใช้พระพุทธศาสนาเพียงอย่างเดียวก็เปลี่ยนมา
เป็นถึงเรื่องราวอื่นๆ แทนที่จะเขียนเรื่องพุทธประวัติ เรื่องทศชาดก เรื่องอดีตพระพุทธเจ้า นิทาน
ชาดก ฯลฯ จิตรกรรมเริ่มเขียนเรื่องในวรรณกรรม เรื่องชีวิตความเป็นอยู่ เรื่องความรู้และคติสอนใจ
ต่างๆเพิ่มเข้ามา ยิงในสมัยรัชกาลที่ 3 นิยมเขียนเรื่อง รามเกียรติ์ เป็นภาพลายรดน้ำคู่พระธรรม และ
ภาพประดับมุกบานประตู¹⁷

การเปลี่ยนแปลงการเขียนในสมัยรัชกาลที่ 3 หรือต้นรัชกาลที่ 4 แม้รูปแบบของ
ผลงานศิลปะจะมีการพัฒนาขึ้นบ้าง แต่เรื่องราวยังคงเรื่องเดิมๆ อยู่ คือเรื่องในทางพระพุทธศาสนา
ศิลปินท่านสำคัญในสมัยนั้น คือ ท่านขรัวอินโข่ง เป็นผู้ปฏิวัติการเขียนภาพแบบอย่างร่วมสมัยกับ
ศิลปะยุโรป แต่ก็ยังคงแสดงเรื่องราวธรรมะ คือภาพปริศนาธรรมในเชิงการตีความหมาย ให้คนดูได้

¹⁵เรื่องเดียวกัน, 10.

¹⁶เรื่องเดียวกัน, 20-50.

¹⁷เรื่องเดียวกัน, 50-51.

ใช้สติปัญญาและใช้ความคิดแล้วโยงความหมายไปสู่หัวข้อธรรมต่างๆ¹⁸ ภาพเขียนเช่นนี้นิยมเขียนกันในสมัยรัชกาลที่ 4

จากยุคจิตรกรรมแบบประเพณีเปลี่ยนแปลงมาถึงยุคที่จิตรกรรมไทยจะมีลักษณะร่วมสมัยถัดจากรัชกาลที่ 4 เป็นต้นมา ผลงานจิตรกรรมไทยในทางพระพุทธศาสนาก็ยังคงมีให้เห็นอยู่โดยไม่ขาดสายถึงในรัชกาลที่ 6-7 จนถึงรัชกาลปัจจุบัน การทำงานจิตรกรรมไทยแนวพุทธศิลป์แม้จะหลุดออกมาจากผนังและหลุดออกจากกรอบพื้นที่จำกัดและเปลี่ยนวัตถุประสงค์แทนที่จะเล่าเรื่องในทางพระพุทธศาสนากลับเป็นเพื่อการตกแต่ง ศิลปินส่วนน้อยที่จะสร้างสรรค์ผลงานทางจิตรกรรมให้เป็นธรรมเนียมก็ เพื่อสอนความรู้ทางพระพุทธศาสนา¹⁹

พุทธศิลป์แนวใหม่

การเปลี่ยนแปลงของผลงานจิตรกรรมไทยแบบประเพณี นิยมมาสู่ผลงานจิตรกรรมไทยแนวใหม่หรือจิตรกรรมไทยประยุกต์นั้น นับได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องและเป็นที่น่าสนใจ ได้เปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัยแสดงให้เห็นถึงรอยต่อของวิวัฒนาการที่เกิดขึ้น จิตรกรรมไทยแบบประเพณียุคสมัยหนึ่งมักจะได้รับความนิยมสืบทอดรูปแบบและวิธีการสืบทอดกันมาอย่างมั่นคงเหนียวแน่นนับได้ว่าเป็นการสืบทอดศิลปะแบบดั้งเดิมเป็นแบบอย่างศิลปะชั้นสูงสุดทั้งรูปแบบและความคิดต่างๆ²⁰

ปัจจุบันในสมัยรัชกาลที่ 9 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ นับได้ว่าเป็นยุคที่งานจิตรกรรมไทยแนวใหม่เฟื่องฟู ซึ่งสาเหตุมาจากกระแสอิทธิพลตะวันตกได้หลั่งไหลเข้ามาอย่างรวดเร็วรวมทั้งความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่างๆ ตลอดจนการสื่อสารที่ไร้พรมแดน ได้ส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงในทุกๆด้านแม้ว่าจิตรกรไทยบางกลุ่มจะพยายามอนุรักษ์จิตรกรรมไทยแบบดั้งเดิมไว้เป็นอย่างดี แต่ก็มีจิตรกรหัวก้าวหน้าจำนวนมากที่พยายามจะก้าวออกนอกกรอบเพื่อที่แสวงหาแนวทางใหม่ๆ จิตรกรต้องการแสวงหาอิสรภาพทั้งทางด้านความคิด จินตนาการและการแสดงออกที่เป็นตัวของตัวเองมากขึ้น²¹

จิตรกรไทยหัวก้าวหน้าหลายท่านที่พยายามสร้างสรรค์ผลงานจนกระทั่งประสบความสำเร็จโดยการนำแบบอย่างมาจากจิตรกรรมไทยแบบดั้งเดิมและนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างน่าชื่นชมจนสามารถมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับในปัจจุบัน ได้แก่ เฉลิม นาคีรักษ์, ประสงค์ ปัทมานุช,

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, 52.

¹⁹ เรื่องเดียวกัน, 52.

²⁰ เรื่องเดียวกัน, 53.

²¹ เรื่องเดียวกัน, 56.

ถวัลย์ ดัชนี, อังคาร กัลยาณพงษ์, ช่าง มุลพินิจ, ปรีชา เกาทอง, เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์, ปัญญา วิจินธนสาร ฯลฯ เป็นต้น²² ศิลปินทั้งหมดนี้นับได้ว่าเป็นเหมือนคลื่นลูกเก่าและคลื่นลูกใหม่ที่มีบทบาทต่อการสร้างสรรค์ผลงานในแนวพุทธศิลป์ และนับได้ว่าเป็นศิลปินที่มุ่งมั่นและพัฒนาตนเองเพื่อก้าวสู่การเปลี่ยนแปลงในการสร้างสรรค์ผลงานแนวพุทธศิลป์สมัยใหม่อย่างไม่หยุดยั้ง ทำให้เกิดศิลปินรุ่นใหม่ ๆ ที่สร้างสรรค์ผลงานศิลปะในแนวจิตรกรรมไทยแบบพุทธศิลป์ร่วมสมัยเกิดขึ้นในปัจจุบันอย่างมากมาย

3.2 อิสลามกับความเชื่อและศิลปะ

จากการศึกษาข้อมูลและสืบค้นเกี่ยวกับศาสนาอิสลามกับงานศิลปะในหนังสือวัฒนธรรมอิสลาม ผู้แต่ง เสาวนีย์ จิตต์หมวด จากบทความของ สมเกียรติ ตั้งนโม “มุมมองกว้างศิลปะอิสลาม” และจากหนังสือ ลวดลายจิตรกรรมบนเรือกอและในจังหวัดปัตตานี ผู้แต่ง วุฒิ วัฒนสิน สามารถสรุปใจความสำคัญได้ว่า ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาที่ชื่นชมความสวยงามของธรรมชาติ และเรียกร้องให้ทุกอย่างไปสู่ความสวยงาม ศิลปะในทัศนะของศาสนาอิสลามก็คือ การสร้างสรรค์สิ่งที่สวยงามซึ่งไม่ขัดต่อหลักของศาสนาอิสลาม อิสลามนั้นได้ให้ความสำคัญด้านศิลปะมากกว่าด้านความสวยงาม ศาสนาอิสลามเห็นว่าความสวยงามนั้นขึ้นอยู่กับศีลธรรมและนี่คือทัศนะของอิสลามที่มีต่อศิลปะทุกแขนงคือ “สิ่งที่ถูกต้องเป็นสิ่งที่ดี และสิ่งที่ชั่วร้ายเป็นสิ่งที่ไม่ดี”

ศิลปกรรมที่เกิดขึ้นจะต้องเกิดจากความเชื่อมั่นและศรัทธาในหลักของศาสนาอิสลามและต้องอยู่ในกรอบของศาสนา และเป้าหมายของงานศิลปะคือการส่งเสริมสติปัญญาและความรู้สึกที่ละเอียดอ่อนนั้นอิสลามก็ไม่ขัดข้อง แต่หากศิลปะเหล่านั้นอยู่นอกเหนือขอบเขตของหลักศาสนา และไม่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์ในทางที่ดี ตรงกันข้ามกลับทำลายและขัดต่อศีลธรรมอิสลามไม่ยอมรับอย่างแน่นอน ส่วนการทำรูปปั้นนั้น มีตัวบทระบุอย่างชัดเจนในคัมภีร์อัลกุรอานว่า ห้ามกระทำได้กล่าว ซึ่งสืบเนื่องมาจากการที่คนส่วนใหญ่บูชารูปปั้นแทนพระเจ้าที่แท้จริง²³ ศิลปินมุสลิมไม่เคยใช้รูปร่างของมนุษย์เป็นวัตถุในการแสดงทางงานศิลปะไม่ว่าจะเป็นการปั้นรูปหรือการเขียนภาพเพราะเกรงว่าจะเป็นการเลียนแบบพระผู้เป็นเจ้า

ศิลปะและสุนทรียศาสตร์อิสลามได้ให้ความสนใจไปที่การเขียนลวดลายและตัวอักษรอาราบิก มากกว่าการเขียนภาพคนเนื่องจากความเกรงกลัวโดยชนมุสลิมจำนวนมากว่า การเขียนภาพคนนั้นเป็นเรื่องการบูชารูปปั้นและการกระทำเช่นนั้นถือเป็นบาปต่อองค์อัลลอฮ์ ซึ่งเป็นเรื่องต้องห้ามในพระคัมภีร์อัล-กุรอาน องค์ประกอบในศิลปกรรมอิสลามส่วนใหญ่จึงเป็นเรื่องของ

²²เรื่องเดียวกัน, 56.

²³เสาวนีย์ จิตต์หมวด, วัฒนธรรมอิสลาม (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ทางนำ, 2535), 10-17.

การเขียนภาพซ้ำๆ ยกตัวอย่าง เช่น การใช้ลวดลายดอกไม้ ลวดลายเรขาคณิต หรือแบบของพันธุ์พืชต่างๆ

ศิลปะในการเขียนตัวอักษรด้วยลายมือขึ้นเป็นภาพในศิลปะอิสลาม ในโลกและมุมมองของชาวมุสลิมส่วนใหญ่ นั้นยังมีด้านที่เกี่ยวกับการนำตัวอักษรมาสร้างขึ้นเป็นภาพ โดยการประกอบคำต่างๆ ขึ้นเป็นรูปร่าง ซึ่งนักเขียนตัวอักษรหรือศิลปินจะเขียนด้วยลายมือของตนและจะสร้างภาพคนขึ้นมา อาจจะเป็นภาพที่เกี่ยวข้องกับบุคคลในอุดมคติอันน่าเลื่อมใสคนกำลังละหมาด ใบหน้าภาพตัวแทนพระผู้เป็นเจ้าทั้งหลายที่แสดงออกในเชิงสัญลักษณ์ที่เป็นรูปสัตว์ต่างๆ หรือแม้กระทั่งสิ่งมีชีวิตในเชิงสัญลักษณ์เช่นภาพปลา นกกระสา หรือนกอื่นๆ และภาพของสิ่งไม่มีชีวิตต่างๆ เช่น ดาบ สุเหร่า-มัสยิด เรือ กุโบร์ และ กริช เป็นต้น²⁴

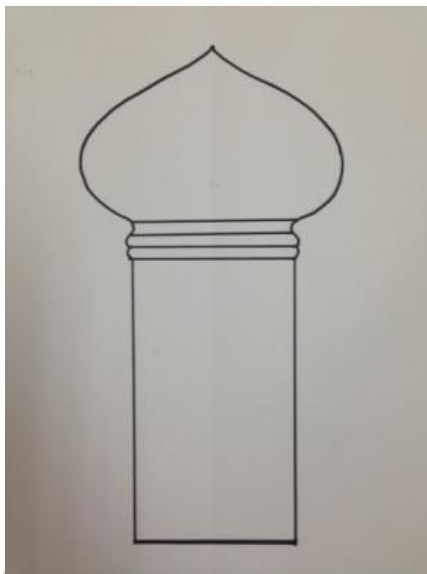
ความเชื่อและหลักของการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของศาสนาอิสลามนั้น ศิลปะแบบไทยมุสลิมจะต้องไม่ปรากฏภาพคนร้องรำทำเพลง หรือลักษณะที่ขี้ขลาดกามารมณ์ และภาพศิลปะส่วนใหญ่จะต้องเป็นภาพที่เกี่ยวข้องกับภาพของสัตว์น้ำ สัตว์ในจินตนาการจากประเพณีศาสนา วรรณคดี ศิลปะการแสดงต่างๆ สัตว์หิมพานต์และภาพทิวทัศน์ ที่ไม่ขัดต่อหลักของศาสนาอิสลาม²⁵

ภาพที่ 39 กุโบร์หรือสุสานเจ้าเมืองปัตตานี โบราณสถานศักดิ์สิทธิ์ของปัตตานี
ที่มา: kroojisatit, กุโบร์, เข้าถึงเมื่อ 5 พฤศจิกายน 2558, เข้าถึงได้จาก
<http://kroojisatit.blogspot.com/2014/02/blog-post.html>

²⁴ สมเกียรติ ตั้งนโม, “มุมมองกว้างศิลปะอิสลาม”, เข้าถึงเมื่อ 15 มิถุนายน 2558, เข้าถึงได้จาก <http://www.azizstan.ac.th>.

²⁵ วุฒิ วัฒนสิน, ลวดลายจิตรกรรมบนเรือกอลและในจังหวัดปัตตานี(คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2542), 43 .

ภาพที่ 40 ภาพวาดลายเส้นกุโบว์
(วาดโดยผู้วิจัย เมื่อ 16 พฤศจิกายน 2558)

ภาพที่ 41 กริช

ที่มา: thailandoutdoor, กุโบว์, เข้าถึงเมื่อ 5 พฤศจิกายน 2558, เข้าถึงได้จาก

<http://www.thailandoutdoor.com/ArtOfWeapons/Bundaisara/bundaisara.html>

4. การรื้อฟื้นความเป็นไทย

จากการศึกษาและสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับกระแสการรื้อฟื้นความเป็นไทย จากหนังสือชุด การเรียนรู้ศิลปะไทย ทศนศิลป์ ผู้แต่ง สุทธิ คุณาวิชยานนท์ สามารถสรุปใจความสำคัญได้ว่า การรื้อฟื้นประเพณีนิยมในผลงานทศนศิลป์และศิลปหัตถกรรม เป็นกระแสที่เกี่ยวข้องกับการรื้อฟื้นกษัตริย์นิยมที่เริ่มตั้งแต่พุทธทศวรรษ 2490 และงานฉลองกรุงรัตนโกสินทร์ ครบ 200 ปี ในปี พ.ศ. 2525 เกิดกระแสการนำของเก่าที่สูญหายไปแล้วมาฟื้นทำขึ้นมาใหม่ มีทั้งการทำของใหม่ให้เหมือนของเก่า และมีทั้งศิลปะและวัตถุทางวัฒนธรรมที่เข้าสู่ระบบทุนนิยม ผลงานทางพุทธศิลป์ กลายเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมเป็นศิลปวัตถุที่ใช้ตกแต่งบ้าน สวน ร้านอาหาร สปา โรงแรม หรือรีสอร์ท ต่างๆ โดยไม่คำนึงถึงคุณสมบัติและความหมายที่แท้จริงและการใช้งานที่แท้จริงและไม่สนใจลำดับชั้นสูง-ต่ำของศิลปวัตถุการใช้วัสดุที่แสดงถึงความเป็นไทยเหล่านี้ทำให้เกิดการพรวนวัตถุที่ออกไปจากบริบทเดิม แล้วนำมาสร้างเป็นบริบทใหม่และให้ความหมายขึ้นมาใหม่ เช่นการนำพระพุทธรูปที่จากเดิมเคยเป็นรูปเคารพในวัดวาอารามกลับแปลเปลี่ยนไปเป็นบริบทใหม่ที่นำมาเป็นประติมากรรมเพื่อใช้สำหรับประดับตกแต่งตามสถานที่ต่างๆ เท่านั้น

4.1 ไทยร่วมสมัยท้องถิ่นนิยม

กระแสไทยร่วมสมัยท้องถิ่นนิยมเป็นอีกหนึ่งกระแสที่มีความสำคัญต่อวงการศิลปะ เป็นกระแสที่น่าสนใจและมีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงและการสร้างสรรค์ผลงานของศิลปินเป็นอย่างมาก โดยมีลักษณะของผลงานในแบบที่พยายามค้นหาความเป็นตัวตนและรากเหง้าของตนเองเพื่อให้เกิดความแตกต่างในงานศิลปะ เป็นแนวทางที่ศิลปินพยายามเสาะแสวงหาแนวทางการหลุดพ้นไปจากความเป็นไทยแบบทางการ²⁶ และแบบประเพณี ทำทลายความเป็นไทยแบบขายนักท่องเที่ยวตามท้องตลาด ซึ่งอาจจะมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับประเพณีบ้าง แต่จะเน้นลักษณะแบบชาวบ้าน มักเป็นผลงานที่เน้นความคิดแบบลือผสมและแบบจัดวาง ศิลปินกลุ่มนี้จะสนใจที่จะค้นหาความเป็นไปได้จากวัสดุพื้นบ้านที่หาได้ในชนบท เป็นวัสดุแบบชาวบ้านและแบบธรรมชาติที่

²⁶ศิลปะแบบทางการและศิลปะแนวเฉลิมพระเกียรติ มีรูปแบบทางศิลปะคล้ายคลึงกัน มักเป็นแนวเหมือนจริงและแสดงเรื่องราวชัดเจน บางครั้งนำเสนอในรูปแบบศิลปะไทยประเพณี และมีส่วนน้อยที่ใช้สัญลักษณ์แนวนามธรรม การนำเสนอศิลปะแนวนี้จะเน้นในด้านความดีและความสวยงาม ไม่มีอะไรที่ขัดต่อกฎระเบียบและศีลธรรมของสังคม เป็นการแสดงออกในแบบที่รัฐและราชการสอนผ่านสื่อและแบบเรียนต่างๆ

หาได้ตามสภาพแวดล้อมทั่วไปตามท้องถิ่น และนำวัสดุที่หามาได้มาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัย²⁷

4.2 ไทยร่วมสมัยแบบโหยหาอดีต

กระแสไทยร่วมสมัยแบบโหยหาอดีตเป็นการค้นหาแนวทางการสร้างสรรค์ความเป็นไทยแบบร่วมสมัย โดยการนำวัสดุในการสร้างสรรค์ผลงานแบบไทยๆ และเรื่องราวแบบชาวบ้านมาสร้างสรรค์ผลงาน และเนื้อหาของผลงานมีลักษณะไปในแนวทางโหยหาอดีตและระลึกถึงความหลัง เป็นกระแสความนิยมในการนำวัสดุพื้นบ้านของชนบทไทยมาสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะร่วมสมัย มีการนำวัสดุพื้นบ้านที่หามาได้จากท้องถิ่นมาสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะร่วมสมัย และการสร้างสรรค์ผลงานในแบบนามธรรม²⁸

ปัจจุบันการรื้อฟื้นประเพณีนิยมค่อนข้างที่จะแบ่งแยกออกไปจากวงการศิลปะอาจไม่ถูกรวมให้อยู่ในบริบทของศิลปะร่วมสมัย ถึงแม้ว่าสังคมไทยมักจะถูกดำเนินคดีดั่งว่าหลงใหลในวัฒนธรรมของชาวต่างชาติจนทำให้หลงลืมรากเหง้าของความเป็นไทย แต่แนวศิลปะขอยอดนิยม นอกเหนือไปจากแนวศิลปะแบบเหมือนจริงและพ็อพแล้วนั้น ศิลปะแนวประเพณีนั้นก็ยังคงเป็นศิลปะขอยอดนิยมของไทยอีกแนวทางหนึ่ง ไม่ว่าจะในแง่ของความชอบของคนทั่วไปในหลายระดับ หรือในแง่ธุรกิจการค้าเพื่อเป็นสิ่งประดับตกแต่งในเชิงพาณิชย์ก็ตาม²⁹

สังคมไทยในปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงและการเคลื่อนไหวของสังคมและมีการก้าวหน้าพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการเมือง การปกครอง การศึกษา ตลอดจนเรื่องของศิลปวัฒนธรรมต่างๆ ของไทยมีการปรับรับอิทธิพลทั้งตะวันตกและตะวันออกเข้ามาผสมผสานได้อย่างกลมกลืน หากพูดถึงการเชื่อมโยงระหว่างศิลปวัฒนธรรมกับผลงานศิลปะนั้น เราอาจจะกล่าวได้ว่าปัจจัยสำคัญๆ ของแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของศิลปินแต่ละท่านนั้นสำคัญมาก ปัจจัยส่วนใหญ่ล้วนมาจากอิทธิพลทางสังคมและวัฒนธรรมแทบทั้งสิ้น แต่เราไม่สามารถที่จะระบุได้แน่ชัดว่าปัจจัยเหล่านั้นเป็นบ่อเกิดในการสร้างสรรค์ผลงานของศิลปินเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ยังมีความเชื่อมโยงถึงความคิดในจิตไร้สำนึกของศิลปินตลอดจนปัจจัยต่างๆ ที่ก่อให้เกิดการนำเสนอผลงานศิลปะที่รับอิทธิพลทางด้านศิลปะและวัฒนธรรมออกมาในรูปแบบศิลปะร่วมสมัย

²⁷ สุธี คุณาวิชยานนท์, *ทัศนศิลป์* (กรุงเทพฯ: TK park, 2554), 116.

²⁸ เรื่องเดียวกัน, 133.

²⁹ เรื่องเดียวกัน, 86-87.

จากการทบทวนวรรณกรรมในบทที่ 2 และจากทฤษฎีข้างต้นจะสามารถนำมาเป็นกรอบทฤษฎีในการศึกษาวิเคราะห์งานศิลปะของศิลปินในบทต่อไป ผู้ศึกษามีความเห็นว่าปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างสรรค์ผลงานของศิลปินประกอบด้วยปัจจัยต่างๆ ทั้งทางด้านภายในที่เกิดจากจิตใต้สำนึก โดยการแสดงออกอย่างตรงไปตรงมาจากการสั่งสมประสบการณ์และจากการเรียนรู้ในศิลปะพื้นถิ่น และจากปัจจัยภายนอกที่เกิดจากสภาพแวดล้อมทางด้านสังคมและลักษณะของวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของพฤติกรรมต่างๆ ของคนในชุมชน การแต่งกาย แนวคิด และค่านิยม หรือแม้แต่กระทั่งในเรื่องของความเชื่อทางด้านศาสนาที่ศิลปินยึดถือนำมาปฏิบัติ ล้วนแล้วแต่เป็นส่วนหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่ออิทธิพลในการสร้างสรรค์ผลงานของศิลปินทั้งสิ้น และจากข้อมูลดังกล่าวสามารถแบ่งเป็นกรอบทฤษฎีได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ตารางแสดงผลแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาวิเคราะห์อิทธิพลทางศิลปวัฒนธรรมภาคใต้ในผลงานของชู้ศักดิ์ ศรีขวัญ และ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ ช่วงปี พ.ศ. 2547-2557

แนวคิดและทฤษฎีที่นำมาประกอบการวิเคราะห์	ผลการวิเคราะห์	
	ชู้ศักดิ์ ศรีขวัญ	เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ
1. ทฤษฎีศิลปะพื้นบ้าน	/	/
- ผนังตะลุง	/	
- เรือกอและ		/
- บาติกและผ้าปาเต๊ะ		/
2. ทฤษฎีสังคมและวัฒนธรรม	/	/
2.1 ทฤษฎีว่าด้วยรูปลักษณ์ของวัฒนธรรม	/	/
2.2 ทฤษฎีมานุษยวิทยาและศาสนา		/
- ความเชื่อความศรัทธา		/

ตารางที่ 1 ตารางแสดงผลแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาวิเคราะห์อิทธิพลทางศิลปวัฒนธรรมภาคใต้ในผลงานของชูศักดิ์ ศรีขำวัญ และ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ ช่วงปี พ.ศ. 2547-2557 (ต่อ)

แนวคิดและทฤษฎีที่นำมาประกอบการวิเคราะห์	ผลการวิเคราะห์	
	ชูศักดิ์ ศรีขำวัญ	เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ
3. ศิลปะกับศาสนา	/	/
3.1 พุทธศิลป์	/	/
-แสดงเรื่องราวธรรมะเชิงปริศนาธรรม	/	/
-ไทยดั้งเดิมประยุกต์	/	/
3.2 อิสลามกับความเชื่อและศิลปะ	/	/
-ความงามในธรรมชาติ	/	/
-การเขียนลวดลายจากอิทธิพลตัวอักษรอาราบิก	/	/
4. การรื้อฟื้นความเป็นไทย	/	/
-นำของเก่ามารื้อฟื้นใหม่	/	/
-ไทยร่วมสมัยท้องถิ่นนิยม	/	/
-ไทยร่วมสมัยแบบโหยหาอดีต	/	/

ดังนั้นข้อมูลหลักในการวิเคราะห์จากข้อมูลข้างต้น ทำให้ทราบถึงเหตุและผลที่จะสามารถนำมาพิจารณาถึงแนวความคิดและแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์งานศิลปะของศิลปินชูศักดิ์ ศรีขำวัญ และ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ ทฤษฎีต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้นนั้น เป็นแนวทางสำคัญที่ผู้ศึกษาสามารถนำมาวิเคราะห์เพื่อนำไปประกอบการหาเหตุและผล ถึงแนวคิด และอิทธิพลต่างๆ

เพื่อนำไปเชื่อมโยงประกอบการวิเคราะห์และพิจารณา ซึ่งผู้ศึกษาจะมีการศึกษาในงานของศิลปิน
ในบทต่อไป

บทที่ 4

วิเคราะห์และอภิปรายผล

ในบทที่ 4 นี้จะศึกษาและวิเคราะห์ผลงานของศิลปิน ชูศักดิ์ ศรีขวัญ และ เจอะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ และมีการแบ่งการนำเสนอเนื้อหาเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ออกเป็น 3 หัวข้อใหญ่ด้วยกัน โดยจะแบ่งเป็นหัวข้อดังต่อไปนี้

ในหัวข้อที่ 1 จะเกี่ยวข้องกับประวัติของศิลปิน ประสบการณ์การทำงานและพัฒนาการผลงานของศิลปินชูศักดิ์ ศรีขวัญ และ เจอะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ บรรยายถึงความเป็นมาสภาพแวดล้อมภายในครอบครัว และแรงจูงใจในการสร้างสรรค์ผลงาน

หัวข้อที่ 2 แสดงถึงแนวคิดพัฒนาการรูปแบบและอิทธิพลทางศิลปวัฒนธรรมทางภาคใต้ในการสร้างสรรค์ผลงาน และเนื้อหาส่วนประกอบต่างๆ ในการสร้างสรรค์ผลงานของชูศักดิ์ ศรีขวัญ และ เจอะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ

หัวข้อที่ 3 จะเป็นการวิเคราะห์ผลงานของศิลปินชูศักดิ์ ศรีขวัญ และ เจอะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ ซึ่งผู้ศึกษาได้ทำการวิเคราะห์โดยการนำทฤษฎีมาศึกษาในประเด็นของทฤษฎีสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ทฤษฎี โดยมีขอบเขตการศึกษาคือ

1. การศึกษาและรวบรวมผลงานการสร้างสรรค์และแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์งานของชูศักดิ์ ศรีขวัญ และ เจอะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ
2. ศึกษาและวิเคราะห์อิทธิพลด้านศิลปวัฒนธรรมภาคใต้ที่มีผลต่อการสร้างสรรค์งานของศิลปินช่วงปี พ.ศ.2547-2557 มีแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ประกอบการศึกษาดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ตารางแสดงทฤษฎีแนวคิดและหลักคำสำคัญของทฤษฎีที่นำมาวิเคราะห์หัตถิพลทางศิลปวัฒนธรรมภาคใต้ในผลงานของชูศักดิ์ ศรีขวัญ และ เจ๊ะอับดุลละ เจ๊ะสอเหาะ ช่วงปี พ.ศ. 2547-2557

ทฤษฎี/แนวคิด	หลักสำคัญของทฤษฎี
1. ทฤษฎีศิลปะพื้นบ้าน	
	-ผลงานศิลปะที่สร้างและนิยมกันในท้องถิ่นมีทั้งศิลปะที่ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อประโยชน์ใช้สอย และเครื่องมือเครื่องใช้ในการดำรงชีวิตสำหรับการยังชีพในรูปแบบของศิลปะและหัตถกรรม
2. ทฤษฎีสังคมและวัฒนธรรม	
-ทฤษฎีว่าด้วยรูปลักษณะของวัฒนธรรม	-บรรทัดฐานทางสังคมที่มีความสำคัญต่อวิถีชาวบ้านและครอบคลุมพฤติกรรมต่างๆ ของคนในสังคม เช่น ลักษณะการแต่งกาย การพูดจา มารยาททางสังคม โลกทัศน์ ค่านิยม และทัศนคติของคนในสังคมที่คล้ายคลึงกัน
-ทฤษฎีมานุษยวิทยาศาสนา	-ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่แสดงออกมาในรูปแบบของความเชื่อที่มีความเชื่อมโยงและเกี่ยวข้องกับศาสนา
3. ศิลปะกับศาสนา	
-พุทธศิลป์	-การนำรูปแบบของศิลปะประเพณีกระแสหลักมาใช้ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับพุทธศาสนาหรือเกี่ยวข้องกับประเพณีไทย -การสร้างสรรคงานศิลปะจากการประยุกต์และพัฒนาารูปแบบ ลดทอนรูปแบบและมีการผสมผสานระหว่างความเก่ากับใหม่
-อิสลามกับความเชื่อและศิลปะ	-สร้างสรรค์สิ่งที่สวยงามซึ่งต้องไม่ขัดต่อหลักของศาสนาอิสลาม โดยมุ่งเน้นและให้ความสำคัญต่อความสวยงามและขึ้นอยู่กับศีลธรรม

ตารางที่ 2 ตารางแสดงทฤษฎีแนวคิดและหลักสำคัญของทฤษฎีที่นำมาวิเคราะห์อิทธิพลทางศิลปวัฒนธรรมภาคใต้ในผลงานของชุกศักดิ์ ศรีขวัญ และ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ ช่วงปี พ.ศ. 2547-2557 (ต่อ)

ทฤษฎี/แนวคิด	หลักสำคัญของทฤษฎี
	<p>- ศิลปกรรมต้องกำเนิดจากความเชื่อมั่นและศรัทธาในหลักของศาสนาอิสลาม และต้องอยู่ในกรอบของศาสนา</p> <p>- จะต้องไม่ปรากฏภาพคนร้องรำทำเพลง หรือลักษณะที่ยั่วทางกามารมณ์ และห้ามการทำรูปปั้นและรูปเคารพ</p>
4. การรื้อฟื้นความเป็นไทย	- การรื้อฟื้นประเพณี นิยมในทัศนศิลป์และศิลปหัตถกรรม เป็นการนำของเก่าที่สูญหายไปแล้วมารื้อฟื้นทำใหม่ และทำใหม่ให้เหมือนของเก่า มีทั้งศิลปะและวัตถุทางวัฒนธรรม
- ไทยร่วมสมัยท้องถิ่นนิยม	<p>- การพยายามค้นหาความเป็นตัวตนและรากเหง้าของตนเอง เพื่อเสาะแสวงหาแนวทางในการหลุดพ้นไปจากความเป็นไทยแบบทางการและแบบประเพณี</p> <p>- เน้นลักษณะแบบชาวบ้าน มักเป็นผลงานที่เน้นความคิดแบบสื่อผสมและจัดวาง ใช้วัสดุพื้นบ้านที่หาได้ตามสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น</p>
- ไทยร่วมสมัยแบบโหยหาอดีต	<p>- ใช้วัสดุในการสร้างสรรค์ผลงานแบบไทยๆ และเรื่องราวแบบชาวบ้านมาสร้างสรรค์ผลงานโดยเนื้อหาของผลงานมีลักษณะไปในทางโหยหาอดีตและระลึกถึงความหลัง</p> <p>- นิยมใช้วัสดุพื้นบ้านในชนบทไทยมาสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะร่วมสมัยและการสร้างสรรค์ผลงานในแบบนามธรรม</p>

หลักเกณฑ์ที่ใช้สำหรับบ่งชี้ความสำคัญในแต่ละกรณี และเนื้อหาทั้ง 3 หัวข้อใหญ่ เกิดจากการวิเคราะห์และค้นคว้าภาคเอกสาร จากบทสัมภาษณ์ศิลปิน และการเรียบเรียงข้อมูลเพื่อแสดงถึงเนื้อหาสาระสำคัญต่างๆ ทั้งพัฒนาการรูปแบบ ก่อนและระยะขอบเขตการศึกษา

ข้อมูลหลักในการวิเคราะห์คือผลงานของศิลปินในช่วงของการทำงานที่มีการนำเสนอ ศิลปวัฒนธรรมทางภาคใต้ในผลงาน ในขอบเขตที่ผู้ศึกษากำหนดไว้แต่อาจจะมีการอ้างอิงถึงผลงาน ก่อนระยะขอบเขตการศึกษาบ้าง วิจัยเล่มนี้ผู้ศึกษาจะศึกษาและวิเคราะห์ถึงแรงบันดาลใจและอิทธิพลทางศิลปวัฒนธรรมในการสร้างสรรค์ผลงานของศิลปินว่ามีความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกันมากน้อยเพียงใดและมีความสัมพันธ์กันอย่างไร

ประวัติและประสบการณ์การสร้างสรรคผลงานงานศิลปะของ ชูศักดิ์ ศรีขวัญ

ชูศักดิ์ ศรีขวัญ เกิดเมื่อ 22 เมษายน พ.ศ.2526 เกิดและใช้ชีวิตเติบโตในจังหวัดสงขลา จบการศึกษาชั้นมัธยมจาก โรงเรียนมหาวิจิราวุธ และเข้าศึกษาต่อในระดับ ปวช.ที่สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตภาคใต้ จากนั้นเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีที่มหาวิทยาลัยศิลปากร และสำเร็จการศึกษาด้วยเกียรตินิยมอันดับ 1 ภาควิชาศิลปะไทย คณะจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ และศึกษาต่อในระดับปริญญาโทภาควิชาศิลปะไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร เมื่อจบการศึกษาในระดับปริญญาโทได้มีโอกาสไปสอนที่มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตสงขลา และย้ายเข้ามาบรรจุในคณะจิตรกรรม ประติมากรรมและภาพพิมพ์ เป็นอาจารย์ประจำภาควิชาศิลปะไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร ชูศักดิ์ ศรีขวัญ เป็นทั้งศิลปินและอาจารย์ที่มีผลงานสร้างสรรค์อย่างมากมายทั้งนิทรรศการกลุ่มและนิทรรศการเดี่ยว ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เช่น นิทรรศการกลุ่ม การแสดงเนื่องในการประกวดศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 53

พ.ศ. 2550, รอยยิ้มสยาม (ศิลปะ + ศรัทธา + การเมือง + ความรัก) ณ หอศิลป์วัฒนธรรมแห่ง
กรุงเทพ พ.ศ. 2551, เป็นต้น¹

จะเห็นได้ว่าจากประวัติการศึกษาและประวัติชีวิตของ ชูศักดิ์ ศรีขวัญ และพื้นฐานใน
การใช้ชีวิตเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะสามารถบ่งบอกได้ถึงอิทธิพลและแรงบันดาลใจต่อการสร้างสรรค์
ผลงานศิลปะได้เป็นอย่างดี ศิลปินรับอิทธิพลโดยตรงจากศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านหนังตะลุงและ
จากการเซ็ดหนังและการแกะตัวหนังตะลุง จากการคลุกคลีกับหนังตะลุงและสัมผัสตั้งแต่วัยเด็ก
ประกอบกับความสนใจเฉพาะตน ตลอดจนการศึกษาศิลปะการเรียนการสอนทางด้านศิลปะและ
การศึกษาคุณงามและแสดงงานศิลปะอย่างต่อเนื่อง ทำให้รูปแบบในการนำเสนอเนื้อหาสาระของ
ศิลปินมีลักษณะที่โดดเด่นเฉพาะตน และมีเทคนิคการนำเสนอที่แปลกใหม่สนุกสนานผ่านตัว
ละครสมมุติที่ศิลปินคิดขึ้นมาในสถานการณ์ต่างๆ ของบ้านเมือง อิทธิพลต่างๆ รอบตัวที่ศิลปิน
ได้รับเป็นแรงบันดาลใจสำคัญที่ทำให้เกิดความเป็นเอกลักษณ์และความสนุกสนานในผลงานแต่ละ
ชิ้นได้แตกต่างกันซึ่งศิลปินมองว่าเป็นทั้งความสุขในเชิงช่างที่สามารถรู้สึกภูมิใจซึ่งแตกต่าง
จากความรู้สึกทางศิลปะที่สร้างสรรค์ผลงานเพื่อความรู้สึกสนุกเพียงอย่างเดียวและการสร้างสรรค์
ผลงานศิลปะเป็นการสร้างสรรค์ผลงานเพื่อตอบสนองความรู้สึกส่วนตัวและขั้นตอนและ
กระบวนการสร้างสรรค์มีดังต่อไปนี้

พัฒนาการรูปแบบและแนวความคิดจากอิทธิพลทางศิลปวัฒนธรรมทางภาคใต้

จากการสัมภาษณ์ศิลปิน ชูศักดิ์ ศรีขวัญ เมื่อวันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2557 ทำให้สามารถ
ทราบถึงพัฒนาการผลงานของ ชูศักดิ์ ศรีขวัญ ในช่วงแรกได้รับอิทธิพลและแรงบันดาลใจมาจาก
การเล่นหนังตะลุงที่เกิดจากความทรงจำฝังใจในวัยเด็ก และเริ่มซึมซับงานแกะหนังตะลุงกับ
เนื้อหาสาระของเรื่องราวอย่างจริงจัง จึงเกิดเป็นความประทับใจและแรงบันดาลใจในการ
สร้างสรรค์ผลงานศิลปะ เพื่อสะท้อนเรื่องราวผ่านตัวละครสมมุติที่ศิลปินสร้างขึ้นเอง โดยใช้สื่อ
หนังตะลุงเป็นสื่อศิลปะพื้นบ้าน ให้ปรากฏเป็นศิลปะร่วมสมัย ด้วยวิธีการปรับเปลี่ยน ยืด ขยาย จัด
และสร้างรูปทรงใหม่ เพื่อเชื่อมโยงโครงสร้างจากอดีตจนถึงปัจจุบันเข้าด้วยกัน และสร้างจิตสำนึก
ตามหลักปรัชญาทางพระพุทธศาสนาควบคู่กับการดำเนินชีวิตขึ้นมา แต่ผลงานบางชุดจะไม่เน้น
ศาสนา แต่จะเป็นการแสดงผ่านเรื่องราวตัวละครที่สร้างขึ้นใหม่ ส่วนผลงานที่เป็นงานวิจัยจะ
เป็นในเรื่องของหนังตะลุงธรรมะ

¹สัมภาษณ์ ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, ศิลปินและอาจารย์ คณะจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพ
พิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 22 มกราคม 2557.

อิทธิพลทางด้านศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านส่งผลอย่างมากในการสร้างสรรค์ผลงาน เกิดจากการรับอิทธิพลจากการเซ็ดหนังและการแกะตัวหนัง อิทธิพลทางด้านเทคนิค มีหนังตะลุง ช่างแกะ สิ่งเหล่านี้เกิดจากการชำนาญทางเทคนิคช่างผสมกับความรู้ทางศิลปะ และคิดค้นขึ้นมาใหม่คือ เทคนิคการเข้าหนังใช้หนังกับหนังเชื่อมเข้ากัน ไม่ใช่เทคนิคร้อย ใช้วัสดุหนังร้อยเป็นเส้นเชื่อมเข้ากันโดยไม่ใช้วัสดุอื่น ใช้ค่าน้ำหนักสีพื้นของหนังที่ต่างกันทำให้เกิดค่าน้ำหนัก²

จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ในการสร้างสรรค์งาน

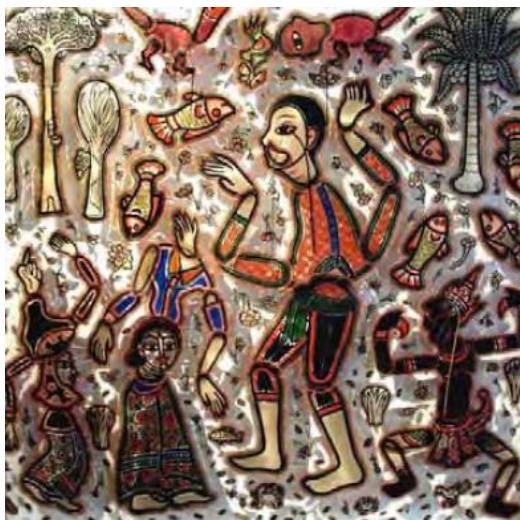
ศิลปินต้องการนำเสนอผลงานศิลปะ โดยมีแรงบันดาลใจจากธรรมชาติและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ตลอดจนการรับอิทธิพลทางด้านศิลปะและวัฒนธรรมพื้นถิ่นทางภาคใต้และศาสนามาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงาน เป็นศิลปินรุ่นใหม่ที่ได้รับแรงบันดาลใจแนวพุทธศิลป์ และมีแนวทางการสร้างสรรค์ผลงานมาจากศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านที่สอดแทรกปรัชญาธรรมะผ่านตัวละครหนังตะลุงในเชิงสร้างสรรค์ และล้อเลียนเสียดสีสังคมควบคู่กับการดำเนินชีวิตในสังคม³

การศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลของศิลปินเกิดจากการหาข้อมูลเนื้อหาสาระจากข่าวสารต่างๆจากสื่ออินเทอร์เน็ตและจากตำราเอกสารจากคู่มือการดำเนินงานของศิลปิน รวมไปถึงจากการสัมภาษณ์ศิลปิน ในการศึกษาวิเคราะห์การสร้างสรรค์ผลงาน ของ ชูศักดิ์ ศรีขวัญ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะทราบถึงข้อมูลต่างๆ ข้างต้นของศิลปิน เพื่อให้เกิดความชัดเจนในด้านเนื้อหาเพื่อนำไปสู่กระบวนการคิดและวิเคราะห์ในขอบเขตของการวิจัยครั้งนี้

²สัมภาษณ์ ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, ศิลปินและอาจารย์คณะจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 22 มกราคม 2557.

³สัมภาษณ์ ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, ศิลปินและอาจารย์คณะจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 22 มกราคม 2557.

พัฒนาการและรูปแบบความคิดของผลงานก่อนขอบเขตการวิจัย

ภาพที่ 42 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, ในน้ำมีปลาในนามีข้าว, 2549, สลักหนัง, 150 x 150 ซม.

ที่มา: thapra, ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, เข้าถึงเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2557, เข้าถึงได้จาก

http://www.thapra.lib.su.ac.th/thesis/listprogram_th.asp?offset=-1&program=0104

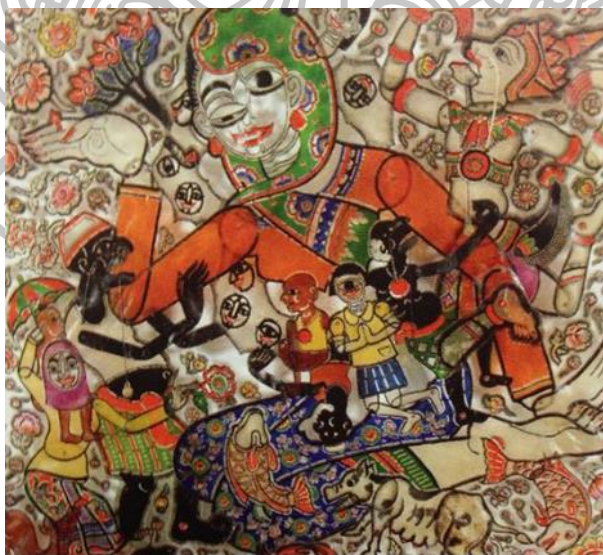
ภาพที่ 43 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, สุขใจกินใช้พอเพียง, 2549, สลักหนัง, 195 x 160 ซม.

ที่มา: thapra, ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, เข้าถึงเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2557, เข้าถึงได้จาก

http://www.thapra.lib.su.ac.th/thesis/listprogram_th.asp?offset=-1&program=0104

ภาพที่ 44 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, เห็นเขี้ยวอย่าเฉลียวว่าองค์อินทร์, 2549, สลักหนัง, 195 x 160 ซม.
ที่มา: thapra, ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, เข้าถึงเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2557, เข้าถึงได้จาก
http://www.thapra.lib.su.ac.th/thesis/listprogram_th.asp?offset=-1&program=0104

ภาพที่ 45 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, มาต้า “ฉันทมิตร”, สลักหนัง, 150 x 150 ซม.
ที่มา: นิทรรศการ ศิลปกรรม ปตท. 22 (กรุงเทพฯ: จำปาทองพรีนติ้ง, 2550), 59.

ผลงานของศิลปินในระยะก่อนขอบเขตการศึกษา เป็นช่วงที่ศิลปินหยิบยกพวกทруппทรงต่างๆ และวัสดุหนังแบบดั้งเดิมมาใช้ โดยที่ยังไม่ได้คิดถึงเนื้อหาและสาระของผลงานมากนัก ศิลปินคิดเพียงแค่ว่าในเรื่องของความเชื่อ จนมองเห็นว่าเป็นเอกลักษณ์และเป็นสิ่งที่น่าสนใจและประทับใจมาตั้งแต่เล็กๆ จึงมีการพัฒนาผลงานต่อมาเรื่อยๆ ผลงานในระยะแรกของศิลปินนั้นมีเนื้อหาเรื่องราวของผลงานส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตชาวใต้มาผสมกับเนื้อหาสาระต่างๆ เช่น แม่ค้า ชาวประมง ผ่านตัวละครหนังตะลุงที่ศิลปินสร้างขึ้นมานี้ใหม่

การสร้างสรรคผลงานในระยะนี้เป็นการศึกษาค้นคว้าและทดลองสิ่งใหม่ๆ เพื่อค้นหาความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน เป็นช่วงที่มีความหลากหลายของเนื้อหาและแนวความคิด รวมทั้งการยึดติดรูปแบบแนวประเพณีเดิมของตัวหนังตะลุงซึ่งผลงานในแต่ละชิ้นนับได้ว่าเป็นรากฐานทางความคิดที่สำคัญ และเป็นวิถีแนวทางของการสร้างสรรค์ เพื่อการดำเนินตามความต้องการอย่างชัดเจนและลึกซึ้งขึ้นสำหรับการพัฒนาผลงานในระยะต่อไป⁴

ชุดผลงานของชูศักดิ์ ศรีขวัญ

ผลงานชุดศักดิ์ ศรีขวัญ ชุดเด่นๆ ประมาณ 6 ชุด ได้แก่ ชุดมือถือสาปปากถือศีล ชุดหนังเงา ชุด Shadow Play ชุด หนังตะลุงธรรมะ ชุดเล่น (PLAY) และชุดจิตรกรรมไทยในรูปแบบหนังตะลุง

ผลงานชุดที่ 1 ชุดมือถือสาปปากถือศีล แสดงเดี่ยวครั้งที่ 1 หอศิลป์มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ปี พ.ศ. 2549

ภาพที่ 46 ชุดศักดิ์ ศรีขวัญ, มือถือสาปปากถือศีล, 2549, สลักหนัง, ผันแปรตามพื้นที่
(ภาพถ่ายจากศิลปิน เมื่อ 12 ธันวาคม 2557)

⁴สัมภาษณ์ ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, ศิลปินและอาจารย์คณะจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 22 มกราคม 2557.

ภาพที่ 47 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, มือถือสากปากถือศิลป์, 2548, สลักหนัง, 185 x 185 ซม.

ที่มา: นิทรรศการ ศิลปะร่วมสมัย Panasonic ครั้งที่ 8 (กรุงเทพฯ: พลัสเพลส, 2549), 21.

ภาพที่ 48 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, กบดักบริสุทธิ, 2548, สลักหนัง, ผันแปรตามพื้นที่
ที่มา: thapra, ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, เข้าถึงเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2557, เข้าถึงได้จาก
http://www.thapra.lib.su.ac.th/thesis/listprogram_th.asp?offset=-1&program=0104

ผลงานชุด มือถือสาปากถือศีล เป็นผลงานการสร้างสรรค์ที่แสดงออกของอารมณ์
ความรู้สึกผ่านเทคนิคกระบวนการสลักหนังแบบประเพณีและการค้นคว้าหาแนวทางสร้างสรรค์
ด้วยการประยุกต์ใช้เทคนิคให้สอดคล้องกับเนื้อหาและสร้างรูปทรงขึ้นมาใหม่มีเนื้อหาทางเรื่องราว
ทางสัญลักษณ์

ผลงานชุดนี้นำเสนอในลักษณะจัดวางประเภทศิลปะสื่อผสมเป็นผลงานสร้างสรรค์
เรื่องศาสนาโดยนำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนามาตีความและแสดงออกในเชิงสัญลักษณ์
ธรรมะ⁵

⁵สัมภาษณ์ ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, ศิลปินและอาจารย์ คณะจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพ
พิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 22 มกราคม 2557.

ผลงานชุดที่ 2 ชุดหนึ่งเงาปี พ.ศ. 2549

ภาพที่ 49 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, หนึ่งเงา, 2549, สลักหนัง, ขนาดผันแปรตามพื้นที่
ที่มา: thapra, ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, เข้าถึงเมื่อ 9 ธันวาคม 2557, เข้าถึงได้จาก
http://www.thapra.lib.su.ac.th/thesis/listprogram_th.asp?offset=-1&program=0104

ภาพที่ 50 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, (รายละเอียดชุดผลงานหนึ่งเงา), 2549, สลักหนัง, ขนาดผันแปรตามพื้นที่
(ภาพถ่ายจากศิลปิน เมื่อ 9 ธันวาคม 2557)

ภาพที่ 51 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, (รายละเอียดชุดผลงานหนึ่งเงา), 2549, สลักหนัง, ขนาดผันแปรตามพื้นที่
(ภาพถ่ายจากศิลปิน เมื่อ 9 ธันวาคม 2557)

ภาพที่ 52 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, (รายละเอียดชุดผลงานหนึ่งเงา), 2549, สลักหนัง
(ภาพถ่ายจากศิลปิน เมื่อ 9 ธันวาคม 2557)

ภาพที่ 53 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, (รายละเอียดชุดผลงานหนังเงา), 2549, สลักหนัง, ขนาดผันแปรตามพื้นที่
(ภาพถ่ายจากศิลปิน เมื่อ 9 ธันวาคม 2557)

ภาพที่ 54 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, (รายละเอียดชุดผลงานหนังเงา), 2549, สลักหนัง, ขนาดผันแปรตามพื้นที่
ที่มา: oknation, ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, เข้าถึงเมื่อ 24 พฤศจิกายน 2557, เข้าถึงได้จาก
<http://www.oknation.net/blog/index2.php>

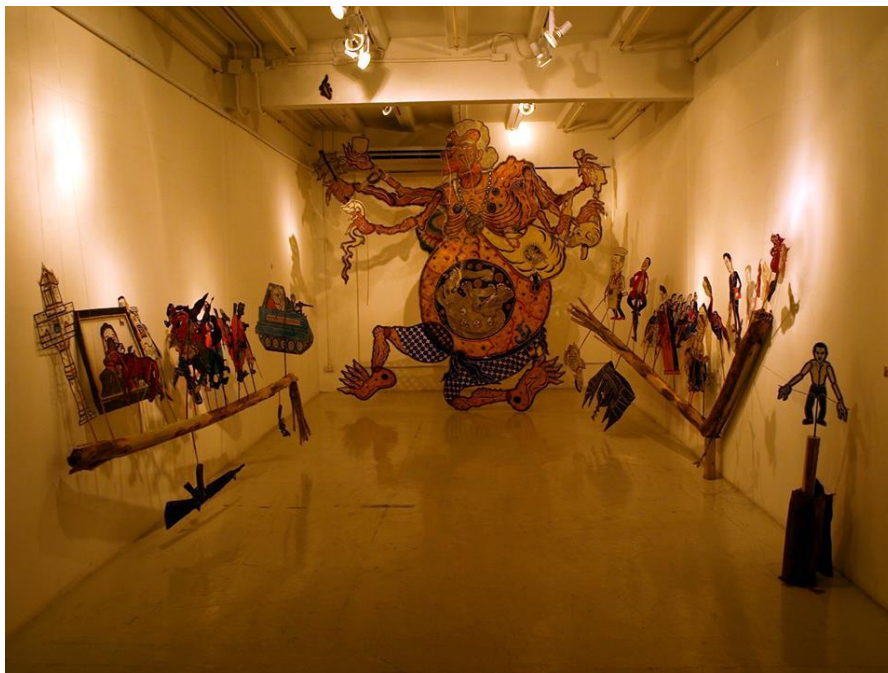

ภาพที่ 55 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, (รายละเอียดชุดผลงานหนังเงา), 2549, สลักหนัง, ขนาดผันแปรตามพื้นที่
 ที่มา : oknation, ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, เข้าถึงเมื่อ 24 พฤศจิกายน 2557, เข้าถึงได้จาก
<http://www.oknation.net/blog/index2.php>

ผลงานชุด หนังเงา เป็นผลงานที่เริ่มต้นจากแรงบันดาลใจจากหนังตะลุงพื้นบ้านของภาคใต้มาสร้างสรรค์เป็นงานศิลปะ ถ่ายทอดให้เห็นถึงความเคลื่อนไหวของสังคมการเมือง โดยแสดงออกในรูปแบบเชิงสัญลักษณ์และสื่อความหมายด้วยตัวละครที่แสดงทัศนคติสอดแทรกไว้ในเงาหนังตะลุง เพื่อสร้างจิตสำนึกผ่านจังหวะ ลีลา รูปทรงตัวหนังที่จัดวางเป็นหนังตะลุงร่วมสมัย ซึ่ง

สอดคล้องกับเหตุการณ์ความรุนแรงทางภาคใต้ ศิลปินจึงหยิบยกเอาเรื่องราวความรุนแรงนี้มาผสมผสานกับวิถีชีวิตจนกลายเป็นงานอีกชุดหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับปัญหาชายแดนภาคใต้⁶

ชุดที่ 3 ชุด Shadow Play 2550

ภาพที่ 56 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, Shadow Play, 2550, สลักหนัง, ขนาดผันแปรตามพื้นที่
(ภาพถ่ายจากศิลปิน เมื่อ 9 ธันวาคม 2557)

---

⁶สัมภาษณ์ ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, ศิลปินและอาจารย์ คณะจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 22 มกราคม 2557.

ภาพที่ 57 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, รถเกราะเฉพาะเจ้าอาวาส, 2550, สลักหนัง, ขนาดผันแปรตามพื้นที่
(ภาพถ่ายจากศิลปิน เมื่อ 15 พฤศจิกายน 2557)

ภาพที่ 58 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, ทหาร, 2550, สลักหนัง
ที่มา: portfolios, ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, เข้าถึงเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2557, เข้าถึงได้จาก
www.portfolios.net/profiles/blogs/2988839:BlogPost:1572789

ภาพที่ 59 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, เตือ, 2550, สลักหนัง
 ที่มา: portfolios, ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, เข้าถึงเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2557, เข้าถึงได้จาก
www.portfolios.net/profiles/blogs/2988839:BlogPost:1572789

ภาพที่ 60 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, ไก่ชน, 2550, สลักหนัง
 ที่มา: portfolios, ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, เข้าถึงเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2557, เข้าถึงได้จาก
www.portfolios.net/profiles/blogs/2988839:BlogPost:1572789

ภาพที่ 61 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, สุวรรณ-แพะ, 2550, สลักหนัง
 ที่มา: portfolios, ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, เข้าถึงเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2557, เข้าถึงได้จาก
www.portfolios.net/profiles/blogs/2988839:BlogPost:1572789

ภาพที่ 62 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, นกกระยาง, 2550, สลักหนัง
 ที่มา: portfolios, ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, เข้าถึงเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2557, เข้าถึงได้จาก
www.portfolios.net/profiles/blogs/2988839:BlogPost:1572789

ภาพที่ 63 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, พระภิกษุสงฆ์, 2550, สลักหนัง
ที่มา: portfolios, ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, เข้าถึงเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2557, เข้าถึงได้จาก
www.portfolios.net/profiles/blogs/2988839:BlogPost:1572789

ผลงานชุดนี้เป็นผลงานที่เกิดจากการศึกษาค้นคว้า ผนวกกับการศึกษาวิเคราะห์ผลงานการสร้างสรรคที่ผ่านมามีแนวความคิดร่วมที่มีความมุ่งหมาย คือ การยกระดับจิตใจให้สูงขึ้นโดยสื่อสารผ่านผลงานศิลปะ ที่แสดงนัยความหมายของการสร้างกรรมดีกรรมชั่วผ่านตัวหนัง ซึ่งสอดคล้องกับหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะเรื่อง กิเลส โลภ โกรธ หลง เป็นสิ่งที่ทำให้จิตใจเศร้าหมองและแฝงอยู่ในตัวปุถุชนตั้งแต่ถือกำเนิดจนถึงสิ้นชีวิตศิลปินจึงหยิบแนวเรื่องและเนื้อหาจากคติธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนามาตีความและประมวลความคิด เริ่มมองเห็น

ความโลภในตัวการเมือง ศิลปินเลียดึงเฉพาะเรื่องของความโลภมาเป็นสัญลักษณ์ในการสร้างสรรค์ผลงานผ่านตัวละครที่ศิลปินสร้างขึ้นมา⁷

ผลงานชุดที่ 4 ชุด Shadow Play –Dharma "หนังตะลุง - ธรรมะ"

ภาพที่ 64 ชุดศักดิ์ ศรีขวัญ, ตัณหา, 2550, สลักหนัง, 300 x 350 ซม.

(ภาพถ่ายจากศิลปิน เข้าถึงเมื่อ 9 ธันวาคม 2557)

⁷สัมภาษณ์ ชุดศักดิ์ ศรีขวัญ, ศิลปินและอาจารย์ คณะจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 22 มกราคม 2557.

ภาพที่ 65 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, รายละเอียดจากผลงานต้นหา, 2550, สลักหนัง, 300 x 350 ซม.
 ที่มา: ardelgallery, หนังสือ **ตระกูล ชรรมะ**, เข้าถึงเมื่อ 11 พฤศจิกายน 2557, เข้าถึงได้จาก
<http://www.ardelgallery.com/>

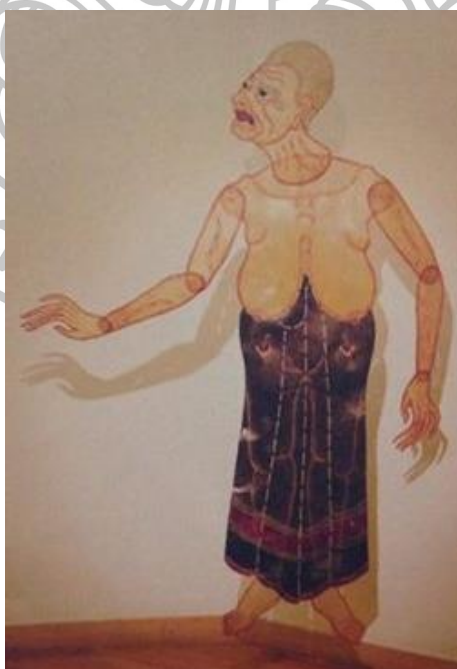

ภาพที่ 66 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, ภาพรวม เกิด แก่ เจ็บ ตาย (ชุด หนังสือ **ตระกูล ชรรมะ**), 2553, สลักหนัง,
 ขนาดแปรผันตามพื้นที่
 ที่มา: ardelgallery, หนังสือ **ตระกูล ชรรมะ**, เข้าถึงเมื่อ 11 พฤศจิกายน 2557, เข้าถึงได้จาก
<http://www.ardelgallery.com/>

ภาพที่ 67 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, เกิด, 2553, สลักหนัง, 165 x 155 ซม.

ที่มา: ardelgallery, หนังสือ **ศิลปะ**, เข้าถึงเมื่อ 11 พฤศจิกายน 2557, เข้าถึงได้จาก <http://www.ardelgallery.com/>

ภาพที่ 68 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, แก่, 2552, สลักหนัง, 185 x 115 ซม.

ที่มา: นิทรรศการ **ศิลปะไทย** (กรุงเทพฯ: ศิลปกรรมสิ่งพิมพ์, 2552), 24.

ภาพที่ 69 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, เจ็บ, 2552, สลักหนังสือ, 195 x 70 ซม.

ที่มา: นิทรรศการ Shadow Play-Dharma (กรุงเทพฯ: ARDL gallery, 2553), 25.

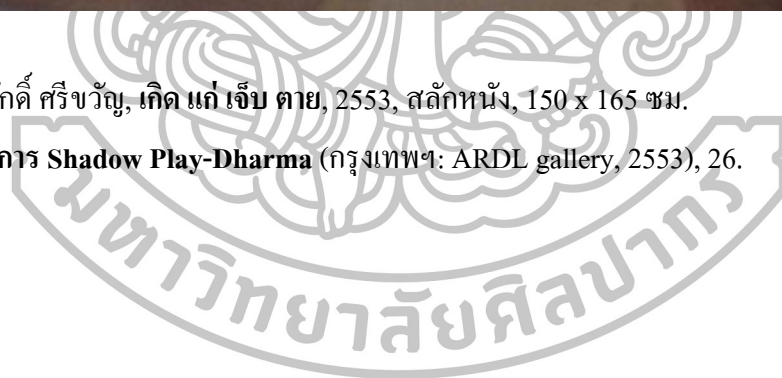
ภาพที่ 70 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, ตาย, 2552, สลักหนังสือ, 140 x 180 ซม.

ที่มา: นิทรรศการ Shadow Play-Dharma (กรุงเทพฯ: ARDL gallery, 2553), 25.

ภาพที่ 71 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, เกิด แก่ เจ็บ ตาย, 2553, สลักหนัง, 150 x 165 ซม.

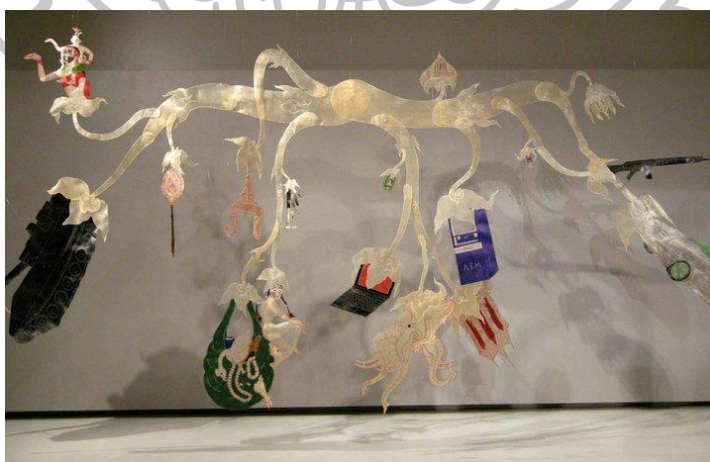
ที่มา: นิทรรศการ Shadow Play-Dharma (กรุงเทพฯ: ARDL gallery, 2553), 26.

ภาพที่ 72 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, พระพุทธรูป, 2552, สลักหนัง, 102 x 55 ซม.

ที่มา: ardelgallery, หนังสือศิลปะ ธรรมะ, เข้าถึงเมื่อ 11 พฤศจิกายน 2557, เข้าถึงได้จาก <http://www.ardelgallery.com/>

ภาพที่ 73 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, กัลปพฤกษ์, 2552, สลักหนัง, 270 x 400 ซม.

ที่มา: thaiartspace, หนังสือศิลปะ ธรรมะ, เข้าถึงเมื่อ 11 พฤศจิกายน 2557, เข้าถึงได้จาก <http://www.thaiartspace.blogspot.com>

ผลงานชุด “หนังสือตะลุง ธรรมะ” เป็นการนำเสนอเรื่องราวผ่านเนื้อหาทางธรรมะ แทรกสาระความคิดซึ่งถูกตีความหมายภายใต้สัญลักษณ์ รูปทรงของตัวหนังสือมีความสมบูรณ์ทั้งในแง่ของรูปลักษณ์ และแสดงความหมายในตัวเองตามบทบาทที่ศิลปินกำหนด

ผลงานในชุดนี้จะเป็นเรื่องของธรรมะ เรื่องของพระพุทธศาสนาที่เป็นหัวใจของหนังสือตะลุงอย่างชัดเจน และผลงานในชุดนี้จะเน้นไปที่ตัววัสดุ คือ หนังสือ จากเมื่อก่อนที่เน้นไปทางทักษะการแกะหนังสือตะลุงเป็นส่วนใหญ่ แต่ผลงานชุดนี้จะเน้นไปที่คุณสมบัติเดิมของหนังสือโดยใช้วิธีการเข้าหนังสือ ศิลปินพยายามที่จะใช้หนังสือเพียงอย่างเดียว และพยายามลงสีให้น้อยที่สุด ใช้การทับซ้อนของหนังสือเพื่อเล่นกับแสงเงา

“หนังสือตะลุง-ธรรมะ” ถูกสร้างสรรค์ขึ้นด้วยการผสมผสานสารัตถะในนิทานชาดกซึ่งมีคติธรรมตามหลักของพุทธศาสนาและแสดงออกด้วยรูปทรงตัวหนังสือในเชิงสัญลักษณ์หรือในลักษณะของภาพปริศนาธรรม โดยมุ่งหวังสื่อ “สาร” คือ “พุทธปรัชญา” พัฒนาให้เข้าในส่วนลึกของ “จิตใจ” มนุษย์ เพื่อเป็นแนวทางของการดำรงชีวิตตามวิถีพุทธธรรมอันดีงาม สร้างความสงบสุขให้เกิดขึ้นทั้งในตนเองและสังคม⁸

ผลงานชุดที่ 5 ชุด เล่น (PLAY) พ.ศ. 2555

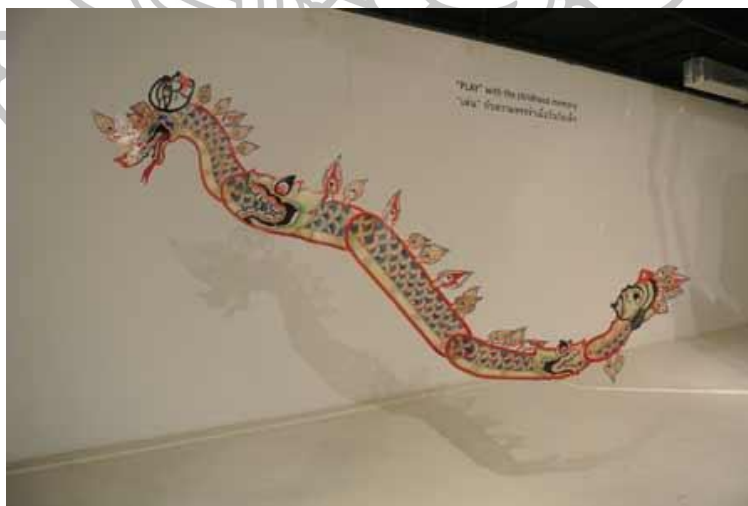

ภาพที่ 74 ชุดศักดิ์ ศรีขวัญ, เล่น (PLAY), 2555, สลักหนังสือ, แปรผันตามพื้นที่
(ภาพถ่ายจากศิลปิน เมื่อ 9 ธันวาคม 2557)

⁸สัมภาษณ์ ชุดศักดิ์ ศรีขวัญ, ศิลปินและอาจารย์ คณะจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 22 มกราคม 2557.

ภาพที่ 75 ชุศักดิ์ ศรีขวัญ, **Chusak robot**, 2555, สลักหนัง, แปรผันตามพื้นที่
(ภาพถ่ายจากศิลปิน เมื่อ 9 ธันวาคม 2557)

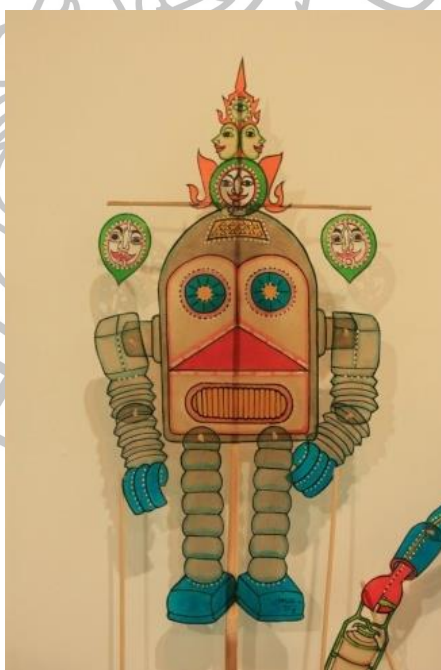
ภาพที่ 76 ชุศักดิ์ ศรีขวัญ, รายละเอียดของผลงานชุด เล่น (PLAY), 2555, สลักหนัง, แปรผันตามพื้นที่

(ภาพถ่ายจากศิลปิน เมื่อ 9 ธันวาคม 2557)

ภาพที่ 77 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, ม้า, 2555, สลักหนัง, แปรผันตามพื้นที่
(ภาพถ่ายจากศิลปิน เมื่อ 9 ธันวาคม 2557)

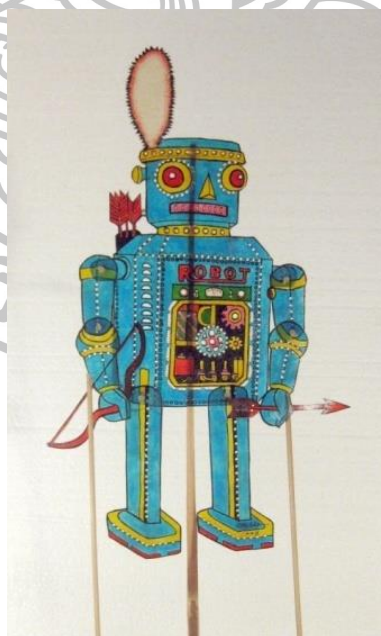

ภาพที่ 78 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, รายละเอียดของผลงานชุด เล่น (PLAY), 2555, สลักหนัง, แปรผันตามพื้นที่
(ภาพถ่ายจากศิลปิน เมื่อ 9 ธันวาคม 2557)

ภาพที่ 79 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, รายละเอียดของผลงานชุด เล่น (PLAY), 2555, สลักหนัง, แปรผันตามพื้นที่

(ภาพถ่ายจากศิลปิน เมื่อ 9 ธันวาคม 2557)

ภาพที่ 80 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, หุ่นยนต์, 2555, สลักหนัง, แปรผันตามพื้นที่
ที่มา: goplaymagazine, เล่น(PLAY) ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, เข้าถึงเมื่อ 9 ธันวาคม 2557,
เข้าถึงได้จาก [http://www.goplaymagazine.com./](http://www.goplaymagazine.com/)

ภาพที่ 81 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, หุ่นยนต์กับม้า, 2555, สลักหนัง, แปรผันตามพื้นที่
ที่มา: goplaymagazine, เล่น(PLAY) ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, เข้าถึงเมื่อ 9 ธันวาคม 2557,
เข้าถึงได้จาก [http://www.goplaymagazine.com./](http://www.goplaymagazine.com/)

ภาพที่ 82 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, เด็กหญิงเด็กชาย, 2555, สลักหนัง, แปรผันตามพื้นที่
(ภาพถ่ายจากศิลปิน เมื่อ 9 ธันวาคม 2557)

ภาพที่ 83 ชุศักดิ์ ศรีขวัญ, รายละเอียดของผลงานชุด เล่น (PLAY), 2555, สลักหนัง, แปรผันตามพื้นที่

(ภาพถ่ายจากศิลปิน เมื่อ 9 ธันวาคม 2557)

ภาพที่ 84 ชุศักดิ์ ศรีขวัญ, รายละเอียดของผลงานชุด เล่น (PLAY), 2555, สลักหนัง, แปรผันตามพื้นที่

(ภาพถ่ายจากศิลปิน เมื่อ 9 ธันวาคม 2557)

ผลงานในชุด เล่น (PLAY) เป็นผลงานที่ศิลปินต้องการนำเสนอเรื่องราวระลึกถึงวัยเด็ก แต่มีการเปลี่ยนแปลง โครงสร้างไปจากเดิม ที่เดิมของเล่นของศิลปินในวัยเด็กเป็นพวกของเล่นที่ทำมาจากวัสดุใบไม้ หุ่นยนต์สังกะสี ศิลปินได้หยิบยกเรื่องราวความประทับใจในวัยเด็กเป็นการต่อยอดทางความคิดหลังจากชุดของเล่นจากใบไม้ แต่เป็นของเล่นหุ่นกระป๋องสังกะสี โดยศิลปินมองว่าโครงสร้างของเล่นมันเหมือนตัวหนังตะลุงที่มีแขนขาขยับได้ และโดยส่วนตัวศิลปินมีความชอบและสะสมของเล่นสังกะสีด้วย⁹

ผลงานชุดที่ 6 ชุดจิตรกรรมไทยในรูปทรงหนังตะลุงปี 2556-2557

ภาพที่ 85 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, กระจกบรักบักษ์ได้, 2557, สลักหนัง, 30 x 40 ซม.

(ภาพถ่ายจากศิลปิน เมื่อ 9 ธันวาคม 2557)

⁹สัมภาษณ์ ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, ศิลปินและอาจารย์คณะจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 22 มกราคม 2557.

ภาพที่ 86 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, นางมัทรี, 2557, สลักหนัง, 60 x 80 ซม.
(ภาพถ่ายจากศิลปิน เมื่อ 9 ธันวาคม 2557)

ภาพที่ 87 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, นางกนิรี, 2557, สลักหนัง, 60 x 80 ซม.
(ภาพถ่ายจากศิลปิน เมื่อ 9 ธันวาคม 2557)

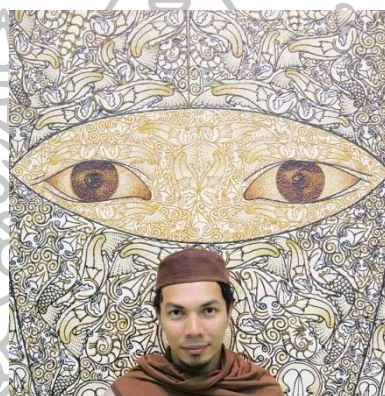
ภาพที่ 88 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, งามจนแชนอ่อนดั่งวงไอยรา, 2557, สลักหนัง, 80 x 60 ซม.
(ภาพถ่ายจากศิลปิน เมื่อ 9 ธันวาคม 2557)

ภาพที่ 89 ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, นางมณีเมขลา, 2557, สลักหนัง, 60 x 80 ซม.
(ภาพถ่ายจากศิลปิน เมื่อ 9 ธันวาคม 2557)

ผลงานในชุด จิตรกรรมไทยในรูปแบบหนังตะลุง ผลงานในชุดนี้ศิลปินสร้างสรรค์ผลงานจากความรู้สึกจากความรักและการซึมซับในจิตรกรรมไทย ทำให้เกิดความคิดที่จะทำงานชุดนี้ขึ้น โดยการหยิบ โครงสร้างของหนังตะลุงมาทับซ้อนกับ โครงสร้างของจิตรกรรมไทย และบุคลิกลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน ส่วนเนื้อหาไม่ตายตัว จะเน้นไปที่ความประทับใจในตัวพระ ตัวนาง และตัวหนังตะลุงต่างๆ มากกว่าเรื่องราว¹⁰

ประวัติและประสบการณ์การสร้างสรรค์ผลงานงานศิลปะของ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ

เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ เกิดเมื่อ 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2526 เกิดและเติบโตในจังหวัดปัตตานี มีวิถีชีวิตและเติบโตในครอบครัวชาวประมงมีพ่อเป็นช่างต่อเรือและประกอบอาชีพประมงเป็นหลัก เริ่มเรียนรู้และสนใจในศิลปะจากครอบครัวของตนเอง ในวัยเด็กได้ทำงานหารายได้เสริมเพื่อเป็นค่าเรียน โดยการรับจ้างเขียนลวดลายบนเรือกอกและกบออกเรือประมงกับพ่อ จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาจากโรงเรียนปทุมคงคาอนุสรณ์ จังหวัดปัตตานี และเข้าศึกษาต่อสาขาจิตรศิลป์ คณะวิชาศิลปกรรม วิทยาลัยอาชีวศึกษา จังหวัดปัตตานี จากนั้นเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี และสำเร็จการศึกษาด้วยเกียรตินิยมอันดับ 2 สาขาทัศนศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ และเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโทภาควิชาศิลปะไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร เมื่อจบการศึกษาในระดับปริญญาโทเป็นอาจารย์ประจำในคณะศิลปกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะเป็นทั้งอาจารย์และศิลปินที่มีผลงานการสร้างสรรค์อย่างมากมายทั้งนิทรรศการกลุ่มและนิทรรศการเดี่ยว ไม่ว่าจะเป็นในประเทศและต่างประเทศ เช่น นิทรรศการศิลปะนานาชาติ ครั้งที่ 4 ณ หอศิลป์เพาะช่าง พ.ศ. 2551, การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 56 ณ หอศิลป์แห่งชาติ พ.ศ. 2553, การแสดงนิทรรศการ

¹⁰สัมภาษณ์ ชูศักดิ์ ศรีขวัญ, ศิลปินและอาจารย์ คณะจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 22 มกราคม 2557.

จิตรกรรมบัวหลวง ครั้งที่ 33 พ.ศ. 2554, นิทรรศการศิลปะ รูปลักษณะของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พ.ศ. 2555 เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าจากประวัติการศึกษาและประวัติชีวิตของ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ และพื้นฐานในการใช้ชีวิตเป็นสิ่งสำคัญที่จะสามารถบ่งบอกได้ถึงอิทธิพลและแรงบันดาลใจต่อการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะได้เป็นอย่างดี ศิลปินรับอิทธิพลจากวิถีชีวิตชาวประมงในน่านน้ำปัตตานีและความสนใจลวดลายเรือกอลและเป็นอย่างมาก ทำให้ส่งผลต่อการสร้างสรรคงานอย่างเต็มตัวและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน การสร้างสรรค์ผลงานตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาเป็นศิลปะที่แสดงถึงสุนทรียภาพทางศิลปะบนคาบสมุทรมลายูปัตตานีที่อัดแน่นด้วย วัฒนธรรม ความเชื่อ และความศรัทธาของศิลปินเอง การสร้างสรรค์ผลงานจะมีเรื่องราวที่ปรากฏถึงต้นทุนทางวัฒนธรรมและจากสิ่งที่ศิลปินได้สัมผัสมา ทั้งวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อความศรัทธาของศิลปิน ล้วนแล้วแต่เป็นต้นทุนที่ก่อให้เกิดแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ และการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของศิลปินเป็นการสร้างสรรค์ผลงานเพื่อตอบสนองความรู้สึกและความรู้สึกนึกและศรัทธาในท้องถิ่นของตนมาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัย ส่วนขั้นตอนและกระบวนการในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะมีดังต่อไปนี้

พัฒนาการรูปแบบและแนวความคิดจากอิทธิพลทางศิลปวัฒนธรรมทางภาคใต้

พัฒนาการและรูปแบบผลงานของ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ ในช่วงแรกได้รับอิทธิพลและแรงบันดาลใจมาจากความงามในธรรมชาติ ทัศนยะของอิสลามในธรรมชาติ คือสิ่งที่มีศรัทธาที่พระเจ้าผู้เป็นเจ้าดลบันดาลสร้างมาให้แก่มนุษยชาติรู้จักและใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ ความงามของธรรมชาติล้วนแล้วแต่เป็นความงามที่สัมผัสได้ด้วยกายและใจรวมอยู่ด้วยกัน และต่อมาศิลปินได้รับแรงบันดาลใจจากลวดลายเรือกอลและ ศิลปินนำเสนอถึงเรื่องราวความงามของลวดลายเรือกอลและในจังหวัดปัตตานีอันเป็นเอกลักษณ์ของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี โดยมีเรื่องราวของลวดลายเรือกอลและที่มีอยู่โดยทั่วไปในท้องถิ่นมาแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของลวดลายเรือกอลและในจังหวัดปัตตานี ที่เป็นแรงบันดาลใจให้มีแนวความคิดที่จะสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม โดยใช้เทคนิคในการสร้างสรรค์ผลงานแบบวัสดุสื่อผสม ที่มีเอกลักษณ์รูปแบบเฉพาะตน ศิลปินได้สร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมสื่อผสมเกี่ยวกับลวดลายเรือกอลและ ซึ่งหยิบยกในเรื่องของความงามของ รูปทรง ลวดลาย สี สัน เพื่อศึกษาที่มาของลวดลายบนเรือกอลและ ตลอดจนค้นคว้าทดลองและ

สร้างสรรค์ผลงานศิลปะ เพื่อเป็นการศึกษาแนวทางการแสดงออกในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมต่อไป¹¹

อิทธิพลทางศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านส่งผลอย่างมากในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของศิลปิน เกิดจากการรับอิทธิพลจากลวดลายเรือกอและ ที่มีเอกลักษณ์และเป็นมรดกทางด้านวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าทางด้านสุนทรียศาสตร์สะท้อนถึงจิตวิญญาณของกลุ่มชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เกิดจากการรับอิทธิพลทางด้านเทคนิคจากการเขียนลวดลาย และการผสมผสานทางด้านศิลปะ ไทย จีน มุสลิมเข้าไว้ด้วยกัน สิ่งเหล่านี้ส่งอิทธิพลและเป็นแรงบันดาลใจต่อการสร้างสรรค์ผลงานของ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ จนสามารถพัฒนาฝีมือและแสดงออกถึงความ เป็นปัจเจกภาพในการแสดงออกทางด้านศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นทางภาคใต้สู่งานศิลปะร่วมสมัย ผ่านการสร้างสรรค์งานประเภทจิตรกรรม และสื่อผสม ซึ่งผลงานการสร้างสรรค์แสดงออกถึง เนื้อหาสาระที่สะท้อนถึงสังคมไทยในปัจจุบัน

จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ในการสร้างสรรคงาน

ศิลปินต้องการนำเสนอผลงานศิลปะ โดยมีแรงบันดาลใจผ่านความงามของดินแดนอัน หลากหลายทางวัฒนธรรม และความรักความศรัทธาในวิถีแห่งท้องถิ่น เช่น วัฒนธรรมการดำเนิน ชีวิต การกิน อาหาร เครื่องแต่งกาย ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีและความเชื่อความศรัทธาตาม หลักศาสนาอิสลาม และความงามตามธรรมชาติ ตลอดจนการรับอิทธิพลทางด้านศิลปวัฒนธรรม พื้นถิ่นทางภาคใต้และศาสนามาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงาน เป็นศิลปินรุ่นใหม่ ที่ ได้รับแรงบันดาลใจจากความงามในธรรมชาติตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม และมีแนวทางการสร้างสรรค์ผลงานมาจากศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นในจังหวัดปัตตานี ที่เป็นแรงบันดาลใจให้มี แนวความคิดที่จะสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมวัสดุผสม ที่มีลักษณะรูปแบบเฉพาะตัว ซึ่งหยิบยกใน ความงามของรูปทรง ลายเส้น ลวดลาย สี สัน ตลอดจนค้นคว้าทดลองและสร้างสรรค์ผลงานเพื่อ เป็นการหาแนวทางในการแสดงออกในการสร้างสรรค์ผลงานต่อไป¹²

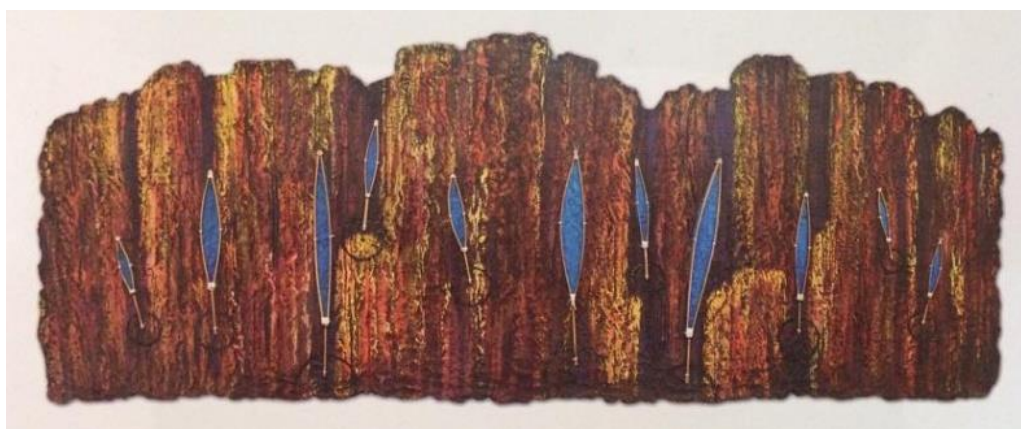
การศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลของศิลปินเกิดจากการหาข้อมูลเนื้อหาสาระจากข่าวสาร ต่างๆจากสื่ออินเทอร์เน็ตและจากตำราเอกสารจากสูจิบัตรการแสดงงานของศิลปิน รวมไปถึงจาก การสัมภาษณ์ศิลปิน ในการศึกษาวิเคราะห์การสร้างสรรคผลงาน ของ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ

¹¹ สัมภาษณ์ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ. ศิลปินและอาจารย์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 22 พฤศจิกายน 2556.

¹² สัมภาษณ์ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, ศิลปินและอาจารย์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 22 พฤศจิกายน 2556.

จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะทราบถึงข้อมูลต่างๆข้างต้นของศิลปิน เพื่อให้เกิดความชัดเจนในด้านเนื้อหา เพื่อนำไปสู่กระบวนการคิดและวิเคราะห์ในขอบเขตของการวิจัยครั้งนี้

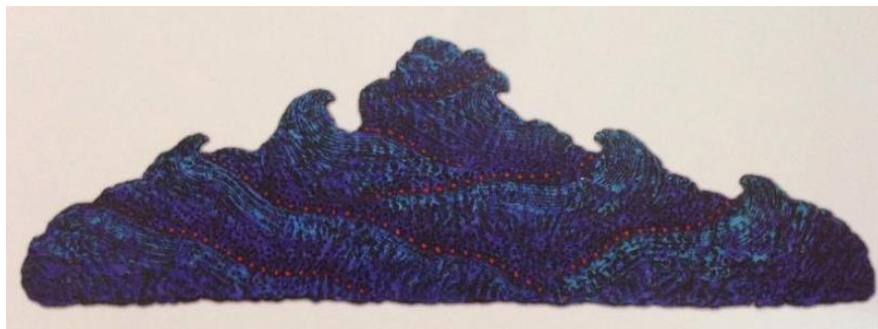
พัฒนาการและรูปแบบความคิดของผลงานก่อนขอบเขตการวิจัย

ภาพที่ 90 เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, แร้งบันดาลใจจากธรรมชาติ, 2547, วัสดุผสม, 60 x 160 ซม.
ที่มา: นิทรรศการศิลปะ รูปลักษณ์ของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี, ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กรุงเทพฯ, 27 พฤษภาคม - 26 มิถุนายน 2555 (ม.ป.ท., 2555), 178.

ภาพที่ 91 เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, แร้งบันดาลใจจากธรรมชาติ, 2547, วัสดุผสม, 35 x 105 ซม.
ที่มา: นิทรรศการศิลปะ รูปลักษณ์ของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี, ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กรุงเทพฯ, 27 พฤษภาคม - 26 มิถุนายน 2555 (ม.ป.ท., 2555), 176.

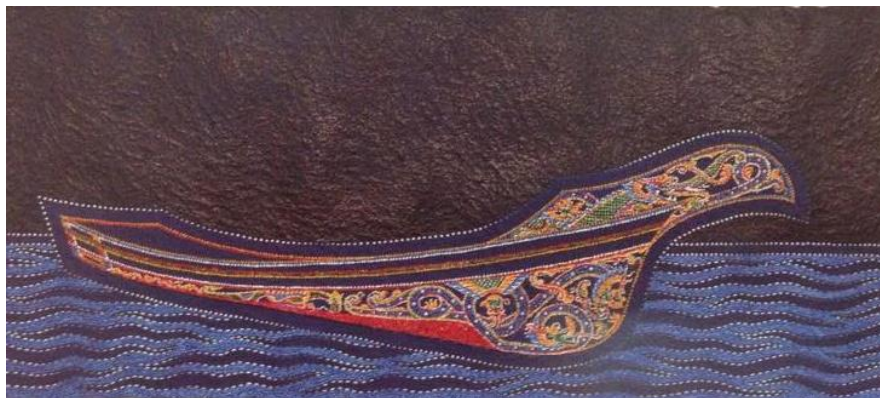
ภาพที่ 92 เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, แร่งบันดาลใจจากธรรมชาติ, 2547, วัสดุผสม, 70 x 200 ซม.
 ที่มา: นิทรรศการศิลปะ รูปลักษณ์ของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี, ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กรุงเทพฯ, 27 พฤษภาคม - 26 มิถุนายน 2555 (ม.ป.ท., 2555), 176.

ภาพที่ 93 เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, แร่งบันดาลใจจากธรรมชาติ, 2547, วัสดุผสม, 35 x 105 ซม.
 ที่มา: นิทรรศการศิลปะ รูปลักษณ์ของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี, ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กรุงเทพฯ, 27 พฤษภาคม - 26 มิถุนายน 2555 (ม.ป.ท., 2555), 176.

ภาพที่ 94 เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, แร่งบันดาลใจจากธรรมชาติ, 2547, วัสดุผสม, 60 x 160 ซม.
 ที่มา: นิทรรศการศิลปะ รูปลักษณ์ของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี, ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กรุงเทพฯ, 27 พฤษภาคม - 26 มิถุนายน 2555 (ม.ป.ท., 2555), 178.

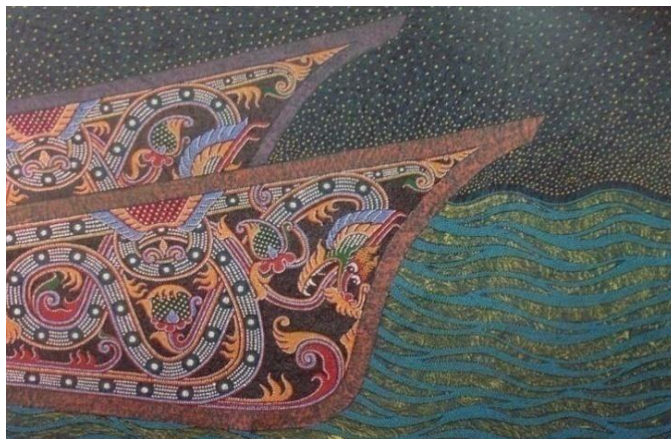
ภาพที่ 95 เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, แรงบันดาลใจจากลวดลายเรือกอและ, 2547, วัสดุผสม, 49 x 109 ซม.

ที่มา: นิทรรศการศิลปะ รูปลักษณ์ของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี, ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กรุงเทพฯ, 27 พฤษภาคม - 26 มิถุนายน 2555 (ม.ป.ท., 2555), 172.

ภาพที่ 96 เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, แรงบันดาลใจจากลวดลายเรือกอและ, 2547, วัสดุผสม, 79 x 120 ซม.

ที่มา: นิทรรศการศิลปะ รูปลักษณ์ของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี, ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กรุงเทพฯ, 27 พฤษภาคม - 26 มิถุนายน 2555 (ม.ป.ท., 2555), 167.

ภาพที่ 97 เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, แร้งบันดาลใจจากลวดลายเรือกอและ, 2547, วัสดุผสม, 79 x 120 ซม.

ที่มา: นิทรรศการศิลปะ รูปลักษณ์ของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี, ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กรุงเทพฯ, 27 พฤษภาคม - 26 มิถุนายน 2555 (ม.ป.ท., 2555), 170.

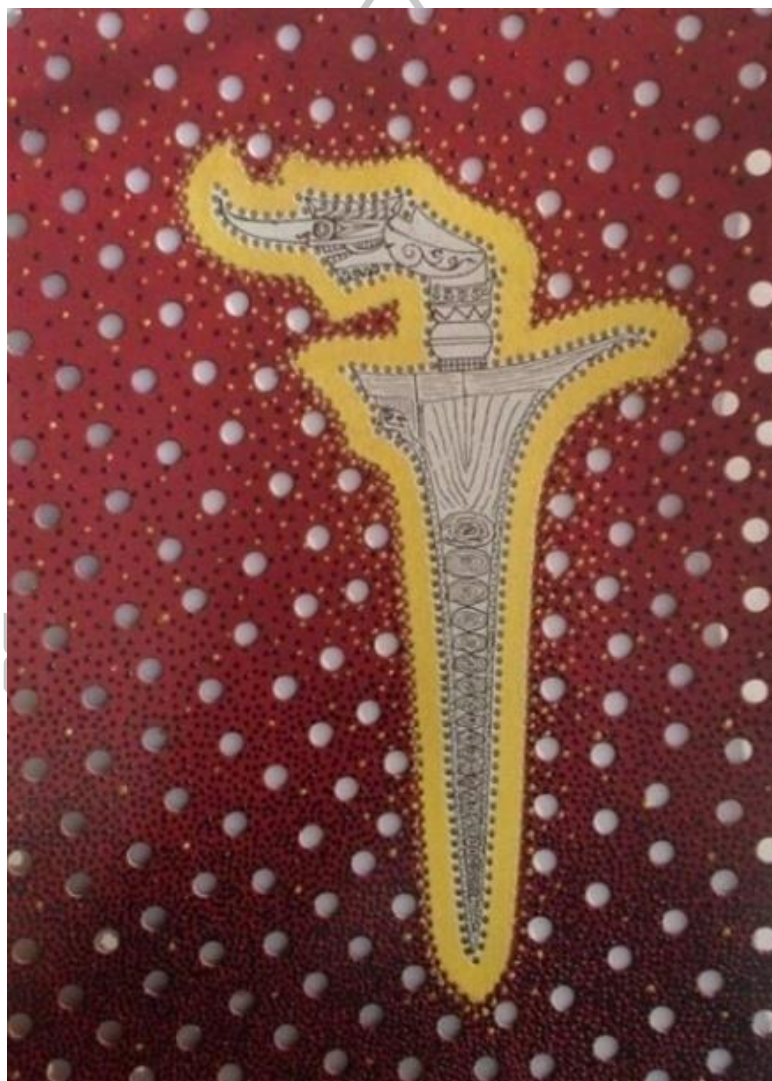
ผลงานของศิลปินในระยะก่อนขอบเขตการศึกษา เป็นช่วงที่ศิลปินสร้างสรรค์ผลงานเกี่ยวกับเรื่องความงามในธรรมชาติตามทัศนะคติของอิสลามธรรมชาติและ ความงามจากลวดลายเรือกอและ เป็นความงามที่สัมผัสได้ด้วยกายและใจ เป็นความงามที่ศิลปินเห็นถึงลักษณะรูปลักษณ์ สัตว์ฐานที่มีความงามตามทัศนะธาตุของศิลปะ เช่น รูปร่าง รูปทรง พื้นผิว น้ำหนัก และลักษณะของสีต่างๆ ที่พระผู้เป็นเจ้าดลบันดาลมาให้ และพัฒนาผลงานต่อมาเรื่อยๆ ระยะแรกนั้นเนื้อหาเรื่องราวของผลงานส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับความงามในธรรมชาติและ ความงามจากลวดลายเรือกอและ การสร้างสรรค์ผลงานในระยะนี้เป็นการศึกษาค้นคว้าทดลองเพื่อหาเอกลักษณ์เฉพาะตน ซึ่งผลงานในแต่ละชิ้นนับเป็นรากฐานทางความคิดที่สำคัญ และเป็นวิถีแนวทางของการสร้างสรรค์เพื่อการดำเนินตามความมุ่งหมายอย่างชัดเจนและลึกซึ้งขึ้นสำหรับการพัฒนาผลงานในระยะต่อไป¹³

¹³ สัมภาษณ์ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, ศิลปินและอาจารย์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 22 พฤศจิกายน 2556.

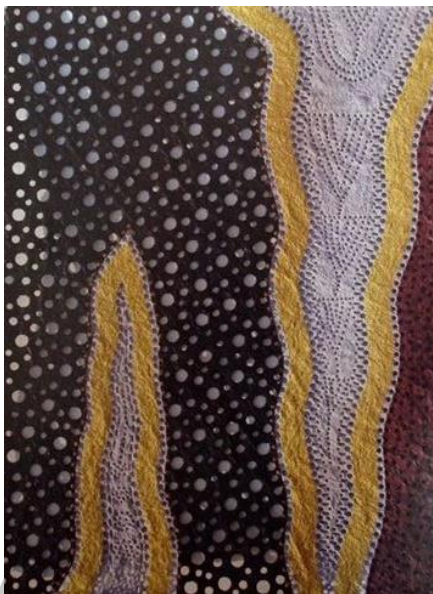
ชุดผลงานของศิลปิน เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ

ผลงาน เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ ชุดเด่นๆ ประมาณ 6 ชุด ได้แก่ ชุดรูปลักษณะจากห้องถ้ำปัตตานี, ชุดสีสันจากห้องถ้ำ, ชุดพระจันทร์ คือ ชีวิต, ชุดรูปลักษณะปัตตานี และชุดดอกไม้งามที่ถูกซ่อนเร้นในปัตตานีชุดความงามในความมืด

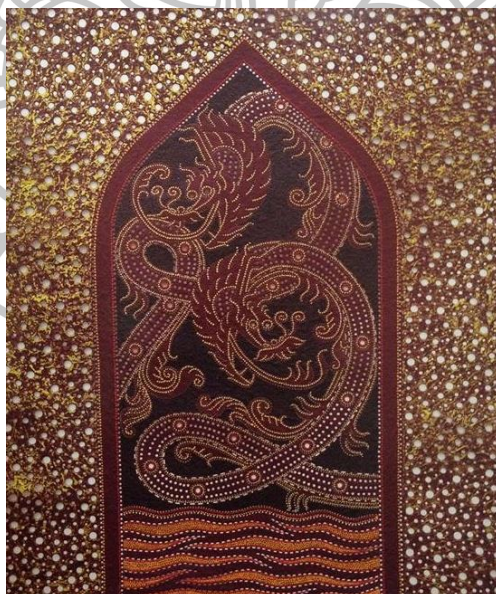
ผลงานชุดที่ 1 ชุดรูปลักษณะจากห้องถ้ำปัตตานี พ.ศ. 2550

ภาพที่ 98 เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, รูปลักษณะจากห้องถ้ำปัตตานี, 2550, วัสดุผสม, 65 x 40 ซม.
ที่มา: นิทรรศการศิลปะ รูปลักษณะของชาวมลายูห้องถ้ำปัตตานี, ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กรุงเทพฯ, 27 พฤษภาคม - 26 มิถุนายน 2555 (ม.ป.ท., 2555), 140.

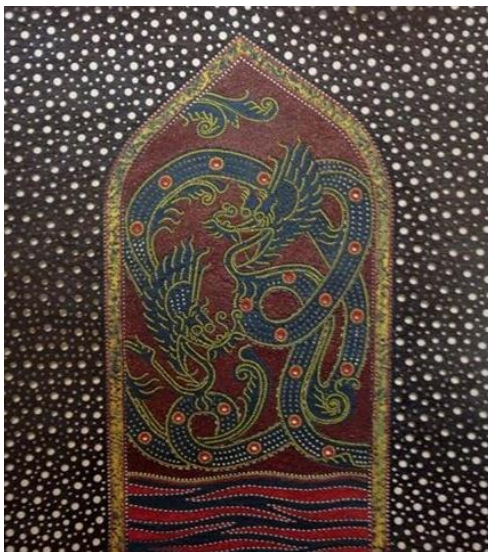

ภาพที่ 99 เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, รูปลักษณะจากท้องถิ่นปัตตานี, 2550, วัสดุผสม, 56 x 38 ซม.
ที่มา: นิทรรศการศิลปะ รูปลักษณะของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี, ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้า
สิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กรุงเทพฯ, 27 พฤษภาคม - 26 มิถุนายน 2555 (ม.ป.ท., 2555), 142.

ภาพที่ 100 เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, รูปลักษณะจากท้องถิ่นปัตตานี, 2550, วัสดุผสม, 117 x 98 ซม.
ที่มา: นิทรรศการศิลปะ รูปลักษณะของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี, ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้า
สิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กรุงเทพฯ, 27 พฤษภาคม - 26 มิถุนายน 2555 (ม.ป.ท., 2555), 143.

ภาพที่ 101 เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอหะ, รูปลักษณะจากท้องถิ่นปัตตานี, 2550, วัสดุผสม, 108 x 97 ซม.

ที่มา: นิทรรศการศิลปะ รูปลักษณะของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี, ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กรุงเทพฯ, 27 พฤษภาคม - 26 มิถุนายน 2555 (ม.ป.ท., 2555), 144.

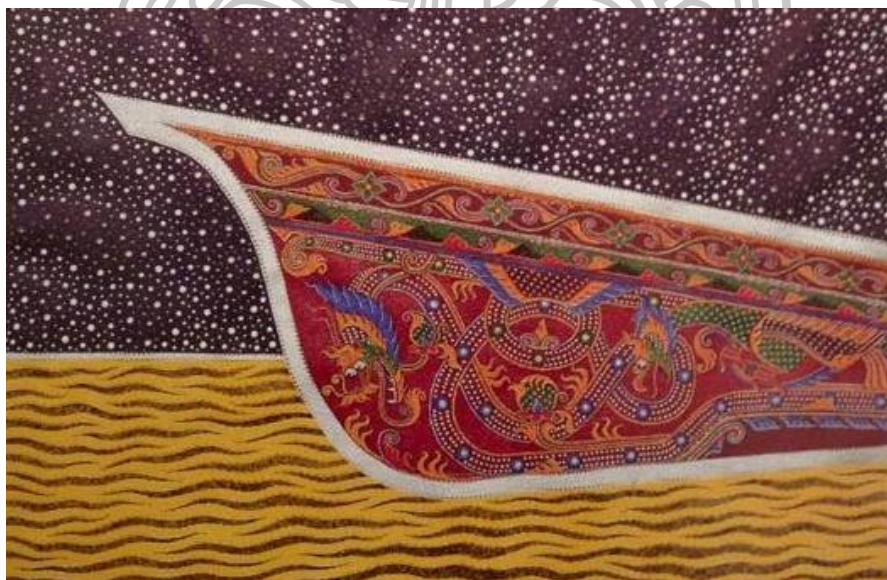
ภาพที่ 102 เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอหะ, รูปลักษณะจากท้องถิ่นปัตตานี, 2550, วัสดุผสม, 116 x 173 ซม.

ที่มา: นิทรรศการศิลปะ รูปลักษณะของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี, ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กรุงเทพฯ, 27 พฤษภาคม - 26 มิถุนายน 2555 (ม.ป.ท., 2555), 150.

ภาพที่ 103 เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, รูปลักษณะจากท้องถื่นปัตตานี, 2550, วัสดุผสม, 135 x 211 ซม.

ที่มา: นิทรรศการศิลปะ รูปลักษณะของชาวมลายูท้องถื่นปัตตานี, ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กรุงเทพฯ, 27 พฤษภาคม - 26 มิถุนายน 2555 (ม.ป.ท., 2555), 149.

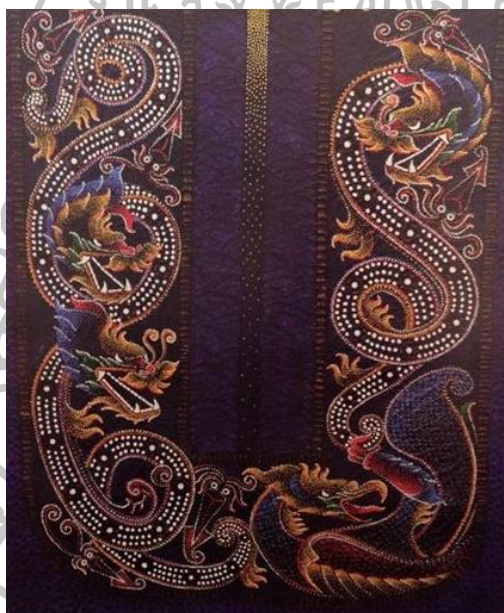

ภาพที่ 104 เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, รูปลักษณะจากท้องถื่นปัตตานี, 2550, วัสดุผสม, 129 x 193 ซม.

ที่มา: นิทรรศการศิลปะ รูปลักษณะของชาวมลายูท้องถื่นปัตตานี, ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กรุงเทพฯ, 27 พฤษภาคม - 26 มิถุนายน 2555 (ม.ป.ท., 2555), 148.

ผลงาน **รูปลักษณ์ท้องถิ่นปัตตานี** เป็นผลงานที่สร้างสรรค์ต่อเนื่องจากผลงานวัสดุผสมที่ได้แรงบันดาลใจจากลวดลายเรือกอและ ด้วยเรื่องราวของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานีที่เป็นมุสลิมผ่านเรื่องราวของเรือกอและที่มีการประดับลวดลายจิตรกรรมที่งดงามและสถาปัตยกรรมท้องถิ่นที่เป็นโดมโค้งของมัสยิด ตลอดจนได้รับแรงบันดาลใจจากกริช บ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่นที่เห็นถึงความประณีตอ่อนช้อยของผู้คนในพื้นที่ เป็นเรื่องราวที่มีความงดงามด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ชาวบ้านให้ความสำคัญและสร้างสรรค์ขึ้นมา โดยได้สร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมวัสดุผสมเกี่ยวกับความงามของรูปทรง ลวดลาย สีเส้น เพื่อให้ผู้คนที่เห็นถึงความงามอันเป็นทรัพย์ทางสุนทรีย์จากผู้คนในท้องถิ่นที่ยึดถือวิถีแห่งความสุนทรีย์มาอย่างยาวนาน¹⁴

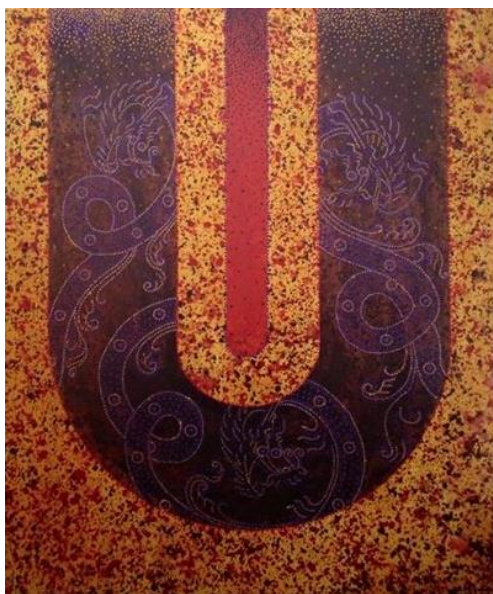
ผลงานชุดที่ 2 ชุด สีเส้นจากท้องถิ่น ปี พ.ศ. 2550

ภาพที่ 105 เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, สีเส้นจากท้องถิ่น, 2550, วัสดุผสม, 112 x 96 ซม.

ที่มา: นิทรรศการศิลปะ รูปลักษณ์ของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี, ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กรุงเทพฯ, 27 พฤษภาคม - 26 มิถุนายน 2555 (ม.ป.ท., 2555), 132.

¹⁴สัมภาษณ์ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, ศิลปินและอาจารย์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 22 พฤศจิกายน 2556.

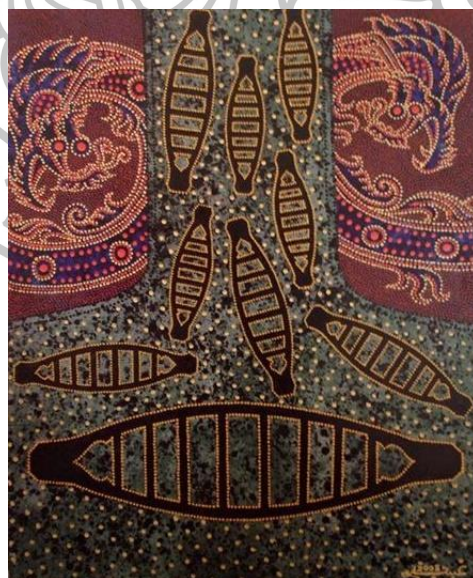
ภาพที่ 106 เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, สีเส้นจากท้องถิ่น, 2550, วัสดุผสม, 120 x 100 ซม.
 ที่มา: นิทรรศการศิลปะ รูปลักษณ์ของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี, ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้า
 สิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กรุงเทพฯ, 27 พฤษภาคม - 26 มิถุนายน 2555 (ม.ป.ท., 2555), 124.

ภาพที่ 107 เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, สีเส้นจากท้องถิ่น, 2550, วัสดุผสม, 120 x 100 ซม.
 ที่มา: นิทรรศการศิลปะ รูปลักษณ์ของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี, ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้า
 สิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กรุงเทพฯ, 27 พฤษภาคม - 26 มิถุนายน 2555 (ม.ป.ท., 2555), 125.

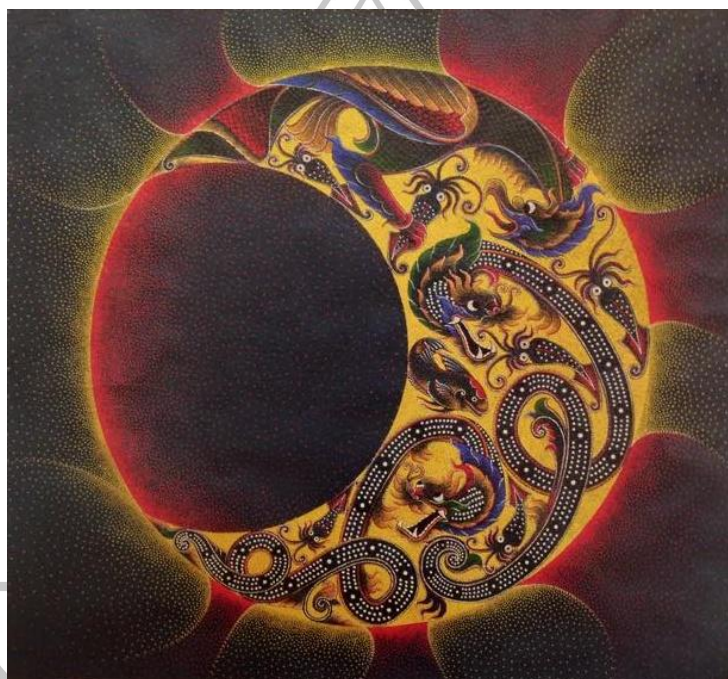
ภาพที่ 108 เจาะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, สีสันจากท้องถิ่น, 2550, วัสดุผสม, 51 x 38 ซม.
 ที่มา: นิทรรศการศิลปะ รูปลักษณ์ของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี, ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้า
 สิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กรุงเทพฯ, 27 พฤษภาคม - 26 มิถุนายน 2555 (ม.ป.ท., 2555), 126.

ภาพที่ 109 เจาะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, สีสันจากท้องถิ่น, 2550, วัสดุผสม, 60 x 49 ซม.
 ที่มา: นิทรรศการศิลปะ รูปลักษณ์ของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี, ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้า
 สิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กรุงเทพฯ, 27 พฤษภาคม - 26 มิถุนายน 2555 (ม.ป.ท., 2555), 131.

ผลงานชุด **สีสันทองถิ่น** ศิลปินนำเสนอเรื่องราวของวิถีชีวิตมลายูในท้องถิ่นปัตตานีที่ประกอบอาชีพประมงผ่านเรื่องของเรือกอลและที่มีการประดับลวดลายจิตรกรรมที่มีสีสันทองงามเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เป็นเรื่องราวที่มีความงดงามด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ชาวบ้านให้ความสำคัญในการประกอบอาชีพซึ่งสะท้อนถึงคุณค่าทางความงามของลวดลายเรือกอลและที่มีรูปทรงและสีสันทันประณีตอ่อนช้อยและสวยงามในจังหวัดปัตตานี¹⁵

ผลงานชุดที่ 3 ชุดพระจันทร์ คือ ชีวิต ปี พ.ศ. 2551-2552

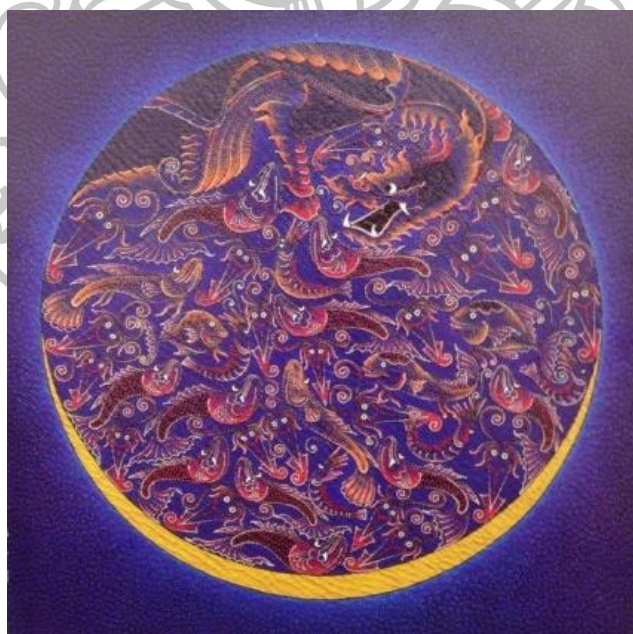

ภาพที่ 110 เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, พระจันทร์ คือ ชีวิต, 2551-2552, วัสดุผสม, 184 x 201 ซม.
ที่มา: นิทรรศการศิลปะ รูปลักษณ์ของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี, ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กรุงเทพฯ, 27 พฤษภาคม - 26 มิถุนายน 2555 (ม.ป.ท., 2555), 110.

¹⁵สัมภาษณ์ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, ศิลปินและอาจารย์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 22 พฤศจิกายน 2556.

ภาพที่ 111 เจะอับकुเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, พระจันทร์ คือ ซีวิต, 2551-2552, วัดคูผสม, 83 x 116 ซม.
ที่มา: นิทรรศการศิลปะ รูปลักษณ์ของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี, ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้า
สิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กรุงเทพฯ, 27 พฤษภาคม - 26 มิถุนายน 2555 (ม.ป.ท., 2555), 109.

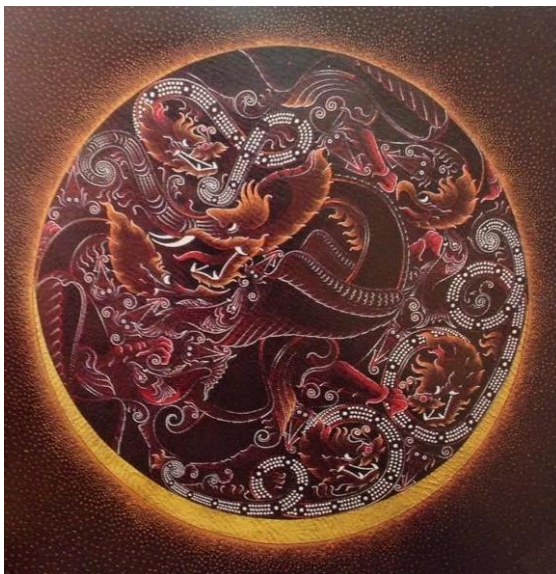

ภาพที่ 112 เจะอับकुเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, พระจันทร์ คือ ซีวิต, 2551-2552, วัดคูผสม, 150 x 150 ซม.
ที่มา: นิทรรศการศิลปะ รูปลักษณ์ของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี, ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้า
สิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กรุงเทพฯ, 27 พฤษภาคม - 26 มิถุนายน 2555 (ม.ป.ท., 2555), 119.

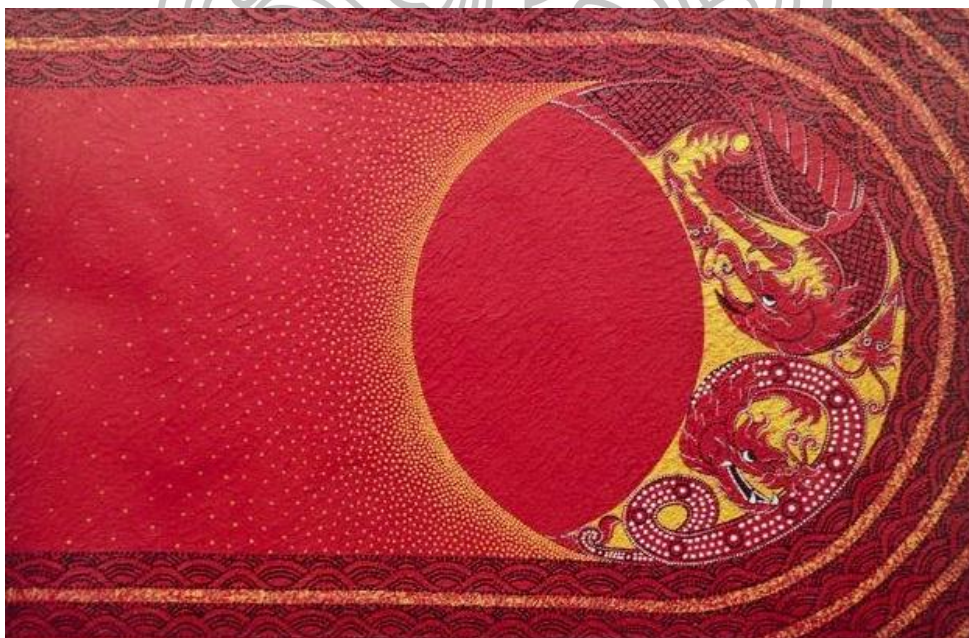

ภาพที่ 113 เจ๊ะฮ้อคลเถาะ เจ๊ะฮ้อเหาะ, พระจันทร์ คือ ชีวิต, 2551-2552, วัสดุผสม, 300 x 300 ซม.
ที่มา: นิทรรศการศิลปะ รูปลักษณ์ของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี, ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้า
สิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กรุงเทพฯ, 27 พฤษภาคม - 26 มิถุนายน 2555 (ม.ป.ท., 2555), 120.

ภาพที่ 114 เจาะอัปดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, พระจันทร์ คือ ชีวิต, 2551-2552, วัสดุผสม, 220 x 220 ซม.
ที่มา: นิทรรศการศิลปะ รูปลักษณ์ของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี, ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้า
สิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กรุงเทพฯ, 27 พฤษภาคม - 26 มิถุนายน 2555 (ม.ป.ท., 2555), 117.

ภาพที่ 115 เจาะอัปดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, พระจันทร์ คือ ชีวิต, 2551-2552, วัสดุผสม, 83 x 125 ซม.
ที่มา: นิทรรศการศิลปะ รูปลักษณ์ของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี, ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้า
สิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กรุงเทพฯ, 27 พฤษภาคม - 26 มิถุนายน 2555 (ม.ป.ท., 2555), 111.

ผลงานชุด พระจันทร์ คือ ชีวิต เป็นเรื่องราวของวิถีชีวิตชาวประมงที่ก่อนจะออกทะเล จะน้้าขึ้นน้ำลง ชาวบ้านจะดูข้างขึ้นข้างแรมจากพระจันทร์ ประกอบกับความเชื่อตามหลักศาสนา อิสลามจะดูเวลาจากดวงจันทร์ในการทำกิจกรรมต่างๆของศาสนา

ศิลปินจึงเปลี่ยนรูปแบบและฟอร์มแต่ยังคงความเป็นวิถีชีวิตความเชื่อของชาวประมง ผ่านรูปทรงของลวดลายประกอบกันให้เกิดรูปทรงเสี้ยวจันทร์ รูปทรงเรือ รูปทรงสัตว์ทะเล และ สัตว์ในวรรณคดี แสดงให้เห็นถึงคุณค่าและความงามในการดำเนินชีวิตของชาวปัตตานีในการ ประกอบอาชีพประมง ที่ส่งผลต่อความรู้สึกรักถิ่นเกิดในการสร้างสรรค์ผลงาน¹⁶

ผลงานชุดที่ 4 รูปลักษณ์ท้องถิ่นปัตตานี พ.ศ. 2551-2553

ภาพที่ 116 เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, รูปลักษณ์ท้องถิ่นปัตตานี, 2551-2553, วัสดุผสม, 76 x 118 ซม.

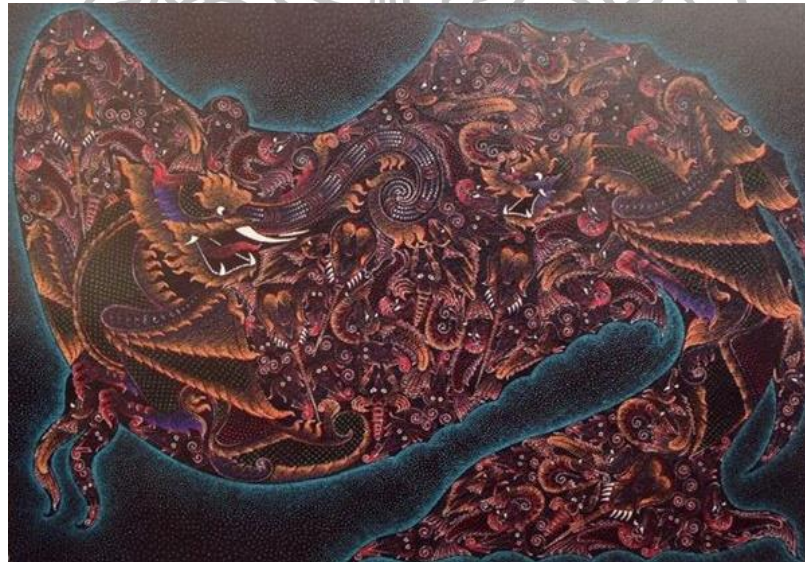
ที่มา: นิทรรศการศิลปะ รูปลักษณ์ของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี, ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กรุงเทพฯ, 27 พฤษภาคม - 26 มิถุนายน 2555 (ม.ป.ท., 2555), 90.

¹⁶สัมภาษณ์ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, ศิลปินและอาจารย์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 22 พฤศจิกายน 2556.

ภาพที่ 117 เจาะอับकुเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, รูปลักษณะท้องถินปัตตานี, 2551-2553, วัสดุผสม, 47 x 118 ซม.

ที่มา: นิทรรศการศิลปะ รูปลักษณะของชาวมลายูท้องถินปัตตานี, ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กรุงเทพฯ, 27 พฤษภาคม - 26 มิถุนายน 2555 (ม.ป.ท., 2555), 90.

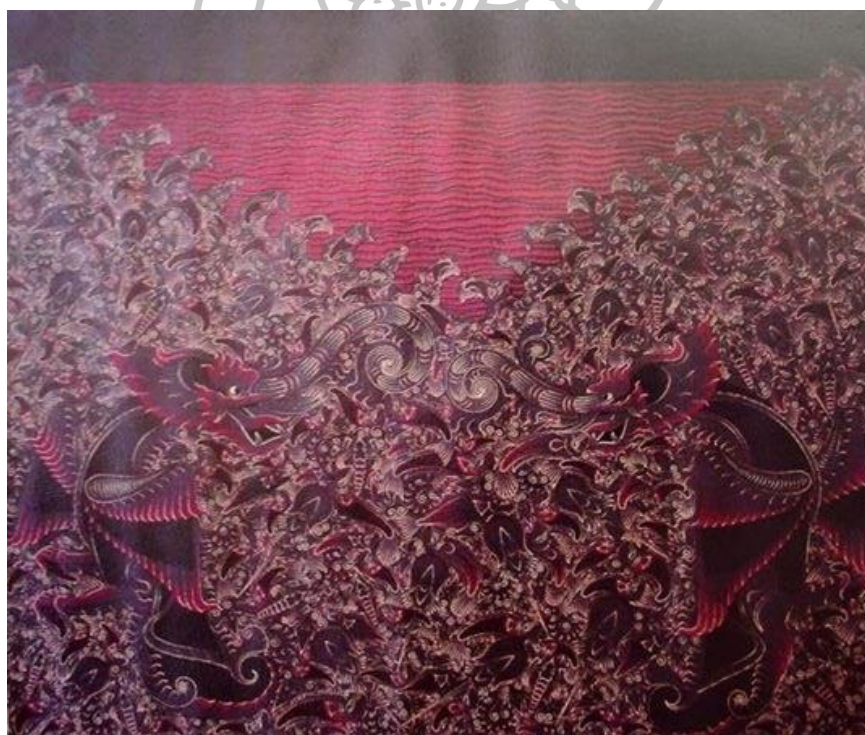
ภาพที่ 118 เจาะอับकुเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, รูปลักษณะท้องถินปัตตานี, 2551-2553, วัสดุผสม, 150 x 200 ซม.

ที่มา: นิทรรศการศิลปะ รูปลักษณะของชาวมลายูท้องถินปัตตานี, ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กรุงเทพฯ, 27 พฤษภาคม - 26 มิถุนายน 2555 (ม.ป.ท., 2555), 93.

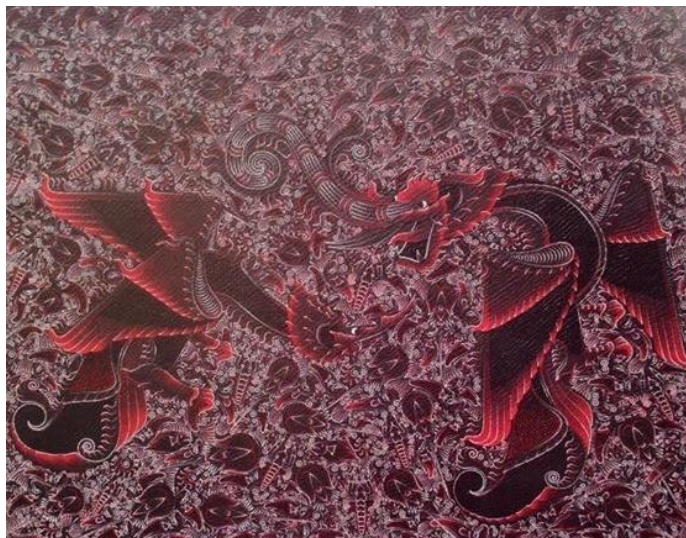
ภาพที่ 119 เจาะอับकुเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, **รูปลักษณะท้องถิ่นปัตตานี**, 2551-2553, วัสดุผสม, 100 x 216 ซม.

ที่มา: นิทรรศการศิลปะ **รูปลักษณะของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี**, ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กรุงเทพฯ, 27 พฤษภาคม - 26 มิถุนายน 2555 (ม.ป.ท., 2555), 92.

ภาพที่ 120 เจาะอับकुเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, **รูปลักษณะท้องถิ่นปัตตานี**, 2551-2553, วัสดุผสม, 260 x 300 ซม.

ที่มา: นิทรรศการศิลปะ **รูปลักษณะของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี**, ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กรุงเทพฯ, 27 พฤษภาคม - 26 มิถุนายน 2555 (ม.ป.ท., 2555), 101.

ภาพที่ 121 เจาะอับकुลเกาะ เจ๊ะสอเหาะ, รูปลักษณะท้องถิ่นปัตตานี, 2551-2553, วัสดุผสม, 250 x 300 ซม.

ที่มา: นิทรรศการศิลปะ รูปลักษณะของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี, ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กรุงเทพฯ, 27 พฤษภาคม - 26 มิถุนายน 2555 (ม.ป.ท., 2555), 104.

ภาพที่ 122 เจาะอับकुลเกาะ เจ๊ะสอเหาะ, รูปลักษณะท้องถิ่นปัตตานี, 2553, วัสดุผสม, 200 x 150 ซม.

ที่มา: นิทรรศการศิลปะ รูปลักษณะของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี, ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กรุงเทพฯ, 27 พฤษภาคม - 26 มิถุนายน 2555 (ม.ป.ท., 2555), 86.

ภาพที่ 123 เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, รูปลักษณะห้องถื่นปัตตานี, 2553, วัสดุผสม, 200 x 150 ซม.
ที่มา: นิทรรศการศิลปะ รูปลักษณะของชาวมลายูห้องถื่นปัตตานี, ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้า
สิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กรุงเทพฯ, 27 พฤษภาคม - 26 มิถุนายน 2555 (ม.ป.ท., 2555), 85.

ภาพที่ 124 เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, รูปลักษณะห้องถื่นปัตตานี, 2553, วัสดุผสม, 320 x 500 ซม.
ที่มา: นิทรรศการศิลปะ รูปลักษณะของชาวมลายูห้องถื่นปัตตานี, ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้า
สิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กรุงเทพฯ, 27 พฤษภาคม - 26 มิถุนายน 2555 (ม.ป.ท., 2555), 84.

ภาพที่ 125 เจาะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, รูปลักษณะท้องถื่นปัตตานี, 2553, วัสดุผสม, 150 x 150 ซม.
 ที่มา: นิทรรศการศิลปะ รูปลักษณะของชาวมลายูท้องถื่นปัตตานี, ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้า
 สิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กรุงเทพฯ, 27 พฤษภาคม - 26 มิถุนายน 2555 (ม.ป.ท., 2555), 82.

ภาพที่ 126 เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, รูปลักษณะท้องถื่นปัตตานี, 2553, วัสดุผสม, 60 x 40 ซม.
ที่มา: นิทรรศการศิลปะ รูปลักษณะของชาวมลายูท้องถื่นปัตตานี, ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้า
สิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กรุงเทพฯ, 27 พฤษภาคม - 26 มิถุนายน 2555 (ม.ป.ท., 2555), 80.

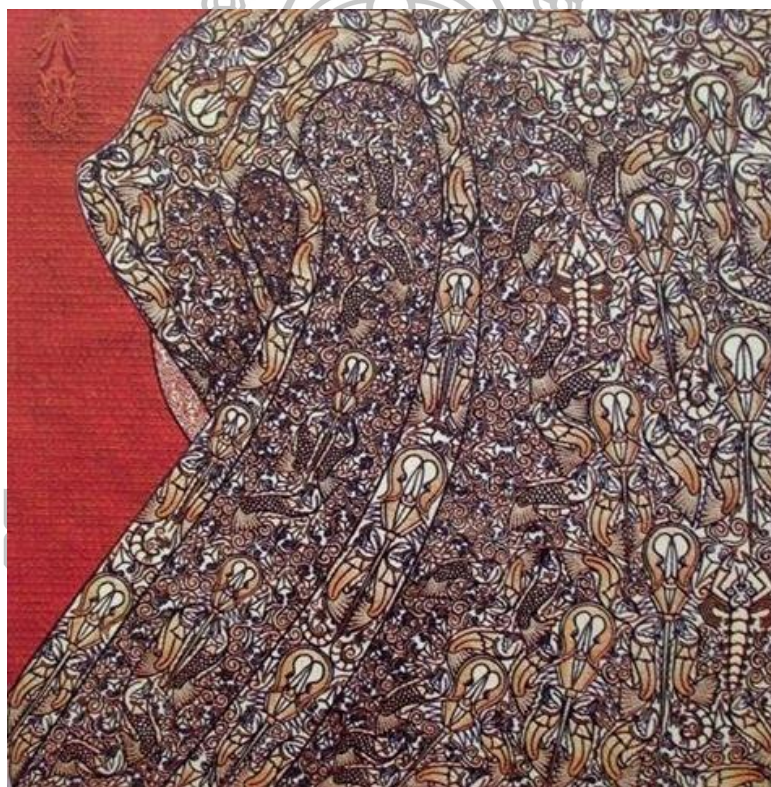
ผลงานชุด รูปลักษณะท้องถื่นปัตตานี เป็นช่วงที่เปลี่ยนแปลงความคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน โดยการนำเอาความคิดในเรื่องของวิถีชีวิตใกล้ตัวมาใช้ในการนำเสนอผลงานศิลปะมากขึ้น นำเสนอถึงความงามของวิถีชีวิตของชาวมลายูท้องถื่นปัตตานีที่ประกอบอาชีพประมงโดยใช้เรือกอล และที่ประดับลวดลายจิตรกรรมเป็นยานพาหนะ อันเป็นเอกลักษณ์ท้องถื่นของชาวมลายูที่เป็นไทยมุสลิม โดยมีเรื่องราวเรือกอลและที่มีอยู่ไปในท้องถื่นที่ชาวบ้านให้ความสำคัญและสร้างสรรค์ลวดลายเรือกอลและขึ้นมา ผ่านรูปทรงของลวดลายประกอบกันให้เกิด รูปทรงเรือ รูปทรงสัตว์ทะเล

และสัตว์ในวรรณคดี แสดงให้เห็นถึงคุณค่าและความงามในการดำเนินชีวิตของชาวปัตตานีในการประกอบอาชีพประมง ที่ส่งผลต่อความรู้สึกรักถิ่นเกิดในการสร้างสรรค์ผลงาน

รูปลักษณะท้องถิ่นของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี เป็นการบอกเล่าถึงความงาม ความพอเพียงในการประกอบอาชีพ นับเป็นสุนทรีย์ของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี โดยนำมาแสดงออกด้วยทัศนธาตุ เทคนิค และกระบวนการสร้างสรรค์ เพื่อที่จะค้นพบรูปแบบและแนวทางการสร้างสรรค์งานแบบใหม่ๆ ที่แสดงเอกลักษณ์ของชาวมลายูท้องถิ่นของศิลปินเอง¹⁷

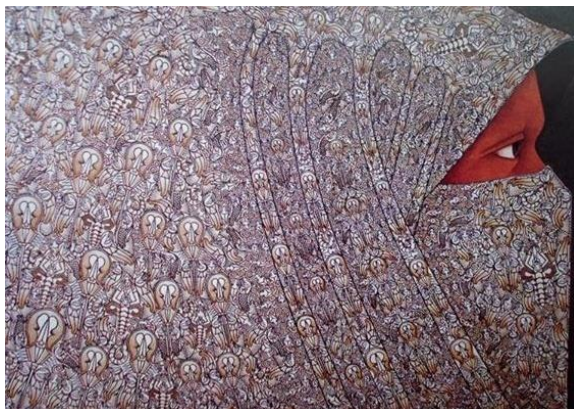
ผลงานชุดที่ 5 ดอกไม้งามที่ถูกซ่อนเร้นในปัตตานี พ.ศ. 2554

ภาพที่ 127 เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, ดอกไม้งามที่ถูกซ่อนเร้นในปัตตานี, 2554, วัสดุผสม, 150 x 150 ซม.

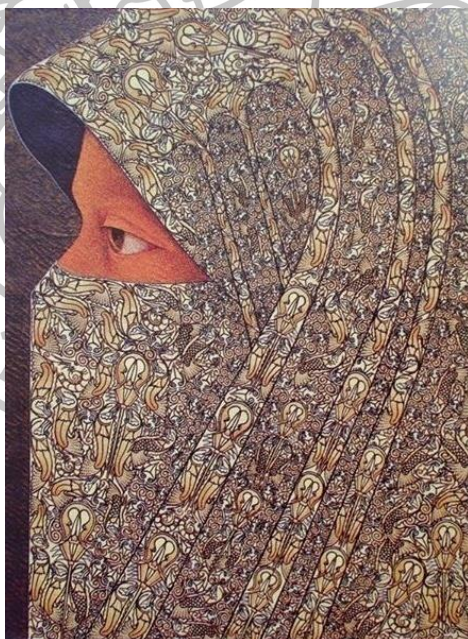
ที่มา: นิทรรศการศิลปะ รูปลักษณะของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี, ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กรุงเทพฯ, 27 พฤษภาคม - 26 มิถุนายน 2555 (ม.ป.ท., 2555), 68.

¹⁷สัมภาษณ์ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, ศิลปินและอาจารย์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 22 พฤศจิกายน 2556.

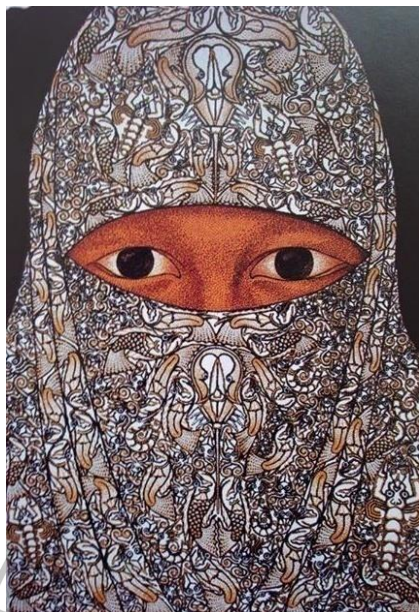
ภาพที่ 128 เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, ดอกไม้งามที่ถูกซ่อนเร้นในปัตตานี, 2554, วัสดุผสม, 270 x 350 ซม.

ที่มา: นิทรรศการศิลปะ รูปลักษณ์ของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี, ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กรุงเทพฯ, 27 พฤษภาคม - 26 มิถุนายน 2555 (ม.ป.ท., 2555), 71.

ภาพที่ 129 เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, ดอกไม้งามที่ถูกซ่อนเร้นในปัตตานี, 2554, วัสดุผสม, 200 x 150 ซม.

ที่มา: นิทรรศการศิลปะ รูปลักษณ์ของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี, ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กรุงเทพฯ, 27 พฤษภาคม - 26 มิถุนายน 2555 (ม.ป.ท., 2555), 70.

ภาพที่ 130 เจะอับคูลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, ดอกไม้งามที่ถูกซ่อนเร้นในปัตตานี, 2554, วัสดุผสม, 140 x 100 ซม.

ที่มา: นิทรรศการศิลปะ รูปลักษณ์ของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี, ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กรุงเทพฯ, 27 พฤษภาคม - 26 มิถุนายน 2555 (ม.ป.ท., 2555), 65.

ภาพที่ 131 เจะอับคูลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, ดอกไม้งามที่ถูกซ่อนเร้นในปัตตานี, 2554, วัสดุผสม, 60 x 90 ซม.

ที่มา: นิทรรศการศิลปะ รูปลักษณ์ของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี, ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กรุงเทพฯ, 27 พฤษภาคม - 26 มิถุนายน 2555 (ม.ป.ท., 2555), 64.

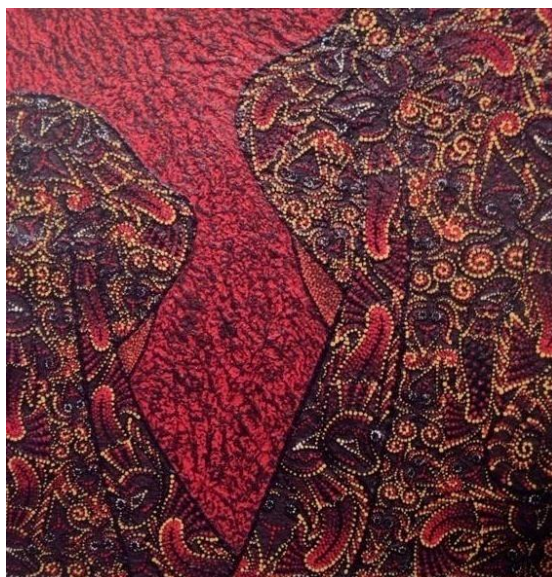
ภาพที่ 132 เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, ดอกไม้งามที่ถูกซ่อนเร้นในปัตตานี, 2554, วัสดุผสม, 60 x 70 ซม.

ที่มา: นิทรรศการศิลปะ รูปลักษณ์ของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี, ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กรุงเทพฯ, 27 พฤษภาคม - 26 มิถุนายน 2555 (ม.ป.ท., 2555), 63.

ผลงานชุด ดอกไม้งามที่ถูกซ่อนเร้นในปัตตานี ศิลปินนำเสนอผลงานในลักษณะของการรวมตัวกันของลวดลายสัตว์ทะเล อยู่บนผืนผ้าคลุมศีรษะ (ฮิญาบ) ของมุสลิมะห์ หรือสตรีมุสลิม แสดงถึงความงามที่อยู่บนพื้นฐานของขนบธรรมเนียมประเพณีในศาสนา เพื่อสะท้อนถึงสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ส่งผลต่อความรู้สึกของผู้คน โดยทั่วไปว่าแผ่นดินนี้มีแต่ความน่ากลัว แต่ในอีกมุมหนึ่งยังมีความงามที่ถูกซ่อนเร้น คือความงามอันเป็นวิถีชีวิตของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี อันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน¹⁸

¹⁸ สัมภาษณ์ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, ศิลปินและอาจารย์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 22 พฤศจิกายน 2556.

ผลงานชุดที่ 6 ความงามในความมืดที่ปัตตานี พ.ศ. 2555

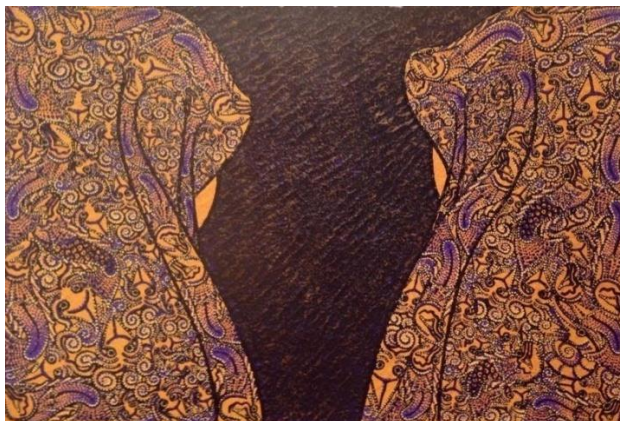
ภาพที่ 133 เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, ความงามในความมืดที่ปัตตานี, 2555, วัสดุผสม, 63 x 63 ซม.

ที่มา: นิทรรศการศิลปะ รูปลักษณ์ของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี, ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กรุงเทพฯ, 27 พฤษภาคม - 26 มิถุนายน 2555 (ม.ป.ท., 2555), 44.

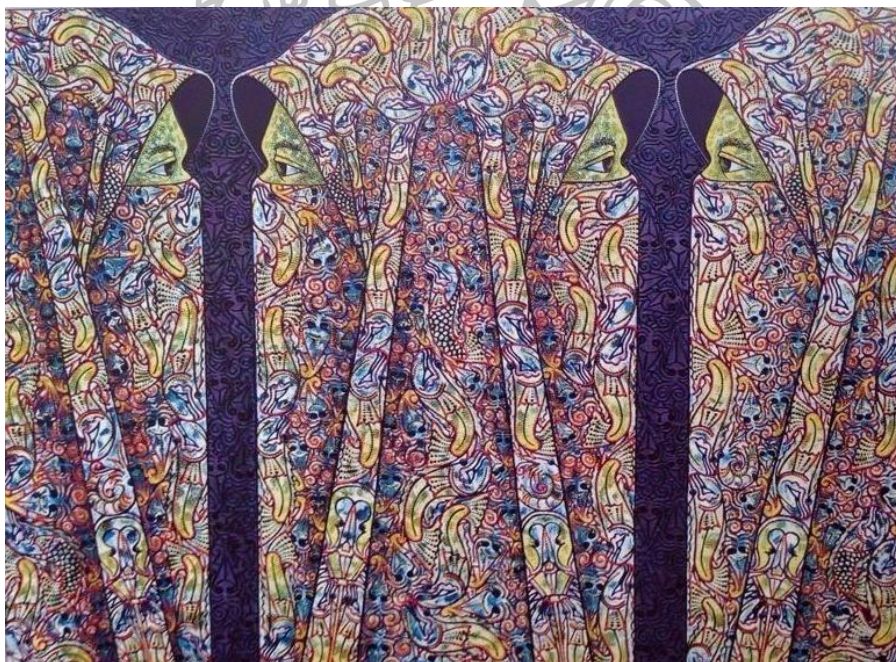
ภาพที่ 134 เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, ความงามในความมืดที่ปัตตานี, 2555, วัสดุผสม, 100 x 143 ซม.

ที่มา: นิทรรศการศิลปะ รูปลักษณ์ของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี, ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กรุงเทพฯ, 27 พฤษภาคม - 26 มิถุนายน 2555 (ม.ป.ท., 2555), 45.

ภาพที่ 135 เจาะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, ความงามในความมืดที่ปัตตานี, 2555, วัสดุผสม, 70 x 106 ซม.

ที่มา: นิทรรศการศิลปะ รูปลักษณ์ของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี, ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กรุงเทพฯ, 27 พฤษภาคม - 26 มิถุนายน 2555 (ม.ป.ท., 2555), 42.

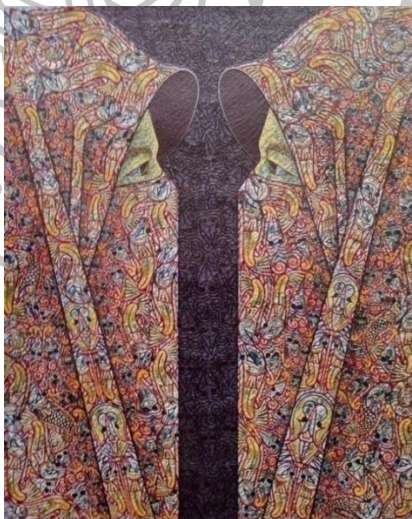
ภาพที่ 136 เจาะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, ความงามในความมืดที่ปัตตานี, 2555, วัสดุผสม, 150 x 200 ซม.

ที่มา: นิทรรศการศิลปะ รูปลักษณ์ของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี, ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กรุงเทพฯ, 27 พฤษภาคม - 26 มิถุนายน 2555 (ม.ป.ท., 2555), 48.

ภาพที่ 137 เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, ความงามในความมืดที่ปัตตานี, 2555, วัสดุผสม, 150 x 200 ซม.

ที่มา: นิทรรศการศิลปะ รูปลักษณ์ของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี, ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กรุงเทพฯ, 27 พฤษภาคม - 26 มิถุนายน 2555 (ม.ป.ท., 2555), 47.

ภาพที่ 138 เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, ความงามในความมืดที่ปัตตานี, 2555, วัสดุผสม, 180 x 150 ซม.

ที่มา: นิทรรศการศิลปะ รูปลักษณ์ของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี, ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กรุงเทพฯ, 27 พฤษภาคม - 26 มิถุนายน 2555 (ม.ป.ท., 2555), 49.

ผลงานชุด ความงามในความมืดที่ปัตตานี เป็นผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อต้องการนำเสนอถึงเรื่องราวสังกรรมของการดำเนินชีวิตของมวลมนุษยชาติในทัศนะของศาสนาอิสลาม ที่ให้มนุษย์แสวงหาความงามของชีวิตและตระหนักถึงความสูญเสียของชีวิตความงามที่ปรากฏให้เห็นมักซ่อนเร้นความมืดมิดที่สร้างความสะเทือนอารมณ์จนทำให้เกิดการค้นพบสังกรรมในชีวิต ผลงานชุดนี้แสดงให้เห็นถึงความงามในความมืดผ่านรูปทรงของมุสลิมะห์ หรือสตรีมุสลิม ที่คลุมฮิญาบ โดยหันหน้าเข้าหากัน ระหว่างช่องตรงกลางปรากฏรูปทรงของเสาโกโบว์ เป็นเสาสำหรับปักไว้บนหลุมฝังศพของชาวมุสลิม เสมือนเป็นสัญลักษณ์แห่งความตาย ที่แสดงเส้นใยอันประจบประแจงระหว่างความเป็นกับความตาย¹⁹

วิเคราะห์ผลงานของศิลปิน ชูศักดิ์ ศรีขวัญ และ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ

อิทธิพลของศิลปวัฒนธรรมไทยและอิทธิพลทางศิลปวัฒนธรรมภาคใต้ในผลงานของ ชูศักดิ์ ศรีขวัญ และ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ ที่ผู้ศึกษาคัดและรวบรวมชุดผลงานทั้งหมด 6 ชุด จากการเลือกชุดผลงานที่มีความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ โดยเนื้อหาและแนวความคิดทั้งหมดส่วนใหญ่จะอยู่ในลักษณะเดียวกัน คือ มีการสะท้อนให้เห็นถึงเรื่องราววิถีชีวิตและความ เป็นอยู่ของคนในสังคม และเหตุการณ์เรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นในบ้านเมืองตลอดจนความสวยงาม ทางด้านศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นทางภาคใต้ที่ศิลปินพยายามสอดแทรกเนื้อหาสาระต่างๆ เหล่านี้เข้าไว้ด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ความสวยงามทางด้านอารยธรรมพื้นถิ่น ตลอดจนเรื่องราวความดีงามทางด้านคติธรรมความเชื่อและศีลธรรมที่เกี่ยวข้องตามหลักความเชื่อ ทางด้านศาสนาที่ศิลปินยึดถือและยึดปฏิบัติ และเมื่อพิจารณาตามกรอบแนวความคิดและทฤษฎีที่ผู้ ศึกษาแบ่งออกเป็น 4 ทฤษฎี ซึ่งสามารถนำไปเชื่อมโยงและพิจารณาเพื่อวิเคราะห์ถึงอิทธิพลทาง ศิลปวัฒนธรรมที่มีต่อการสร้างสรรค์ผลงานของ ชูศักดิ์ ศรีขวัญ และ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะการ วิเคราะห์ผลงานของศิลปิน ชูศักดิ์ ศรีขวัญ และ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะศึกษา และวิเคราะห์ถึงแนวคิด ทฤษฎี และอิทธิพล เพื่อที่จะได้เข้าใจถึงภาพรวมถึงลักษณะการสร้างสรรค์ ผลงานและแนวความคิดของศิลปิน เพื่อนำไปเชื่อมโยงและพิจารณาประกอบการวิเคราะห์ใน ทฤษฎีดังต่อไปนี้

¹⁹ สัมภาษณ์ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, ศิลปินและอาจารย์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 22 พฤศจิกายน 2556.

ตารางที่ 3 ตารางแสดงผลแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาวิเคราะห์หัตถิพททางศิลปวัฒนธรรมภาคใต้ใน
ผลงานของชูศักดิ์ ศรีขวัญ และ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ ช่วงปี พ.ศ. 2547-2557

แนวคิดและทฤษฎีที่นำมา ประกอบการวิเคราะห์	ผลการวิเคราะห์	
	ชูศักดิ์ ศรีขวัญ	เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ
1. ทฤษฎีศิลปะพื้นบ้าน		
-หนังสือสูง	<p>-หนังสือสูงประดิษฐ์ขึ้นเพื่อ ประโยชน์ใช้สอยด้านความบันเทิง แต่ผลงานของชูศักดิ์ ศรีขวัญไม่ได้ ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อความบันเทิง แต่ เพื่อการแสดงงานศิลปะ</p> <p>-หนังสือสูงเป็นมหรสพ แต่ งานของชูศักดิ์ ศรีขวัญ ไม่ใช่ มหรสพเพราะไม่มีดนตรีประกอบ</p> <p>-หนังสือสูงมีการนำนิยาย พื้นบ้านหรือศิลปวัฒนธรรม พื้นบ้านมาดัดแปลง หรือนำ เรื่องราวจากเหตุการณ์จริงมา นำเสนอ ผลงานของชูศักดิ์ ศรี ขวัญ นำเหตุการณ์ เรื่องราวที่ เกิดขึ้นจริงมานำเสนอเช่น เรื่องราวของสภาพสังคมใน ปัจจุบันและในจังหวัดชายแดน ภาคใต้ และ เหตุการณ์ความ รุนแรงความไม่สงบต่างๆที่เกิดขึ้น ในประเทศไทย</p> <p>-หนังสือสูงและผลงานของชู ศักดิ์ ศรีขวัญ มีลักษณะสอดคล้อง</p>	

ตารางที่ 3 ตารางแสดงผลแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาวิเคราะห์หัตถศิลป์ทางศิลปวัฒนธรรมภาคใต้ใน
ผลงานของชูศักดิ์ ศรีขวัญ และ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ ช่วงปี พ.ศ. 2547-2557 (ต่อ)

แนวคิดและทฤษฎีที่นำมา ประกอบการวิเคราะห์	ผลการวิเคราะห์	
	ชูศักดิ์ ศรีขวัญ	เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ
	<p>ก้นคือการสอดแทรกคติธรรม และจริยธรรมในพระพุทธ ศาสนา</p> <p>- หนึ่งตะลุงและผลงานของชู ศักดิ์ ศรีขวัญ มีลักษณะที่ เหมือนกันคือ รูปหนังที่ สามารถขยับแขนขาและส่วน ต่างๆ ได้จริง</p> <p>- หนึ่งตะลุงและผลงานของชู ศักดิ์ ศรีขวัญ มีการใช้สีสัน สศไสเหมือนกัน</p>	
- เรือกอและ		<p>- เรือกอและประดิษฐ์ขึ้น เพื่อประโยชน์ใช้สอย แต่ ผลงานจิตรกรรมแบบ สื่อผสมของเจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะสร้างสรรค์เพื่อ สะท้อนให้เห็นถึงความ สวยงามของอารยธรรม พื้นบ้าน</p> <p>- เรือกอและและผลงาน จิตรกรรมของเจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ เป็นเอกลักษณ์ ทางวัฒนธรรมที่สวยงามทาง</p>

ตารางที่ 3 ตารางแสดงผลแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาวิเคราะห์ห้อธิพททางศิลปวัฒนธรรมภาคใต้ใน
ผลงานของชูศักดิ์ ศรีขวัญ และ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ ช่วงปี พ.ศ. 2547-2557 (ต่อ)

แนวคิดและทฤษฎีที่นำมา ประกอบการวิเคราะห์	ผลการวิเคราะห์	
	ชูศักดิ์ ศรีขวัญ	เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ
		<p>ภาคใต้</p> <p>- เรือกอ และ มี การผสมผสานของลวดลายระหว่างศิลปะไทย จีน และมุสลิม และผลงานของเจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ มีการรับอิทธิพลจากลวดลายบนเรือกอและ และลวดลายจากศิลปะไทย จีน มุสลิมมาดัดแปลงเพิ่มเติมจนเกิดเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง</p> <p>- ลวดลายที่พบในเรือกอ และ ผลงานของเจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ ส่วนใหญ่จะเป็น สัตว์น้ำ พืชพรรณ และสัตว์ในวรรณคดี</p>
- บาดิกและผ้าปะเต๊ะ		<p>- ผลงานของ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ มีลักษณะลวดลายที่สื่อไปทางผ้าบาดิกและผ้าปาเต๊ะ</p>

ตารางที่ 3 ตารางแสดงผลแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาวิเคราะห์หัตถศิลป์ทางศิลปวัฒนธรรมภาคใต้ใน
ผลงานของชูศักดิ์ ศรีขวัญ และ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ ช่วงปี พ.ศ. 2547-2557 (ต่อ)

แนวคิดและทฤษฎีที่นำมา ประกอบการวิเคราะห์	ผลการวิเคราะห์	
	ชูศักดิ์ ศรีขวัญ	เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ
2. ทฤษฎีสังคมและวัฒนธรรม		
2.1 ทฤษฎีว่าด้วยรูปลักษณ์ ของวัฒนธรรม	<p>-ผลงานของชูศักดิ์ ศรีขวัญ ปรากฏในเรื่องของค่านิยมและ ทัศนคติ หรือวิถีชาวบ้าน ใน ผลงาน</p> <p>-ผลงานของชูศักดิ์ ศรีขวัญ เป็นผลงานแนวพุทธศิลป์แบบ ชาวดำ โดยมีลักษณะเด่นคือ มี ความคล้ายหนังตะลุง</p>	<p>-ผลงานของ เจ๊ะอับดุล เลาะ เจ๊ะสอเหาะปรากฏใน เรื่องของวิถีชาวบ้าน และ เรื่องของการแต่งกาย</p> <p>-ผลงานของ เจ๊ะอับดุล เลาะ เจ๊ะสอเหาะ มีการ แสดงออกในลักษณะศิลปะ แนวมุสลิมและสอดแทรกวิถี ชีวิตแบบชาวดำ</p>
2.2 ทฤษฎีมานุษยวิทยาและ ศาสนา		<p>-ผลงานของ เจ๊ะอับดุล เลาะ เจ๊ะสอเหาะ แสดงถึง ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ กับธรรมชาติที่เชื่อมโยงกัน และก่อให้เกิดเป็นความเชื่อ ในศาสนา</p>
-ความเชื่อความศรัทธา		<p>-ผลงานของ เจ๊ะอับดุล เลาะ เจ๊ะสอเหาะปรากฏให้ เห็นถึงความเชื่อในเรื่องของ มนุษย์กับธรรมชาติที่ต้อง พึ่งพาอาศัยกัน</p>

ตารางที่ 3 ตารางแสดงผลแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาวิเคราะห์หัตถิพลทางศิลปวัฒนธรรมภาคใต้ใน ผลงานของชูศักดิ์ ศรีขวัญ และ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ ช่วงปี พ.ศ. 2547-2557 (ต่อ)

แนวคิดและทฤษฎีที่นำมา ประกอบการวิเคราะห์	ผลการวิเคราะห์	
	ชูศักดิ์ ศรีขวัญ	เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ
3. ศิลปะกับศาสนา		
3.1 พุทธศิลป์		
-แสดงเรื่องราวธรรมะ เชิงปริศนาธรรม	-ผลงานของชูศักดิ์ ศรีขวัญ ปรากฏเรื่องราวของพระพุทธ ศาสนา ในเชิงปริศนาธรรมและ ในเชิงสัญลักษณ์ -ผลงานส่วนใหญ่มักมีเนื้อ หาสาระที่สอดคล้องกับพระ พุทธศาสนาและคติสอนใจ	
-ไทยดั้งเดิมประยุกต์	-ผลงานของชูศักดิ์ ศรีขวัญ มี การพัฒนารูปแบบของศิลปะ หนังตะลุงแบบดั้งเดิม ให้มี ความสมัยใหม่และเป็นสื่อใน การแสดงออกทางด้านความคิด -มีการลดทอนรูปทรงและ ผสมผสานความเก่าความใหม่ ของรูปแบบหนังตะลุง	
3.2 อิสลามกับความเชื่อและ ศิลปะ		
-ความงามในธรรมชาติ		-ผลงานของ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ สร้างสรรค์ขึ้นจาก ความประทับใจในความงาม ของธรรมชาติ

ตารางที่ 3 ตารางแสดงผลแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาวิเคราะห์ห้อธิพททางศิลปวัฒนธรรมภาคใต้ใน
ผลงานของชูศักดิ์ ศรีขวัญ และ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ ช่วงปี พ.ศ. 2547-2557 (ต่อ)

แนวคิดและทฤษฎีที่นำมา ประกอบการวิเคราะห์	ผลการวิเคราะห์	
	ชูศักดิ์ ศรีขวัญ	เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ
		<p>-ผลงานของ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะเน้นในเรื่องของ ความเชื่อความศรัทธาต่อ ศาสนาอิสลามและธรรมชาติ</p> <p>-ผลงานของ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ ปรากฏภาพของ สัตว์ในวรรณคดี สัตว์น้ำ และ พืชพรรณต่างๆในท้องถิ่น</p>
-การเขียนลวดลายจาก อิทธิพลตัวอักษรอาราบิก		<p>-ผลงานของ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ มีลักษณะของ ลายเส้นและรูปทรงในผลงาน ส่อไปในทางของอิทธิพลจาก การเขียนลวดลายตัวอักษรอา ราบิกแบบอิสลาม แต่จะ แตกต่างกันตรงที่ลวดลายเป็น ลวดลายจากความสวยงามใน ธรรมชาติ ไม่ใช่ลวดลายจาก อักษรอาราบิก</p>
4. การรื้อฟื้นความเป็นไทย		
-นำของเก่ามารื้อฟื้นใหม่	<p>-ผลงานของชูศักดิ์ ศรีขวัญ มีการรื้อฟื้นศิลปวัฒนธรรมใน เรื่องของหนังตะลุงพื้นบ้านมา ดัดแปลงใหม่ เกิดความทันสมัย</p>	

ตารางที่ 3 ตารางแสดงผลแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาวิเคราะห์หัตถิพลทางศิลปวัฒนธรรมภาคใต้ใน
ผลงานของชูศักดิ์ ศรีขวัญ และ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอหะห์ ช่วงปี พ.ศ. 2547-2557 (ต่อ)

แนวคิดและทฤษฎีที่นำมา ประกอบการวิเคราะห์	ผลการวิเคราะห์	
	ชูศักดิ์ ศรีขวัญ	เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอหะห์
	<p>และเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว</p> <p>-ผลงานของชูศักดิ์ ศรีขวัญ เป็นผลงานจิตรกรรมผสมกับ ประติมากรรม</p> <p>-ผลงานของชูศักดิ์ ศรีขวัญ บางชิ้นมีลักษณะจัดวาง และ นำเสนอแบบศิลปะจัดวาง</p>	<p>-ผลงานของ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอหะห์ นำเรื่องราวของ เรือกอและมาดัดแปลงและ พัฒนาแนวความคิดจน สามารถสร้างสรรค์ผลงานใน แบบทัศนศิลป์ที่เป็น เอกลักษณ์เฉพาะตน</p>
-ไทยร่วมสมัยท้องถิ่นนิยม	<p>-ผลงานของชูศักดิ์ ศรีขวัญ บางชุดมีการค้นหาความเป็น ตัวตนและรากเหง้าของตนเอง เพื่อแสวงหาการหลุดพ้นความเป็น ไทยแบบทางการและแบบ ประเพณี</p> <p>-ผลงานของชูศักดิ์ ศรีขวัญ บางชุดมีการเน้นลักษณะการ นำเสนอในแบบชาวบ้านโดยใช้ วัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น เป็น ผลงานที่เน้นความคิดแบบ สื่อผสมและแบบจัดวาง</p>	<p>-ผลงานของ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอหะห์ บางชุดมีการ ค้นหาความเป็นตัวตนและ รากเหง้าของตนเอง</p> <p>-ผลงานของ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอหะห์ ใช้วัสดุที่หาได้ใน ท้องถิ่นมาผสมผสานและ นำเสนอเป็นผลงานจิตรกรรม สื่อผสมในแบบศิลปะร่วม สมัยแต่ไม่นำเสนอในรูปแบบ ของศิลปะแบบจัดวาง</p>

ตารางที่ 3 ตารางแสดงผลแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาวิเคราะห์ห้อธิพลทางศิลปวัฒนธรรมภาคใต้ใน ผลงานของชูศักดิ์ ศรีขวัญ และ เจ๊ะอับดุลละอะ เจ๊ะสอเหาะ ช่วงปี พ.ศ. 2547-2557 (ต่อ)

แนวคิดและทฤษฎีที่นำมา ประกอบการวิเคราะห์	ผลการวิเคราะห์	
	ชูศักดิ์ ศรีขวัญ	เจ๊ะอับดุลละอะ เจ๊ะสอเหาะ
-ไทยร่วมสมัยแบบ โหยหา อดีต	-ผลงานของชูศักดิ์ ศรีขวัญ ใช้วัสดุในการสร้างสรรค์ แบบไทยๆ และมีลักษณะ ของเนื้อหาไปในทางโหยหา อดีตและระลึกถึงความหลัง ใน วัยเด็ก และ นำมา สร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะ ร่วมสมัยในแบบนามธรรม	

ผลการวิเคราะห์

ศิลปวัฒนธรรมไทยนอกจากจะเป็นมรดกทางด้านวัฒนธรรมที่สวยงาม และสามารถบ่งบอกได้ถึงวิถีชีวิตตลอดจนเรื่องราวของคนในสังคม ศิลปวัฒนธรรมยังเป็นสิ่งที่สามารถบ่งบอกได้ถึง ความรู้ ความเชื่อ การละเล่น จิตรกรรม ประติมากรรม และพฤติกรรมของคนในสังคมตามสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย ซึ่งแต่ละสังคมและแต่ละสภาพแวดล้อมย่อมมีศิลปวัฒนธรรมที่แตกต่างกันตามแต่ละพื้นที่ มีการสืบทอดและคิดเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เหมาะสมกับวิถีชีวิตและชุมชนที่อาศัยอยู่ ซึ่งผู้ศึกษาได้ทำการวิเคราะห์และรวบรวมข้อมูลทางศิลปวัฒนธรรมและอิทธิพลต่างๆ ที่เป็นปัจจัย ให้ศิลปิน ชูศักดิ์ ศรีขวัญ และ เจ๊ะอับดุลละอะ เจ๊ะสอเหาะ รับอิทธิพลจนสามารถนำมาพัฒนาและคิดแปลงจนเกิดเป็นผลงานสร้างสรรค์ในงานทัศนศิลป์ ได้แก่แนวคิดและทฤษฎีดังต่อไปนี้

1. ทฤษฎีศิลปะพื้นบ้าน
2. ทฤษฎีสังคมและวัฒนธรรม
  - 2.1 ทฤษฎีว่าด้วยรูปลักษณ์ทางวัฒนธรรม
  - 2.2 ทฤษฎีมานุษยวิทยาและศาสนา
3. ศิลปะกับศาสนา

- 3.1 พุทธศิลป์
- 3.2 อิสลามกับความเชื่อและศิลปะ
- 4. การรื้อฟื้นความเป็นไทย
  - 4.1 ไทยร่วมสมัยท้องถิ่นนิยม
  - 4.2 ไทยร่วมสมัยโหยหาอดีต

1. ทฤษฎีศิลปะพื้นบ้าน

ศิลปะพื้นบ้านที่ปรากฏในผลงานของศิลปินทั้ง 2 คน สามารถบ่งบอกได้ถึงค่านิยมในท้องถิ่น และศิลปหัตถกรรมที่นิยมประดิษฐ์ขึ้นเพื่อประโยชน์ใช้สอยในการดำรงชีวิต ซึ่งจะมีลักษณะและค่านิยมที่แตกต่างกันตามแต่ละสภาพสังคม สามารถแบ่งได้ดังต่อไปนี้

หนังตะลุง

ผลงานของ ชูศักดิ์ ศรีขวัญ มีลักษณะการนำเสนอผลงานผ่านรูปแบบของตัวหนังจากการรับอิทธิพลของหนังตะลุง เนื่องจากศิลปินเกิดความประทับใจจนเกิดความตราตรึงอยู่ในจิตใจของศิลปิน และมองเห็นว่าหนังตะลุงเป็นศิลปะพื้นบ้านที่มีเอกลักษณ์ประกอบกับศิลปินมีทักษะในเรื่องของการแกะหนังและเคยเป็นนายหนังมาก่อน และศิลปินเล็งเห็นถึงความน่าสนใจที่จะพัฒนารูปหนังตะลุงให้เป็นผลงานการสร้างสรรค์ทางศิลปะร่วมสมัยจนก่อให้เกิดเป็นผลงานสร้างสรรค์ในลักษณะที่ใกล้เคียงกับหนังตะลุง

ลักษณะของหนังตะลุงเหมือนกับผลงานของ ชูศักดิ์ ศรีขวัญ คือ มีการใช้เทคนิคกระบวนการในการแกะหนังและลงสีเหมือนกันหรือมีความใกล้เคียงกัน แต่แตกต่างกันตรงที่รูปหนังตะลุงเกิดจากตัวละครในนิยายพื้นบ้าน นิทานชาดก ส่วนผลงานของ ชูศักดิ์ ศรีขวัญ รูปหนังส่วนใหญ่เกิดจากจินตนาการของศิลปินที่สร้างสรรค์ออกมาจากตัวละครสมมุติ ตัวละครแต่ละตัวจะแฝงสัญลักษณ์ที่ให้แง่คิดและคติสอนใจที่สอดสือไปในทางพุทธปรัชญาและเชิงธรรมะ

เรื่องราวของหนังตะลุงมาจากนิยายพื้นบ้านและนิทานชาดก แต่ผลงานของ ชูศักดิ์ ศรีขวัญเป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริงจากสภาพแวดล้อมและสภาพของสังคมมาเป็นเรื่องราวในการนำเสนอ มีทั้งเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริงในอดีต และเกิดขึ้นในปัจจุบันให้มีความร่วมสมัยและเล่าเรื่องราวในท้องถิ่นภาคใต้ และเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริงในระดับประเทศ เช่น เหตุการณ์เรื่องราวความรุนแรงในภาคใต้ที่ส่งผลกระทบในด้านต่างๆ ของประเทศ รวมไปถึงเรื่องราวของสภาพสังคมที่เกิดขึ้นในจังหวัดสามชายแดนภาคใต้ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงสภาวะของสังคมในขณะนั้น และหนังตะลุงกับผลงานของ ชูศักดิ์ ศรีขวัญ มีลักษณะเหมือนกันคือการสอดแทรกคติธรรมและจริยธรรมในพระพุทธศาสนา ในเรื่องของคติความเชื่อ คติสอนใจ หลักธรรมคำสอนต่างๆ เข้าไปในเรื่องราวที่นำเสนอ

วิธีการนำเสนอของหนังตะลุงจะนำเสนอโดยการเชิดรูปหนังหลังจอผ่านแสงเงา และมีบทบาทขบขันประกอบกับดนตรี เป็นมหรสพที่นิยมกันอย่างแพร่หลายในภาคใต้ ตอนล่าง แต่ผลงานของ ชูศักดิ์ ศรีขวัญ ไม่จัดว่าเป็นมหรสพเพราะวิธีการนำเสนอไม่เหมือนหนังตะลุงคือ ไม่มีดนตรีประกอบ จะใช้แค่แสงเงาเล่นกับรูปหนังมากกว่าและไม่มีการนำเสนอผลงานผ่านจอหนังตะลุงและลักษณะอีกอย่างที่เหมือนกันคือรูปหนังตะลุงและตัวละครสมมุติของ ชูศักดิ์ ศรีขวัญ ส่วนต่างๆ ของรูปหนังสามารถขยับไปมาได้จริงเหมือนรูปหนังตะลุง เช่น แขน ขา ปาก มือ เป็นต้น อาจจะแตกต่างกันตรงที่ขนาดของรูปหนังตะลุงมีขนาดเล็กกว่าขนาดของรูปหนังจากตัวละครสมมุติของ ชูศักดิ์ ศรีขวัญ ผลงานและตัวละครสมมุติต่างๆ ของ ชูศักดิ์ ศรีขวัญ มีลักษณะแบบจิตรกรรมผสมประติมากรรม โดยมีลักษณะเด่นของผลงานคือ ชูศักดิ์ ศรีขวัญ มีการนำเสนอเรื่องราวและมีการแสดงออกผ่านลวดลายของหนังตะลุงในรูปแบบของการจัดวางและเล่นกับสถานที่จริง มีวิธีการนำเสนอผลงานที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน โดยนำเสนอผลงานในรูปแบบของจิตรกรรมผสมประติมากรรมแบบลอยตัว และผลงานของ ชูศักดิ์ ศรีขวัญ มีการนำเทคนิคของการเข้าหนังมาเป็นจุดเด่นในการนำเสนอเรื่องราวและมีการจัดวางรูปทรงของตัวหนังตะลุงในแบบ 3 มิติซึ่งแตกต่างจากหนังตะลุงที่มีการนำเสนอแบบงานจิตรกรรมบนหนังเท่านั้นนอกจากนี้ลักษณะเด่นในผลงานแบบจิตรกรรมผสมประติมากรรมแล้ว ผลงานของ ชูศักดิ์ ศรีขวัญ ยังมีลักษณะและมีวิธีการนำเสนอที่แปลกใหม่ แตกต่างไปจากหนังตะลุงแบบดั้งเดิมที่นำเสนอผ่านจอเพียงอย่างเดียว และสิ่งที่เราไม่สามารถมองข้ามไปได้คือ ผลงานของ ชูศักดิ์ ศรีขวัญ เป็น Art Object แบบทัศนศิลป์ เป็นงานศิลปะที่สร้างเพื่อเอาไว้ดูไว้แสดงงานและสะท้อนความคิด ตลอดจนเรื่องราวของสภาพสังคม ไม่ได้สร้างเพื่อเอาไปเล่นแบบหนังตะลุงต้นฉบับหรือหนังตะลุงแท้ๆ แบบดั้งเดิม

เรือกอและ

การสร้างสรรคผลงานของ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ มีการนำลักษณะเด่นของลวดลายเรือกอและ และสีส้มของเรือกอและมาเป็นอิทธิพลและแรงบันดาลใจในการสร้างสรรคงาน เนื่องจากศิลปินมีความคุ้นเคยและเติบโตมากับการประกอบอาชีพประมง ศิลปินเห็นว่าลวดลายบนเรือกอและเป็นสิ่งที่สวยงามเป็นอารยธรรมแห่งน่านน้ำปัตตานี ประกอบกับศิลปินมีทักษะในเรื่องของการเขียนลวดลายเรือกอและ ศิลปินจึงได้หยิบยกเรื่องราวของเรือกอและมาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรคและนำมาพัฒนาตัดแปลงจนเกิดเป็นผลงานสร้างสรรคที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนขึ้นมา และลักษณะลวดลายต่างๆ ที่ปรากฏในผลงานของศิลปินมีลักษณะใกล้เคียงกับลวดลายที่ปรากฏในเรือกอและเนื่องจากการรับอิทธิพลจากลวดลายมาโดยตรงนั่นเอง

เรือกอและถือเป็นเอกลักษณ์ของชาวประมงในภาคใต้ เป็นเรือที่ชาวบ้านประดิษฐ์ขึ้นมาเพื่อประโยชน์ใช้สอยในการดำรงชีวิต ผลงานของ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ สร้างสรรค

ผลงานในรูปแบบของเรือกอและเพื่อเป็นสื่อในการแสดงออกทางศิลปะ และสื่อในการแสดงออกในเรื่องของความสวยงามที่มีอยู่ในธรรมชาติในน่านน้ำปัตตานี เป็นความสวยงามจากอารยธรรมพื้นถิ่น โดยลักษณะลวดลายที่ปรากฏบนเรือกอและ และลวดลายที่ปรากฏในผลงานของ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ เป็นลวดลายที่มีความสอดคล้องเนื่องจากศิลปินรับอิทธิพลจากลวดลายและรูปทรงของเรือกอและมาเป็นแรงบันดาลใจโดยตรงในการนำเสนอ แต่ศิลปินอาจจะมีการดัดแปลงโครงสร้างของเรือกอและ ลวดลายและสีสันผิดแปลกไปบ้างเพื่อให้เกิดเป็นความน่าสนใจขึ้น

ผลงานการสร้างสรรค์ของ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ ปรากฏเรื่องราวของเรือกอและ และชุดผลงานที่เห็นได้เด่นชัดจนที่สุดคือผลงานในระยะแรกเริ่มในการสร้างสรรค์งาน เป็นผลงานในชุด **รูปลักษณะจากท้องถิ่นปัตตานี** (ภาพที่ 100-104) นำเสนอเรื่องราวของเรือกอและลักษณะของรูปทรงและลวดลายของเรือ แสดงให้เห็นถึงความงามและความประณีตอ่อนช้อยของคนในพื้นที่ และเรื่องราวที่ปรากฏในตัวเรือ เป็นลวดลายที่ผสมผสานกันระหว่างอิทธิพลจากศิลปะจีน ไทย และมุสลิม ตามแบบฉบับของชาวมลายูท้องถิ่น เป็นการนำเสนอเรื่องราวของเรือกอและในลักษณะที่สามารถพบเห็นได้ทั่วไป สามารถบ่งบอกได้ถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน

ลวดลายที่พบในเรือกอและเป็นลวดลายที่ผสมผสานระหว่างศิลปะไทย จีน และมุสลิม เช่นเดียวกับผลงานของ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ มีการรับอิทธิพลและลวดลายจากเรือกอและมาดัดแปลงและเพิ่มเติมเพื่อความสวยงาม เป็นลวดลายที่พบเห็นได้ทั่วไป ได้แก่ ลวดลายของสัตว์น้ำ พืชพรรณ สัตว์ในวรรณคดี เป็นลวดลายที่เกิดจากความสวยงามความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติและไม่ใช่ค้ำต่อหลักของศาสนาอิสลาม

เรือกอและเป็นเอกลักษณ์ของคนในชุมชน เปรียบเสมือนความรักความผูกพันที่สามารถบ่งบอกได้ถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน เป็นเรื่องราวของความสวยงามในธรรมชาติตามทัศนคติของหลักศาสนาอิสลาม ซึ่งผลงานของ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะเป็นผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อนำเสนอเรื่องราวความสวยงามของเรือกอและความสวยงามในท้องถิ่นเกิดจากองค์ประกอบของความงามของรูปร่าง รูปทรง พื้นผิว พื้นน้ำ น้ำหนัก และสีสัน ที่เป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของคนในชุมชน

บาติกและผ้าปาเต๊ะ

ผ้าบาติกและผ้าปาเต๊ะเป็นผ้านุ่ง ที่มีสีสันสดใสมีลวดลายสวยงาม เป็นผ้าที่นิยมใช้กันจนกลายเป็นวิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ ผลงานของ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะมีลักษณะที่สื่อสื่อใกล้เคียงกับลักษณะและลวดลายของผ้าบาติกและผ้าปาเต๊ะ เนื่องจากมีลวดลายและสีสันที่สดใสสวยงามคล้ายคลึงกับลวดลายของผ้าบาติกและผ้าปาเต๊ะ เป็นลวดลายที่เกิดจากความงามในธรรมชาติ ได้แก่ลวดลายของดอกไม้ พืชพรรณ และสัตว์ต่างๆ ตลอดจนการใช้สีสันที่

สวยงามเหมือนกัน จะเห็นได้ชัดเจนจากผลงานในชุด **ดอกไม้งามในความมืดที่ปัตตานี** (ภาพที่ 133-138) ที่มีลักษณะผลงานสอดคล้องกันในเรื่องของการใช้ลายเส้นเป็นสื่อหลักในการแสดงออก และมีสีสันของลวดลายที่คล้ายคลึงกับสีสันของผ้าปาเต๊ะ ลวดลายที่แสดงออกเป็นลวดลายของสัตว์น้ำต่างๆ

ผ้าบาติกและผ้าปาเต๊ะใช้เทคนิคการลงเขียน หรือจี่ฟุ้งเขียนลงบนผ้าตรงที่ไม่ต้องการให้เกิดสี และระบายสีตามที่ต้องการ ลักษณะลวดลายของผ้าบาติกและผ้าปาเต๊ะนั้นเป็นลวดลายที่แสดงออกมาในแบบของลายเส้นที่เด่นชัดว่าเรื่องราวของสีสัน ผลงานของ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ มีลักษณะที่สอดคล้องกับผ้าบาติกและผ้าปาเต๊ะในเรื่องของการใช้ลายเส้นเป็นหลัก ในการนำเสนอลวดลายต่างๆ การเน้นย้ำในเรื่องของลายเส้นและรูปทรงมากกว่าสีสันทำให้ผลงานของศิลปินมีความเป็นเอกลักษณ์และเด่นชัดขึ้น

ในเรื่องเทคนิคของการใช้สีผลงานของ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ มีการนำรูปแบบและเทคนิคของการใช้สีมาผสมผสานกับลวดลายจากศิลปะพื้นบ้าน เช่น ลวดลายจากเรือกอลและลวดลายจากผ้าปาเต๊ะ และลวดลายจากผ้าบาติก มาทำเป็นผลงานจิตรกรรมร่วมสมัยที่มีความเป็นเอกลักษณ์และมีลักษณะก้ำกึ่งระหว่างลวดลายศิลปะพื้นบ้านกับความเป็นผลงานจิตรกรรมในลักษณะนามธรรม

2. ทฤษฎีสังคมและวัฒนธรรม

2.1 ทฤษฎีว่าด้วยรูปลักษณ์ของวัฒนธรรม

รูปลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในผลงานของศิลปินทั้ง 2 คน สามารถบ่งบอกได้ถึงบรรทัดฐานทางสังคมที่มีความสำคัญต่อวิถีชาวบ้านและครอบคลุมพฤติกรรมต่างๆ ของคนในสังคม เช่น ลักษณะการแต่งกาย โลกทัศน์ ค่านิยม และทัศนคติของคนในสังคมที่คล้ายคลึงกัน สามารถแบ่งได้ดังต่อไปนี้

ชูศักดิ์ ศรีขวัญ

ผลงานของ ชูศักดิ์ ศรีขวัญ ปรากฏเรื่องราวของค่านิยมและทัศนคติ หรือวิถีชาวบ้านในผลงานชุด **หนึ่งเงา** (ภาพที่ 49-55) เป็นชุดผลงานที่ปรากฏเรื่องราวของวิถีชีวิตของคนในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยมีที่มาที่ไปจากสถานการณ์เหตุการณ์ความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ หรือผลกระทบจากสถานการณ์บ้านเมืองที่ไม่สงบสุขจนส่งผลให้วิถีชีวิตของชาวบ้านเปลี่ยนแปลงไป สถานการณ์ดังกล่าวได้ถูกถ่ายทอดออกมาผ่านความคิดของศิลปิน ถ่ายทอดให้เห็นถึงความเคลื่อนไหวของสังคมและการเมือง โดยการแสดงออกในเชิงสัญลักษณ์ผสมผสานกับวิถีชีวิตจนกลายเป็นผลงานสร้างสรรค์

จากผลงานชุด หนึ่งเงา (ภาพที่ 49) ของ ชูศักดิ์ ศรีขวัญ ศิลปินนำเสนอผลงานผ่านการจัดวางองค์ประกอบของรูปหนังที่ศิลปินสมมุติและดัดแปลงขึ้นจากสถานการณ์จริง จะเห็นได้ว่าปรากฏเรื่องราวของวิถีชีวิตและความเคลื่อนไหวของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในขณะนั้น โดยศิลปินนำเสนอผ่านรูปหนังที่เป็นชาวบ้าน สัตว์ และอาวุธสงคราม ศิลปินถ่ายทอดให้ ผู้คนและสัตว์ มีสีหน้าและท่าทางที่สื่อให้เห็นว่ากำลังวิตกกังวล ไม่ยิ้มแย้มแจ่มใส เนื่องจากต้องใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางเหตุการณ์ความไม่สงบที่มีทั้งอาวุธสงคราม ปืนใหญ่ รถถัง ระเบิด และอาวุธต่างๆ สื่อให้เห็นถึงการดำรงชีวิตของชาวบ้านที่เปลี่ยนแปลงไป มีวิถีชีวิตที่ยากขึ้นต้องอยู่ท่ามกลางความหวาดกลัวและความหวาดระแวง

ผลงานชุด หนึ่งเงา (ภาพที่ 55) นำเสนอภาพของชาวบ้าน 2 คนที่มีใบหน้าที่และท่าทางที่เศร้าหมองและวิตกกังวลใจ สะท้อนค่านิยมและวิถีชาวบ้านของผู้คนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จากลักษณะดังกล่าวจะเห็นได้ว่าผู้คนมีความหวาดกลัวและใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางความวิตกกังวล จากสีหน้า แววตา การแต่งกาย ที่ไม่ร่าเริงสดใส แสดงท่าทางหรือกิริยาที่ไม่เป็นธรรมชาติไม่มีชีวิตชีวา ไม่เหมือนคนปกติทั่วไป จนกลายเป็นผลกระทบที่ส่งผลให้วิถีชีวิตและทัศนคติของคนในสังคมเปลี่ยนแปลง

รูปลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในผลงานของ ชูศักดิ์ ศรีขวัญ เป็นลักษณะการสื่อถึงการแสดงออกของวิถีการดำรงชีวิตชาวบ้านที่เกิดความเปลี่ยนแปลงจากผลกระทบทางสังคม ส่งผลให้ ทัศนคติของผู้คน และลักษณะการแต่งกาย ค่านิยมของคนในสังคมผิดแผกไปจากเดิมการแสดงออกส่วนใหญ่ในผลงานชุดนี้ของศิลปินแสดงออกไปในเชิงสัญลักษณ์ที่สื่อเลียดและเสียดสีสังคม เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคมที่มีส่วนกำหนดพฤติกรรมมนุษย์และรูปลักษณะทางวัฒนธรรมให้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

เงอ้อบคูลเลาะ เงื่อสอหะ

ผลงานของ เงอ้อบคูลเลาะ เงื่อสอหะ ปรากฏเรื่องราวของวิถีชีวิตชาวบ้านและเรื่องการแต่งกาย ในผลงานชุด รูปลักษณะท้องถิ่นปัตตานี (ภาพที่ 116-126) และ ชุดดอกไม้งามที่ถูกซ่อนเร้นในปัตตานี (ภาพที่ 127-132) ผลงานทั้ง 2 ชุดนี้ เป็นผลงานที่เด่นชัดที่สุดในเรื่องของความงามของวิถีชีวิตชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานีที่เป็นเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่น และวิถีชีวิตของสตรีมุสลิมที่แสดงถึงความงามที่อยู่บนพื้นฐานของขนบธรรมเนียมประเพณีในศาสนา สะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ที่ส่งผลต่อความรู้สึกนึกคิดของผู้คน จากเหตุการณ์ดังกล่าวศิลปินถ่ายทอดออกมาให้เห็นถึงความสวยงามความเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมที่ถูกคนส่วนใหญ่มองข้ามไป โดยแสดงออกผ่านรูปทรงของเรือ สัตว์น้ำ สัตว์ในวรรณคดี และสตรีมุสลิมที่คลุมฮิญาบ

ผลงานชุด **ดอกไม้งามที่ถูกซ่อนเร้นในปัตตานี** (ภาพที่ 129) ศิลปินนำภาพของหญิงสาวมุสลิมครึ่งตัวคลุมฮิญาบที่มีลวดลายของสัตว์ทะเลในลักษณะหันข้างมีสีหน้าและแววตาเศร้าหมอง ผ่านเรื่องราวของความสวยงามและความอุดมสมบูรณ์ของท้องทะเล เต็มไปด้วยสัตว์น้ำนานาชนิดอัดแน่นเต็มผ้าคลุมบ่งบอกได้ถึงความอุดมสมบูรณ์ใบหน้าของหญิงสาวแสดงให้เห็นถึงผลกระทบทางด้านจิตใจของผู้คนที่เกิดจากสถานการณ์ความไม่สงบ ที่ส่งผลต่อความรู้สึกทั่วไปของคนที่มีมองว่าน่ากลัว แต่สิ่งที่คนทั่วไปมองข้ามคือเรื่องของความอุดมสมบูรณ์ความสวยงามทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในพื้นที่

ผลงานในชุด **ดอกไม้งามที่ถูกซ่อนเร้นในปัตตานี** ส่วนใหญ่นำเสนอภาพของหญิงสาวมุสลิมคลุมฮิญาบที่ทุกคนมีแววตาเศร้าหมอง สะท้อนให้เห็นค่านิยมในการแต่งกายและวิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ บ่งชี้ให้เห็นถึงเรื่องราวและผลกระทบที่มีต่อทัศนคติในการดำรงชีวิตของชาวบ้านที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

รูปลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในผลงานของ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ เป็นลักษณะการสื่อถึงความสวยงามของวิถีชีวิตทัศนคติและโลกทัศน์ของชาวบ้านที่เปลี่ยนแปลงจากผลกระทบของเหตุการณ์ความไม่สงบ ส่งผลให้เกิดความบิดเบือนและบดบังความสวยงามที่แท้จริง

2.2 ทฤษฎีมานุษยวิทยาศาสนา

มานุษยวิทยาและศาสนาที่ปรากฏในผลงานของ ศิลปิน เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ และสามารถบ่งบอกได้ถึงเรื่องราวของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่แสดงออกมาในรูปแบบของความเชื่อความศรัทธาที่มีความเชื่อมโยงและเกี่ยวข้องกับศาสนา สามารถแบ่งได้ดังต่อไปนี้

ความเชื่อความศรัทธา

ความเชื่อและความศรัทธาในเรื่องของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมที่ปรากฏในผลงานของ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ คือผลงานในชุด **พระจันทร์ คือ ชีวิต** (ภาพที่ 110-115) เป็นชุดที่สอดคล้องและเกี่ยวเนื่องกับความเชื่อความศรัทธาระหว่างธรรมชาติและมนุษย์จนเกิดเป็นเรื่องของความเชื่อทางศาสนา เป็นการนำเสนอผลงานผ่านรูปทรงของพระจันทร์ในลักษณะและเหตุการณ์ต่างๆมีทั้งพระจันทร์เต็มดวงและพระจันทร์เสี้ยว เป็นการแทนสัญลักษณ์ของข้างขึ้นข้างแรมของพระจันทร์ ภายในพระจันทร์สอดแทรกเนื้อหาและเรื่องราวของสัตว์ทะเล เป็นลวดลายที่ปรากฏบนเรือกอลและ และสัตว์ในท้องทะเลรวมไปถึงสัตว์ในวรรณคดี แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตคุณค่าทางความงามของการประกอบอาชีพประมงที่อาศัยความเชื่อตามหลักศาสนาอิสลามในการดูแลจากพระจันทร์เพื่อการทำกิจกรรมต่างๆ

ผลงาน พระจันทร์ คือ ชีวิต (ภาพที่ 113) ประกอบด้วยภาพของพระจันทร์เต็มดวงภายใต้พื้นหลังที่เป็นท้องฟ้ายามค่ำคืน ภายในพระจันทร์ปรากฏให้เห็นถึงลวดลายของสัตว์ทะเลและลวดลายของสัตว์ในวรรณคดีที่ปรากฏในเรื่องกอและ ได้แก่ ปลาหมึก ปลา ปู หอย นก นูหรงซึ่งอ(นกสิงห์) ฯลฯ ลวดลายทั้งหมดเป็นลวดลายที่ศิลปินได้รับแรงบันดาลใจมาจากธรรมชาติ และลวดลายของเรื่องกอและ ศิลปินถ่ายทอดภาพนี้ออกมาเป็นภาพของพระจันทร์ที่ส่องสว่างเต็มไป ด้วยความอุดมสมบูรณ์ท่ามกลางท้องฟ้าสีครามที่ดูสงบสุขและปลอดภัย เปรียบได้กับความ ปลอดภัยเมื่อออกเรือในยามที่พระจันทร์เต็มดวง

ผลงาน พระจันทร์ คือ ชีวิต (ภาพที่ 115) ศิลปินนำเสนอภาพพระจันทร์ครึ่งเสี้ยวที่อยู่ในรูปทรงเรือที่ศิลปินลดทอนรูปทรง ภายในพระจันทร์ประกอบไปด้วยภาพของสัตว์ใน วรรณคดี ได้แก่ สิงหรามังกร และสัตว์ในท้องทะเล ฯลฯ ภายในพระจันทร์ปรากฏสัตว์ไม่มากนัก ไม่สมบูรณ์เท่าผลงานชิ้นก่อนหน้า (ภาพที่ 113) และท่ามกลางพื้นน้ำที่เต็มไปด้วยสีส้มแดงเป็นสี ของความร้อนระอุ เปรียบเสมือนทะเลกำลังเดือดเป็นสัญญาณไม่ดีในการออกเรือ เป็นการแทนค่า เพื่อบอกเรื่องราวถึงความเชื่อระหว่างมนุษย์ธรรมชาติและศาสนาถึงความเชื่อที่มีความพึ่งพาอาศัย กันระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมและศาสนา

3. ศิลปะกับศาสนา

ศิลปะกับศาสนาที่ปรากฏในผลงานของ ชูศักดิ์ ศรีขวัญ และ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะฮอเหาะ สามารถบ่งบอกได้ถึงความเชื่อและบทบาทต่อสังคมได้แตกต่างกันออกไป ตามแนวคิดและ หลักความเชื่อของแต่ละศาสนาและรูปแบบในการนำเสนอผลงาน ซึ่งสามารถแบ่งได้ดังต่อไปนี้

3.1 พุทธศิลป์

พุทธศิลป์ในผลงานศิลปะคือการนำรูปแบบของศิลปะประเพณีกระแสหลักที่มี เนื้อหาสาระเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาหรือเกี่ยวข้องกับประเพณีไทยมานำเสนอ โดยการสร้างสรรค์ ศิลปะจากการประยุกต์และพัฒนารูปแบบ หรือการผสมผสานระหว่างศิลปะเก่ากับใหม่เข้าไว้ ด้วยกันซึ่งผลงานศิลปะแนวพุทธศิลป์ปรากฏในผลงานของ ชูศักดิ์ ศรีขวัญ ได้แก่

แสดงเรื่องราวธรรมะเชิงปริศนาธรรม

พุทธศิลป์ที่แสดงเรื่องราวธรรมะเชิงปริศนาธรรมและมีเนื้อหาสาระที่เป็นคติ สอนใจ ที่ปรากฏในผลงานของศิลปิน ชูศักดิ์ ศรีขวัญ ได้แก่ผลงานในชุด Shadow Play-Dharma “หนังตะลุง ธรรมะ” (ภาพที่ 67-73) นำเสนอเรื่องราวของหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา และคติสอนใจในเชิงสัญลักษณ์ที่แสดงนัยความหมายของหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา

ผ่านการสร้างสรรค์และนำเสนอผ่านตัวละครสมมุติที่ศิลปินสร้างขึ้นมา ซึ่งจะเห็นได้เด่นชัดในผลงานดังต่อไปนี้

ผลงานชื่อว่า **ค้นหา** (ภาพที่ 64) ของ ชูศักดิ์ ศรีขวัญ เป็นการนำเรื่องราวของกรรมมาตีแผ่ในเชิงสัญลักษณ์ ผ่านรูปทรงต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากกิเลสตัณหาของมนุษย์ ได้แก่ บ้านเรือน และข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ ที่พบเห็นได้ในแต่ละวัน ภายใต้สิ่งของเครื่องใช้ยังห้อมล้อมไปด้วยมือหลายๆ มือที่ต้องการจะไขว่คว้าทุกสิ่งทุกอย่างที่เต็มไปด้วยความอยากได้ออกมามี แต่สุดท้ายในมือกลับว่างเปล่าไม่มีอะไรเลย เปรียบได้ดั่งคติสอนใจในพระพุทธศาสนาในเรื่องความพอใจในสิ่งที่มี เป็นการสื่อเพื่อชี้ให้เห็นถึงสัญธรรมชาติของมนุษย์เพื่อเป็นคติสอนใจเรื่องของกิเลสตัณหาและความพอเพียง

ผลงานชื่อว่า **เกิด แก่ เจ็บ ตาย** (ภาพที่ 71) ของ ชูศักดิ์ ศรีขวัญ ศิลปินได้นำเอาเรื่องราวของความเป็นความตายมานำเสนอ ผ่านรูปทรงของหนังตะลุงที่เป็นวัฏจักรของชีวิตมนุษย์ในชิ้นงานประกอบไปด้วย รูปทรงของหนังตะลุงได้แก่ เด็ก ผู้ใหญ่ และคนชรา แสดงถึงสภาวะของชีวิตมนุษย์ ที่อยู่ภายใต้ธรรมจักรอันเป็นสัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา ซึ่งให้เห็นถึงเมื่อมีการเกิดย่อมมีการเจ็บไข้ได้ป่วยและตายเป็นเรื่องธรรมดา ผลงานชิ้นนี้ลงสีแค่สีเดียว เป็นการเน้นย้ำให้เห็นถึงความปลงและความสงบสุขและเรียบง่ายภายใต้การใช้ชีวิตในร่มพระพุทธศาสนา

ไทยดั้งเดิมประยุกต์

ศิลปะแบบไทยดั้งเดิมประยุกต์เป็นผลงานที่เกิดจากการพัฒนารูปแบบของศิลปะและรูปทรงแบบดั้งเดิมให้มีความเป็นสมัยใหม่ และมีความผสมผสานกันระหว่างความเก่ากับความใหม่ผลงานศิลปะแบบไทยดั้งเดิมประยุกต์ที่ปรากฏในผลงานของ ชูศักดิ์ ศรีขวัญ ได้แก่ ผลงานชุด **Shadow Play** (ภาพที่ 56-63) และ ชุด **จิตรกรรมไทยในรูปทรงหนังตะลุง** (ภาพที่ 85-89) นำเสนอเรื่องราวของการนำศิลปะหนังตะลุงมาดัดแปลงและพัฒนาในรูปแบบใหม่ให้เกิดความทันสมัยและน่าสนใจ เปลี่ยนจากหนังตะลุงที่สามารถพบเห็นได้ทั่วไปมาเป็นผลงานตามแบบฉบับของ ชูศักดิ์ ศรีขวัญ ที่ได้เปลี่ยนสถานะและบทบาทของหนังตะลุงแบบดั้งเดิมมาเป็นศิลปะวัตถุแบบงานทัศนศิลป์เอาไว้เพื่อรับชม และซึมซับแนวคิดในงานศิลปะ ไม่ได้เอาไปเล่นหรือแสดงเป็นมหรสพเพื่อความบันเทิงรื่นเริงต่างๆ แบบหนังตะลุงจริงๆ ตามแบบฉบับดั้งเดิม เป็นการนำเสนอแบบผลงานที่มีความเป็นดราม่า ในการแสดงออกเรื่องราวต่างๆ ที่สื่อถึงอารมณ์และความรู้สึก ผ่านรูปหนังตะลุงที่ศิลปินสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ ซึ่งจะเห็นได้จากผลงานดังต่อไปนี้

ผลงานชื่อว่า **พระภิกษุสงฆ์** (ภาพที่ 63) ในภาพรวม ของ ชูศักดิ์ ศรีขวัญ นอกเหนือจากการแสดงออกในเรื่องของหลักธรรมคำสอนทางศาสนาแล้ว สิ่งที่น่าสนใจอีกอย่างคือ การดัดแปลงรูปทรงของตัวละครในรูปหนังตะลุงแบบดั้งเดิมมาดัดแปลงและปรับเปลี่ยนในเชิง

ลื้อเลียนเสียดสีสังคม ศิลปินได้นำอาวูรป็นมาแขวนไว้ข้างหลังบนไหล่ด้านซ้ายของพระภิกษุสงฆ์ ที่ถือบาตและกำลังเดินบิณฑบาต เป็นการดัดแปลงรูปทรงของตัวตลกหนังตะลุงและลื้อเลียนสถานการณ์สังคมในขณะนั้น ซึ่งจะแตกต่างจากตัวตลกหรือรูปหนังตะลุงแบบดั้งเดิม ที่นั่งเพียงแค่ผ้าถุงหรือผ้าถุงเพียงอย่างเดียวและมีจะทำท่าทางต่างๆ ในกิริยาที่แตกต่างกัน ลักษณะของรูปหนังตัวตลกดังกล่าวมีลักษณะที่แตกต่างไปจากรูปหนังทั่วไปอย่างสิ้นเชิง

ผลงานชื่อว่า **กระซิบรักปักษ์ใต้** (ภาพที่ 85) ของ ชูศักดิ์ ศรีขวัญ เป็นการนำเสนอหนังตะลุงในรูปแบบของงานจิตรกรรมไทย ปรากฏภาพของตัวพระและตัวนางในหนังตะลุงครึ่งตัวกำลังกระซิบกัน ในรูปแบบของงานจิตรกรรมเป็นการปรับเปลี่ยนและพัฒนารูปแบบของหนังตะลุงจากรูปแบบเดิมให้อยู่ในรูปแบบงานจิตรกรรมไทย แต่ยังคงรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของตัวพระตัวนางไว้เช่นเดิม

3.2 อิสลามกับความเชื่อและศิลปะ

อิสลามกับการสร้างสรรค์ศิลปะเป็นการสร้างสรรค์ผลงานในเรื่องราวของความงามที่เกิดจากธรรมชาติ ที่เกิดจากความเชื่อมั่นและความศรัทธาในหลักของศาสนาอิสลาม โดยการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะจะต้องไม่ปรากฏภาพที่ขัดต่อหลักของศาสนา ซึ่งการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะกับความเชื่อของศาสนาอิสลามปรากฏในผลงานของ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอหะ ได้แก่

ความงามในธรรมชาติ

ผลงานการสร้างสรรค์ศิลปะที่เกิดขึ้นจากความงามและความประทับใจในธรรมชาติ ปรากฏในผลงานของศิลปิน เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอหะ ชุดผลงานที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดได้แก่ชุดที่ 4 ชุด **รูปลักษณะจากท้องถื่นปัตตานี** (ภาพที่ 116-126) นำเสนอเรื่องราวของความงามและความประทับใจในธรรมชาติตามหลักของศาสนาอิสลาม ปรากฏรูปทรงของสัตว์ต่างๆ ในท้องทะเลและลวดลายของสัตว์ที่ปรากฏในเรื่องกอลและ ซึ่งจะเห็นได้เด่นชัดในผลงานดังต่อไปนี้

ผลงานชื่อว่า **รูปลักษณะจากท้องถื่นปัตตานี** (ภาพที่ 126) ของ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอหะ ศิลปินนำรูปทรงของสัตว์ทะเล ได้แก่ กุ้ง หอย ปู ปลา แมงดาทะเล ที่อัดแน่นเต็มไปทุกส่วนของพื้นน้ำ ผ่านการเขียนลวดลายด้วยวิธีการเดินเส้นให้เกิดเป็นรูปทรง ด้วยเส้นสีดำสลับสีขาวตัดกับพื้นหลังสีเขียวมรกตเปรียบเสมือนสีของท้องทะเล สะท้อนให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์และความงดงามในธรรมชาติของน่านน้ำปัตตานีที่สามารถพบเห็นได้ในชีวิตประจำวัน เป็นความงามในธรรมชาติที่ไม่ขัดต่อหลักศาสนาอิสลาม เกิดจากรื่องราวของความงามที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตที่แสดงให้เห็นถึงคุณค่าและความงามของธรรมชาติ

ผลงานชื่อว่า **รูปลักษณะจากท้องถื่นปัตตานี** (ภาพที่ 120) ของ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอหะ ผลงานชิ้นนี้ ศิลปินนำเสนอในรูปแบบของความอุดมสมบูรณ์ของท้องทะเลและมีการ

ผสมผสานกันระหว่างลวดลายของสัตว์ทะเลกับลวดลายที่ปรากฏบนเรือกอและ ได้แก่ ลวดลายของ กุ้ง หอย ปู ปลา ปลาหมึก แมงดาทะเล สัตว์ในวรรณคดี นกบุหงาหงอ ฯลฯ ลวดลายทั้งหมดปรากฏอยู่บนพื้นน้ำสีแดงและท้องฟ้าสีดำ บ่งบอกได้ถึงเวลายามค่ำคืนซึ่งเป็นเวลาที่ชาวประมงออกเรือหาปลา แสดงให้เห็นถึงความงามในธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวมลายูแบบไทยมุสลิม นอกจากนี้ แสดงให้เห็นถึงเรื่องความงามของธรรมชาติแล้วนั้น ผลงานของ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ ยังแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของท้องทะเลที่อยู่คู่กับวิถีชีวิตอันเป็นเอกลักษณ์ของความงามที่ลงตัวทั้ง ความงามในธรรมชาติและ ความงามที่เกิดจากลวดลายของเรือกอและอันเกิดจากการสร้างสรรค์ของชาวบ้าน

ผลงานชื่อว่า **รูปลักษณะจากท้องถื่นปัตตานี** (ภาพที่ 116) ของ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ เป็นผลงานที่ปรากฏรูปทรงของเรือกอและแบบตัดทอนรูปทรงแสดงเรื่องราวและลวดลายของสัตว์ในจินตนาการจากวรรณคดีของศาสนาอิสลามซึ่งเป็นสัตว์ที่เชื่อกันว่าเป็นมงคล ลวดลายของเส้นและการลงสีมีสีสันที่สวยงามลงบนพื้นน้ำสีฟ้าคราม บ่งบอกได้ถึงช่วงเวลากลางวันสังเกตได้จากความสดใสของลวดลายเรือกอและ และสีฟ้าของพื้นน้ำ ซึ่งแตกต่างจากผลงาน 2 ชิ้นที่กล่าวมาข้างต้น เป็นความงามและสดใสของเรือกอและที่เกิดขึ้นจริงและสามารถพบเห็นได้ในเวลากลางวัน แสดงให้เห็นถึงความสวยงามของธรรมชาติและ ความเชื่อในหลักของศาสนาอิสลามต่อการสร้างสรรค์ศิลปะบนเรือกอและ

การเขียนลวดลายจากอิทธิพลตัวอักษรอาราบิก

ถึงแม้ผลงานการสร้างสรรค์ของศิลปิน เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ จะไม่ได้รับอิทธิพลจากการเขียนลวดลายตัวอักษรอาราบิกโดยตรง แต่จากการสร้างสรรค์ผลงานและลักษณะเด่นในผลงานของศิลปินนั้น ผู้ศึกษาคิดว่าผลงานของศิลปินมีลักษณะและแนวโน้มของลายเส้นและการลงสี ส่อสื่อไปในทางของการเขียนลวดลายแบบตัวอักษรอาราบิกตามแบบฉบับของลวดลายแบบอิสลาม คือในเรื่องของการเขียนภาพหรือลวดลายซ้ำๆ มีความแตกต่างกันตรงที่ลวดลายของศิลปินจะไม่ปรากฏตัวอักษรอาราบิกในผลงานเลย แต่จะปรากฏลวดลายของความสวยงามในธรรมชาติ ซึ่งจะเห็นได้เด่นชัดในผลงาน ชุด **ดอกไม้งามที่ถูกซ่อนเร้นในปัตตานี** (ภาพที่ 127-132) และชุด **ความงามในความมืดที่ปัตตานี** (ภาพที่ 133-138)

ผลงานชื่อว่า **ดอกไม้งามที่ถูกซ่อนเร้นในปัตตานี** (ภาพที่ 127) ศิลปินนำลวดลายของสัตว์ทะเลต่างๆ ได้แก่ แมงดาทะเล ปลา กุ้ง กั้ง ปลาหมึก ฯลฯ นำมาจัดเรียงและเขียนซ้ำๆ กันบนผ้าคลุมอิญาบ และสร้างสรรค์ขึ้นภายใต้รูปทรงของสตรีมุสลิมครึ่งตัว เป็นภาพที่เกิดจากการประกอบกันของลวดลายสัตว์ต่างๆ ด้วยวิธีการเขียนสีด้วยลายมือเช่นเดียวกันกับการเขียนตัวอักษรอาราบิกของศาสนาอิสลาม ภายใต้การแสดงผลออกในเชิงสัญลักษณ์ที่ศิลปินต้องการสื่อให้

เห็นถึงเรื่องของความงามที่ถูกซ่อนเร้น การปรากฏภาพของสตรีมุสลิมในผลงานชิ้นนี้ไม่ถือว่าเป็นคติของหลักศาสนาอิสลาม เพราะเป็นการสร้างสรรค์ในเชิงสัญลักษณ์ที่ไม่เจาะจงว่าเป็นบุคคลใดและไม่เป็นบาปต่อองค์อัลลอฮ์เพราะเกิดจากการเขียนลวดลายประกอบกันจนเกิดเป็นภาพสตรี

ผลงานชื่อว่า **ความงามในความมืด** (ภาพที่ 136) ลักษณะของลวดลายและการนำเสนอเป็นลักษณะเช่นเดียวกันกับผลงานชุด ดอกไม้งามที่ถูกซ่อนเร้นในปัตตานี ซึ่งเป็นเรื่องราวของสตรีมุสลิมที่เกิดจากลวดลายของการเขียนด้วยลายมือแบบซ้ำๆ กันจนเกิดเป็นรูปร่างและรูปทรงขึ้น แต่แตกต่างกันตรงที่ผลงานชิ้นนี้ปรากฏภาพใบหน้าของสตรีมุสลิมครึ่งหน้าหันหน้าเข้าหากันและเกิดเป็นช่องว่างตรงกลางคือรูปทรงของเสาโกโบว์ (ดูภาพประกอบเพิ่ม จากภาพ 39-40) เป็นการสอดแทรกความเชื่อของศาสนาอิสลามเข้าไปในเรื่องของความเป็นและความตาย ถึงแม้ผลงานชิ้นนี้จะปรากฏภาพใบหน้าของสตรีมุสลิมแต่ไม่ถือว่าเป็นเรื่องที่ผิด สังกัดได้จากใบหน้าและแววตาของสตรีทั้ง 4 คน มีลักษณะเหมือนกันทุกประการ และไม่สามารถระบุได้ว่าคือบุคคลใด ไม่ถือว่าเป็นการเขียนภาพคนที่ขัดต่อหลักของศาสนาเพราะรูปทรงทั้งหมดเกิดจากการประกอบขึ้นของการเขียนลวดลายสัตว์ทะเลต่างๆ ซ้ำกัน

4. การรื้อฟื้นความเป็นไทย

การรื้อฟื้นความเป็นไทยหรือการรื้อฟื้นประเพณีนิยมในงานทัศนศิลป์และศิลปหัตถกรรม เป็นการนำเรื่องราวของเก่าที่กำลังจะสูญหาย หรือสูญหายไปแล้วกลับมาทำใหม่ให้เหมือนของเก่า หรือสร้างบริบทใหม่เพื่อให้เกิดความหมายขึ้นมาใหม่ ซึ่งปรากฏในผลงานของศิลปิน ชูศักดิ์ ศรีขวัญ และ ศิลปิน เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ ได้แก่ผลงาน

ชูศักดิ์ ศรีขวัญ

ผลงานส่วนใหญ่ของ ชูศักดิ์ ศรีขวัญ มีการรื้อฟื้นในเรื่องของศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน หนึ่งตระกูลมาดัดแปลงผสมผสานกับแนวความคิดและปรับเปลี่ยนเรื่องราวใหม่ เพื่อให้เกิดความทันสมัยและทันสมัยทันเหตุการณ์ จนเกิดเป็นเอกลักษณ์เฉพาะคนที่ไม่เหมือนใคร จะเห็นได้เด่นชัดจากผลงานดังต่อไปนี้

ผลงานชื่อ **มือถือสากปากถือศีล** (ภาพที่ 47) ผลงานชิ้นนี้เป็นผลงานชุดแรกๆ ที่ศิลปินสร้างสรรค์ขึ้นมาจากแรงบันดาลใจของหนึ่งตระกูลโดยตรง มีการใช้เทคนิคของการแกะหนังและนำเสนองานแนวประเพณีเช่นเดียวกับหนึ่งตระกูล เนื้อหาสาระยังคงสอดแทรกเรื่องราวของธรรมเนียมและหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาเหมือนหนึ่งตระกูลแบบดั้งเดิม รูปทรงหลักของตัวละครสมมุติมีการดัดแปลงเพิ่มเติมบ้างแต่ยังคงอ้างอิงจากรูปทรงดั้งเดิมอยู่ ไม่ได้ดัดแปลงจนผิดเพี้ยนไปจากเดิมทั้งหมด

ผลงานชื่อ **มือถือสาปปากถือศีล** (ภาพที่ 48) ผลงานชิ้นนี้ศิลปินเริ่มมีการพัฒนา รูปทรงมากขึ้นจากชิ้นก่อน (ภาพที่ 47) แต่ยังคงความเป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิมของหนังตะลุงไว้ใน เรื่องของใบหน้าและท่าทางของมือ มีการจัดวางรูปทรงของตัวละครสมมุติอิสระมากขึ้น รูปทรงเกิดความแปลกใหม่ เกิดความรู้สึกลึกลับสับสนและน่าสนใจ ใช้เทคนิคการแกะและการลงสีแบบหนัง ตะลุงดั้งเดิม และยังคงสอดแทรกเนื้อหาสาระของเรื่องราวคำสอนทางพระพุทธศาสนาเช่นเดียวกับ หนังตะลุงพื้นบ้าน

เจาะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ

ผลงานของ เจาะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ เกิดจากการพัฒนาแนวความคิดจากรูปทรง และความสวยงามของเรือกอและที่กำลังจะสูญหายไปมาดัดแปลงขึ้นใหม่ เป็นการรื้อฟื้น ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านที่สวยงามและเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนให้กลับมามีชีวิตชีวา ผสมผสานกับ แนวความคิดและดัดแปลงรูปทรงเพื่อให้เกิดความทันสมัยจนเป็นเอกลักษณ์ จะเห็นได้เด่นชัดจาก ผลงานดังต่อไปนี้

ผลงานชื่อ **รูปลักษณ์จากท้องถิ่นปัตตานี** (ภาพที่ 98) ผลงานชิ้นนี้ปรากฏรูปทรง ของกรีซ กรีซเป็นศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านที่บ่งบอกถึงความอ่อนช้อยและความงามของภูมิปัญญา ชาวบ้าน เป็นการสร้างสรรค์ที่ได้รับแรงบันดาลใจมาจากกรีซโดยตรง ผ่านเทคนิคและวิธีการ สร้างสรรค์แบบจิตรกรรมผสม นำเสนอความสวยงามและความอ่อนช้อยของลวดลายที่ประดับ ประดาตกแต่งอย่างวิจิตรบรรจง มีเนื้อหาสาระตรงไปตรงมาเพื่อนำเสนอความสวยงามของกรีซ ยังคงรูปแบบและรูปทรงแบบดั้งเดิม แต่แตกต่างกันตรงที่กรีซเป็นศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านส่วน ผลงานของศิลปินเป็นผลงานจิตรกรรมผสม

ผลงานชื่อ **รูปลักษณ์จากท้องถิ่นปัตตานี** (ภาพที่ 104) ผลงานชิ้นนี้ปรากฏเรื่องราว และรูปทรงของเรือกอและซึ่งมีความสวยงามและเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เรือกอและเป็น ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านที่กำลังจะสูญหายไป ศิลปินนำเรื่องราวและรูปทรงของเรือกอและกลับมา รื้อฟื้นพัฒนาขึ้นมาใหม่จากแรงบันดาลใจในความสวยงามของเรือกอและ ผ่านกระบวนการของ จิตรกรรมแบบผสม นำเสนอความสวยงามของสีเส้นและลวดลายซึ่งบ่งบอกได้ถึงความเป็น เอกลักษณ์และไม่เหมือนใครของเรือประมง ยังคงรูปทรงและรูปแบบของลวดลายเดิม แต่อาจจะ ปรับเปลี่ยนลวดทอนรูปทรงในเรื่องของรายละเอียดตรงส่วนประกอบของหัวเรือบ้างเพื่อให้ง่ายต่อ การนำเสนอ ถึงแม้ผลงานของศิลปินจะไม่ได้เป็นศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านแต่เป็นงานจิตรกรรมผสม แต่ศิลปินยังคงใช้เรือกอและเป็นสัญลักษณ์และสื่อถึงการแสดงออกในเรื่องของความสวยงามของ จิตรกรรมท้องถิ่นที่ปรากฏในเรื่องประมง และเป็นการฟื้นฟูศิลปหัตถกรรมที่กำลังจะสูญหายไปให้ กลับมา

4.1 ไทยร่วมสมัยท้องถิ่นนิยม

ไทยร่วมสมัยท้องถิ่นนิยมเป็นการพยายามค้นหาความเป็นตัวตน และการค้นหา รากเหง้าของตนเอง เพื่อเสาะแสวงหาแนวทางในการหลุดพ้นไปจากความเป็นไทยแบบทางการ และแบบประเพณี โดยเน้นลักษณะแบบชาวบ้านมักเป็นผลงานที่เน้นความคิดแบบสื่อผสมและจัด วาง และใช้วัสดุพื้นบ้านที่หาได้จากสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น ซึ่งปรากฏในผลงานของศิลปิน ชู ศักดิ์ ศรีขวัญ และศิลปิน เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ ได้แก่ผลงาน

ชูศักดิ์ ศรีขวัญ

ผลงานของ ชูศักดิ์ ศรีขวัญ ชุดที่ปรากฏเรื่องราวของการค้นหาความเป็นตัวตน และรากเหง้าของตนเองเพื่อค้นหาแนวทางในการหลุดพ้นจากความเป็นไทยแบบทางการและแบบ ประเพณี และมีการนำเสนอในแบบชาวบ้าน โดยใช้วัสดุท้องถิ่น ได้แก่ ผลงานดังต่อไปนี้

ผลงานชุด **มือถือสาปปากถือศีล** (ภาพที่ 46-48) ผลงานในชุดนี้เป็นผลงานใน ชุดแรกๆ ที่ศิลปินพยายามค้นหาแนวทางในการสร้างสรรค์ เพื่อมุ่งหาเอกลักษณ์และมุ่งหารากเหง้า ของความเป็นตัวตนของตนเอง เพื่อสร้างสรรค์ผลงานศิลปะในแบบฉบับที่มีความแปลกใหม่ และ หลุดพ้นจากความเป็นศิลปะไทยแบบดั้งเดิมและศิลปะแบบประเพณี โดยผ่านกระบวนการคิด กระบวนการทดลองและกระบวนการสร้างสรรค์ มีการสร้างสรรค์เนื้อหาและรูปทรงต่างๆ ขึ้นมา ใหม่ และมีเนื้อหาเรื่องราวไปในเชิงสัญลักษณ์ในเชิงตีความหมายจะเห็นได้จากรูปร่างหน้าตา ท่าทางของรูปทรงตัวละครหลักมีการดัดแปลงและสร้างขึ้นมาใหม่ผ่านการนำเสนอและจัดวางใน รูปแบบอิสระที่แปรผันตามพื้นที่ ทำให้เรื่องราวที่นำเสนอมีความสนุกสนานและน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

ผลงานชุด **หนึ่งเงา** (ภาพที่ 49-55) ผลงานในนี้เป็นจุดเริ่มต้นของแรงบันดาลใจ ที่ศิลปินได้รับมาจากหนังตะลุงพื้นบ้านของชาวภาคใต้ โดยศิลปิน ได้หยิบยกเรื่องราวของวิถีชีวิต แบบชาวบ้านผ่านรูปแบบของตัวละครสมมุติที่ศิลปินสร้างสรรค์ขึ้นมา ถ่ายทอดเนื้อหาในเชิง สัญลักษณ์และสื่อความหมายด้วยตัวละครผ่านการนำเสนอแบบศิลปะแบบจัดวาง ในรูปแบบของ งานจิตรกรรมผสมประติมากรรม ผลงานสามารถแปรผันได้ตามพื้นที่ โดยผลงานในชุดนี้ศิลปิน มุ่งเน้นวิธีการนำเสนอในแบบชาวบ้านในเรื่องของวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ อีกทั้งสอดแทรกในเรื่อง ของความรุนแรงทางภาคใต้ มีการเน้นลักษณะเด่นไปที่ตัวชิ้นงานทางด้านเทคนิคและการใช้วัสดุ หนักที่หาได้ในพื้นที่ นับได้ว่าผลงานในชุดนี้เป็นผลงานที่เน้นทั้งความคิดและการนำเสนอใน รูปแบบของศิลปะสื่อผสมแบบจัดวางได้อย่างลงตัว

เจอะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ

ผลงานของ เจอะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ ปรากฏเรื่องราวของการค้นหาความเป็นตัวตนและรากเหง้าของตนเองเพื่อค้นหาแนวทางการหลุดพ้นจากความเป็นไทยแบบทางการและแบบประเพณี ได้แก่ผลงานดังต่อไปนี้

ผลงานชุดที่ 4 ชุด **รูปลักษณ์จากท้องถิ่นปัตตานี** (ภาพที่ 116-126) ผลงานในชุดนี้เป็นชุดที่ศิลปินมีการเปลี่ยนแปลงค้นหาตัวตนและค้นหาแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะและค้นหาความเป็นเอกลักษณ์ในการสร้างสรรค์ผลงานของตนเอง เป็นชุดที่ศิลปินค้นพบตัวตนและค้นพบรูปแบบใหม่ๆ เพื่อแสวงหาการหลุดพ้นจากวิถีการสร้างสรรคผลงานแบบเดิมๆ เป็นการสร้างสรรค์ผลงานที่เล่าถึงเรื่องราวความงามของธรรมชาติและความงามที่เป็นสุนทรีย์ของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี โดยการแสดงออกในเรื่องราวของธรรมชาติและให้ความสำคัญของลวดลายและรูปทรงต่างๆ ในน่านน้ำปัตตานี โดยผ่านกระบวนการคิดการสร้างสรรค์แบบสื่อผสม โดยศิลปินใช้กระดาษและวัสดุที่หาได้ในท้องถิ่นมาผสมผสานและสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบจิตรกรรมสื่อผสมในแบบศิลปะร่วมสมัย

4.2 ไทยร่วมสมัยแบบโหยหาอดีต

ไทยร่วมสมัยแบบ โหยหาอดีตเป็นการใช้วัสดุในการสร้างสรรค์ผลงานแบบไทยๆ และเรื่องราวแบบชาวบ้านมาสร้างสรรค์ผลงาน โดยเนื้อหาของผลงานมีลักษณะไปในทางโหยหาอดีตและระลึกถึงความหลัง นิยมใช้วัสดุพื้นบ้านที่หาได้ในชนบทไทยมาสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะร่วมสมัยและการสร้างสรรค์ผลงานในแบบนามธรรม ซึ่งการสร้างสรรค์ผลงานไทยร่วมสมัยแบบโหยหาอดีตปรากฏเด่นชัดในผลงานของศิลปิน ชูศักดิ์ ศรีขวัญ ได้แก่ผลงาน

ผลงานชุด **เล่น (PLAY)** (ภาพที่ 74-84) ผลงานในชุดนี้เป็นผลงานที่ศิลปินต้องการนำเสนอเรื่องราวที่ระลึกถึงวัยเด็ก เป็นการนำเสนอเรื่องราวของเล่นที่ตนคุ้นเคยและประทับใจในวัยเด็กมาสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะ โดยการใช้วัสดุหนังเป็นหลักในการสร้างสรรค์และลงสีเพิ่มเติมเพื่อความสวยงามและเหมาะสมตามแบบฉบับของของเล่นในอดีต วัสดุหนังและสีที่ใช้เป็นวัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น โดยมีวิธีการนำเสนอที่น่าสนใจอีกทั้งยังคงรูปแบบดั้งเดิมของรูปทรงของเล่นไว้ผสมผสานกับรูปทรงที่ศิลปินสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ นำเสนอผ่านรูปแบบการติดตั้งและจัดวางตามพื้นที่ต่างๆ จนเกิดเป็นความสนุกสนานและเป็นผลงานศิลปะแบบใหม่ที่มีความร่วมสมัยและมีความเป็นนามธรรมสอดแทรกอยู่ด้วยกันอย่างลงตัว

จากการศึกษารวบรวมข้อมูลต่างๆ และจากการวิเคราะห์อิทธิพลทางศิลปวัฒนธรรมและอิทธิพลต่างๆของศิลปิน ชูศักดิ์ ศรีขวัญ และศิลปิน เจอะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ ทำให้เห็นได้ถึงปัจจัยต่างๆที่มีส่วนสำคัญอย่างมากต่อแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงาน ได้แก่

อิทธิพลจากศิลปะพื้นบ้านที่นับได้ว่าเป็นแรงบันดาลใจชิ้นแรกและแรงบันดาลใจพื้นฐานที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์ผลงานของศิลปิน อิทธิพลทางด้านสังคมและวัฒนธรรมเป็นส่วนกำหนดทิศทางเนื้อหาสาระเรื่องราวในการแสดงออก ศิลปะกับศาสนาเป็นตัวกำหนดบทบาทและรูปแบบการนำเสนอที่ไม่ขัดต่อหลักปฏิบัติตามศาสนาที่ศิลปินนับถือ และการฟื้นฟูความเป็นไทยเป็นอีกอิทธิพลหนึ่งที่ส่งผลต่อรูปแบบและพัฒนาการผลงานของศิลปินทั้งสอง ที่นำเอาศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านมาฟื้นฟูและสร้างสรรค์ใหม่ เพื่อตอบสนองแนวคิดและความต้องการของตนเอง

ถึงแม้ศิลปินทั้ง 2 คนจะนับถือศาสนาที่แตกต่างกันแต่ศิลปินทั้ง 2 เติบโตเรียนรู้และซึมซับศิลปวัฒนธรรมในพื้นที่ใกล้เคียงกัน สิ่งที่สอดคล้องกันของศิลปินคือ มีการนำเสนอผลงานรูปแบบศิลปะร่วมสมัยที่เกิดจากการดัดแปลงเทคนิคและกรรมวิธีของศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านศิลปะที่เป็นพื้นถิ่นของตนมานำเสนอ จนกลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนที่มีความโดดเด่นและเป็นที่น่าสนใจในวงการศิลปะ

บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ ผู้ศึกษามุ่งศึกษาถึงแนวความคิด รูปแบบ เนื้อหา เทคนิคและวิธีการ ตลอดจนอิทธิพลทางด้านศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นทางภาคใต้ ที่ส่งผลต่อ แรงบันดาลใจและเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ของศิลปิน 2 ท่าน ได้แก่ ชูศักดิ์ ศรีขวัญ และ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ คู่งานศิลปะร่วมสมัยไทย ตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2547-2557 ด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมมาทั้งหมดสามารถสรุปได้ ดังต่อไปนี้

ศิลปวัฒนธรรมไทยเป็นสิ่งที่สามารถบ่งบอกได้ถึงเรื่องราวและวิถีชีวิตของคนใน สังคมที่รวบรวมทั้งความรู้ ความเชื่อ ศีลธรรม กฎหมาย ประเพณี ความสามารถ ฯลฯ ศิลปวัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตของคนในสังคมที่มีลักษณะและแบบแผนในแบบเดียวกันเป็นวิถีชีวิตที่ มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งศิลปวัฒนธรรมไทยของแต่ละภาคนั้นมีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกัน ตามแต่ละพื้นที่ มีการสืบทอดวัฒนธรรมและดัดแปลงเพื่อให้เข้ากับสังคมและสภาพแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดปัจจัยในการเกี่ยวพันกัน และเป็นมรดกทางภูมิปัญญา และมรดกทางศิลปวัฒนธรรมของไทย

ศิลปวัฒนธรรมภาคใต้เป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมอันเกิดจากการพัฒนา ปรับตัว ปรับวิถีชีวิตของคนในภาคใต้ที่ประกอบไปด้วยคนไทยและอีกหลายชาติพันธุ์ที่อยู่ร่วมกันใน คาบสมุทรมีผู้คนหลายเชื้อชาติ หลายศาสนา หลายภาษา หลายวัฒนธรรม ศิลปะและภูมิปัญญาของ ภาคใต้จึงมีความหลากหลาย ทั้งที่ได้พัฒนาจากการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมหรือจากแหล่ง อารยธรรมต่างๆ ที่คนต่างถิ่นนำมาเผยแพร่จนหลอมรวมกันเกิดเป็นภูมิปัญญาประจำถิ่น อาทิเช่น หนังตะลุง และเรือกอและ

หนังตะลุงเป็นมรดกของชาวภาคใต้ที่นิยมมานานตั้งแต่สมัย โบราณจนถึงปัจจุบัน เพราะหนังตะลุงมีความสนุกสนาน และมีเนื้อหาที่เฝงคิดในชีวิตประจำวัน เนื้อเรื่องและมุขตลกที่ ไซ่ก็ไม่ล้าสมัย และยังสอดแทรกคติธรรม จริยธรรม การศึกษา ฯลฯ ให้แก่ผู้ชม

เรือกอและเป็นเรือประมงที่ใช้กันมากแถบชายฝั่งตะวันออกของอ่าวไทย เรือกอและ เป็นเรือที่อยู่คู่กับน่านน้ำในเขตชายแดนภาคใต้มาตลอดระยะเวลาอันยาวนาน เรือกอและ เปรียบเสมือนผลงานศิลปกรรมที่ทรงคุณค่าและสามารถสะท้อนให้เห็นถึงจิตวิญญาณของกลุ่มชน ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นกระจกเงาที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของมนุษย์และความพิเศษ ทางด้านวัฒนธรรม ลวดลายต่างๆ ที่ปรากฏบนเรือกอและ เป็นลวดลายที่เกิดขึ้นจากความคิด สร้างสรรค์และอิทธิพลที่ได้รับจากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ประเทศไทยเปิดรับวัฒนธรรมจากภายนอกมาผสมผสานกลมกลืนกับวัฒนธรรม ดั้งเดิมจนเกิดเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตน ทั้งในด้านศิลปะแบบประเพณี ศิลปะแบบ ตะวันตก ศิลปะไทยร่วมสมัย หรือศิลปะสมัยใหม่ ปัจจุบันศิลปะในประเทศไทยมีความหลากหลาย และมีศิลปินหน้าใหม่เกิดขึ้นอย่างมากมาย แต่ในขณะเดียวกันก็ยังมีศิลปินไทยที่ยังคงสร้างสรรค์ ผลงานศิลปะบนพื้นฐานของศิลปะแบบประเพณีและนำวัฒนธรรมท้องถิ่นเข้ามาผสมผสานในงาน ศิลปะได้อย่างกลมกลืนและมีรากฐานมาจากศิลปะไทย ไม่ว่าจะเป็น ถวัลย์ ดัชนี, ปรีชา เถาทอง, อังคาร กัลยาณพงศ์ เป็นต้น โดยศิลปินรุ่นใหม่ที่ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลและผลงาน ได้แก่ ชูศักดิ์ ศรีขวัญ และ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ

ศิลปิน ชูศักดิ์ ศรีขวัญ และ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ เป็นศิลปินรุ่นใหม่ที่มีความโดดเด่นในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ และการพัฒนารูปแบบของผลงานจากศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นใน เรื่องของศิลปะพื้นบ้าน ศิลปินทั้ง 2 คนสามารถสร้างสรรค์และถ่ายทอดเรื่องราวแนวความคิด ออกมาได้อย่างน่าสนใจ ผ่านกระบวนการและวิธีการนำเสนอในแบบของตน ประกอบกับศิลปินทั้ง 2 มีพื้นเพทางด้านศิลปวัฒนธรรมที่ใกล้เคียงกัน ทำให้ผู้ศึกษาเกิดแนวความคิดว่าเมื่อคน 2 คนเกิด และเติบโตจากสิ่งแวดล้อมที่ใกล้เคียงกัน ปัจจัยใดบ้างที่มีส่วนทำให้เกิดอิทธิพลและแรงบันดาลใจ ในการสร้างสรรค์ผลงานของศิลปิน

จากการศึกษาและรวบรวมข้อมูลผลงานการสร้างสรรค์ต่างๆ ของศิลปิน ชูศักดิ์ ศรี ขวัญ และ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ ตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2547 - 2557 ผู้ศึกษาเห็นว่าศิลปินทั้งสองมี ความโดดเด่นทางด้านการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่มีความเป็นไทยร่วมสมัยที่สอดแทรก ศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นและประเพณีมาเป็นที่มาในการนำเสนอผลงาน จากการทบทวนวรรณกรรม และจากการศึกษาทฤษฎีต่างๆ ผู้ศึกษาพบว่าผลงานการสร้างสรรค์ของศิลปินทั้งสองมีความ เชื่อมโยงและเกี่ยวข้องกับอิทธิพลทางสังคมและวัฒนธรรมพื้นถิ่นของภาคใต้ โดยผู้ศึกษาได้แบ่ง การศึกษาและวิเคราะห์ออกเป็น 4 ทฤษฎี ได้แก่ ศิลปะพื้นบ้าน สังคมและวัฒนธรรม ศิลปะกับ

ศาสนา และการรื้อฟื้นความเป็นไทย ผู้ศึกษาจะศึกษาและวิเคราะห์ถึงอิทธิพลทางสังคมและ ศิลปวัฒนธรรมที่ปรากฏในผลงานของศิลปินใน 4 ทฤษฎีนี้เท่านั้น จากการศึกษารวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ สามารถสรุปผลการศึกษาตามประเภทของอิทธิพลในการสร้างสรรค์ผลงานของ ศิลปินได้ดังนี้

1. ทฤษฎีศิลปะพื้นบ้าน

ผลงานของชูศักดิ์ ศรีขวัญ เป็นการสร้างสรรค์ผลงานผ่านเรื่องราวของหนังตะลุง เป็นความประทับใจที่เกิดขึ้นตั้งแต่เด็ก ศิลปินสร้างสรรค์เพื่อตอบสนองแนวคิดและแรงบันดาลใจที่ เกิดขึ้นจากศิลปะพื้นบ้าน ส่วนผลงานของ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ เป็นการสร้างสรรค์เรื่องราว ผ่านรูปทรงและลวดลายของเรือก้อและ ศิลปินสร้างสรรค์ผลงานผ่านเรื่องราวความงดงามใน ธรรมชาติและความประทับใจในเรือก้อและ ศิลปินทั้ง 2 คนมีความเหมือนกันตรงที่แนวความคิด และแรงบันดาลใจพื้นฐานเริ่มต้นมาจากศิลปะพื้นบ้านของตน และพัฒนาคัดแปลงผลงานจนเป็น เอกลักษณ์ แต่มีการปรับเปลี่ยนวิธีการนำเสนอที่แตกต่างไปจากศิลปะพื้นบ้านแบบดั้งเดิม เพื่อให้ งานมีความร่วมสมัยและเข้ากับยุคสมัยในปัจจุบัน

2. ทฤษฎีสังคมและวัฒนธรรม

ผลงานของชูศักดิ์ ศรีขวัญ ปรากฏเรื่องราวของค่านิยมและทัศนคติในแบบวิถีชีวิต ชาวบ้านนำเสนอเรื่องราวของวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปท่ามกลางสภาพสังคมในขณะนั้น และ ผลงานของ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ นำเสนอเรื่องราวของวิถีชีวิตแบบชาวบ้านและปรากฏใน เรื่องราวของวิถีชาวบ้านในเรื่องการแต่งกายสะท้อนให้เห็นถึงความงามของวิถีชีวิตชาวมลายู ท้องถิ่นปัตตานี และสะท้อนให้เห็นถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์ความไม่สงบในสาม จังหวัดชายแดนภาคใต้ ศิลปินทั้ง 2 คนมีความเหมือนกันในเรื่องของการสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิต ของคนในสังคมและความเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ที่เกิดจากเหตุการณ์ความ รุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

3. ทฤษฎีศิลปะกับศาสนา

ผลงานของ ชูศักดิ์ ศรีขวัญ สร้างสรรค์ผลงานและนำเสนอเรื่องราวที่แสดงออกใน เชิงพุทธศิลป์ เป็นผลงานการสร้างสรรค์ที่สอดแทรกคตินิยมและหลักคำสอนตามหลักของ พระพุทธศาสนา โดยใช้สื่อหนังตะลุงผ่านตัวละครสมมุติที่ศิลปินสร้างขึ้น ส่วนผลงานของ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ สร้างสรรค์ผลงานและนำเสนอเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับความงามในธรรมชาติ ผลงานของศิลปินทั้ง 2 คนมีความแตกต่างกันในเรื่องของลักษณะในการนำเสนอเพราะข้อจำกัดทาง

ศาสนา ศิลปิน ชูศักดิ์ ศรีขวัญ สามารถสร้างสรรค์ผลงานผ่านรูปทรงต่างๆ ได้อย่างอิสระ ไม่มีข้อห้ามหรือข้อจำกัดใดๆ ต่างจากศิลปิน เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ ที่การสร้างสรรค์ผลงานต้องอยู่ในกรอบของหลักความเชื่อทางศาสนาอิสลาม จะต้องไม่ปรากฏภาพบุคคลหรือภาพที่ช่วยทางการมรณกรรมลวดลายส่วนใหญ่จึงเป็นเพียงแค่ลวดลายของสัตว์ทะเลและสัตว์ต่างๆ ที่เกิดจากความงามในธรรมชาติเท่านั้น

4. ทฤษฎีการรื้อฟื้นความเป็นไทย

ผลงานของ ชูศักดิ์ ศรีขวัญ นำเสนอเรื่องราวของการรื้อฟื้นความเป็นไทย ในเรื่องของการนำศิลปะพื้นบ้านหนังตะลุงกลับมาดัดแปลงและพัฒนารูปแบบขึ้นมาใหม่ให้มีความสวยงามและความทันสมัย เช่นเดียวกับผลงานของ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ ที่ศิลปินนำเรื่องราวความงามของกรีซและเรือกอและมานำเสนอให้เห็นถึงความสวยงาม แตกต่างกันตรงที่ผลงานของชูศักดิ์ ศรีขวัญ เป็นผลงานที่นำรูปแบบของหนังตะลุงมาดัดแปลงเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความน่าสนใจและมีความร่วมสมัย แต่ผลงานของ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ เป็นการนำเสนอรูปทรงของกรีซและเรือกอและแบบตรงไปตรงมาในเรื่องของลวดลายและความงาม ผลงานของชูศักดิ์ ศรีขวัญ และผลงานของ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ มีความเหมือนในเรื่องของการสร้างสรรค์ผลงานแบบไทยร่วมสมัยท้องถิ่นนิยม ศิลปินทั้งสองคนมีความเหมือนกันในเรื่องของการค้นหาความเป็นตัวตนของตนเองในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ เพื่อให้หลุดพ้นจากการสร้างสรรค์ผลงานในแบบไทยที่เป็นทางการและแบบประเพณี แต่จะแตกต่างกันตรงที่รูปแบบและวิธีการนำเสนอผลงานของชูศักดิ์ ศรีขวัญ เป็นการนำเสนอแบบศิลปะสื่อผสมและศิลปะแบบจัดวางที่มีการผสมผสานระหว่างจิตรกรรมและประติมากรรม แต่ผลงานศิลปะของ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ เป็นผลงานจิตรกรรมแบบสื่อผสมไม่เป็นผลงานศิลปะแบบจัดวาง นอกจากนี้ผลงานของชูศักดิ์ ศรีขวัญบางชุดมีการแสดงออกของผลงานในรูปแบบไทยร่วมสมัยแบบโหยหาอดีต ซึ่งแตกต่างกับผลงานของ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ ที่มุ่งเน้นในเรื่องของความงามในธรรมชาติเป็นหลัก

จากการวิเคราะห์และรวบรวมผลงานทั้งหมด 6 ชุด ของศิลปิน ชูศักดิ์ ศรีขวัญ และศิลปิน เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ ทำให้ผู้ศึกษาได้เห็นปัจจัยสำคัญของวัฒนธรรมที่ส่งต่อการสร้างสรรค์ผลงานไทยร่วมสมัย ได้แก่ อิทธิพลทางด้านศิลปะพื้นบ้าน อิทธิพลทางสังคมและวัฒนธรรม อิทธิพลศิลปะกับศาสนา และอิทธิพลการรื้อฟื้นความเป็นไทย อิทธิพลทั้งหมดนี้นับว่ามีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อการสร้างสรรค์ผลงานของศิลปินทั้งสอง ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์และการนำเรื่องราวที่ตนเองประทับใจและสนใจโดยตรง โดยสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดและแง่มุม

ต่างๆ ในชีวิต ทั้งในเรื่องของความสวยงามหรือสะท้อนถึงผลกระทบของสังคมและวัฒนธรรม และเนื้อหาที่ปรากฏจะพบว่าส่วนใหญ่มีความเกี่ยวเนื่องและเชื่อมโยงกับอิทธิพลทางศิลปวัฒนธรรมภาคใต้และความเชื่อทางศาสนา ในเรื่องของความสวยงามและสังขรณ์ในการดำเนินชีวิต ซึ่งเนื้อหาของอิทธิพลทางวัฒนธรรมเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงอารยธรรมอันดีงามและความคิดที่ศรัทธาของคนในสังคม

ข้อเสนอแนะ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษารวบรวมและวิเคราะห์อิทธิพลทางศิลปวัฒนธรรมที่มีผลต่อการสร้างสรรค์ผลงานของศิลปิน ที่ทำงานศิลปะไทยแบบร่วมสมัยทั้งหมด 2 คน ได้แก่ ชูศักดิ์ ศรีขวัญ และ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ ซึ่งอาจจะสามารถศึกษาได้มากกว่านี้ แต่อาจจะต้องใช้เวลาในการศึกษามากขึ้น

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้ศึกษาจำกัดขอบเขตการศึกษาอิทธิพลทางศิลปวัฒนธรรมในผลงานการสร้างสรรค์ของศิลปิน ชูศักดิ์ ศรีขวัญ และ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ ตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2547-2557 รวมระยะเวลาทั้งหมด 10 ปี ซึ่งนอกเหนือเวลาที่จำกัดไว้ศิลปินก็ยังสร้างสรรค์ผลงานและยังปรากฏอิทธิพลทางศิลปวัฒนธรรมในผลงานอยู่ โดยเฉพาะการนำเรื่องราวจากความสวยงามและเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมในความเป็นพื้นถิ่นของตนมานำเสนอ และยังคงปรากฏผลงานการสร้างสรรค์ที่น่าสนใจอีกหลายชิ้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กัจจกร สุนพงษ์ศรี. **สุนทรียศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2556.

กริช. เข้าถึงเมื่อ 5 พฤศจิกายน 2558. เข้าถึงได้จาก <http://www.thailandoutdoor.com/ArtOfWeapons/Bundaisara/bundaisara.html>

กูโบว์. เข้าถึงเมื่อ 5 พฤศจิกายน 2558, เข้าถึงได้จาก <http://kroojisatit.blogspot.com/2014/02/blog-post.html>

ไกรสรราชสีห์. เข้าถึงเมื่อ 11 พฤศจิกายน 2558. เข้าถึงได้จาก http://www.himmapan.com/thai/himmapan_lion_kraisornrajasri.html

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะรัฐศาสตร์ ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา. **สังคมและวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.

เจอะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ. ศิลปินและอาจารย์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. สัมภาษณ์, 22 พฤศจิกายน 2556.

นกกาเหาะชัวร์. เข้าถึงเมื่อ 11 พฤศจิกายน 2558. เข้าถึงได้จาก <http://ประเพณี.net/category/ประเพณีแห่นก>

นกไกรสรปีกษา. เข้าถึงเมื่อ 11 พฤศจิกายน 2558. เข้าถึงได้จาก http://www.himmapan.com/thai/himmapan_lion_kraisornpuksa.html

นกนาคาปีกษิน. เข้าถึงเมื่อ 11 พฤศจิกายน 2558. เข้าถึงได้จาก http://www.himmapan.com/thai/himmapan_bird_nakpuksin.html

นิทรรศการ **Shadow Play-Dharma**. กรุงเทพฯ: ARDL gallery, 2553.

นิทรรศการศิลปกรรม **ปตท.22**. กรุงเทพฯ: จำปาทองพรีนติ้ง, 2550.

นิทรรศการศิลปะ **รูปลักษณ์ของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี**. ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กรุงเทพฯ, 27 พฤษภาคม - 26 มิถุนายน 2555. ม.ป.ท., 2555.

นิทรรศการศิลปะ **ไทย**. กรุงเทพฯ: ศิลปกรรมสิ่งพิมพ์, 2552.

นิทรรศการศิลปะร่วมสมัย **Panasonic ครั้งที่ 8**. กรุงเทพฯ: พลัสเพลส, 2549.

นิตยวรรณ(ผลวัฒนธรรม) วรรณศิริ. **มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2540.

ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์. **ศิลปวัฒนธรรมภาคใต้**. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น, 2548.

ประพนธ์ เรืองณรงค์. **100 เรื่องเมืองใต้**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์, 2553.

ประเสริฐ แยมกลิ่นฟุ้ง และคณะ. **สังคมและวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.

ชูศักดิ์ ศรีขวัญ. เข้าถึงเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2557. เข้าถึงได้จาก http://www.thapra.lib.su.ac.th/thesis/listprogram_th.asp?offset=-1&program=0104

_____. เข้าถึงเมื่อ 24 พฤศจิกายน 2557. เข้าถึงได้จาก <http://www.oknation.net/blog/index2.php>

_____. เข้าถึงเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2557. เข้าถึงได้จาก www.portfolios.net/profiles/blogs/2988839:BlogPost:1572789

ชูศักดิ์ ศรีขวัญ. ศิลปินและอาจารย์ คณะจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2557.

พิทยา บุญรรัตน์. รายงานการวิจัยเรื่อง การแสดงพื้นบ้าน : การเปลี่ยนแปลงและความสัมพันธ์กับสังคมและวัฒนธรรมบริเวณลุ่มแม่น้ำทะเลสาบสงขลา. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2553.

มโน พิสุทธิรัตนานนท์. **สุนทรียวิภรณ์ในจิตรกรรมไทย**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, 2547.

มหาวิทยาลัยรามคำแหง, สำนักหอสมุดกลาง. **หนังสือ**. เข้าถึงเมื่อ 3 ตุลาคม 2557, เข้าถึงได้จาก <http://www.lib.ru.ac.th/journal2>

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. **ศิลปะและวัฒนธรรม**. สงขลา: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2538.

เรือกอและ. เข้าถึงเมื่อ 3 ตุลาคม 2557. เข้าถึงได้จาก http://www.biogang.net/blog/blog_detail.php?uid=46546&id=1389

เล่น (PLAY) ชูศักดิ์ ศรีขวัญ. เข้าถึงเมื่อ 9 ธันวาคม 2557. เข้าถึงได้จาก <http://www.goplaymagazine.com/>

วิทย์ พิณคันเงิน. **ศิลปะทรรศน์**. กรุงเทพฯ: เพิ่มทรัพย์การพิมพ์, 2547.

วิบูลย์ ลีสุวรรณ. **ศิลปะในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือลาดพร้าว, 2548.

วิมล จิโรจพันธุ์. ประชิต สกุนะพัฒน์ และกนิษฐา เขยกิจวงศ์. **มรดกทางวัฒนธรรม “ภาคใต้”**. กรุงเทพฯ: แสงดาว, 2551.

วุฒิ วัฒนสิน. **ลวดลายจิตรกรรมบนเรือกอและในจังหวัดปัตตานี**. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2542.

วุฒิ วัฒนสิน. **ทัศนศิลป์**. กรุงเทพฯ: TK park, 2554.

สมเกียรติ ตั้งน โม. **มุมมองกว้างศิลปะอิสลาม**. เข้าถึงเมื่อ 15 มิถุนายน 2558. เข้าถึงได้จาก

<http://www.azizstan.ac.th>

สิงหรามังกร. เข้าถึงเมื่อ 11 พฤศจิกายน 2558. เข้าถึงได้ <http://www.himmapan.com/images/subnav>

[_cr_lion_th_on.gif](http://www.himmapan.com/images/subnav_cr_lion_th_on.gif)

สุธี คุณาวิชยานนท์. **จากสยามเก่าสู่ไทยใหม่**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บ้านหัวแหลม, 2546.

สุวัฒน์ แสนขัติ. **จิตรกรรมไทย พุทธศิลป์**. กรุงเทพฯ: เทนเดอร์, 2545.

เสาวนีย์ จิตต์หมวด. **วัฒนธรรมอิสลาม**. กรุงเทพฯ: ทางนำ, 2535.

เอกวิทย์ ณ ถลาง. **ภูมิปัญญาทักษิณ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: อมรินทร์, 2544.

Ardelgallery. **หนังตะลุง ธรรมะ**. เข้าถึงเมื่อ 11 พฤศจิกายน 2557. เข้าถึงได้จาก <http://www.ardel>

[gallery.com/](http://www.ardelgallery.com/)

Silpathai. **หนังตะลุง**. เข้าถึงเมื่อ 3 ตุลาคม 2557. เข้าถึงได้จาก <http://www.silpathai.net/?s=หนัง>

[ตะลุง](http://www.silpathai.net/?s=หนังตะลุง)

Thaiartspace. **หนังตะลุง ธรรมะ**. เข้าถึงเมื่อ 11 พฤศจิกายน 2557. เข้าถึงได้จาก <http://www.thai>

[artspace.blogspot.com](http://www.thaiartspace.blogspot.com)

ประวัติศิลปิน

ชูศักดิ์ ศรีขำวัญ

เกิด 22 เมษายน 2526 จังหวัดสงขลา

ที่อยู่ 52/10 ถนนวุฒิมิ 2 ตำบลบ่อทราย อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 90000

ประวัติการศึกษา

โรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏ

สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคใต้

ศิลปะบัณฑิตศึกษานิยมอันดับ 1 ภาควิชาศิลปะไทย คณะจิตรกรรมประติมากรรม และ
ภาพพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร

ศิลปะมหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปะไทย คณะจิตรกรรมประติมากรรม และภาพพิมพ์
มหาวิทยาลัยศิลปากร

การแสดงนิทรรศการกลุ่ม

2549 การแสดงงานเนื่องในวันนริศ

การแสดงงานจิตรกรรมบัวหลวง ครั้งที่ 28

2550 การแสดงงาน POCHON ASIA BIENNALE 2007, PCAB 2007 ณ พิพิธภัณฑ์ศิลปะร่วม
สมัย ประเทศเกาหลี

การแสดงเนื่องใน การประกวดศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 53

2551 การแสดงงานรอยยิ้มสยาม (ศิลปะ+ศรัทธา+การเมือง+ความรัก) ณ หอศิลป์วัฒนธรรมแห่ง
กรุงเทพมหานคร

การแสดงงาน “ศิลปะนอกห้อง” ณ หอศิลป์ร่วมสมัยอาร์เดล

การแสดงงานนิทรรศการเดี่ยว

2549 ชุด “มือถือสาปากถือศิลป์” ในโครงการศิลปกรรม Brand New 2006 ณ หอศิลป์
มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

2551 ชุด “SHADO PLAY” ที่ WHITE SPACE gallery Siam, กรุงเทพฯ

เกียรติประวัติ

2547 รางวัลดีเด่นประเภทจิตรกรรม โครงการ “Yong Thai Artist Award 2004” โดยมูลนิธิ
เมเนสไทย

- ร่วมปฏิบัติงานคัดลอกจิตรกรรมฝาผนัง หอไตรปิฎก วัดระฆังโฆสิตารามวรมหาวิหาร
- 2548 ร่วมเขียนภาพปฏิทิน ปี 2549 “พุทธประวัติ” โดยบริษัทกนกสิน เอ็กชปอร์ต จำกัด
- 2549 ได้รับทุนการศึกษา ส่งเสริมการสร้างสรรคศิลป์ มูลนิธิ ฯพณฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์
รางวัล International Culture of Peace : Voices of Youth in Peace Activities of UNESCO
and ESCAP.
- ได้รับทุนพระราชทาน “ภูมิพล” ประเภทรางวัลเรียนดี
- รางวัลประกาศนียบัตรเกียรติคุณอันดับ 3 เหรียญทองแดงประเภทจิตรกรรม จากการ
ประกวดศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 52
- รางวัลเกียรติคุณเหรียญเงิน “ศิลป์ พีระศรี” งานศิลปกรรมร่วมสมัยของศิลปินรุ่นเยาว์ครั้งที่
ที่ 23
- รางวัลดีเด่นการประกวดศิลปกรรม ปตท. ครั้งที่ 21
- รางวัลยอดเยี่ยมอันดับ 2 การประกวดจิตรกรรมร่วมสมัย Panasonic ครั้งที่ 8
- รางวัลนริศรานุวงศ์และทุนการศึกษาพร้อมทั้งเข้าเฝ้าถวายผลงานแด่สมเด็จพระเทพรัตน
ราชสุดาสยามบรมราชกุมารี
- 2550 เป็นตัวแทนศิลปินไทยร่วมแสดงงาน POCHON ASIA BIENNALE 2007, PCAB 2007 ณ
พิพิธภัณฑ์ร่วมสมัย ประเทศเกาหลี
- รางวัลประกาศนียบัตรเกียรติคุณอันดับ 2 เหรียญเงิน ประเภทสื่อประสม จากการประกวด
ศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 53

เจอะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอหะ

เกิด 17 กุมภาพันธ์ 2526 จังหวัดปัตตานี

ที่อยู่ สตูดิโอศิลปะร่วมสมัยในปัตตานี 18 หมู่ 1 ต.ดอนรัก อ.หนองจิก จ.ปัตตานี

ประวัติการศึกษา

2532-2538

โรงเรียนบ้านดอนรัก จ.ปัตตานี

2539-2541

โรงเรียนปทุมคงคาอนุสรณ์ จ.ปัตตานี

2542-2544

สาขาจิตรศิลป์ คณะวิชาศิลปกรรม วิทยาลัยอาชีวศึกษาปัตตานี จ.ปัตตานี

2545-2548

ศิลปะบัณฑิต (ทัศนศิลป์) เกียรตินิยมอันดับ 2 สาขาทัศนศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

2551-2552

ศิลปะมหาบัณฑิต สาขาศิลปะไทย คณะจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์
มหาวิทยาลัยศิลปากร

ประวัติการแสดงผลงาน

2546 นิทรรศการศิลปะสัญจร จัดโดยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ณ ปัตตานี สงขลา นครศรีธรรมราช
ภูเก็ต กรุงเทพฯ และเชียงใหม่

นิทรรศการศิลปกรรมเยาวชนทักษิณครั้งที่ 1 ณ สถาบันทักษิณคดีศึกษา จ.สงขลา

2547 The Visual Art Exhibition for Creative Youth on Art National Artists, Consul of
Thailand, California, USA

นิทรรศการศิลปกรรมเยาวชนทักษิณครั้งที่ 2 ณ สถาบันทักษิณคดีศึกษา จ.สงขลา

2548 นิทรรศการศิลปกรรมแรงบันดาลใจที่แตกต่าง ครั้งที่ 2 ณ หอศิลป์พรรณรายณ์

มหาวิทยาลัยศิลปากร กรุงเทพฯ

นิทรรศการจิตรกรรมนำผืนสานสัมพันธ์ไทย-อเมริกา เนื่องในวันสถาปนา มหาวิทยาลัย
ราชภัฏอุดรดิษฐ์ จ.อุดรดิษฐ์

นิทรรศการศิลปกรรมเยาวชนทักษิณครั้งที่ 3 ณ สถาบันทักษิณคดีศึกษา จ.สงขลา

2549 The 1st Exhibition of art Shiang Shi Normal University, China

- นิทรรศการศิลปกรรมร่วมสมัยรุ่นเยาว์ครั้งที่ 23 ณ หอศิลป์แห่งชาติ กรุงเทพฯ
- 2550 The 2nd Exhibition of art Shiang Shi Normal University, China
 นิทรรศการกึ่งทศวรรษศิลปกรรมฯ โครงการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรม:มนตราลังกาสุกะ
 สัจจร ณ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ และเขตการศึกษาตรัง
 ศิลปินรับเชิญ นิทรรศการรูปลักษ์ณ์แห่งศรัทธา ณ หอศิลป์วัฒนธรรมเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่
 นิทรรศการศิลปกรรมโฉมหน้าศิลปิน ณ เดอะสโตนแกลเลอรี กรุงเทพฯ
 นิทรรศการศิลปกรรมเฉลิมพระเกียรติเทิดทูนศิลปิน 80 พรรษา ครั้งที่ 3 ณ หอศิลป์
 แห่งชาติ กรุงเทพฯ
- 2551 First Prize Bualuang Paintings Contest 2008 Exhibition of art L.A. California, USA
 The 3rd Exhibition of art Shiang Shi Normal University, China
 การแสดงนิทรรศการจิตรกรรมบัวหลวงครั้งที่ 30 ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์
 พระบรมราชินีนาถ
 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 54 ณ หอศิลป์แห่งชาติ
 การแสดงศิลปกรรม อมตะ อาร์ต อวอร์ด ครั้งที่ 4 ณ อมตะคาสเซล นิคมอุตสาหกรรม
 อมตะนคร จ.ชลบุรี
 การแสดงนิทรรศการศิลปะเฉลิมพระเกียรติ “แรงบันดาลใจจากพ่อแห่งแผ่นดิน” ณ หอ
 ศิลป์แห่งชาติ
 นิทรรศการศิลปะนานาชาติ ครั้งที่ 4 ณ หอศิลป์เพาะช่าง วิทยาลัยเพาะช่าง มหาวิทยาลัย
 เทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ กทมฯ
- 2552 การแสดงศิลปกรรม “นำสิ่งที่ดีสู่ชีวิต” โตชิบา ครั้งที่ 21 ณ หอศิลป์แห่งชาติ
 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 55 ณ หอศิลป์แห่งชาติ
 การแสดงนิทรรศการจิตรกรรมบัวหลวงครั้งที่ 31 ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์
 พระบรมราชินีนาถ
 การแสดงจิตรกรรมร่วมสมัยพานาโซนิค ครั้งที่ 11 ณ หอศิลป์แห่งชาติ
 การแสดงศิลปกรรม ปตท. ครั้งที่ 24 ณ หอศิลป์มหาวิทยาลัยศิลปากร
 นิทรรศการวิถีแห่งความเป็นไทย ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ
 นิทรรศการศิลปะนานาชาติ ครั้งที่ 5 ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี
 นาถ
 นิทรรศการพิธีมอบทุน และประมวลจัดหาทุน โดยกองทุนส่งเสริมการศึกษาศึกษาการสร้างสรรค์
 ศิลปะ “มูลนิธิรัฐบุรุษพลเอกเปรม ติณสูลานนท์” ณ โรงแรมดุสิตธานี

- 2553 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 56 ณ หอศิลป์แห่งชาติ
 การแสดงศิลปกรรม “นำสิ่งที่ดีสู่ชีวิต” โตชิบา ครั้งที่ 22 ณ หอศิลป์แห่งชาติ
 การแสดงนิทรรศการจิตรกรรมบัวหลวงครั้งที่ 32 ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์
 พระบรมราชินีนาถ
 การแสดงจิตรกรรมร่วมสมัยพานาโซนิค ครั้งที่ 12 ณ หอศิลป์แห่งชาติ
 การแสดงศิลปกรรม ปตท. ครั้งที่ 25 ณ หอศิลป์มหาวิทยาลัยศิลปากร
 นิทรรศการสาธิตศิลปกรรมวาดเส้นอุษาคเนย์ ครั้งที่ 3 ณ หอศิลป์สนามจันทร์ มหาวิทยาลัย
 ศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์
 นิทรรศการศิลปกรรมร่วมสมัยระดับอุดมศึกษา ไทย-เวียดนาม, ณ หอศิลป์ มหาวิทยาลัย
 ลัยเชียงใหม่, ณ หอศิลป์ มหาวิทยาลัยบูรพา, ณ ลาแมร์อาร์ตแกลเลอรี หอศิลป์
 คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, ณ หอศิลป์แห่งชาติ
 กทมฯ , ณ หอศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
 นิทรรศการศิลปะ ไทย-ไทย ณ หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร
 นิทรรศการศิลปินแห่งชาติสัญจรครั้งที่ 5 ณ ลาแมร์อาร์ตแกลเลอรี หอศิลป์คณะศิลปกรรม
 ศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
 นิทรรศการค่ายเยาวชนสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัย (ทัศนศิลป์) ณ หอศิลป์สมเด็จพระ
 พระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ
 นิทรรศการศิลปะนานาชาติ ครั้งที่ 6 ณ หอศิลป์เพาะช่าง วิทยาลัยเพาะช่าง มหาวิทยาลัย
 เทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ กทมฯ
- 2554 การแสดงนิทรรศการลีลาของลายใหม่ศิลปะร่วมสมัย สงขลา ปัตตานี ยะลา นราธิวาส
 การแสดงศิลปกรรม ปตท. ครั้งที่ 26 ณ หอศิลป์มหาวิทยาลัยศิลปากร
 การแสดงนิทรรศการจิตรกรรมบัวหลวง ครั้งที่ 33 ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์
 พระบรมราชินีนาถ และ ณ มหาวิหาร บ้านคำ ถวัลย์ ดัชนี
 การแสดงศิลปกรรม Art Camp ประจำปี 2554 โดยกองทุนส่งเสริมการศึกษาการสร้าง
 สรรค์ศิลปะ “มูลนิธิรัฐบุรุษพลเอกเปรม ติณสูลานนท์”
 นิทรรศการศิลปะนานาชาติ ครั้งที่ 7 ณ หอศิลป์เพาะช่าง วิทยาลัยเพาะช่าง
 การแสดงนิทรรศการ Walks of Art ก้าวเดินของศิลปะ โดยศิลปิน โครงการดาวเด่นบัว
 หลวงรุ่นที่ 1
- 2555 นิทรรศการศิลปะ รูปลักษณ์ของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี โดย เจาะ अबดุลเลาะ เจ๊ะสอหะ
 ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

การแสดงนิทรรศการจิตรกรรมบัวหลวงครั้งที่ 34 ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์

พระบรมราชินีนาถ

การแสดงนิทรรศการจิตรกรรมเอเชียพลัส ครั้งที่ 2 ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์

พระบรมราชินีนาถ

นิทรรศการศิลปะนานาชาติ ครั้งที่ 8 ณ หอศิลป์เพาะช่าง วิทยาลัยเพาะช่าง และ ณ มหา
วิหาร บ้านคำ ถวัลย์ ดัชนี

เกียรติประวัติ

- 2543 รางวัลที่ 1 แข่งขันประกวดวาดภาพ “การป้องกันสารและยาเสพติด” โครงการพลัง
นักศึกษาพลังแผ่นดินร่วมต้านสารและยาเสพติด ณ จ.ปัตตานี
นักศึกษาดีเด่น “คนดี ศรีศิลปกรรม” คณะวิชาศิลปกรรมวิทยาลัยอาชีวศึกษาปัตตานี
รางวัลที่ 2 ออกแบบผลิตภัณฑ์ กรมอาชีวศึกษาภาคใต้ ครั้งที่ 12 ณ จ.ชุมพร
- 2544 รางวัลชนะเลิศ การประกวดวาดภาพ “โครงการเยาวชนพิทักษ์สิ่งแวดล้อม” โดยสำนักงาน
สาธารณสุข
รางวัลที่ 3 แข่งขันจิตรกรรมสีน้ำ กรมอาชีวศึกษาภาคใต้ ครั้งที่ 13 จ.ยะลา
รางวัลที่ 2 การเขียนผ้าบาติก งานมหกรรมศิลปวัฒนธรรม จ.ปัตตานี
- 2545 รางวัลชมเชยประกวดภาพวาด “ประโยชน์และคุณค่าของป่าชายเลน” โดยสำนักงาน
คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
- 2547 ได้รับทุนจากสภาศิลปกรรมไทยในสหรัฐอเมริกา และสวช.กระทรวงวัฒนธรรมไปศึกษาดู
งานศิลปะ “โครงการเผยแพร่ผลงานทัศนศิลป์ (จิตรกรรม) รุ่น 1” ณ ประเทศ
สหรัฐอเมริกา
รางวัลดีเด่นการประกวดศิลปกรรมรุ่นเยาว์ภาคใต้ ครั้งที่ 2 ระดับอุดมศึกษา 14 ภาคใต้
- 2548 ได้รับทุนจากสภาศิลปกรรมไทยในสหรัฐอเมริกา และสวช.กระทรวงวัฒนธรรมไปศึกษาดู
งานศิลปะ “โครงการเผยแพร่ผลงานทัศนศิลป์ (จิตรกรรม) รุ่น 2” ณ ประเทศ
สหรัฐอเมริกา
ได้รับทุนจากกองทุนส่งเสริมการศึกษาการสร้างสรรค์ศิลปะ “มูลนิธิรัฐบุรุษ พลเอกเปรม
ดิณสุตานนท์”
รางวัลดีเด่น การประกวดศิลปกรรมรุ่นเยาว์ภาคใต้ ครั้งที่ 3 ระดับอุดมศึกษา 14 ภาคใต้
- 2551 รางวัลที่ 1 เหรียญทองบัวหลวง จิตรกรรมร่วมสมัย ครั้งที่ 30 โดย มูลนิธิธนาคารกรุงเทพ
พร้อมทุนการศึกษาไปดูงาน ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา
รางวัลโล่เกียรติยศสงฆลานครินทร์ (อาจารย์ที่ทำชื่อเสียงให้แก่ มหาวิทยาลัย)

- ศิษย์เก่าดีเด่น มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในวาระครบรอบ 40 ปี มหาวิทยาลัย
- 2552 รางวัลดีเด่น การประกวดศิลปกรรม “นำสิ่งที่ดีสู่ชีวิต” ครั้งที่ 21 โดยบริษัท โดชิบา (ไทยแลนด์) จำกัด
รางวัลสนับสนุนของธนาคารกรุงไทย รางวัลที่ 2 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 55
รางวัลศิษย์เก่ากองทุน กยศ.ดีเด่นระดับประเทศ
- 2553 รางวัลเกียรติคุณเหรียญเงิน (จิตรกรรม) จากการแสดงงานศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 56
รางวัลที่ 3 เหรียญทองแดงบัวหลวง จิตรกรรมร่วมสมัย ครั้งที่ 32 โดยมูลนิธิธนาคาร
กรุงเทพ
รางวัลดีเด่น การประกวดจิตรกรรมร่วมสมัย พานาโซนิค ครั้งที่ 12
รางวัลพิเศษ การประกวดศิลปกรรม “นำสิ่งที่ดีสู่ชีวิต” ครั้งที่ 22 โดยบริษัท โดชิบา (ไทย
แลนด์) จำกัด
- 2554 รางวัลสนับสนุนของธนาคารกรุงไทย รางวัลที่ 1 จากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่
57
รางวัลที่ 3 เหรียญทองแดงบัวหลวง จิตรกรรมร่วมสมัย ครั้งที่ 33 โดย มูลนิธิธนาคาร
กรุงเทพ
รางวัล Platinum Awards การประกวด 2nd UOB Painting of The Year Competition
ได้รับทุนจาก ศสร. กระทรวงวัฒนธรรม ไปศึกษาดูงาน Venice Biennale และ พิพิธ
ภัณฑ์ศิลปะ ณ อิตาลี
- 2555 รางวัลที่ 2 เหรียญเงินบัวหลวง จิตรกรรมร่วมสมัย ครั้งที่ 34 โดย มูลนิธิธนาคารกรุงเทพ
รางวัลดีเด่น การประกวดจิตรกรรมเอเชียพลัส ครั้งที่ 2

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล นางสาวจิรศรี พรหมเดช
 ที่อยู่ 30 ถนนพัทลุง ตำบลป่อเตี้ย อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
 ติดต่อ โทร: 080-5439601
 Email: lgpromdet@gmail.com

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2547 มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวนรารีเฉลิม จังหวัดสงขลา
 พ.ศ. 2550 มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนวนรารีเฉลิม จังหวัดสงขลา
 พ.ศ. 2555 ศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต (ศป.บ.) ทัศนศิลป์ (ศิลปะไทย)
 คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
 พ.ศ. 2555 ศึกษาต่อระดับปริญญาโท สาขาวิชาทัศนศิลป์
 คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ บัณฑิตวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยศิลปากร

